

ХОҶИ ҲУСАЙН МҶСОЗОДА

ҲИКМАТИ ҚИССАВУ ТАЛМЕҲОТ

Нашриёти «Ношир»
Ҳучанд – 2025

ББК 84 (2 Т)

**МӢсозода Ҳ.Ҳ. Ҳикмати қиссаву талмеҳот – Ҳучанд:
Ношир, 2025. – 340 с.**

**Муҳаррир:
Абдучаббори Суруш**

Дар ин китоб чанд манзума ва ғазалҳои Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода ғирдоварӣ ғайтаанд. Достонҳои манзум аз манбаъҳои гуногун сарчашма ғирифта, пеш аз ҳама барои тарбияи ахлоқи мардум нигаронида шудаанд. Инчунин дар ин маҷмӯа ғазалҳои шоир, ки бо қорбурди санъати талмеҳ ва ишорат эҷод ғайтаанд, ғирдоварӣ шудаанд. Китоб ба қулли дӯстдорони қаломи бадеъ пешниҳод мегардад.

ISBN 978-99985-60-54-3

© Мӯсозода Ҳ.Ҳ., 2025

*Ҳар чӣ омад бар дилам, ман бар забон овардаам,
Аз дили худ дар каломи худ нишон овардаам.
Дар раҳи рушду ҳидоят баҳри халқу миллатам,
Қиссаҳо дар назму насрам армугон овардаам.*

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода

ҚИССАҲОӢ ИБРАТБАХШ ВА ТАЛМЕҲОТ ДАР ҒАЗАЛҲО

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода тӯли чанд соли охир ба навиштани шеър пардохтааст ва маҳсули эҷодии ўро асосан ғазал ташкил медиҳад, ў дар ин жанри классикӣ анъанавараст буда, девонҳояшро бо усули суннатӣ бо риояи ҳарфи радиф тартиб додааст ва айни замон девони сенздаҳуми шоир омодаи нашр мебошад.

Дар баробари ғазал гуфтан, Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода ба дostonсарой низ майл дорад. Қиссаҳо ва ҳикояҳои манзуми ў дар батни девонҳояш гоҳо як ва ё ду қиссаи манзум ҷой дода шудаанд. Аммо ҳамаи он манзумаҳо дар намуди як китоби алоҳида ба нашр нарасида буданд. Дар китобе, ки алҳол дар даст доред, манзумаҳо ва ё ба қавли шоир қиссаҳо ҷамъ карда шудаанд. Ин қиссаҳо дар тӯли солҳои гуногун таълиф гаштаанд ва ҳадаф аз эҷоди онҳо тарбияи ҷавонон ва ҳамҷунин ба гуфтаи худи қаламкаш «хидмат ба миллат» аст.

Дар манзумаҳои Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода, чунон ки дар ғазалҳои шоир ба назар мерасад, пайравӣ ба тарзи баён, вазни шеър, интиҳоби мавзӯ ва монанди инҳо ба шуарои классикии тоҷикӣ форс аст. Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода дар дostonсарой пайрави дostonсароёне чун Абулқосим Фирдавсӣ, Саъдии Шерозӣ, Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ ва дигарон аст. Аммо дар қиссагӯӣ бештар таъсири Мавлоно Ҷалолуддини

Балхӣ эҳсос мегардад, ки ин як амри табиӣ аст, зеро Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода ба «Маснавии Маънавӣ» дилбастагии беандоза дошта, перомунӣ истифодаи оятҳои қуръонӣ дар ин асари Мавлавӣ рисолаи номзадӣ ҳимоя кардааст.

Дар қиссаҳои Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода дар оғоз гуфтани ҳамди Худо ва дуруд ба Муҳаммад Мустафо (с.а.в) идомаи суннатҳои дostonсарoии пешиниён аст. Дар адабиёти классикии тоҷику форс кам doston ва ё манзума ва маснавиеро пайдо кардан мумкин аст, ки бе ҳамди Худо ва наъти Расул оғоз гашта бошанд. Бо номи Худо ва дуруду салавот бар Пайғамбар (с.а.в) оғоз кардани китоб дар ҳамаи асарҳои гузаштагонамон ҳоҳ илмӣ бошанд ва ҳоҳ динӣ риоя мегаштанд.

Дар қиссаҳои Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода бо мисраҳои

*Ибтидо кардам ба номат, эй Худо,
Қиссаи андарзу панди раҳнамо.
Ҳам сано гӯям ба сидқи дил ризо,
То расонӣ бар Муҳаммад Мустафо.*

ва ё:

*Ибтидои қисса кардам ман ба номи он Худо,
Ҳам бигӯям сад саломе бар Муҳаммад Мустафо,*

ҳамоно идомаи суннатҳои адабиёти классикии мо мебошад.

Қиссаҳои Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода бештар дар

қолаби маснавӣ суруда шудаанд, аммо ба назар мерасад, ки дар қолаби қасида низ гоҳо шоир дostonро баён кардааст. Чунинчи, «Қиссаи хонадоршавии Юсуф ва Зулайхо» (1996) ба назар мерасад, ки қисса на дар шакли маснавӣ, балки қолаби қасидаро ба худ гирифтааст, аммо бодикқат онро хонем, асос ва аслашро ҳиссае аз dostonи Юсуф ва Зулайхо ташкил медиҳад.

Қиссаҳои Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода аз чанд сарчашма арзи ҳастӣ кардаанд, ки дар ин ҷо онҳоро баррасӣ мекунем:

1. Қиссаҳо ва dostonҳои Қуръони маҷид. Табиист, ки дар Қуръон doston ва қиссаҳои пайғамбарон, подшоҳон, қавмҳо, инсонҳои некбахту нагунбахт баён гаштаанд. Ҳамчун донандаи хуби қиссаҳои қуръонӣ Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода қиссаҳои пайғамбарон ва ё ҳиссае аз он қиссаҳоро бозсарой кардааст ва бо пероҳани нав ба ихтиёри хонандагон гузоштааст;

2. Барои эҷоди қиссаҳо ба Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода dostonу қиссаҳои дилангези адабиёти классикии форсу тоҷик низ таъсир бахшидаанд ва шоир гоҳ дар пайравӣ ба ин ё он қиссаи машҳур манзумаеро эҷод кардааст ва бо забони ба хонандагони муосир фаҳмо онро баён доштааст;

3. Сарчашмаи дигари қиссаҳои Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода асарҳои фолклорӣ мебошанд. Онҳо қисса ва dostonҳоеанд, ки дар байни халқ паҳн шудаанд ва онҳоро шоир ҷамъ карда, дар қолаби қисса медарорад ва боз ба халқ ба хонандагони худ пешниҳод мекунад;

4. Ҳодисаву воқеаҳои таърихӣ низ як манбаи

эҷоди қиссаҳои Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода мебошад. Шоир худ шоҳиди бевоситаи воқеаҳои замонаш ҳаст ва ҳамчун шахси фаъоли ҷамъиятӣ дар чорабиниҳои мухталифи сатҳи ҷумҳуриявӣ ва шаҳриву вилоятӣ иштирок мекунад. Бо шахсиятҳои таърихӣ суҳбатҳо кардааст, асарҳои муаррихонро варақ задааст. Самараи суҳбатҳо бо шахсони кордида, донистани ҳодисаву воқеаҳои таърихӣ сабаб гаштааст, ки як қатор қиссаҳои шоир арзи ҳастӣ кунанд.

Дар достони «Шоҳсанам ва Ғариб» тарзи баён бо истифодаи назму наср сурат гирифтааст. Дар ин достон пораҳои манзум ва ғазалҳо барои тақвияти ҳолат ва андешаҳои қаҳрамононаш истифода гаштаанд. Гузашта аз ин як рӯҷу ба таърихи достон шудааст.

Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода ҳамчун ходими дин, ки вазифаи раиси Шурои уламои дини вилояти Суғд ва сархатибии масҷиди ҷомеи марказии Шайх Маслиҳатдини шаҳри Хучандро дорад, наметавонад, ки аз рисолати худ – гуфтани панду андарз ба мардум дур бошад. Шоир роҳнамоии мардумро ба роҳи рост хизмат ба мардум медонад. Барои расидан ба ин ҳадаф ӯ дар мавъизаҳои худ аз минбари масҷид, аз саҳифаҳои матбуоти даврӣ, аз суҳбатҳои радиой ва телевизионӣ истифода мебарад. Китобҳои мансури ӯ ба масъалаҳои муҳими зиндагӣ ба монанди оиладорӣ, иҷрои аҳкоми шаръӣ, аз даст надодани имон, муъҷизоти Қуръон ва ғайра ба ҷоп расида манзури хонандагон гаштаанд. Ғазал гуфтан ва ҳам эҷоди манзумаҳо барои Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода як роҳи расонидани паёми ахлоқӣ ва насихату раҳнамоӣ ба хонандагон аст.

Доир ба ғазалҳои Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода адибон ва олимони суҳаншинос – шодравон Нурмуҳаммад Ниёзӣ, Аҳмадҷони Раҳматзод, Фарзона, Озарахш, Саидумрон Саидов, Умеда Ғаффорова, Мирзо Муллоаҳмадов ва дигарон андешаҳои худро иброз доштаанд. Олимони суҳаншинос Умеда Ғаффорова, Саидумрон Саидов, Тоҷибой Султонзода махсусан перомуни истифодаи санъати талмеҳ дар ашъори Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода назари илмии худро баён кардаанд. Саидумрон Саидов перомуни санъати талмеҳ ва ишорот чунин навиштааст: «Талмеҳ дар бадеъ ишора ба қисса ё шеър ё масал ё ояи Қурони маҷид ё амсоли онҳост. Аз назари суҳаншиноси маъруфи тоҷик Тӯракул Зеҳнӣ «Талмеҳ дар луғат нигоҳи сабук кардан ба сӯи чизест... Дар адабиёти бадеӣ ишорат кардан ба воқеаҳои таърихӣ, асотирӣ, қиссаву афсонаҳо ва ба ягон шеъри маъруфи яке аз саромадони суҳан талмеҳ номида мешавад. (Т.Зеҳнӣ. Санъати суҳан. – Душанбе: Адиб 2007. саҳ. 128-131). Ишорот низ як ҷузви талмеҳот буда, он аз ин ё он қиссаву воқеа ё таърих ба хонанда ба тариқи пӯшида ишорат мекунад. Ин ду мафҳум ба масобаи санъати бадеӣ ба суҳанвар имкон медиҳад, ки матлабҳои мармуз ё ҷолибашро тавассути он баён намояд ва ба нигоштаҳояш ҳусни маънӣ зам созад». Муҳаққиқ дурӯст қайд кардааст, ки дар осори Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода талмеҳот ва ишорот ба қиссаҳои қуръонӣ ва рӯзгори шахси таърихӣ, оятҳои Қуръон ва қиссаву дostonҳои кӯхани эронӣ мавҷуданд. Дар осори Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода санъати талмеҳ мақом ва ҷойгоҳи махсусро касб кардааст.

Дар қисмати дуҷуми ин китоб ғазалҳое гирдоварӣ шудаанд, ки дар онҳо талмеҳот ва ишорот истифода гаштаанд. Шоир дар як ғазал гоҳо ба як қисса ва ё ҳиссае аз қисса ва ё дoston ишорат мекунад. Санъати талмеҳ ба Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода имкон медиҳад, ки андеша ва фикрҳояшро бо зикр ва ё ишора ба қиссаю дostonҳои маъруф баён кунад. Ғазалҳо аз девонҳои қаблии шоир гирдоварӣ гаштаанд ва мутолиаи онҳо хонандаро водор мекунад, ки бори дигар ба мутолиаи дostonҳои пайғомбарон ва қисас-ул-анбиё ва саргузашти шахсони таърихӣ рӯчу намоянд.

Инҷунин дар китоб мақолаҳои устодон Аслиддин Низомӣ – доктори илмҳои санъатшиносӣ, Тоҷибой Султонзода доктори илмҳои филология ва дотсент Саидумрон Саидов ҷой дода шудаанд, ки дар онҳо перомуни қиссаҳои Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода ва истифодаи санъати талмеҳ дар осори шоир суҳан рафтааст.

Қисса ва ғазалҳои дар китоб гирдоваришуда бо назардошти замони эҷод ва ҳар рақаме, ки ба онҳо ҳуди шоир ботартиб гузоштааст, ҷойгир гаштаанд.

Гумон дорам, ки ҳам қиссаҳо ва ҳам ғазалҳои дорои санъати талмеҳ ба хонандагон писанд меоянд ва барои тарбияи ахлоқӣ ва ғанисозии маънавияти онон мадад мерасонанд.

Исломҷон РАҲИМОВ
*номзоди илмҳои филологӣ,
 дотсенти МДТ «Донишгоҳи давлатии
 Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров».*

Аслиддин НизомӢ,
доктори илмҳои
санъатишиносӣ, профессор

НАСИҲАТ ГӢШ КУН, ҶОНО...
(*Чанд андеша оид ба осори бадеӣ-ирфонии
устод Ҳоҷӣ Ҳусеин Мӯсозода*)

Дар олами адаб ва маърифат осори бузургони назми тоҷикӣ-форсӣ бо муҳтавои нодир ва саршори бузургтарин ифодаҳои насихатангез шухрати беандоза баланд ва мақому манзалати хосро соҳиб гардидааст. Аз қасидаву ғазалҳои Одам-уш-шуаро Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ то «Махзан-ул-асрор»-ҳо, аз рубоиёти Бобо Тохир то «Мантиқ-ут-тайр»-ҳо, аз кашфиёти Сино то ҷарҳи Мавлоно Ҷалолиддин Балхӣ, аз ғайбшиносиҳои Ҳофиз то рамзҳои пурасрори Бедил, аз насихатҳои «Гулистон»-и Шайх Саъдӣ то маснавиҳои ирфонии Абдурраҳмони Ҷомӣ ва муҳтавои садҳо намунаҳои безаволи дигар бармеояд, ки муаллифони онҳо барои тоҷикон ва умуман аҳли башар беҳтарин падидаҳои одобу фарҳанги инсонсозиро бо забони рамзҳои талмехоти пурмуаммо эҳдо намудаанд.

Ин хазинаи беназири илму маърифат имрӯз барои ҳамагон дастрас шуда бошад ҳам, вале маҷрои зиндагӣ, рушди муносибатҳои ҷамъиятӣ, бунёди давлатҳои сиёсатҳои нав тақозои онро доранд, ки дар баробари истифода аз иттилооти интернет ва хуши маснуӣ арзишҳои аслии донишандӯзӣ мо набояд омилҳои азалии истикрори худшиносиро ба фа-

ромӯшӣ барем.

Бале, бори дигар метавонем эътироф созем, ки аз қадим бо забони ноби тоҷикӣ садҳо ва ҳазорҳо намунаҳои олии ибратангез доир ба ҳештаншиниву маърифат офарида шудаанд ва ин ҳазинаи бузурги зеҳнӣ – яъне, маҳсули хиради аҷдодонамон хушбахтона, танҳо дар даврони истиқлолияти давлатии Тоҷикистон дастраси мардуми фарҳангдӯсти тоҷик гардид.

Бузургони миллати мо дар ҳама даври замон маҳз дар чараёни мушоҳида аз ҳаёти ҷомеа, таҷрибаандӯзӣ аз вазъи иҷтимоӣ, руҳия ва эҳсосоти мардум, инчунин шинохтани дарди дили инсонӣ оддӣ ба офаридани ин ё он намуд насиҳатномаҳо машғул мешуданд. Ҳар даври чархи гардун, ҳар намуд табодули муҳити зиндагӣ дар замири худ муаммоҳои мухталифро ҳамл мекард, 3-ин сабаб орифони аср пайваста дар кӯшиши он қарор доштанд, ки бо қудрати калому сайри маънӣ ба ақлу заковати мардум роҳҳои ҳалли онҳоро пешниҳод намоянд.

Вале зиндагӣ чунин аст, ки ҳалли як муаммо даҳ муаммои навро пешандозӣ мекунад, 3-ин сабаб инсон ҳамеша дар пешорӯи муносибат бо ин ё он муаммои навбатии ҳаёт қарор дорад. Шояд ҳаминро ба назар гирифта устоди назм, фақеҳи маъруфи мамлакат Ҳочӣ Хусайн Мӯсозода дар ашъораш чунин мефармояд:

*Қаҳон ҳар лаҳза мепӯшад либоси нав ба нав дар тан,
Гулу тифлу каломи нав шавад пайдо ба ҳар гушан.*

Замони мо – замони мислаш диданашудаи рушди илму технология маҳсуб меёбад, насли одам соҳиби

дастовардҳои бузургтарини зеҳнӣ гардид. Таҳочуми иттилоотӣ, таъсиррасониҳои фарҳангӣ, фазои басо душворфаҳми ҷаҳон ва ғайра имрӯз ба ҳолати руҳии ҳар як шахс ва умуман кишрҳои гуногуни ҷомеа таъсири беандоза бузург доранд.

Пас яқин аст, ки дар ин талотуми руҳониву зеҳнӣ мо бори дигар дар роҳи ҳалли муаммоҳои нав ба нав ниёз ба мададгор, ба шахси маслиҳатгар ва раҳнамо пайдо мекунем, зеро ягон фард ба танҳои қудрати раҳиरो аз ин талотум надорад. Дар фазои фарҳангӣ ва дунёи маърифати олами имрӯзаи кишвари мо дар пайравӣ ба бузургони аҷдодӣ садҳо намунаҳои олӣ – чи дар шакли назму наср, чи дар таҳияи суруду таронаҳои дилангез ва махсусан дар раҳнамоиҳои Пешвои муаззами миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон офарида шудаанд. Бо ҳамин ҳидоятҳо мардуми хирадманди тоҷик илҳом гирифта қадам ба қадам саҳмгузори бунёди қасри тиллоии фарҳангу адаб мешаванд. Устод Мӯсозода дар ин бора бо шукри ҳазор чунин овардаанд:

*Зи уқёнусу аз гавҳар, Ҳусайно, нуктаҳо гуфтӣ,
Ба ҳар як қатраи борон бубинӣ нақиши Мавлоро.
Мустадом кун, Худоё, даври даври маро,
Бар сари миллат ниғаҳ дор адли султони маро.*

Маъмулан имрӯзҳо бори дигар собит мегардад, ки айнан мисли таърихи бисёрҳазорсолаи тамаддуни мо ҳар икдоми тозаву бунёдкоронаи фарҳангӣ қабл аз ҳама ва бештару амиқтар дар ҷодаи назм, яъне каломии мавзун ба тасвиб мерасанд, зеро мардуми

точик, ки ба гуфтаи шоири шаҳир Лоиқ Шералий «комашонро бо суҳан бардоштанд» маҳз аз ҳамин гуна услуби каломи мавзун ва ҳикмати малҳун бештар баҳра мебардоранд. Тоҷикон маъниҳо ва насиҳатҳоро бештару хубтар маҳз дар чорчубаи рамзҳо ва талмеҳот эҳсос мекунанд.

Вобаста ба ин имрӯз шубҳае нест, ки заҳматҳои чандин даҳсолаи устоди суҳан, шоири тавоно, соҳиби дунёи маърифат, ҳомии дину мазҳаб, инсонии нақӯхислат Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода, ки дар роҳи созандагӣ ва обод намудани олами ботинии мардум ба ҳарч додаанд, тимсоли бузурги ҳаракат ба сӯйи инсонгарой, тарбияи насли ҷавон дар руҳияи ватандӯстӣ ва худшиносӣ ба шумор меравад.

Хушбахтона, солҳои зиёд аст, ки гаштаву баргашта бо намунаҳои гуногуни эҷодиёти ин шахсияти бузург ва инсонии маърифатпарвар ошноӣ пайдо кардаам. Чанд сол қабл яке аз ҳунармандони асилаи тоҷик, оҳангсоз ва сарояндаи моҳир, шодравон Ҳусейнҷон Юсуфов иддае аз оҳангҳои ба ашъори устод Мӯсозода бастаашро муаррифӣ намуда буд ва аз ҳамон айём бароям як сифати хоси ин ғазалҳо аён гардид, ки ин ҳам бо зарбҳои мусиқӣ ва алҳони Шашмақом пайвандӣ доштани каломи мавзунӣ устод буд. Аслан назми классикии тоҷикӣ-форсӣ ҳамеша дорои маҳз ҳамин гуна сифат буд, ки он албатта бо лаҳнияти қасидаи «Бӯйи ҷӯйи Мӯлиён»-и устод Рӯдакӣ решапайванд аст.

Аз давраи оғози ин пайвандӣ то имрӯз ҳамаи широни давраи замон – Синову Ҳофиз, Саъдиву Ҷомӣ, Хусрави Деҳлавӣ, Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ,

Абдулқодири Бедил, Сайидои Насафӣ ва Абдурраҳмони Ҷомӣ ҳама соҳиби донишҳои мукамал дар илму амали мусиқӣ буданд. Яъне маълум аст, бидуни мусикидонӣ ва соҳиби донишҳои амалии мусиқӣ будан дар олами шеърӣ тоҷикӣ чизе офаридан арзише надошт. Устод Мӯсозода воқеан донандаи хеле тавонони олами мусиқӣ мебошанд, бо мутрибону сарояндагони сурудҳои ирфонӣ ҳамеша ҳамкорӣ до-ранд, ба равияи оҳангҳои классикӣ ғазал менависанд ва ҳамин аст, ки ин ғазалҳо дар иҷрои аҳли мусиқӣ фавран ба қолаби оҳангҳои нав ворид мешаванд.

Аммо бояд эътироф намуд, ки ин сифати мусикидонии устод Мӯсозода дар як марҳилаи навба-тии рушди эҷодӣташон барои ба вучуд омадани па-дидаҳои воқеан нави эҷодӣ – дostonҳо ва қиссаҳои пур аз насихату бардоштҳо аз таҷрибаи зиндагӣ гар-дид. Вақте бо муҳтавои дostonҳои дар солҳои охир эҷоднамудаи Мӯсозода аз наздик ошно мешавед, қабл аз ҳама мушоҳида мегардад, ки дар мазмуну мундариҷа ва ҳатто дар услуби шаклбандии онҳо пайваста таъсири як намуд драматургияи асарҳои мусиқӣ хеле аён аст. Ин услуби нигориш дар назми классикии тоҷикӣ-форсӣ, хусусан дар осори Мавло-но Абдурраҳмони Ҷомӣ хеле васеъ истифода шуда-аст ва чи тавре ки аз мазмуни маснавиҳои таърихӣ бар-меояд, орифи бузург кулли муаммои ҳасрати зин-дагониро тавассути маънии созҳои мусиқӣ, қомати мисли чанг ҳамгашта, дастони ларзони мутриб, лаҳ-ни беқонун, тори назм, нолаи танбӯр, уди носоз ва ғ. тасвир намудааст.¹ Ҳамин тавр, устод Мӯсозода аз

¹Ниг. А.Низомӣ. Абдурраҳмони Ҷомӣ ва илми мусиқӣ.

миёни дахҳо анвои назми классикӣ бештар ғазал ва дostonро авлотар донистaанд ва маълум мегардад, ки ин ҳолат бесабab нест, зеро маҳз ҳамин анвои машҳури каломи мавзун бо ҳунари мусикӣ ва созу наво алоқамандии зич дорад.

Достонofарӣ ва дostonсарой қадимтарин на-въи эҷодиёти шиғоҳии ҳамаи мардуми олам маҳсуб меёбанд ва чуноне ки маълум аст, дostonҳои ши-ғоҳӣ омили асосӣ ва воситаи бузургтарини тарбияи бадеии мардум буданд. Аз замонҳои қадим марду-ми тоҷик бо ифтиҳор номи паҳлавононро «Рустами дoston» меҳонданд, ақвоми турк дostonҳо дар вас-фи «Алпомиш» месурӯданд, аҳли Ҳинд «Рамаяна» офариданд, дар ҳамосаҳои Шарқи қадим қаҳрамон «Гилгамеш» ном дошт. Унсӯри ягонаи ин асарҳо дар он буд, ки бо шунидани қиссаҳои васфи қорнамо-иҳои қаҳрамонон дар замири мардум эҳсоси ибрат ва ифтиҳор маъво мегирифт.

Яке аз намунаҳои ҳеле ҷолиби осори устод Мӯ-созода дostonи лирикии «Ошиқ Ғариб ва Шоҳса-нам» мебошад. Ҳамин тавр шуд, ки камина боре ҳам аз устод сабаби мурочиаташонро ба ин сюжети ҳеле маъруф, ки садсолаҳо инҷониб дар байни мардуми кишварҳои гуногун шухрат пайдо кардааст, пурсон нашудам. Аммо вақте бо мазмуну мундариҷа, услу-би нигориш, истифодаи унсӯрҳои тозаҷоди бадеии дoston ошно гардидам, бароям рӯшан гардид, ки муаллиф бо истифода аз қолаби машҳури таърихӣ ва композитсияи шаклбандии дostonҳои қадим та-вонистааст падидаи ҳеле ҳам хушнаво ва хушсадое-

Душанбе 2019.- с. 88.

ро ба вучуд оварад.

Ба ёд меорем, маъмулан қиссаҳои қадимӣ ҳамеша пур аз сӯзу гудоз буданд, қаҳрамонҳо ҳамеша ба нокомӣ гирифтормешуданд, орзуҳои ширин барбод мерафтанд, вале Мӯсозода ба риштаи драматургияи дoston боби ниҳоиро бо тантанаи ишқу муҳаббат, ризоияти умум, расидан ба мақсад ва амалӣ шудани орзуҳо ба анҷом мерасонанд. Ин ҳолат бешубҳа инъикоси руҳияи замони мо ва фазои нави фарҳангии кишварамонро ифода кардааст.

Бино ба гуфтаҳои худи устод Мӯсозода қиссаи маъруфи «Шоҳсанам ва Ғариб» воқеан дар байни мардумони кишварҳои ҳамсоя, дар Озарбойҷон, Туркманистон бо забонҳои туркӣ маъруф гардидааст. Маълум аст, ки яке аз маъруфтарин дostonсароёни асри гузашта устоди мусиқии Хоразм шодравон Комилҷон Отаниёзов ба шумор мерафт ва ин ҳунаrpешаи хушовоз солҳои зиёд дар саҳнаҳо ва тариқи радиову телевизион услуби махсуси дostonсароиро бо ҳамовозии тору дойра тарғиб менамуд.

Ин ҷо бояд ёдовар гардем, ки аҳли Хоразм таи садсолаҳо бо фарҳанги Бухоро пайвандии қарин доштанд, устодони хоразмӣ маҳз дар Бухоро бо Шашмақом ва дигар анвои ғазалсарой (аз ҷумла Сувораҳо) ошноӣ пайдо намуданд.² Услуби дostonсарой бошад, ҳазорсолаҳо инҷониб дар тамаддуни Бухоро роиҷ буд ва беҳуда нест, Ҳаким Фирдавсӣ низ сюжети бисёре аз дostonҳояшро аз ривоятҳои қадимии маъмул дар Бухоро (масалан қиссаҳо оид

² Дар ин хусус ниг.: Мулло Бекжон Раҳмон уғли. Муҳаммад Юсуф Девонозада. Хоразм мусиқӣ тарихҷаси. Москва, 1925.

ба Сиёвуш, Эрач ва Рустам) бардошт кардааст³.

Устод Мӯсозода бо як намуд кӯшиши наҷиб ва навоварона достони «Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам»-ро сирф бо услуби тоҷикиаш эҳё намудааст ва дар шаклбандии он қабл аз ҳама сифати асосии дostonсарoии тоҷикӣ - яъне тавъамии матну оҳанг, муколамаи гӯяндаву шунаванда, пайваста иваз шудани қолаби иҷро (гоҳ бо суҳбати оддиву гоҳ бо истифодаи мусиқӣ) хеле моҳирона истифода кардааст.

Масалан, аз сароғози дoston аён мешавад, ки муаллиф маҳз услуби нигориши «настри мусаччаъ»-ро пеш гирифтааст ва чуноне ки медонем, дostonҳои «Гӯрғулӣ» низ ҳамеша бо чунин услуб иҷро мегардиданд. Барои мисол ба чанд ҷумлаи оғози дoston мурочиат мекунем:

«Ровиёни ахбор, кошифони асрор ва ноқилони осор ривоят ва ҳикоят кардаанд, ки дар як замони қадим дар сарзамини Осиёи Хурд, дар шаҳри Диёри Бакр тинчию амонӣ буд, давлати Сосонӣ буд, подшоҳи одиле дошт, вазири оқиле дошт, ҳарду тавонгар буданд, ҳамчу бародар буданд, ҳарду ба маснад буданд, толиби фарзанд буданд...».

Ин гуна услуби шоирона дар кулли матни дoston риоя гардидааст ва муколамаҳои қаҳрамонон як намуд саҳнаи операи миллиро монанд мешаванд. Шояд

³Тасвири манзараҳои рангаро доир ба қорнамоиҳои Рустами Дoston, марғи Сиёвуш ва ғ. дар деворнигораҳои Панҷакентӣ қадим қиссаҳои мардумӣ (а.6-7м.) дучор омадан мумкин аст. Масалан, дар яке аз мусаввараҳо Рустам савори асбаш тасвир гардидааст, ки ранги асб айнан қирмизӣ мебошад. Дар «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ пас аз сесад сол айнан таъкид ба ранги қирмизии асби Рустам оварда шудааст.

беҳуда нест, яке аз устои маъруфи мусиқии шуравӣ Р.М.Глиэр (1874-1956) айнан ҳамин услубро дар операи «Шоҳсанам ва Ғариб» истифода намудааст ⁴.

Мӯсозода дақиқан муҳтавои ирфонии ин достонро ба назар гирифта дар пайравӣ ба муаллифони бузурги назми тоҷикӣ-форсӣ муҳтавои асарро бо бахшҳои суннатӣ оро додааст, зеро дар чараёни инкишофи сюжет мавқеи асосиро рамзҳои ғурақат ва ғурабат, орзуи висол, дуои нек, илтиҷову зорӣ барои расидан ба мақсад ишғол намудаанд, ки бешубҳа қабл аз ҳама ҷанбаи ирфонӣ доранд.

Ин услуби хос, яъне маҳз образи ҳунарпеша – сарояндаро дар марказ қарор додан дар достони беэволи «Комде ва Мадан»-и Абдулқодир Бедил низ мушоҳида мегардад. Ё худ ғазали маъруфи «Ғарибӣ»-и Камоли Хучандӣ ҳамчунин дар мазмунаш пеш аз ҳама васфи Ватан, эҳтиром ба хоки муқаддаси сарзамини аҷдодро тараннум кардааст. Дар достони «Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам» устод Мӯсозода, ки дарвоқеъ до-нишманди комили дину диёнат мебошанд, аз қиссаҳо ва ривоятҳои қадимӣ лаҳзаӣ бо себ партофтаи изҳори муҳаббат кардани Шоҳсанамро хеле бамавқеъ тасвир намудаанд, яъне бо ишора ва талмеҳ ба ривоятҳои маъруф аз китобҳои осмонӣ.

Шоҳсанам аз овони кӯдакӣ нахуст маҳз ба ово-зи хуши Ошиқ Ғариб мафтун гардида буд, ин ишора низ ба муқаддасоти азалии овози инсон (ба ибораи Абӯнастри Форобӣ - беҳтарин воситаи ибрази ро-зи дили инсон ва хушсадоатарин сози мусиқӣ) алоқа-

⁴Ин опера соли 1927 дар сахнаи театри опера ва балети Боку иҷро карда шуда буд.

манд аст⁵. Мусиқӣ ва суруд дар драматургияи асар нақши асосиро мебозад, зеро дар анҷоми дoston маҳз пас аз шунидани овози хуши Ошиқ муносибати қаҳрамонон мавриди эҳё қарор мегирад ва онҳо ба мақсад мерасанд. Муаллиф ин лаҳза аз «овози хуши довудӣ» ёдовар мешаванд ва ин ҳам ишора ба муқаддасоти овози инсон иртибот дорад.

Пайвандии маънавии dostonи «Ошиқ Ғариб ва Шохсанам»-и Мӯсозодаро бо мероси классикӣ ҳамчунин дар истифодаи услубҳои хоси драматургияи асар пай бурдан мумкин аст. Масалан, чуноне ки маълум аст, дар маснавиҳои классикӣ (аз ҷумла дар «Лайлӣ ва Мачнун»-и Абдурраҳмони Ҷомӣ) истифодаи рамзи хоб ва шарҳи ҳолатҳои хоббинии қаҳрамонон ҷойи махсус доранд. Ин услуби маъруфи назми шарқиро ҳатто Александр Пушкин дар dostonҳои (хусусан дар «Евгений Онегин») васеъ истифода намудааст. Мӯсозода низ дар doston аз хоби Ошиқ (Хизро хоб мебинанд) нақл карда, бо ҳамин ҷанбаи ирфонӣ ва доираи рамзҳои dostonро анъанавӣ месозанд. Инчунин рамзҳои «ҳалқа бар ангуштони маъшук» (ҳалқа ё доира чун рамзи абадият) ва ҳаҷи «рӯмолча ба Ошиқ» (рамзи ҳунар, созандагӣ, сифати офарандагӣ, хислати зан-модар) низ дар doston ҷилваҳои соф миллий пайдо намудаанд.

Яъне дар маҷмӯъ мазмуну муҳтавои dostonро метавон ҳамчун асоси бадеӣ барои офаридани драмаи мусиқӣ ё худ операи миллий тасаввур намуд. Аммо бояд зикр намуд, ки ҳамаи ин намуд рамзҳои иш-

⁵Дар ин хусус Абӯнасор Форобӣ дар «Китоб-ал-мусиқӣ ал-кабир» (нашри Қоҳира, 1967) маълумот овардааст.

рахоро муаллиф бо мақсади ба ҷаҳони ботинии хонанда ворид намудани эҳсоси зебоии ҳаёт, ба қадри зиндагӣ расидан, аз душвориҳо нахаросидан, соҳиби кудрати мубориза бурдан ва ғайра эҷод намудааст.

Гуфтем, ки дар мазмуни назми ҳазорсолаи мо насихат хеле фаровон аст, вале таъсири носеҳи ҳамзамон, фарди ошно, соҳиби диди наву донишманди рӯзгордида дар баробари ишораи аз қарри асрҳои расида моҳияти бузурги бадеӣ ва эстетикӣ доранд. Устод Мӯсозода беҳтарин суннатҳои аҷдодиамон - яъне таҷрибаи ҳақимони бузург Умари Хайём, Имом Ғазолӣ, Саъдии Шерозӣ, Мавлоно Абдураҳмони Ҷомӣ ва даҳҳо дигаронро, ки онҳо низ ҳамзамон ходими маъруфи дину мазҳаб буданд, идома дода ҷавонони имрӯзаро бо забони талмехот ва рамзҳои ирфонӣ ба сӯии мақсад раҳнамоӣ мекунад. Зиеда аз ин, рафтору гуфтор, мазмуни насихатҳои нақбқоронаи Мӯсозода қомилан бо тарзу услуби зиндагонияшон низ мувофиқат мекунад. Ин ҳам хеле муҳим аст, зеро дар шароити кунунӣ ибрати шахсии носеҳ баъзан хеле болотар аз мазмуни насихатҳояш қарор дорад.

Яке аз маъниҳои хеле ҳам пурарзиши насихатҳои устод Мӯсозода дар достони зоҳиран содабаёни «Ҳучанд» тасвир гардидааст. Муаллиф дар ин асари начандон қалонҳаҷм ҳислати азалии фарзанди инсон – аз гуноҳи якдигар гузаштанро васф намуда бо андаке ишораи нозук макони ҷуғрофӣ ҳодисаро таъкид ва гӯё бо ҳамин муҳотабро огоҳ мекунад:

*Қисса гӯям аз Ҳучанди бостон,
Равзани бикшоям аз таърихи он.*

*Ҳазрати Иқбол – шахсе арҷманд,
Қиссае дорад дар авсофи Хучанд
Ў ба васфи шахри хубон қисса гуфт,
Аз барои баҳрамандӣ ҳисса гуфт.
Ман бигӯям қиссаро бо роҳи худ,
Бо вуҷудам аз бузургон ҳар чӣ буд....*

Ҳамин гуна «бо роҳи худ» ва услуби худ ироа намудани қиссаҳои қадим яке аз сифатҳои хоси эҷодиёти Мӯсозодаро ташкил кардааст. Устод чи дар ғазалҳо ва чи дар дostonҳо, ҷараёни сюжетро бо як намуд самимияти беандоза ошкоро нақл мекунамд, бидуни тақлид ва бидуни такрору рӯнависӣ. Эҳсос мегардад, ки ин шахсияти тақводор ва ҳақиқатгӯ аснои рӯйи қоғаз овардани ин ё он қисса бештар бадоҳатан гуфтанро истифода кардаанд, яъне ин ҷо омили асосии эҷод маҳз илҳом аст, на таралдуд ё омодагии махсус.

Дар доираи эҷодиёти устод Мӯсозода навъи ғазал мавқеи махсусро соҳиб гардидааст ва ин ҳам беҳуда нест. Аз қадим ғазалсароёни бузургӣ форсигӯ қодир буданд, ки бо маҳорати бузург ҳамагӣ дар 8-10 байти ин навъи назми тоҷикӣ-форсӣ як олам маънӣ ва эҳсосоти амиқро ифода намоянд. Яке аз сифатҳои хоси ғазалиёти классикии тоҷикӣ ин бешубҳа дар он истифода шудани рамзшиносӣ ва рамзгӯӣ ба шумор меравад. Аз саҳифа ба саҳифа ва аз байт ба байт шоирони давр бо як намуд сабақати эҷодӣ ҳикматҳои фаровон ва пурасрори ҳастиро тасвир менамуданд, яъне талмеҳот мекарданд. Яке аз ҳазорҳо намунаи ин намуд талмеҳотро Ҳофизи Шерозӣ чунин овардааст:

*«Каманди сайди Баҳромӣ бияфган, Чоми Чам бардор,
Ки ман паймудам ин саҳро, на Баҳром асту на Гӯраи»*

ва гӯё ҳамзамон ҳамин талмеҳро бо ишораи дигар тақвият мебахшад:

*«Ҳар киро хобгаҳи охир ба ду мушти хок аст,
Гӯ, чӣ ҳочат, ки ба афлок кашӣ айвонро?»*

Дар талмеҳоти ғазалиёти Мӯсозода дар пайра-
вии бузургони мутақаддим таълими асрори дунё-
шиносӣ ҷойгоҳи махсус дорад. Албатта, ин шахси
муътабари давр бо имони қавӣ ва эҳтироми бузурги
ботинӣ дар оғози ҳар сухан ҳатман ба бахшҳои анъ-
анавии муноҷот ва наът муроҷиат кардаанд. Ҳаким
Фирдавсӣ низ «Шоҳнома»-ро маҳз ҳамин тавр, яъне
бо Муноҷот оғоз намуда буд («Ба номи Худованди
ҷону хирад...»). Ин услуб танҳо нишони риояи зоҳи-
рии расми оғоз не, балки бо ниёиши дил ва бо қудра-
ти таъзим ба Таъоло оро додани мақсад мебошад.
Ғазалиёти Мӯсозода низ чунин оғоз гардидааст:

*Эй Худо, бо номи ту кардам суханро ибтидо,
Бар Шумо гӯям салом, эй раҳнамои анбиё.
Ҳам ба асҳоби киромаш ахтари нуруляқин,
Чун Абубакру Умар, Усмон, Алиш Муртазо.
Мисли моҳе дар миёни шаб таҷаллӣ мекунад,
Буханифа назди ёрон дар сифоти асфиё....
Аз ту пурсад бо дуо аз сидқи дил Ҳоҷӣ Ҳусайн,
Эй Худо, садсолаҳо ин назмро бодо бақо.*

Ба хотир меорем, ки маҳз бо чунин услуб дар ҳамаи даври замон бузургтарин шоирону олимони ба лаҳзои ибтидои каломашон ҳусни қудсӣ ато мекарданд, ки ин ҳолат хонандаи соҳиббимонро ба сайри маънӣ водор менамуд. Дар замони мо мутаассифона, баъзан сару садоҳо баланду бемаънӣ аз ҷониби як идда «сиёсатсозон» аз пушти пардаҳо баланд мешаванд, ки гӯё худро ҳомии миллат ва давлат вонамуд мекунанд. Устод Мӯсозода маҳз дар мазаммати ҳамин гуна «арроси» баланди онҳо мефармояд:

*Зарфи холиро бубин савти баланд ояд зи он,
Роҳи ҷанҷолӣ бичӯяд он, ки бошад бадгумон.
Ин каломӣ Ҳақ шунав: «Ло тарфаъу асвотакум»,
Бесадо ҳар кас суҳан гуфт, ӯ бимонад дар амон.*

Аз арабӣ «ло тарфаъу асвотакум» (аз ояти дуюми сураи Ҳучурот гирифта шудааст) маъниаш «Боло набаред, баланд накунад овозҳои худро» аст, яъне Мӯсозода насиҳат меоранд, ки гапи ҳақ ва маънии асилро зарурати садои баланд нест. Айнан ҳамин насиҳатро дар баҳши «Чиҳил ҳикмати Мӯсозода» дучор мегардем:

*Ҳашму қаҳру тундхӯйӣ сад муаммо оварад,
Оби рӯ резонаду бар сар болоҳо оварад...
Дар сукути олиму ориф ҳазорон ҳикмате,
Ҷоҳилу нодон бубинӣ, доимо гӯяд суҳан.*

Дар доираи мавзӯҳои ашъори устод Мӯсозода метавон сатрҳои пурмехр ва муҳаббатро нисбат ба

модару падар мушоҳида намуд:

*Модарат ҳамчун малак бошад дуояш мустаҷоб,
Хидмати бо ифтихорат беҳтарин кори савоб...
Дар замин хуришеди тобон, рамзи ҷаннат, модарам,
Дар ҷабинаш нури имон, рамзи ҷаннат, модарам.*

Дар ин ва дигар намунаҳои ба волидайн бахшидаи устод Мӯсозода як намуд меҳри самимии кӯдакона, хешро дар баробари онҳо кӯчаку нотавон дидан эҳсос мегардад.

Ба ҳамагон маълум аст, ки устод Мӯсозода солҳои дароз дар хидмати аҳли дину мазҳаб қарор доранд ва шабу рӯз дар шафати мазори бузургвор Шайх Маслиҳатдин дуогӯи мардум ҳастанд. Шубҳае нест, ки сидку сафои ин намуд «ҳамсоягии бахилват» ба устод Мӯсозода илҳом бахшидааст:

*Маслиҳатдин пири муришид шуҳраташ бо номи Шайх,
Руҳи ӯ воломақому рифъаташ пайгоми Шайх.
Зӯру қудрат ман надорам, офият дар дасти Ҳақ,
Баҳри ман танҳой орад хилвати ороми Шайх.
Шукри мавло кун, Ҳусайно, ҳамраҳи ту руҳи ўст,
Ҳар ҷӣ дидӣ аз қаромат нусрати исломи Шайх.*

Дар саҳифаҳои дигари ғазалиёт устод дар замони Истиқлол эҳё гардидани ҷашну маросимҳои миллии қадимро бо ифтихор ва муҳаббати саршор чунин сароидааст:

*Бар халқи Тоҷикистон муборак иди Наврӯз!
Бар аҳли илму ирфон муборак иди Наврӯз!*

*Эй кишвари азизам, зебо бубинам туро,
Ободу ҳам гулистон, муборак иди Наврӯз !
Эй Сарвари азизам, дорам бо ту ифтихор,
Асҳоби мулки Сомон, муборак иди Наврӯз!...
Дар ҷаҳон як мулки зебо Тоҷикистони ман аст,
Сарзамини зеби дунё Тоҷикистони ман аст.*

Пайдост, ки васфи зебой чун таҷассуми ҷамоли
Ҳақ дар байтҳои Мӯсозода ҷойи махсус дорад:

*Тамошо кун ба ҷаҳми ақл зебоии дунёро,
Ба гӯши ҷон шунав, ёро, нидои Ибни Синоро.
Бичӯ дурӣ зи вайронӣ, зи зуннору камарбандӣ,
Мақоми ваҳдате бошад таманнои Масеҳоро.*

Бо илҳом аз даъвати Пешвои муаззами миллат,
муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон шоир дар боби шукрона
намудан ин насихатро аз номи худ пешниҳод мекунад:

*Ҳазорон шукр мегӯям дар ин дунё ман озодам,
Басомон дар умури худ ба мисли шаҳри ободам.*

Ё худ:

*Аз ин замону даврон, шукрона мекунам ман,
Оромӣ, адли султон, шукрона мекунам ман.
Бар халқу миллати мо бахту саодат омад,
Аз рӯзи фаровон, шукрона мекунам ман.*

Ҳамчунин доир ба муқаддасоти бузургтарини
миллӣ – забони модарӣ байтҳои зеринро мисол меорад:

*Забони модариро ту дар ин дунё саодат дон,
Ба назди мардуми олам забонатро шарофат дон.*

Дар ҷодаи насихат шоир ва мутафаккири замони мо устод Мӯсозода дар ҳеҷ сурат даъвои бузургӣ накарда танҳо иброз медоранд, ки ҳама маъниҳои каломашон маҳсули илҳом аз зиндагии ороишта, озодиву ободии кишвар, муҳаббатӣ ҳамбастагии аҳли ҷомеа будааст:

*Ҳарчи омад бар дилам, ман бар забон овардаам,
Аз дили худ дар каломи худ нишон овардаам.
Дар раҳи рушди ҳидоят баҳри халқу миллатам,
Қиссаҳо дар назму насрам армуғон овардаам.*

Ва бо ифтихор аз замони истиқлол ва соҳиби муқаддасоти миллий гардидани халқи фарҳангдӯст ва насихатшунави тоҷик Мӯсозода дар васфи Парчами миллий мефармояд:

*Нақши ҷасорати мо, манзилҳидояти мо,
Нишон бошад, Ҳусайно, аз дурии дуриҳо,
– Парчами Тоҷикистон!*

Олами гуфтаҳои насихатворонаи устод Мӯсозода хеле фарох ва пурмуҳтаво мебошад, уммедвории онро дорам, ки ҷавонони саодатманди тоҷик аз ҳар сатру ҳар ғазали ин шахсияти фарҳефта барои худ лаззати маънавӣ ва таҳрики созандагӣ бардошт мекунанд.

*Душанбе,
15 феввали соли 2025*

Тоҷибой Султонзода,
доктори илмҳои филологӣ, профессор

МАҚОМИ ҚИССАЮ РИВОЁТ ДАР СУРУДАҲОИ ҲОҶӢ ҲУСАЙН МӢСОЗОДА

Дар баробари эҷоди ғазал яке аз равишҳои эҷоди бадеиро дар эҷодиёти Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода тариқи каломи манзум баён намудани қиссаю ҳикояҳо ташкил додааст. Донишҳои динӣ ва тасаллут ба қиссаю ҳикоят ва ривоятҳои исломӣ, ки аксаран ҷанбаи қавии тарбиявӣ доранд, ба Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода имкон додааст, ки як даста қиссаю ҳикояҳоро интихоб ва ба риштаи назм кашад. Аслан ин кор дар адабиёти гузаштаю имрӯзи мо собиқаи дерина дорад. Қиссаи «Фирдавсӣ ва Темур»-и Шоири халқии Тоҷикистон Лоиқ Шералӣ, ки дар заминаи ривояти қадимаи марбут ба мочарои ба сари гӯри Фирдавсӣ омадани Темури ланг қисса мекунад, қиссаи «Юсуф»-и Шоири халқии Тоҷикистон Бозор Собир, ки дар заминаи поре аз сужети достони маъруфи «Юсуф ва Зулайхо» таълиф гардидааст, намунаҳои аз ҳамин гуна кӯшишҳо мебошанд, ки дар шаклҳои шеърӣ гуногун суруда шудаанд. Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода низ дар ин замина ҷиҳати тариқи каломи манзум баён намудани бархе қиссаҳо ва ба ин восита баён намудани андешаҳои тарбиявии худ кӯшиш намудааст, мунтаҳо муаллиф бархе аз ин ибтикороти хешро баъзан дар қолаби жанри ғазал ва дигар анвои шеъ-

рӢ таҷриба намудааст, яъне дар зимни эҷоди ғазалҳо бо корбасти намудани истифода аз мазмуни қиссаҳои имкон додааст, ки суҳанвар андешаҳои ахлоқию тарбиявии ҳешро баён кардааст.

Яке аз ҳамин гуна қиссаҳои мусаммо ба «Қиссаи подшоҳ» буда, барои нишон додани адлу адолат, шукргузорӣ, таваккул намудан дар роҳи Ҳудованд, саховатмандӣ, дурандешӣ ва дигар хислатҳои неки офарида шудааст. Нақл мешавад, ки дар як замоне подшоҳи соҳибнеъмате зиндагӣ мекард, вале дар зиндагии ӯ боре нохушии рӯй дод ва бемор шуд. Рӯз ба рӯз ҳисамаш лоғар мешуд ва лаззати дунё дар пеши чашми ӯ арзишашро аз даст мебуд. Аз кишварҳои гуногун, аз ҷумла Чину араб табибону ҳакимон барои дарёфти илочи дарди подошоҳ омаданд, аммо бенаҷиб. Яке аз вазирони ӯ ваъда дод, ки аз кишвари Яман табиби ҳозиқеро даъват мекунад, ки ҳатман дарди ӯро даво мебахшад. Табиби ямонӣ баъди муоина ба натиҷае расид, ки подшоҳ барои бартараф намудани бемории худ бояд хуни навҷавонеро бинӯшад:

*Эй шаҳаншаҳ, гар ту меҳроӣ шиғо ояд наҷид,
Аз ҷавони нозанине хуни дил бояд ҷашид (2807).*

Бо фармони подшоҳ навҷавони ҳаҷдаҳсолаеро ҳозир оварданд, ӯ хунбаҳои ин писарро ба волидонаш, ки дар ниҳояти кашшоқию бенавой мезистанд, пардохт. Шоҳ ғатвои қозиро ҳам гирифт ва сипас ба рӯи ҷавон ниғариста, охириин хоҳишашро аз ӯ пурсид. Ҷавон иҷоза хост то ба даргоҳи Ҳудованд ни-

ёиш ва сачда оварад:

*Шаҳ бипурсид, эй ҷавон, хоҳиши бикун дар интиҳо,
Ў бигуфто рухсате деҳ сачда орам бар Худо
(2807).*

Ҷавон сачда ва ниёишро ба ҷой овард, подшоҳ мушоҳида намуд, ки баъди сачда ҷавон хеле хандону шод менамояд. Шоҳ сабаби хандон шудани ҷавонро пурсид. Ҷавон ҷавоб дод: «Ман аз ҳукми қисмат дар ҳайратам: падару модарам барои молу сарват ин дарду аламро ба худ пазируфтанд ва маро ба қозӣ доданд. Қозӣ ҳам барои бароварда гардонидани хоҳиши подшоҳ ҳукмро ба ҷониби ӯ содир намуд. Дигар чорае нест, мо охирин роҳи шикоятмон ба подшоҳ барем, ӯ бояд ҳукуқи моро дифоъ намояд, аммо ҳуди подшоҳ ҳам ташнаи хуни мост. Ман ба умеди раҳмати Ҳақ ба даргоҳи Ў сачда овардам, зеро Ў ҳоли зори мустамадонро беҳтар медонад ва ба онҳо раҳм мекунад»:

*Баъди сачда гаиш хандон, пурсид аз вай шаҳ сабаб,
Гуфт аз ин ҳукми қисмат дар дилам омад аҷаб.
Волидон вақти шикоят розӣ бар дарду алам,
Қозӣ бошад ҳукми худро мебарорад мунтазам.
Охирин роҳи шикоят назди шаҳ бошад низом,
Шоҳи мо худ ташна бар хун, гарчи бошад он ҳаром
(2807).*

Подшоҳ дар дили худ андеша кард, ки синни ман аллакай ба ҳафтоду панҷ расидааст, гармию сардӣ ва ҳама лаззату неъматӣ ин дунёро таҷриба кардаам. Оё

равост, ки хуни навҷавонеро резам? Бо ҳамин андешаҳо фармон дод, ки ҷавонро озод кунанд. Подшоҳ тадриҷан ҳис кард, ки дард ҷисму ҷони ӯро тарк мекунад, шукри Аллоҳро ба ҷо овард ва даст дар роҳи ҷуду бахшандагӣ боз намуд:

*Шоҳи одил бо саломат шукри мавлоро бикард,
Аз барои некномӣ фикри фардоро бикард.*

Дар хотимаи қисса муаллиф таъкид мекунад, ки ин қисса танҳо барои ибрати аҳли хирад аст, то ки аз он барои зиндагии худ баҳра бардоранд ва ба дарки масъалаи некиву некномӣ бирасанд. Зеро қиссаи мазкур баҳри аҳли хирад баҳонаест ҷиҳати баёни масъалаҳои некию некӯкорӣ, дурандешӣ, ростгорию растагорӣ ва монанди инҳо.

«Қасидаи хонадоршавии Юсуф ва Зулайхо» (1996) яке аз ҳамин гуна қиссаҳо мебошад, ки дар тӯли ҳазорон сол ҳикматҳои он манбаи илҳами аҳли эҷод гардидааст. Ҳоҷӣ Ҳусайн низ бо баҳрабардорӣ аз лаҳзаҳои гуногуни мочарои ишқи Юсуф ва Зулайхо бархе андешаҳои хешро баён намуда, таъкид менамояд, ки аслан қиссаи мазкур, ки дар кутуби мухталиф ба ривоятҳои гуногун омадааст, «баҳри ибрат» аст ва ҳар кас аз он барои худ баҳрае бояд бардорад. Аз ин лиҳоз, муаллиф сужети достони мазкурро муназзам баён намедорад, балки ба ҳар лаҳзаи ҷудогонаи сужети асар ишора намуда, ба таври худ аз он хулоса мебардорад. Аз ҷумла, дар шеърӣ мазкур масъалаҳои омадани қатъӣ ба Миср, ба Миср омадану ба тахт нишастани Юсуф, мочарои занони Миср,

саховати Юсуф, вохӯрии Юсуф бо Зулайхо дар сари роҳ ва суолу ҷавоби онҳо, хоҳиши Зулайхо аз Юсуф ва ғайра ба таври пароканда баён гардида, ба муаллиф имкон додаанд, ки андешаҳои хешро роҷеъ ба масъалаҳои мухталиф баён созад. Дар чунин шеърҳо муаллиф бештар на аз арзишҳои ҳунарий, балки аз арзишҳои ҳикамӣ ва ахлоқӣ меандешад ва рисолати хешро дар он мебинад, ки бо баёни ҳодисаву воқеа ва ё қиссаҳои инсонро ба роҳи нек ҳидоят намояд.

Муаллиф ба таври иҷмол ишора мекунад, ки барои таълифи қиссаи мазкур сужети қиссаҳои ошиқонаи Юсуф ва Зулайхоро аз сарчашмаҳои гуногун омӯхта, сипас даст ба таълифи он мезанад. Ҷанбаи қобили таваҷҷуҳи қиссаи мазкур дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф саранҷоми кори Юсуфу Зулайхоро бо ҳулосаи нек ҷамъбаст менамояд. Яъне, дар ривояти муаллиф дар охир Юсуф Зулайхоро ба занӣ мегирад ва Зулайхо ба муроду мақсади худ мерасад. Ҳадафи муаллиф низ ҳамин нишон додани ба мақсад расидани Зулайхо аст, аз ин лиҳоз номи қиссаро низ «Қиссаи хонадоршавии Юсуф ва Зулайхо» ном ниҳодааст.

«Қиссаи тоҷири содик, зулми аҳли киштӣ ва сабаби наҷот ёфтани ӯ бо оташ гирифтани хона» (1943) дар вазне таълиф шудааст, ки барои сурудани дostonҳои панду ахлоқӣ мувофиқ аст. Қиссаи мазкур дар пайравӣ аз услуби дostonсарoии гузаштагон аз ҳамду натъ оғоз гардида, чунонки аз номаш ҳам маълум мегардад, аз зиндагии марди тоҷире ҳикоят мекунад, ки бо ихлосу эътиқоди вофир ва дур аз риё даст ба тиҷорат зада буд, азбаски дар ин касб

хамеша адолату инсофро пеша карда буд, ҳамвора суди фаровон меёфт ва дар баробари ин ба мардум низ ҳамеша дасти ёрӣ дароз мекард.

Боре бо мақсади ба даст овардани манфиати бештар бо аҳли тичорат ба киштӣ нишаст ва роҳи сафарро пеш гирифт. Ногаҳон мавҷҳои азим бархостанд ва ба аҳли киштӣ ҳалокат таҳдид намуд, мардум қарор доданд, ки қисме аз молҳои тоҷиронро ба дарё андозанд то ки бори киштӣ сабук шавад ва он аз фалокат наҷот ёбад. Азбаски моли тоҷири содиқ нисбат ба моли дигарон бештар буд, ба зориҳои тоҷир нигоҳ накарда, ҷиҳози ӯро ба баҳр андохтанд. Тоҷир низ хешро ба баҳр андохт ва ҷундид, ки ҷони ҳудаш дар хатар аст ва наметавонад моли хешро ҳифз намояд, кӯшиш намуда хешро ба соҳил расонид. Дар ҷазираи беодаме қарор гирифт ва ночор барои хеш кулбае бунёд кард ва зиндагии худро идома дод. Рӯзе аз осмон дастаи оташе омад, дуди оташ забона зад ва кулбаи ӯро ба коми худ кашид. Аз он ки ҷонаш аз оташ дар амон монда буд, шукрҳо мекард, вале дар ҳайрат буд аз Худо мепурсид, ки барои кадом қораш гирифтори ҷунин азоби илоҳӣ гардидааст. Ногаҳон аз дур завак пайдо шуда, ба сӯи ӯ омад ва аҳли завак мардро ба сӯи худ хонданд. Бо дидани мард дар таҳайюр афтоданд, ки дар ин ҷазираи бекас ӯ ҷи гуна зиндагӣ мекунад. Марди қиссаи хеш ва ба гирдобд афтодани киштӣ, инчунин талаф ёфтани молашро ба аҳли завак ҳикоя кард. Онҳо бо шунидани қиссаи тоҷир гуфтанд, ки он киштӣ ба тамоми гирдоб афтода, кулли аҳли он ба коми адам рафтанд. Моро ҳамон

дуде, ки аз оташи кулбаи ту баланд шуда буд, ба ин ҷо раҳнамоӣ кард, вагарна аз кучо медонистем, ки дар ин ҷо инсоне зиндагӣ мекунад.

Точир аз ҳикмати Ҳақ дар мавриди зулми аҳли киштӣ ба ӯ, инчунин дар ниҳоят ғарқ шудану киштӣ ва аҳли он, инчунин бо ҳикмати илоҳӣ ба наҷоти ӯ омадани аҳли заврақ дар ҳайрат монд.

Қиссаи мазкур бо ҳамин ба анҷом мерасад ва муаллиф дар хотима таъкид месозад, ки наҷоти марди тоҷир маҳз ба хотири он амалҳои неке буд, ки хангоми тичорат ва муносибат бо одамон анҷом меод, яъне қору амали неқ ҳамеша дар ҳама маврид дастгирӣ инсон мебошад.

Ин қисса низ барои муаллиф баҳона барои баён намудани андешаҳои ахлоқӣ ва раҳнамоии мардум ба анҷом додани қору амалҳои неқ мебошад:

*Поёи ҳар қори ҳайр олмақом.
Баҳри мардум мо расонем ин наём,
Ҳикматашро то бидонад ҳосу ом.
Қисса охир шуд, Ҳусайно, вассалом.*

«Қиссаи марди солеҳ ва роҳзан дар саҳрои беоб» (1944), ки аз 24 байт иборат аст, низ ҷузъи ҳамин гуна ҳикояҳост, инсонро ба роҳи ростӣ ва амалҳои хуб раҳнамоӣ мекунад. Боз ҳам муаллиф барои хонандаи хеш ҷиҳати ибратомӯзӣ нақл гардидани қиссаро ишора мекунад:

*Аз бузургон бо ривоят қисса омад дар ҳабар,
Нақл кардам, то бигардад ибрати аҳли башар.*

Агар ба сужети қиссаи мазкур ба таври хулоса таваҷҷуҳ намоем, дар он таъкид мегардад, ки ҳатто роҳзан дар назди ҳиммату ҷавонмардии марди солеҳ мунфайл гардид ва пешаи роҳзании хешро фурӯ гузошт ва дар силки инсонҳои нек даромад.

Дар байни қиссаҳои манзуми муаллиф «Достони Шохсанам ва Ғариб» яке аз ҷолибтарин дostonҳост. Он аз 14 ғазали аз лиҳози матлабу маънӣ ба ҳам алоқаманд ба вучуд омада, зимнан муаллиф дар оғози дoston оид ба таърихи пайдоиши қиссаи мазкур изҳори андеша мекунад ва хонандаро як навъ бо таърихи ба вучуд омадани он ошно месорзад. Аз ҷумла, таъкид мешавад, ки достони «Ошиқ Ғариб ва Шохсанам» дар байни халқу миллатҳои Озарбойҷон, арман, гурҷӣ, туркман ва туркзабонҳои Осиёи Хурд, Осиёи Марказӣ ва Афғонистон аз асри XVII ибтидо шуда хусусан дар асрҳои XIX ва XX шуҳрати зиёд пайдо кардааст, аммо байни тоҷикзабонҳои дунё бисёр кам ба назар мерасад ва ба назм ҳам дароварда нашудааст. Михаил Лермонтов (1814-1841) соли 1837 ҳикояи Ошиқ Ғарибро навишт ва ин ҳикоя баъди вафоти Лермонтов соли 1846 ба адабиёт дохил шуд.

Оҳангсози Озарбойҷон Зулфиқор Ҳочибоев достони Ошиқ Ғариб ва Шохсанамро бо оҳанги худ шоҳкорӣ кардааст.

Коргардони арманӣ Сергей Породжанов (1924-1990) оид ба ин дoston филми синамоӣ таҳия кардааст.

Муаллиф инчунин таъкид меварзад, ки ин дostonро аз рӯи ҳикоят ва ривоёте, ки мутолиа намуда ва шунидааст, бо сабки худ иншо кардааст. Ҳадафи хешро муаллиф дар ин замина баён кардани

ҳақиқат, таъсири суҳан дар роҳи ҳақ, ғалабаи созу наво ба сарвату мол арзёбӣ мекунад. Хеле чолиб аст, ки аввал муаллиф ба навъе сужети асарро бо забону баёни омехта бо насри мусаччаъ баён медорад ва хонандаро бо ибтидои дoston, қаҳрамонҳои дoston Шох Аббос ва вазири ӯ Мирхусайн, талабгори фарзанд будани онҳо, ба шикор рафтани аҳду паймон кардан, соҳиби фарзанд гардидани онҳо, вафоти вазир ва ба камол расидани фарзанди ӯ Ғариб ва духтари шох – Шохсанам чунин маълумот медиҳад:

«Ровиёни ахбор, қошифони асрор ва ноқилони осор ривоят ва ҳикоят кардаанд, ки дар як замони қадим дар сарзамини Осиёи Хурд, дар шаҳри Диёри Бакр тинчию амонӣ буд, давлати Сосонӣ буд, подшоҳи одиле дошт, вазири оқиле дошт, ҳарду тавонгар буданд ҳамчу бародар буданд, ҳарду ба маснад буданд, толиби фарзанд буданд. Шох Аббос буд номи шох вазири ӯ - Мирҳасан.

Рӯзе нишаста буданд, ҳоли беҳанда буданд, ҳасратгӯянда буданд, ба дил сӯзанда буданд. Мӯйсафеде пайдо шуд, суҳбати гарм барпо шуд, он нафари муътабар аз баҳри ҳар як нафар аз ҳалтааш ду себ дод, ду хабари базеб дод, ин ду себи Анварон то бихуранд ҳамсарон.

Баҳри онҳо бигуфто: Фарзанд аз Худо пурсед, некӣ бо дуо пурсед, соҳиби фарзанд шавед, оянда пайванд шавед.

Ҳамсари ҳарду раҳбар, шуданд соҳиби гавҳар, нӯҳ моҳ буданд интизор, ҳам соҳиби ифтихор.

Подшоҳу ҳам вазираш бо эътимоди ҳосил, рафтанд ҳамчу сайёд бо эътиқоди комил, андар даво-

ми он рӯз ҳарду гардиданд маъюс, аммо нахӯрданд афсӯс, зеро, ки вохӯрда буд охӯҳои ҳомила аз тири кас ғофила, ҳарду ғамхорӣ карданд, тирро ҷонибӣ карданд, бо ҳамсарони зебо роҳи ҳисобӣ карданд.

Подшоҳ бигуфт «Эй вазир дорам фикри бе назир, аз баҳри ҳардуи мо духтар бошад ё писар, байни онҳо ман довар, тӯе кунем дар маҳзар, аҳду паймони онҳо ба ҳақ ба имзо расид, дар сафҳаи ризоят дасти онҳо хат кашид.

Баъди мурури замон таваллуд карданд занон, Шоҳ Аббос шоҳи он давр соҳиби духтар шуда бо сад умеду орзу, номаш Шоҳсанам карданд, дар хонаи вазираш писар таваллуд шуда, бо номи Ошиқӣ Ғариб (Амир Ҳусайн) онро мусаммо карданд.

Баъди гузашти соле вазир зи дунё гузашт, аз сари оилааш садҳо муаммо гузашт, бо вучуди ҳаводиси рӯзгор Шоҳсанаму Ғариб ба камол расиданд, Ғариб соҳиби савти доводӣ ва ғазалсарои қасри подшоҳ шуд, ҳар рӯз Шоҳсанам ҳамроҳи канизакон созу овози Ғариби ошиқро истимоъ мефармуд, Ғариб дар дил ишқу муҳаббати покро мепарварид, рӯзе Шоҳсанам аз айвони болобаланд ба пеши пой Ғариб бо ишораи ризоияти издивоҷ себи хубонӣ партофт, дар ҷавоб Ғариб як ғазал гуфт». Маҳз ҳамин ғазал, ки бо матлаи «Матлаби ман ибтидо шуд аз паёми Шоҳсанам» (3172) оғоз мегардад, ибтидои муошиқати ду дилдодаро ба хонанда бозгӯ менамояд.

Баъд аз он ки Шоҳсанам бо ишораи хоси ҳамон давр харбузаи пухтарасидаро ба падараш фиристод ва модару хоҳари Ғариб бо вучуди камбизоатӣ барои хостгорӣ ба даргоҳи Шоҳ рафтанд, Шоҳ Аббос бо

аҳдро вайрон карду Ошиқи бечораро ҳайрон намуд. Аз хостгорӣ ва ишораи аҳду паймон Шоҳ ба ғазаб омада амр кард, ки Ғариб бояд аз хонумону ватанаш дур шавад. Ғариби ошиқ дар хоб Пири сабзпӯшро мебинад, башорат медиҳад ва роҳ ба сӯи шаҳри Ҳалабро ишора мекунад.

Ғариби ошиқ барои ваъдаву вафодорӣ ва ёдоварӣ ба Шоҳсанам ангуштарӣ медиҳад ва як ғазал меҳонад, ки онро муаллиф бо матлаи зерин ба хонанда пешкаш месозад:

*Додаам ман ин амонат ҳалқа бар ангушти ту,
Байни мо рамзи садоқат ҳалқа бар ангушти ту.*

Шоҳсанами ҳам барои вафодорӣ ба Ғариб рӯймолчаи бофтаи худро медиҳад, ки он дар ғазали бо матлаи «Дар раҳи акди сафо рӯймолча додам баҳри ту» (3174) баён гардидааст.

Дар сужети қисса минбаъд бо модару хоҳар ва дилдода хайрухуш кардани Ғариб (3175), дуо дода ни модар - «Ҳар кучо бошӣ Ғарибам нуру чашмонам туй» (3176) ва дар ғарибӣ муддати ҳафт сол бо меҳна-ти ҳалол ва бо ёди ватан, модару хоҳар ва хусусан ёри вафодораш Шоҳсанам зиндагӣ кардани ошиқ баён мегардад. Дар ин миён, шоир ғазалҳое аз фироку чудой баён мекунад, ки ифодагарри сӯзи дили дилдодагон мебошад.

Дар достон лаҳзаҳои бисёр ҷолиби дар мусоифат ҳамеша бо ёди маъшуқа зистани ошиқ, минбаъд ба дидори модару хоҳар расидани ӯ, ба базми шоҳ ҳамчун хунарманд роҳ ёфтан нақл гардида, мисли ак-

сари афсонаҳои халқи тоҷик бо хотимаи некбинона анҷом меёбад:

«Шоҳ Валад Ғарибро даъват карда гуфт: «ман Шоҳсанамро ба ту бахшидам», Ғариби ошиқ хоҳараш Шаҳрибону, ки аз Шоҳсанам ҳам зеботар буд даъват карда гуфт: «Эй Шоҳвалад ман хоҳарамро ба ту бахшидам».

Модари Ғариб бо дидани рӯзи муроди ҳарду фарзандаш ифтихор мекарду гуё ҷавон мешуд... Вақто ки ба подшоҳ хабари ҳодисаи ба вуқӯ омада расид, шоҳ аз ҷой бархест, даст ба дуо бардошт: Илоҳо чуфти мувофиқро саодатманд гардон, Омин!

Ҳамаи мардум бо як овоз мегуфтанд:

Шоҳ Аббосро ба тӯй нури чашмаш муборақбод меғӯем, Ғарибу Шоҳсанамро мо муборақбод меғӯем, Валию Шаҳрибонуро муборақбод меғӯем!

Тӯйи ҳарду чуфт боз ҳафт шабу ҳафт рӯз давом кард, ҳама ба мақсад расиданд.

Хонандаву шунаванда ҳам илоҳо ба мақсад расад!».

Ин дoston чунонки муаллиф дар ибтидо таъкид месозад, омиёна аст, вале дар батни он матлабу ҳикматҳои зиёде вобаста ба сабру таҳаммул кардан дар пастию баландиҳои рӯзгор, аз мушкilot наҳаросида дар пайи амалӣ намудани орзуи ниятҳои нек талош намудан ва ғайра баён шудааст. Сужети дoston ба муаллиф имкон додааст, ки вобаста ба ҳар як лаҳзаи зиндагӣ ва ҳолати қаҳрамонон ғазале эҷод намояд ва ҳамин тавр дар маҷмӯи 14 ғазал барои ифодаи матлаби қисса оварда шудааст. Гузашта аз ин, бо насри мусаччаъ дар байни ғазалҳо нақл кар-

да шудани воқеоти дoston хеле ҷолиб аст.

Ҳамин тарик, мавзӯи баҳси мақоми қиссаву ривоёт дар сурудаҳои шоирро ҷамъбаст намуда, таъкид менамоям, ки муаллиф ин шеваи баёнро на ба хотири нишон додани қудрати суҳанварӣ, балки ба хотири ба хонанда расонидани ҳикматҳои рӯзгор ва бо назардошти ҷанбаҳои ибратомӯзии он анҷом додааст.

Нуктаи дигар он аст, ки ҳамаи қиссаҳои болозикр бо хулосаи неқбинона, яъне ба ҳақ расидани ҳақдор, тантанаи адолат ва ниҳоят баъди азобу маҳрумиятҳои зиёд ба мақсад расидани қаҳрамонон ба поён мерасад. Ҳам дар «Қиссаи подшоҳ», ҳам дар «Хонадоршавии Юсуф ва Зулайхо», ҳам дар «Қиссаи тоҷири содиқ, зулми аҳли кишти ва сабаби наҷот ёфтани ӯ бо оташ гирифтани хона» ва ҳам дар «Достони Шоҳсанам ва Ғариб» саранҷом қаҳрамонон ба муроду мақсад мерасанд. Чунин тарзи ҷамъбаст намудани суҷети қиссаҳо, ки аслан хоси услуби афсонаҳои халқӣ мебошад, ба хонанда паёми пирӯз будани неқӣ ба бадиро мерасонад. Муаллиф низ бо итминон дар поёни ҳар яке аз ин қиссаҳо ишора менамояд, ки ҳақиқату адолат, неқию неқӯкорӣ ва нияти неқ ҳамеша инсонро ба мақсад мерасонад.

ТАЛМЕҲОТ ВА ИШОРОТ ДАР ШЕЪРИ ҲОҶӢ ҲУСАӢН МӢСОЗОДА

Яке аз афзалияти ашъори Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсо-зода дар истифодаи фаровони талмеҳот ва ишорот зоҳир мешавад, ки аз дониши амиқ ва назари фароҳи муаллиф гувоҳӣ медиҳад. Мусаллам аст, ки Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода аз донандагон ва муфасссирони хуби Қурони карим ва аҳодиси пайambarи ислом Муҳаммад (с) маҳсуб меёбад ва ин фазилат таъсири худро ба осори манзуми муаллиф гузоштааст. Талмеҳ дар бадеъ ишора ба қисса ё шеър ё масал ё ояи Қурони маҷид ё амсоли онҳост. Аз назари суҳаншиноси маъруфи тоҷик Туракул Зеҳнӣ «Талмеҳ дар луғат нигоҳи сабук кардан ба сӯи чизест... Дар адабиёти бадеӣ ишорот кардан ба воқеаҳои таърихӣ, асотирӣ, қиссаву афсонаҳо ва ба ягон шеъри маъруфи яке аз саромадони суҳан талмеҳ номида мешавад». (Т.Зеҳнӣ. Санъати суҳан. – Душанбе: Адиб 2007. саҳ. 128-131). Ишорот низ як ҷузви талмеҳот буда, он аз ин ё он қиссаву воқеа ё таърих ба хонанда ба тариқи пӯшида ишорот мекунад. Ин ду мафҳум ба масобаи санъати бадеӣ ба суҳанвар имкон медиҳад, ки матлабҳои мармуз ё ҷолибашро тавассути он баён наояд ва ба нигоштаҳояш ҳусни маънӣ зам созад. Дар девонҳои қаблии шоир аз ҷумла «Мифтоҳи асрорнома» (2017), «Ҷавҳари ҷовидона» (2018), «Меъроҷи маърифат»

(2018), «Ҳикматистон» (2018), «Гулшанистон» (2020), «Тоҷикистон – вориси Сомониён» (2020), «Сабъаи сайёр» (2021), «Ҳаштаҳтар» (2021), «Нӯҳ авроқи забарҷад» (2022), «Даҳ чашмаи анбар» (2022), ҳамчунин дар маҷмӯаҳои «Саразм – мероси бузургони миллат», «Меҳри падару модар», «Гулчини ашъор», «Роғун – нури зиндагӣ» ва «Файзи нури Иҷлосияи XVI» дар радифи дигар саноеи бадеӣ талмеҳот ва ишорот фаровон истифода шудааст ва муаллифони сарсухани китобҳои мазкур онро зикр кардаанд.

Аслан, Ҳочӣ Хусайн Мӯсозода ба таърих ва ашхоси таърихӣ таваҷҷуҳи хоса дорад ва ӯ муътақид аст, ки донишмандони таърих барои инсонии имрӯз ҳам фарзу ҳам суннат ва зиндагии ашхоси фарҳефта мактаби бузурги ибрат мебошад. Масалан, дар ғазале исми кулли пайambarони мурсалро зикр менамояд ва ба хонанда раҳнамоӣ мекунад, ки ба таърихи ин ашхос таваҷҷуҳ кунанд:

*Қиссаву пайғоми мо омад зи Қуръони маҷид,
Хутбаи Пайғамбарон аз баҳри ибрат ҳам расид.
Номи неки ҳар набӣ дарсе бувад аз баҳри мо,
Ҳаркӣ донад қиссае, ибрат шавад, гардад саъид.
Зикр инак мекунам асмои хайри анбиё:
Одаму Идрису Нуҳу Ҳуду Солеҳ дар Ваҳид.
Ҳазрати Иброҳиму Исмоилу Исҳоқу Лут,
Яъқубу Юсуфу Айюб, он Шуайби зархарид.
Ҳазрати Мӯсову Ҳоруну Сулаймони бузург,
Баъд аз он Довуди хушовозро навбат расид.
Юнусу Илёсу Золкифл, Ясаъ аз пайғамбарон
Омаданд аз баҳри иршоди Банӣ Одам падид.*

*Қиссаи Яҳёву тирии падар дар Мусҳаф аст,
Чун Закариё дуоғӯе кӣ дар олам бидид?
Ояти Исо - Мубашишр, ҳам Муҳаммад – нури Ҳақ,
Эй Ҳусайн, аз шеъри ту чизе намонад нопадид.
Ҳар чӣ омад дар ҳадис асмои хайри Анбиё,
Васфи ёрони Худо дар умри ту бошад муфид.*

Девони навбатии суҳанвар низ аз ин санъати дилпазир лабрес аст ва дар мавриди мазмунсозиву маъниофариҳо нақши арзандаро молик ҳастанд. Зимнан бояд зикр кард, ки Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода дар офаридани ғазал суннат ва анъанаи деринаи адибони классикиро пос медорад ва ҷаҳд менамояд, ки дар доираи имкониятҳои мавҷуда андешаи нав, фикри тоза ва мазмуни нотақрореро рӯи сафҳа резад. Ба қавли Мавлоно Ҷалолиддин Балхӣ:

*Растам аз ин байту ғазал, эй Шоҳи Султони азал,
Мустафилун, мустафилун, мустафилун
кушт маро.*

Шоири мо низ саргарми мазмунҳову маъниҳо гоҳо аз қолаби вазну қофия ва радиф берун меравад ва матлаби хешро ба хонанда ба таври возеҳ бо қолаби ба худ писандида итлоқ медиҳад.

Воқеан дар ашъори Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода талмеҳ бар қиссаҳои қуръонӣ ва рӯзгори ашхоси маъруфи мазҳабиву динӣ бештар ба назар мерасад. Исмҳое монанди Муҳаммад Мустафо (с), Абӯбакру Умар, Усмону Алии Муртазо ҳамчун рамзи эҳтирому муҳаббат ба қалам ояд, ишорот ба қиссаҳои

Одаму Ҳавво, Иброҳими Халилулло, Мӯсову Исо, Юсуфу Зулайхо ва монанди он моро ба таърихи пайдоиши башар мебарад ва ҳамчун оинаи ибрат чилва мекунад. Зикри номи бузургони илму адаб чун Синову Саъдӣ, Ҳофизу Камол, Низомиву Ҷомӣ ба мо аз адабиёти бузурги форсии тоҷикӣ хабар медиҳад ва дар вучуди мо тухми меҳру муҳаббатро меқорад. Дар девон ғазале ҳаст бо матлаи «Худовандо, ту медонӣ мақоми аҳли тақворо», ки шоир дар шаш байт бо истифода аз санъати талмеҳу ишорот тавонистааст чанд таърихи пандомӯзро ҷой диҳад:

*Худовандо, ту медонӣ мақоми аҳли тақворо,
Ба дарди мардумон кардӣ шифо анфоси Исоро.
Тамоми аҳли дунёро ба ҳар дине раво дидӣ,
Ба Мӯсо санҷише додӣ ҳисоби «манну салворо».
Аё банда, тадаббур кун, ба ақли худ нигар ҳар дам,
Назар бар Тури Сино кун бубин акси таҷаллоро.
Яди байзои он Мӯсо, ки он эҷози ҳақ бошад,
Ба чашми ибрате бингар баёзи дастии Мӯсоро.
Халосӣ омада аз чаҳ ба унвони Банӣ Одам,
Баишорат аз Юсуф хоҳӣ, биёбӣ номи Буишоро.
Ало эй толиби ҳикмат, Ҳусайн аз баҳри ту гӯяд,
Назар бар нуктаҳоям кун, биёбӣ нури маъноро.*

Мухотаби ин ғазал хонандаи хушмандест, ки муаллиф барои ӯ матлабашро бо зикри номи афроди таърихӣ ва ишора ба қиссаҳои рӯзгорашон баён мекунад.

Байти якум:

*Худовандо, ту медонӢ мақоми аҳли тақворо,
Ба дарди мардумон кардӢ шифо анфоси Исоро.*

Мусаллам аст, ки Ҳазрати Исо (а) яке аз пайғамбарони мурсал ва соҳиби китоб буда, Худованд ўро «оят», яъне нишона ва ҳуҷҷат қарор додааст. Ин паёмбари илоҳӣ дорои муъҷизоти ачибе мебошад, ки тавассути онҳо одамони зиёд дар замони худ ба Худо имон овардаанд. Равиши офариниш ва хилқати ҳазрати Исо (а) тавассути неруи қудратманди илоҳӣ ба унвони як муъҷизаи Худованд матраҳ аст ва ҳамин масъала, қудрат ва манзалати он ҳазратро дар пешгоҳи илоҳӣ ба ҳубӣ бозгӯ мекунад. Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода дар матлаи ғазал маҳз ба яке аз муъҷизоти ин пайамбари Худо, яъне бо нафасаш зинда намудани инсон ишорат мекунад. Яъне шоир аз даргоҳи Офаридагор шукр мекунад ва хонандаро огоҳ мекунад, ки Худованд барои инсонҳои соҳибтақво меҳрубон аст ва соҳибнафас будани Исои Масеҳ низ аз зухду парҳезгории ӯ сар задааст. Дар девони нави шоир ба номи Исо ва қиссаи рӯзгори ӯ борҳо ручуъ шудааст. Аз ҷумла:

*Пойдорӣ дар садоқат гавари қиматбаҳо,
Дар масал Исо бидонад аҳду паймони маро.*

*Сӯзани Исо надидам анғубин шуд нӯши ҷон,
Шуд қабули хосу ом ин ҳарфи ман бенешу нӯш.*

*Мардони накӯ донанд ояндаи Исоро,
Аслаш ту зи Яҳё дон, бар ваъда вафо кардан.*

Байти дуюм:

*Тамоми аҳли дунёро ба ҳар дине раво дидӣ,
Ба Мӯсо санҷише додӣ ҳисоби «манну салворо».*

Дар байти дуюм Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода ба таърихи рӯзгори паямбари дигар Мӯсо, алайҳиссалом, ручуъ мекунад. Муаллиф ин ҷо ба яке аз оятҳои сураи «Ал-Бақара» ишорат мекунад: Ва абрро соябон сохтем ва барои шумо «манн» ва «салво»-ро фуруд овардем, (гуфтем) тановул кунед аз он чӣ шуморо аз покизаҳо додем ва онҳо бар Мо зулм накарданд, ва лекин бар худ ситам мекарданд. Бинобар ривоятҳои, ки дар тафсириҳо ба ҷашм мерасад, фиръавниён Банӣ Исроилро ба шаҳру деҳот ворид шудан намонданд. Ривоят шудааст, ки онҳо тайи 40 сол дар биёбони гарми тоқатфарсо сукунат доштанд. Аллоҳ таъоло дар чунин ҳолати сангин ҳам ба хотири аз шиддати гармии хуршед раҳо додани онҳо абреро болои сари онҳо соябон гардонид, барои ғизои онҳо таомҳои чун «манн» ва «салво»-ро арзонӣ дошт. Худованд ба онҳо лутфи бисёр намуда, гуфтааст, ки барояшон чунин таом додем ва гуфтем аз беҳтарину покизатарин ва лазизтарин неъматҳо баҳравар шаведу Аллохро ибодат кунед, Банӣ Исроил ин қадар лутфу қарами Офаридгорро нодида гирифтанд ва аз бандагони ношукргузор гашта, хилоф варзиданду боз қуфрро пеша карда, бар нафсиҳои худ зулм намуданд. Аз ин рӯ, Аллоҳ дар охири оят фармуд, ки онҳо бо чунин амалашон бар мо зулме накарданд, балки бар нафсиҳои худ ситам намуданд.

Дар сарчашмаҳо зикр мешавад, ки «манин» он-чунон ғизои ширин будааст, ки ба ҷои таъом низ истифода мешудааст. Агар онро бо об омехта созанд, чун нӯшоба будааст. Илова бар ин, онро бо чизҳои дигар омехта тановул кардан низ мумкин будааст. Аммо баъзе аз муфасссирон «салво»-ро паррандаи хурдҷусса чун (бедона) гуфтаанд ва иддаи дигар онро занбурӯғ хондаанд. Яъне дар ин байт дарку фаҳмиши нодурусти инсонҳоро азали медонад ва бо ин талмех собит мекунад, ки ба роҳ андохтани инсонҳои дур аз хирад кори осон нест ва ҳикмати дерини ин олами мудаввар аст.

Байти сеюм:

*Аё банда, тадаббур кун, ба ақли худ нигар ҳар дам,
Назар бар Тури Сино кун, бубин акси таҷаллоро.*

Шоир дар ин байт ишора ба қиссаи рӯзгори ҳазарати Мӯсо (а) мекунад. Ҳамчуноне ки дар боло зикр шуд Мӯсо (а) аз паямбарони соҳиби азму иродаи бузург аст, ки ўро «Мӯсои калимуллоҳ» мегӯянд. Вай дар замони шоҳии Валид ибни Мусъаб – Фиръавни Миср таваллуд шуд. Чун мунаҷҷимон ба Фиръавн гуфта буданд, ки писаре аз Банӣ Исроил ботилкунандаи ҳукми ў хоҳад шуд аз ин рӯ, дастур дод ҳар писаре, ки аз Банӣ Исроил ба вучуд ояд, бикӯшанд. Вақте ки Мӯсо таваллуд шуд, модараш аз тарси Фиръавн ўро дар сандуке гузошта ба рӯди Нил андохт. Он сандукро зери қасри Фиръавн бурд, канизи зани Фиръавн ўро гирифт ва назди бонуи худ бурд. Осия зани Фиръавн ўро ба фарзандӣ пазируфт.

Кӯдак аз пистони касе шир нахӯрд чуз аз модараш. Модарашро ба доягӣ интиҳоб карданд ва Мӯсо дар хонаи Фиръавн ба камол расид. Рӯзе яке аз қибтиёнро (мардуми қадими Мисрро «қибтӣ» гӯянд) кушт, аз ин сабаб гурехта назди Шуайб рафт ва дар ивази даҳ соли шубонӣ духтари ӯро ба занӣ гирифт ба Миср рафт. Шуайб ба ӯ бахшид. Дар роҳ хангоми торикшаб занашро дарди зоиш гирифт. Дар он биёбон, ки водии «Айман» ном дошт Мӯсо ба ҷустуҷӯи оташ рафт. Бар сари дарахте равшание дид ва хитоб омад: «Иннӣ аналлоҳ» ва муъҷиза бар ӯ каромот шуд. Мӯсо муъҷизотро ба Фиръавн арза дошт. Фиръавн ӯро ба сеҳру ҷоду муттаҳам карду имон наёвард. Чун қибтиён ба Банӣ Исроил ҷабр мекарданд, Мӯсо бо Банӣ Исроил аз Миср ҳичрат карданд. Мӯсо чун асояшро ба рӯди Нил зад, роҳе ҳосил шуд ва онҳо аз он гузаштанду қибтиён дар об ғарқ гаштанд. Мӯсо барои наҷот ба кӯҳи Тур рафт ва Худои таъоло «Таврот»-ро, ки ба алвоҳ навишта буд бар ӯ нозил кард. Вақте Мӯсо ба Худо сухан гуфт дидор хост, ҷавоб омад: «Лантаронӣ», яъне ҳаргиз маро нахоҳӣ дид. Пас, Худо ба сатҳи кӯҳ таҷаллӣ кард ва аз нури ҷамоли Ӯ кӯҳ пора-пора шуду Мӯсо мадхуш афтод. Гӯянд, ки кӯҳи Уҳуд аз пораҳои он аст.

Бо ишора ба ин қисса шоир хонандаро ба тадбири андеша водор мекунад ва огоҳ месозад, ки зиндагӣ аз розу рамзҳо иборат аст, ки дар маърифати он бояд кӯшиш намуд.

Байти чорум:

*Яди байзои он Мӯсо , ки он эъҷози ҳақ бошад,
Ба чашими ибрате бингар баёзи дасти Мӯсоро.*

Дар идома шоир боз дар доираи муъҷизоти Мӯсо (а) ҳарф мезанад. Мусаллам аст, ки ба забони арабӣ дастро «яд» гӯянд ва маънои «байзо» сафед аст. «Яди байзо» киноя аз муъҷизаи дигари Мӯсост, ки чун дастро дар бағал мекарду берун меовард нури сафеде аз он метофт. Ба қавли Бадриддини Кашмирӣ:

*Калимуллаҳ ба амри зоти беайб,
Яди байзо намоён кард аз ҷайб.*

Воқеан «яди байзо» гузашта аз маънии «дасти сафед» ба маъниҳои «офтоб ва равшании он», «муъҷиза ва корнома», «қудратмандӣ ва истеъдод» талаққӣ мешавад. Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода боназардошти кулли маъниҳои баёншуда ба хонанда дарси ҳикмату ибрат баён месозад.

Байти панҷум:

*Халосӣ омада аз чаҳ ба унвони Банӣ Одам,
Башорат аз Юсуф хоҳӣ, биёбӣ номи Бушироро.*

Шоир дар ин байт ба қиссаи маъруф ва ширини Юсуф – писари Яъқуб паймбар, ки аз бародарони дигар назди падар азизтар буд ишорат мекунад. Юсуф дар хоб мебинад, ки моҳу ситорагон дар рӯ ба рӯи ӯ ба сачда афтадаанд. Онро ба падару бародаронаш нақл кард ва бародарон бар ӯ ҳасад варзиданд ва ба баҳо-

наи гардишу тамошо ўро ба саҳро бурданд. Юсуфро ба чоҳе андохта, пироханаширо ба хуни кабӯтаре олуданд ва ба падар гуфтанд, ки ўро гург хӯрдааст. Корвоние далв дар чоҳ меандозад ва Юсуфро берун оварда ҳамроҳ ба Миср мебарад. Чун Юсуф дар хусну чамол беназир буд, дар Миср зуд шуҳрат ёфт. Корвонсолор ўро ба Азизи Миср мефурӯшад. Зани Азизи Миср Зулайхо ба Юсуф ошиқ шуда, кӯшиш кард, ки дили ўро ба даст биёварад. Чун Юсуф муҳаббати ўро напазируфт Зулайхо ўро муттаҳам кард ва ба зиндон андохт. Юсуф бар асари таъбири хоби Малики Миср аз зиндон озод шуд ва бо гузашти замон худ Азизи Миср гардид. Дар солҳои фаровонӣ ғалла андӯхт ва дар замони қаҳатӣ мардумро аз гуруснагӣ наҷот дод. Бародарони Юсуф, ки дар Канъон аз қаҳтӣ ба ҷон омада буданд барои хариди ғалла озими Миср гардиданд. Юсуф бародаронаширо шинохт ва танҳо бори сеюм чун бародарон ба Миср омаданд худро муаррифӣ кард ва ҳамроҳи ғалла перохани худро низ барои падари азизаш фиристод. Гӯянд, ки чун бародарони Юсуф аз Миср берун омаданд, бӯи пероханро бод ба машоми Яъқуб расонид. Баъди чанд рӯз бародарон ба Канъон расиданд ва чун Яъқуб пирохани Юсуф ба чашм молид, чашмони нобинояш равшан шуданд. Баъди он Яъқуб ҳамроҳи писаронаш ба Миср назди Юсуф омаданд. Дар байт исми Буширо зикр шудааст, ки вай номи наҷотдиҳандаи Юсуф аз чоҳ мебошад. Шоир бо овардани ин қисса хонандаро ба андешаву бардошт аз ҳикмати дерина водор месозад. Ў ёдрас мекунад, ки ягон амал аз назари Офаридгор ниҳон на- мемонад: чӣ неқӣ ва чӣ бадӣ. Хуш ба ҳоли оне, ки дар

зиндагӢ некӯкориро пеша мекунад.

Воқеан ба ин қиссаи ширин ҲоҷӢ Ҳусайн Мӯсо-
зода бештар таваҷҷуҳ дошта, дар ашъораш барои ба-
ёни маъниҳои ғариб аз Юсуфу Зулайхо ва воқеаҳои
мухталифи ин қисса ёд кардааст. Чунончи:

*Ман ошиқи бечораам гуфто Зулайхо бар Юсуф,
Пайваста гардон бо гуле ту пардаи садпораро.*

* * *

*Қиссаи ширине бубин Юсуфи мисрӣ дар назар
Аз ҳарамии азизи Миср ошиқи зор оядат.*

* * *

*Монанди Яъқуби набӣ дар роҳи Юсуф мунтазир,
Бо равшани нури қамар, наздам биё як соате.*

* * *

*Бубинам роҳи ҳақро ман ба чаҳими ҳазрати Юсуф,
Зи ҳар як ошиқи шайдо зи ноҳақ ман гурезонам.*

Байти шашум:

*Ало эй толиби ҳикмат, Ҳусайн аз баҳри ту гӯяд,
Назар бар нуктаҳоям кун, биёбӣ нури маъноро.*

Дар мақтаи ғазал шоир хонандаро талабгори
ҳикмату дониш меҳисобад ва хоҳиш мекунад, ки аз
сатрҳои нигоштаи ӯ осон нагзарад, балки аз ҳар нук-
таи ӯ маъно дарёбад.

Ҳамин тарик, ҲоҷӢ Ҳусайн Мӯсозода бо истифо-
да аз санъати талмеҳ ва ишорот ба қиссаҳои қуръонӣ
ғазалҳои муассир ва пурҳикматро эҷод мекунад, ки
зимни ҳар яке аз онҳо таърихи бузург ва ҳикматҳои
ҷовидонӣ нухфтааст.

Султонзода Точибой

доктори илмҳои филологӣ, профессор

ИСТИФОДАИ ҚИССАҲО ДАР ҒАЗАЛ

Яке аз махсусиятҳои каломи манзуми Ҳочӣ Хусайн Мӯсозодаро истифодаи қиссаву ҳикояҳо дар ғазал ташкил додааст. Аксари ин қиссаҳо бо рӯзгори бузургони ҷаҳони ислом алоқамандӣ дошта, маншаи онҳо китоби осмонӣ ва дигар сарчашмаҳои мебошанд, ки аз фарҳанги ғании гузаштагонамон сарчашма мегиранд. Дар мавриди он ки қиссаҳои дар ашъори шоир овардашуда, аксаран ибтидои худро аз китоби осмонӣ гирифтаанд, шоир дар ғазали «Қиссаву пайгоми мо омад зи Қуръони маҷид» сареҳан ишора карда, таъкид мекунад, ки қиссаву пайгом ба хоҳири баҳра бардоштани хонанда аст, зеро номи неки ин бузургонро зикр намудан ба хоҳири ибрат бардоштан аст:

*Қиссаву пайгоми мо омад зи Қуръони маҷид,
Хутбаи пайгамбарон аз баҳри ибрат ҳам расид.
Номи неки ҳар набӣ дарсе бувад аз баҳри мо,
Ҳар кӣ донад қиссае, ибрат шавад, гардад саид (214).*

Ҳатто дар доираи як ғазал шоир кӯшиш намудааст, ки номи чандин бузургони анбиёро зикр намояд. Чунонки дар абёти поёнӣ мушоҳида мешавад, дар ин ғазал аз ҳазрати Одам сар карда, номҳои наздик сӣ паёмбар, аз ҷумла Идрис, Нух, Худ, Солеҳ, Иброҳим, Исмоил, Исҳоқ ва дигарон зикр гардидааст, ки дар

бораи онҳо дар китоби осмонӣ сураву оёт нозил гардидааст:

*Зикр инак мекунам асмои хайри анбиё:
Одаму Идрису Нуху Ҳуду Солеҳ дар Ваҳид.
Ҳазрати Иброҳиму Исмоилу Исҳоқу Лут,
Яъқубу Юсуфу Айюб, он Шуайби зархарид.
Ҳазрати Мӯсову Ҳоруну Сулаймони бузург,
Баъд аз он Довуди хушовозро навбат расид.
Юнусу Илёсу Золкифл, Ясаъ аз пайғамбарон,
Омаданд аз баҳри иршоди Бани Одам падид.
Қиссаи Яҳёву тириш падар дар Мусҳаф аст,
Чун Закариё дуоғӯе кӣ дар олам бидид?
Ояти Исо - Мубашиш, ҳам Муҳаммад – нури Ҳақ,
Эй Ҳусайн, аз шеърӣ ту чизе намонад нопадид.
Ҳар чӣ омад дар ҳадис асмои хайри анбиё,
Васфи ёрони Худо дар умри ту бошад муфид (214).*

Дар ғазали «Достон омад ба мо ҳам қиссаҳо аз осмон» низ шоир аз қиссаҳои Ҳоруту Морут, Фиръавну Ҳомон, Асҳоби Каҳфу Филу Мадян, Қобил ва Ҳобил, қавми Солеҳ, Худ, Нух, Лут, Луқмон, Асҳоби Сабт, Қоруну Узайр, Мӯсо, Сомирӣ, Самуд, қиссаи Юсуф ва дар мачмуъ, зиёда аз бист исме, ки бо ин номҳо дар китоби осмонӣ ва кутуби дигар қиссаҳо нақл шудаанд, ишора мекунад:

*Достон омад ба мо ҳам қиссаҳо аз осмон,
Қиссаи Ҳоруту Морут ҳамчу Фиръавну Ҳомон.
Қиссаи Асҳоби Каҳфу Филу Мадян саргузашт,*

*Қиссаи Қобил ва Ҳобил, қавми Солеҳ он замон.
Қиссаҳо аз қавми Ҳуду қавми Нуху қавми Лут,
Қиссаи Лукмон зи ҳикмат ибрат асту ҷовидон.
Қиссаи Асҳоби Сабт он ганҷи Қоруну Узайр,
Қавми Мӯсо, Сомирӣ, қавми Самуди бекамон.
Қиссаи Қуръониро андешаи барҳақ бидон,
Қиссаи Юсуф чу омад баҳри он гӯяндагон (215).*

Дар абёти ғазалҳои фавқ зикр намудани номи ашхоси қуръонӣ ва бо тартиб овардани онҳо албатта аз дониши густарда ва маърифати соҳавии муаллиф дар заминаи ахбору ҳадис гувоҳӣ медиҳад.

Истифода аз қиссаву ҳикояҳо дар каломии шоир бо ду роҳ сурат гирифтааст:

1. Дар бархе ғазалҳо шоир танҳо ба қиссаҳо ишора мекунад, ки ҳамон корбурди санъати талмех дар шеър ба ҳисоб меравад;

2. Дар бархе ғазалҳо ин ишораҳо ба талмех монанд бошанд ҳам, шоир танҳо ба як ишораи сабук қаноат намекунад, балки мазмуни онҳо дар якҷанд байт баён карда мешаванд. Дар ин ҳолат кулли мазмуни як ғазалро шарҳу баёни қисса ва ё ҳикояи алоҳида ташкил медиҳад. Суоле пеш меояд, ки ҳикмат аз баёни ҳикояву қиссаҳо дар каломии шоир ба кадом хотир аст? Зимни мутолиаи ғазалиёти шоир маълум мегардад, ки корбурди қиссаву ҳикоят дар ғазал ба хоҳири панд гирифтани, баҳра бардоштан ва шинохти қадри некию бадӣ буда, хонандаро ба роҳи рост ҳидоят мекунад. Шоир таъкид меварзад, ки зикри ҳиссае аз қиссаҳо, ки дар ғазалҳои банда му-

шоҳида мекунӣ, пандҳоест, ки ба хотири дарку ши-
нохти некию бадӣ баён мегарданд ва хонандаро ба
роҳи ростию растагорӣ раҳнамоӣ мекунад:

*Ҳиссаҳо аз қиссаҳо панде ба мо аз неку бад,
Муҷиби раҳмат шавад аз баҳри ҳар хонандагон.
Қиссаҳои собиқин моро ҳидоят мекунанд,
Ҳам кушоишҳо шавад бар мушикли дармондагон.
Ту бигӯ дар шеъри худ ин қиссаҳоро, эй Ҳусайн,
Баҳраҳо ёбанд, то аз назми ту ояндагон (215).*

Шоир бар он назар аст, ки ҳикмати панду ан-
дарзҳое, ки дар ин қиссаҳо мастур ҳастанд, дар замо-
ни мо низ дархури дардҳои ҷомеаи имрӯз мебошанд
ва аҳли суҳан ба хотири баҳра бардоштану шукргу-
зор будани ҳамзамонон бояд дар тарғиби он саҳм
гузоранд. Чунончи, дар ғазали «Қиссаҳо омад зи
Луқмони Ҳаким» дар баробари зикри ин маънӣ, таъ-
кид менамояд, ки баёни ҳама гуна қиссаҳо барои хо-
нанда мифтоҳест, ки уқдаҳои печидаи роҳи зиндагии
ӯро боз мекунад, аз ин лиҳоз хонанда ҳам новобаста
аз он ки маншаи қиссаҳо кучост, бояд аз он баҳра
ҷӯяд ва ҳикмат бардорад:

*Роҳи мо тарғиби ҳикматҳо бувад,
Шукри бахту нозу неъматҳо бувад.
Гӯш кун ҳар ҳикмате аз ҳар кучо,
Ту майандеш аз кӣ меояд садо.
Қиссаи Луқмон бувад мифтоҳи ту,
Дар ғазал гӯ, он чӣ бошад роҳи ту (104).*

Шоир дар мавридҳои зиёде оид ба зарурати ба хонанда ва шунаванда расонидани панду ҳикмат, қиссаву ҳикоят ва ривоят изҳори андеша карда, ҳатмӣ будани анҷоми чунин корро зикр доштааст. Чунончи, дар ғазали «Гузашти замона ҳикоят кунад» таъкид медорад, ки ҳар касе оқил аст, аз ин ҳикматҳо ибрат мегирад, зеро агар бо ҷашми сар бингарем, зиндагии инсон худ мояи ибратомӯзӣ аст:

*Агар ҷашми ибрат туро дар сар аст,
Зи аҳволи мардум кифоят кунад.
Ҳусайно, ту гуфти ривоят ба мо,
Ки андар ғазалҳо ҳидоят кунад (399).*

Табиист, ки дар перояи як ғазал баён кардан ва ғунҷонидани маънии қисса кори осоне нест, хосатан ки аз лиҳози шакли шеърӣ миқдори абёти ғазал муайян ҳам ҳаст. Ҳочӣ Ҳусайн низ дар ин замина кӯшиш ба ҳарч додааст, ки маънии қиссаҳоро ҳар чи мухтасар баён намояд, вале дар ин мухтасарбаёнӣ ба ҷавҳари қисса, яъне ҷанбаи ахлоқию тарбиявӣ он таваҷҷуҳи хешро равона кардааст. Дар ҳамин ҷо зикр кардан ба-маврид аст, ки аз дидгоҳи назариётчиёни осори адабӣ дар ғазал амале, ки ба воқеа мебарад, вучуд надорад ва амал ба воситаи эҳсосу ҳаяҷон ифода мегардад. Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода гоҳ мазмуни ҳикоят ва ё ривоятеро дар зимни ғазал баён намудаанд, ки дар нигоҳи аввал гӯё ба сюжет доштани ғазал ишора мекунад. Вале вақте ба моҳияти масъала таваҷҷуҳ мешавад, маълум мегардад, ки шоир бо ишора намудан ба воқеа ё ҳоди-

сае ба ҷанбаҳои ахлоқии он ишорат менамояд ва хонандаро ба анҷом додани амалҳои нек раҳнамоӣ мекунад. Чунончи, дар панҷ байти ғазали зер зиндагиномаи яке аз шахсиятҳои мазҳабӣ ва солики роҳи Ҳақ – Увайси Қараниро хеле мухтасару муъҷаз баён мекунад. Увайс дар Қаран мезист, аммо аз мақому манзалати ӯ касе огоҳ набуд, вале вақте хабари Расулро дар мавриди Увайс шуниданд, ҳама ба зиёрати ӯ шитофтанд. Ҳикмати зиндагии Увайс ҳам дар он зоҳир мегардад, ки ӯ муосири Набӣ буд ва роиҳаи Ҳақ тавасути ӯ аз Яман ба машоми Паёмбар меомад. Ҳарчанд Увайс Расулро надида буд, вале ғоибона байни ин ду иртиботи маънавӣ ва рӯҳонӣ барқарор буд. Аз он ки Увайс модари танҳое дошт, ба ҷоие сафар намекард ва ҳамеша бо нигоҳбонӣ кардани модар машғул буд. Баъд аз тавачҷуҳи Расул ва аз ҷониби Умар ва Алӣ расонида шудани ридои Паёмбар тавачҷуҳи мардум ба Увайс зиёд гардид ва ӯ маҷбур шуд аз ҷашми халқ пинҳон шавад:

*Ҳаммуосир бо Набӣ мекард шахсе зиндагӣ,
Аз Қаран буду Увайс исмаи, тариқаш бандагӣ.
Бӯи Ҳақ чун аз Яман омад ба сӯи он Расул,
Ӯ башоратҳо бидод аз шодиву фархундагӣ.
Ӯ мулоқоте накарда бо Сайиди Анбиё,
Ҳоҷа гуфто: Ин Увайс ёбад зи Ҳақ пояндагӣ.
Дар хабар омад, садоқат ғоибан бо ҳар сабаб,
Кард хидматҳои аъмо модараш дар зиндагӣ.
Баъди мавташ ҷомаи худро фиристод он Расул,
Умар ҳам донист асрори чунин арзандагӣ (275).*

Аз ин лиҳоз, ҳар касе, ки ҳамчун Увайс кадам дар роҳи некномӣ мениҳад ва бе таваққӯи чизе зиндагӣ мекунад, дар байни мардум сазовори обрӯю эҳтиром мегардад:

*Ошиқи дидори Ҳақ ҳамчун Увайси некном,
Байни мардум, эй Ҳусайн, машҳур аз раҳшандагӣ.
Ҳар киро дидӣ, бигӯ, ин низ тимсоли Увайс,
Гар хатое дидай, бо лутф кун баҳшандагӣ (275).*

Дар девони Ҳочӣ Ҳусайн микдори ғазалҳое, ки абёташон бештар аз 10 байт ва то 31 байт аст, хеле зиёд буда, як навъ сохторшикании жанри ғазалро нишон медиҳад. Чунончи, дар ғазали зерин, ки аз 12 байт иборат мебошад, шоир қиссаеро аз ҳоли як нафар зоҳиде ҳикоят мекунад, ки дар порсоиву парҳезгорӣ ягонаи даврон буд ва вучуди хешро аз ҳама алоқи дунявӣ мубарро медошт:

*Қиссае омад ба мо аз қиссаҳои беҳтарин,
Зоҳиде буд як маҳал аз зумраи аҳли қарин.
Хонаи зоҳид тухӣ аз молу ашӣи ҷаҳон,
Ӯ ба таълими тасаввуф ғашт машҳури замон.
Нафси худро таҳ бизад, амволи дунё зам накард,
Нафъи мардум дар дилу бар маъсият қад ҳам накард.
Ҳикмату асрори илмаш кард соҳибэҳтиром,
Шарҳи ҳолаш буд дар ҳар зикр ҳангоми калом.
Номи некаш дар ҷаҳон бо зуҳд чун пайваста буд,
Дар ибодат шухраташ бо нури Ҳақ вобаста буд.
Баҳри дидораи ба кӯяш халқ азме менамуд,*

*Ҳокиме аз роҳи дур он ҷо зиёрат карда буд.
Наздаш омад ҳокиму дар ӯ бидид хавфу раҷо,
Ҳоли зоҳидро бипурсид: Молу амволат кучо?
Ӯ ҷавобаиш доду гуфто: Дур кун аз сар ҳаво,
Ҳолиё ҳастӣ ту ҳоким, молу мулки ту кучо?!
Ҳокимаш посух бигуфто: Кори ман бошад сафар,
Ханда карду гуфт зоҳид: Пас ману ту ҳамсафар
(159).*

Чунонки мушоҳида мегардад, дар ин ғазал дар баробари васфи ҳоли зоҳиди мазкур, инчунин муколамаи ӯ бо ҳокими давр баён гардида, манзараи умумии ғазал тимсоли зоҳид ва муносибати ӯро бо ҳоким пурра инъикос намудааст. Дар идомаи абёт шоир дар се байт ғазалро ҷамъбаст намуда, таъкид менамояд, ки ҳиссаи хонанда аз ин ғазал он аст, ки молу мулк ва дороиҳои ҷаҳон ҳеч вақт ба инсон тааллуқ надорад, зеро инсон дар ҳаёт зиндагии абадӣ надорад. Руҳи инсонӣ ба осмон сууд мекунад, ҷисми ҳокӣ боз ба асли худ бармегардад ва дороиҳое, ки инсон дар зиндагӣ ба он соҳиб аст, дар рӯи замин мемонад. Бинобар ин шоир хонандаро таълим медиҳад, ки инсон танҳо амалҳои некро, ки боиси боқӣ мондани номи нақӯи ӯст, бо худ мебарад. Дар сурати бо номи нақӯ зиндагӣ кардан инсон метавонад бо сари баланд ва бо виқору сарбаландӣ ба асли худ рӯчуъ намояд:

*Ҳисса аз ин қисса – молу мулк ҳеч онӣ ту нест,
То абад мулки ҷаҳон дар зери фармони ту нест.*

*Вақти рафтан руҳи ту аз ҷисм мегардад ҷудо,
Могу мулкати дар замин, пайвасти гарди бо Худо.
Ҳарчӣ карди дар ҷаҳон, ҳамроҳи худ онро барӣ,
Номи нек орӣ, Ҳусайно, бо виқоре бигзарӣ! (159)*

Дар аксари ғазалҳои шоир, ки бо истифода аз қиссаҳои қуръонӣ суруда шудаанд, ҷиҳати ибрати касон баён гардидани матлаб таъкид мегардад. Чунончи, дар ғазали «Дар ривоят нафси Фиръавн аст ҳамроҳи ҳавас» меҳонем:

*Қиссаи қуръонӣ омад баҳри ибрат дар ҷаҳон,
Сомири Фиръавну Ҳомон номи онҳо дар абас (257).*

Ин байт аз ғазале гирифта шудааст, ки шоир дар он ба Фиръавн ва достони умри тӯлонӣ доштани ӯ, даъвои худӣ ва нофармонӣ кардан, инчунин ба муъҷизоти Ҳазрати Мӯсо бовар накардани Фиръавн ва дар охир хору залил гардидани ӯ ишора мекунад:

*Дар ривоят нафси Фиръавн аст ҳамроҳи ҳавас,
Умри тӯлонии ӯ бо офият буд ҳар нафас.
Чорсад сол умр ёфт, аммо надид дарди саре,
«Ман Худои қодирам»- гуфт, «нестам андар қафас».
Кард нофармонӣ аз даъвои нафси бениёз,
Зулмати ҷашмони ӯ равшан нашуд аз он қабас.
Ӯ бидид бо ҷашми худ эҷози Мӯсо аз Худо,
Даъви ноҳаққаш ўро кард ҳамчун хору хас.*

Воқеан ҳам, чунонки шоир таъкид месозад, досто-

ни мазкур ва қиссаи гӯсола парастидани Сомирӣ, ки дар Қуръон зикр шудааст, ҳомили садҳо ҳикмат барои инсонҳо мебошад. Гузашта аз ин, Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода бар он таъкид меварзад, ки партави ин қиссаҳои ибратомӯз дар «Маснавии маънавӣ» низ зиёд мавриди истифода қарор гирифтааст:

*Эй Ҳусайн, дар «Маснавӣ» ту хондаӣ он қиссаҳо,
Мерасад аз қорвони рафтагон бонги қарас (257).*

Дари ҷойи дигар шоир ба масъалаи он ки чиҳа-ти ҷовидонагии қалом дар ғазалҳои хеш аз Қуръон маънӣ мебардорад ва ба ин васила тавассути ғазал мардумро ба роҳи нек ҳидоят мекунад, менависад:

*Беҳтарин роҳи ҳидоят бо ғазал гӯ, эй Ҳусайн,
Маънӣ аз Қуръон бигир, монад қаломат ҷовидон (258).*

Дар баъзе ғазалҳои шоир ҳарчанд қиссаи мушах-хас нақл намегардад, вале аз аввал то поёни ғазал бевосита ба муҳотаб, ки ҳуди хонанда аст, муроҷи-ат мешавад. Чунин ғазалҳои шоир хусусияти умӯӣ дошта, барои садҳо ва ҳазорон хонандагон ҳамчун раҳнамо хизмат мекунад. Чунончи, дар ғазали зе-рин дар ибтидо шоир ба хонанда муроҷиат мекунад ва ўро хушдор медиҳад, ки аз ҳар амали бад, аз ҷум-ла дар пеши роҳи қасон қандани ҷоҳ, ки мурод аз он зиён расонидан ба мардум аст, парҳез кунад, зеро сарчашмаи бадӣҳо дар зиндагӣ васвоси нафси бад – шайтон аст. Вале дар байти сеюм якбора муҳотаби

шоир дигар мешавад, яъне бо лафзи «эй башар» оғоз мегардад. Пас маълум мегардад, ки шоир андешаҳои ахлоқии хешро танҳо ба як ду нафар ва ё хонандаи алоҳида не, балки барои умум пешниҳод менамояд:

*Бар касе чоҳе макан, дар он бияфти бетаноб,
З-он халосиҳо наояд, ту бимони дар азоб.
Чаҳ макан аз баҳри душман, роҳи ислоҳаш бичӯ,
Чаҳмаи васвоси шайтон дар ҳаётат чун сароб.
Эй башар, дар чоҳи Бобил чун тамоми ҷодувон,
Ҳоруту Моруту ҷоду то қиёмат дар азоб.
Чаҳмаи нури Илоҳӣ сабр орад дар дилат,
Чоҳи худҷӯше бишав, ҳаргиз марав ту бошитоб.
Чоҳи Юсуфро, бидон, он ҳикмати Парвардигор,
Фарқи ду чаҳ дар чӣ бошад, ту намеёби ҷавоб.
Чоҳкан аз баҳри об, шодоб гарди, эй Ҳусайн,
Дастӣ некони бигир, бошад дуоят мустаҷоб (318).*

Азбаски ҳусни матлаи ғазали мазкур бо мафҳуми «чоҳ» иртибот дорад, дар ғазали ғавқ ба ду қиссаи қуръонӣ, ки бо мафҳуми дар байти нахуст зикргардида бевосита робита доранд, ишора гардидааст. Яъне ишора ба қиссаи Ҳоруту Морут ва қиссаи Юсуф ба он хотир аст, ки дар достони нахуст фариштагони сифоти одамирифта баъди муртакиби гуноҳ гардидан дар чоҳи Бобул нагунсор овехта мешаванд, аммо дар достони Юсуф ба чоҳ андохта шудани ӯ оғози марҳалаи ҷадиди нубувват дар зиндагии моддӣ ва маънавӣ муҳотаб мебошад. Гоҳе шоир дар ғазал ҷузвҳои як қиссаро дар ҳар байт зикр мекунад ва дар зимни

он пандҳоро ба хонанда баён мекунад. Чунончи, тақрибан дар ҳар байти ғазали зерин ишора ба қиссаи Юсуф ва тавассути расан аз ҷоҳ озод гардидани ӯ баён шуда, зимнан шоир ин дostonро рамзкушоӣ ва аз мафҳими «ҷоҳ», «расан» ва «Юсуф» аз дидгоҳи хеш маънисозӣ мекунад ва таъкид бар он меварзад, ки дар ҳар замон дар зиндагӣ инсон дар роҳи рушду камолоти маънавӣ ба монетаҳо дучор мегардад. Дар қиссаи Юсуф низ мурод аз Юсуф – замон, ҷоҳ – роҳи бад ва расан василаи раҳой аз гирифториҳо арзёбӣ гардида, бо ин маъниофарӣ шоир таълим медиҳад, ки дар замони мо расани наҷотбахш ин насихат ва раҳнамоии мардум ба роҳи рост аст:

*Юсуфи Канъонӣ хоҳӣ, ранҷ мебояд кашид,
Ранҷи Қорун гар ту хоҳӣ, ганҷ мебояд харид.
Гар Зулайхо нестӣ, ту фикри Юсуфро макун,
Дар надомат он чӣ дидӣ, лаб ҳамебояд газид.
Юсуфи зебо замону ҷоҳ бошад роҳи бад,
Ресмон вақто, ки омад, муждаҳо бар вай расид.
Ресмон бошад насихат баҳри мардум ҳар замон,
Дар сари ҷоҳи раҷо боди сабо бар вай вазид.
Ресмон омад наҷоту дастӣ Яъқуб дар дуо,
Юсуф аз Канъон нидоҳоро ба гӯши дил шунид.
Ту Ҳусайно, ҳар чӣ гӯӣ, қиссаҳо рамзӣ бувад,
Шуд дуоят мустаҷобу субҳи содиқ медамид (379).*

Дар ин сурат, шоир мазмуни қиссаро тавассути ба кор гирифтани мафҳими «Юсуф», «Зулайхо», «ҷоҳ», «ресмон», «дасти дуои Яъқуб» ва «Канъон»

комилан ёдоварӣ карда, рамзи раҳнамоии инсонҳо будани онро таъкид менамояд. Дар ғазали зерин низ ишора ба достони Ҳазрати Сулаймон мекунад ва бар бод тасаллут доштани Сулаймон, тасхири мамлакати Сабо ва малика Билқис, гуфтугӯи Сулаймон бо подшоҳи мӯрон, дар аҳди Сулаймон аз бими марг ба Ҳиндустон гурехтани марде ва ғайра ишора менамояд ва хонандаро барои саъю кӯшиш дар роҳи ба даст овардани мақсад ва аз қиссаи мазкур ҳикмат бардоштан раҳнамоӣ мекунад:

*Гар қазое рафта бошад, аз Сулаймон қисса кун,
Рӯ ба Ҳиндустон ниҳад ҳар гаҳ, ки ояд он аҷал.
Ту баён кун, эй Ҳусайн, андар ғазал аз қиссаҳо,
Ҳикмате аз ту бимонад, ҳар чӣ гӯӣ дар ғазал (439).*

Дар тамоми ғазалҳое, ки дар онҳо ба қиссаю ҳодиса ва воқеаҳо ишорат меравад шоир ба масъалаи ҳикмат бардоштан, ҳисса баргирифтани, баҳра бурдан, аз барои ибрат хондан таъкид меварзад, ки боз ҳам ҳадафи эҷодкорро чиҳати танҳо ба хотири ба рост ҳидоят намудани хонанда рӯнамо месозад. Чунончи, дар байти зерин масъалаи бо ғазал ба роҳи рост ҳидоят намудани мардумро чунин баён доштааст:

*Дар саховат, дар ҳидоят панду ҳикмат гӯ, Ҳусайн,
Бо ғазал ту мардуми худро ҳидоят мекунӣ (233).*

Шоир матлабери, ки ба риштаи назм мекашад, ҳосили дидаву шунида ва мутолиаи худ медонад. Чунончи, дар ғазали бо матлаи «Ман ҳикоятҳо кунам аз

онҷӣ дидам дар ҳаёт» таъкид месозад, ки ҳар чӣ ман дар ғазалҳои хеш баён кардам, ҳосили бардошт ва дидаву шунидаҳоям ҳастанд, ки онро аз зиндагонии мардумони некандешу некрой, аз илтифоту меҳрубонии онҳо ба даст овардаам. Ба тариқи масал, инсон чун дарахти мевадорест, ки дар роҳи рушду такмили он омилҳои гуногун таъсиргуздоранд. Барои сабзиши муназзами дарахтону меваҳо ҳавои мусоид зарур буда, танҳо гармӣ ва ё танҳо сардӣ дар зоти худ метавонад раванди пухта расидани меваро ҳалалдор созад. Ба ибораи дигар, агар дар фасли зимистон сардии лозимӣ ва баръакс дар фасли тобистон гармии зарурӣ таъмин нагардад, ба дарахтони мевадор ҳар гуна мушкилот таҳдид карданааш аз эҳтимол дур нест. Дар байни инсон ва наботот чунин умумият вучуд дорад, инсон танҳо дар муҳити солим метавонад ба камолот бирасад. Барои ин инсон, пеш аз ҳама, бояд нафси хешро нигоҳ дошта тавонад ва дар фарозу нишеби ҳаёт мавқеи муайяни хешро нигоҳ дорад:

*Ман ҳикоятҳо кунам аз он чӣ дидам дар ҳаёт,
Мардумони некраъӣ бар ман бикарданд илтифот.
Умри инсон дар масал чун як дарахти мевадор,
Дар ҳавои гарму сард гоҳо мувоҷеҳ мушкилот.
Гар ҳаво сардӣ кунад бар мева меояд зарар,
Гармӣ гар аз ҳад равад, бар он намеояд сабот.
Бастагӣ байни дарахт, ҳам одамон асрори ӯ,
Гармию ҳам сардиҳо дар байни онҳо иртибот.
Нафси худ кун эҳтиёт, боло марав аз ҳад зиёд,
Байни мардум шав васат, бар ту биёрад он қанот.*

Ба ишораи шоир дар роҳи камолоти инсон ҳамеша дар байни мардум қарор доштан, беҳтарин роҳ аст, чунонки болотар низ таъкид мекунад, инсон бояд нафси хешро эҳтиёт кунад ва аз ҳад зиёд боло наравад. Дар ин замина, Ҳочӣ Ҳусайн боз ба донишҳои хеш така мекунад ва маънии ҳадиси «беҳтарини корҳо миёнаи он аст»-ро ҳамчун ҷамъбасти андешаҳои худ дар байти мақтаъ ба кор мебарад:

*Гармию сардӣ ту дидӣ дар ҳаётат, эй Ҳусайн,
Роҳи авсат гум макун, дар пири меёбӣ нишот (501).*

Дар байни қиссаҳое, ки дар як ғазал ба чандин лаҳзаҳои он ишора гардидаанд, ғазалҳои ба муносибати ошиқонаи Юсуф ва Зулайхо бахшидаи шоир ҷойгоҳи хоса дорад. Ин қисса, ки дар Китоб ба унвони «беҳтарин қисса» зикр шудааст, дар адабиёти гузашта ва имрӯзи мо мавриди таваҷҷуҳи суҳанварони зиёде қарор гирифта, боиси ба вучуд омадани маснавҳои бузург гардидааст, ки намунаи онро дар осори Низомӣ, Амир Хусрав, Абдурахмони Ҷомӣ ва чандин суҳанвари дигар дучор омадаем. Гузашта аз ин, сужети ин достон ҳамчун талмеҳ дар ғазалиёти аксари суҳанварони адабиёти мо ба кор гирифта шуда, барои рангинии маънӣ ва каломӣ шоирон хизмат намудааст. Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода низ ба ин қиссаи зебо борҳо ишора намуда, онро сари ҳамаи қиссаҳо медонад:

*Сарварӣ дар қиссаҳо бошад Зулайхо, ҳам Юсуф,
Маҳфили ушшоқи дунё мазҳари начво гирифт (1205).*

Дар ғазали зерини бо матлаи «Ишқи Зулайхо нигар, ошиқи зор омадааст», ки бо оҳанги тарабангез таълиф шудааст, ба қиссаи ошиқ шудани Зулайхо ва таҳаммул намудани дарди фироқ ишора намуда, аз он маъниҳои дилписанд берун мекашад:

*Ишқи Зулайхо нигар, ошиқи зор омадаст,
Чониби Канъони дил дидани ёр омадаст.
Қиссаи Канъону Миср қиссаи аҳсан шуда,
Қудрати мардонагӣ боз ба кор омадаст.
Ишқ агарчанд талх, талхӣ наорад ба кас,
Субҳи саодат падид аз шаби тор омадаст.
Дурӣ зи Юсуф ҳама сабри Зулайхо рабуд,
Чун ба харидорияш зору низор омадаст.
Донаи гандум наруст, гар ту ҷае коштӣ,
Соҳиби хирман ба дон бар сари кор омадаст.
Рамзи маъонӣ ба наср гуфтай, аммо Ҳусайн,
Назми чу дурдоноро баҳри нисор омадаст (1995).*

Чунонки болотар таъкид кардем, дар байни сурудаҳои шоир ин ғазал намунаи ашъорест, ки бо рӯҳияи тарабангез эҷод гардида, манзараи умумии ишқи Зулайхоро ба Юсуф, беқарорию носабуриҳои маъшук, машаққату душвориҳои роҳи висол, ки саранҷом боиси ба мақсад расидани дилдодагон мегардад, дар худ инъикос намудааст. Агар дар байти дувум ишора ба беҳтарин қисса будани достони мазкур ишора шуда бошад, ки сарчашмаи китоби дорад, байти сеюм – «Ишқ агарчанд талх, талхӣ наорад ба кас // Субҳи саодат падид аз шаби тор омадаст», таъ-

рифи макулаи ишқ аст, ки ба гуфти Мавлоно, «аз ҳар забон, ки мешунавам, номукаррар аст». Яъне дар ин байт шоир таъкид мекунад, ки агарчанд меҳнати ишқ бас гарон аст ва талх менамояд, вале ачиб он аст, ки ба кас талхӣ намеорад, дар паси ин падидаи талхинамо ширинӣ маҳфуз аст, ончунонки субҳи саодат ҳосили шаби тор аст, ки агар шаби тор набуд, аз вучуди субҳ огоҳ намебудем. Воқеан ин маънисозии шоир бисёр ҷолиб, хонданӣ ва нигоҳи ҳоси широна ба масъалаи мавриди назар аст. Ҳар як байти ғазали мазкур дар алоҳидагӣ маънии ҳосеро дар робита ба ишқу муҳаббати пок дар бар гирифта, дар меҳвари андеша ҳамоно достони муошиқати Юсуф ва Зулайхо меистад. Дар девони ғазалиёти Ҳоҷӣ Хусайн Мӯсозода шеъри бо матлаи «Қиссаи Юсуф Зулайхо рамзи ҳар ёр омадаст» иборат аз 31 байт аст, ки дар он ба таври умумӣ тамоми қиссаи Юсуфу Зулайхо баён ёфтааст. Шоир дар ибтидо қиссаи мазкурро, пеш аз ҳама, сарахбор ва рамзи муҳаббати поки ошиқон ҷиҳати ибрат гирифтани арзёбӣ намуда, таъкид медорад, ки мочарои ин қисса дар китобҳо ба чандин шева баён гардидааст:

*Қиссаи Юсуф Зулайхо рамзи ҳар ёр омадаст,
Баҳри ибрат ҳам муҳаббат чун сарахбор омадаст.
Мочарои издивоҷ бо чанд ривоят дар кутуб,
Дар баёни асли ҳолаш шарҳи инкор омадаст (1996).*

Дар идомаи шеъри мазкур шоир ба лаҳзаҳои гуногуни мочарои ин дoston рӯ оварда, бо услуби

суолу ҷавобҳои мантиқӣ аз қисса ҳикматҳо берун мекашад ва Юсуфро рамзи саховатмандию раҳму шафқат, қиссаи мазкурро баҳонаи зебӯе барои ибронзи андешаҳои ахлоқию ҳикамӣ арзёбӣ менамояд.

Ҳамин тариқ, баррасии масъалаи «Истифодаи қиссаҳо дар ғазал» моро ба натиҷае мерасонад, ки Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода дар таълифи ғазал ба қисса-ву ҳикӯи зиёде, ки маншаи онҳо китобҳои муътабар ташкил додаанд, тавачҷу доштааст. Шоир аз ин қиссаҳо маънӣ мебардорад ва ҳамчун намунаи ибрат ҳулосаи онро ба хонанда пешкаш мекунад. Ҳадафи шоир, ончунон ки борҳо дар мақтаи ғазалҳо таъкид меварзад, тарбияи инсон ба роҳи рост, амали нек, рафтору кирдор ва гуфтори нек аст.

ҚИССАҲО

ҚИССАИ ТОҶИРИ СОДИҚ, ЗУЛМИ АҲЛИ КИШӢИ ВА САБАБИ НАҶОТ ӢФТАНИ Ӣ БО ОТАШ ГИРИФТАНИ ХОНА (1943)

Ибтидо кардам ба номат, эй Худо,
Қиссаи андарзу панди раҳнамо.
Ҳам сано гӯям ба сидқи дил ризо,
То расонӣ бар Муҳаммад Мустафо.
Қисса гӯям ман зи шахси муктадо,
Бо тичорат шуғл варзид аз қазо.
Зоҳираш хайр асту қалбаш бо сафо,
Дар тичорат шуғли Ӣ буд бериё.
Тоҷири содиқ ҳамеша бо адаб,
Ҳайрати мардум биёвардӣ ачаб.
Дар замиранш нафъи моле шуд сабаб,
Бар муроди худ расид моҳи рачаб.
Дар тичорат молу мулкаш буд заҳаб,
Баҳри нафъаш аз Худо карда талаб.
Бо вучуди ин битарсид аз ғазаб,
Некӣ мекардӣ ба мардум рӯзу шаб.
Қиссаи баҳри азим шуд дар назар,
Ҳамраҳи мардум ба кишӢи дар сафар.
Чуст Ӣ дар баҳр роҳе мухтасар,
Байни мардум худ дуо карда сипар.
Ногаҳон бо мавҷ пайдо шуд хатар,
Машварат карданд ҳама вақти саҳар.
Моли тоҷир буд зиёд андар хабар,
Гуфт напартоед – ин бар ман зарар.
Бо ҳадаф аз пушти молаш медавид,

Баъди чанде ҳеҷ кас ўро надид.
 Моли худ бо нафси худ дар баҳр дид,
 Пурҳазар шуд, ҳам зи моли худ рамид.
 Ногаҳон андар ҷазира худ бидид,
 Оби баҳру мавҷи он молаш кашид.
 Фикр карду ҷуст ў роҳи ҷадид,
 Сохт ў як кулбаеву шуд сайд.
 Рӯзҳо бигзашт ў буд дар амон,
 Оташе омад зи сӯи осмон.
 Хонаи вайро бисӯхт он ногаҳон,
 Дудҳо пайдо бишуд чун ошён.
 Шукр кард ў, дид худро дар амон,
 Бо таҳайюр ў бипурсид аз Худо.
 Ман чӣ кардам, бар ман омад ин бало?
 Баъди чанде заврақ омад бе нидо.
 Одамон даъво бикардандаш: Биё!
 Ў биёмад назди киштӣ ҷонфидо.
 Бо ҳисобе бурда буд бо худ ғизо,
 Аҳли киштӣ дар таҳайюр монда буд.
 Гарчи танҳо бо чӣ ҳоле зинда буд,
 Дар рухаш нуру сафо ҳам ханда буд.
 Қисса аз киштии худ гӯянда буд,
 Баҳри ў гуфтанд: Он киштӣ тамои
 Ғарқ шуд, не зиндае монду на ном,
 Дуди ту моро биёвард ин мақом.
 То бигӯемат дурудеву салом,
 Ҳикмати Ҳақро бидида раҳнамун.
 Зулми аҳли киштӣ бошад бесутун,
 Фикри онҳо ғарқи молу дасти хун.
 Зоҳир ояд ҳар чӣ бошад андарун,
 Ғарқи киштӣ воқеа зулму ситам.

Лек тоҷир худ разо ёфт аз карам,
Мавҷи дарё нуқта бошад дар рақам.
Ихтисори қисса кардам бо қалам,
Пояи ҳар кори хайр олимақом.
Баҳри мардум мо расонем ин паём,
Ҳикматашро то бидонад хосу ом.
Қисса охир шуд, Ҳусайно, вассалом.

30.04.2020.

ҚИССАИ МАРДИ СОЛЕҲ ВА РОҲЗАН ДАР САҲРОИ БЕОБ (1944)

Ибтидои қисса кардам ман ба номи он Худо,
 Ҳам бигӯям сад саломе бар Муҳаммад Мустафо.
 Аз бузургон бо ривоят қисса омад дар хабар,
 Нақл кардам, то бигардад ибрати аҳли башар.
 Марди солеҳ дар биёбон карда танҳо худ сафар,
 Худ савори уштуре буд ҳамраҳаш тиллову зар.
 Дар таманнои тичорат кору бораш бо низом,
 Байни саҳро бе Ҳимоят, ҳамраҳаш обу таом.
 Ногаҳон аз ташнагӣ овоз дод ӯ: Ман тамом,
 Мард худ афтода буду оҳу воҳаш бардавом.
 Об деҳ баҳри Худо, ки мемирам аз ташнагӣ,
 В-арна дар назди халоиқ кори ман шармандагӣ.
 Қатраи обе ба ман деҳ, то бубинам зиндагӣ,
 То кунам дар ин ҳаётам назди Мавло бандагӣ.
 Чашми гирён бо талаттуф як назар карда бар ӯй,
 Бо тараҳҳум мисли додар об додаш аз сабӯй.
 Хӯрданиҳо, обу нону ҳам бидодаш нофабӯй,
 Розӣ буд андар тасаввур баҳравар аз оби чӯй.
 Макру найранге бикарду хест аз ҷо ногаҳон,
 Аз бағал санге гирифтӣ зарбае зад бар даҳон.
 Шуд савора уштурашро, шуд фирорӣ ноаён,
 Марди солеҳ худ давиду хост гӯяд дар ниҳон.
 Дузди раҳзан боз истоду ба қавлаш гӯш дод,
 Он бигуфто: - ҳар чӣ гӯям баҳри ман кун эътимод.
 Розиям ҳар он чӣ кардӣ, гарчи монам бе либос,
 Даъвии уштур надорам, аз ту дорам илтимос.

Бар касе ту ногаҳон ин қиссаро ифшо макун,
Мисли худ бадбиниро дар фикри мардум ҷо макун.
Гар бигӯӣ, дар биёбон чун касе дармонд боз,
Баҳри ёрияш наояд марди хубу дилнавоз.
Дузди раҳзан бо маломат кард нафрин нафси худ,
Бо ризоят бо садоқат аз шутур омад фуруд.
Бо шаҳодат дар рисолат кард назди ӯ сучуд,
Кард ваъда, пас диҳад ҳар он ҷӣ аз мардум рабуд.
Марди солеҳ гиряҳо карду зи дил фарёд кард,
Баҳри ин марди накӯ карвонсаро бунёд кард.
Соҳт як сардоба, то шодоб гардад ҳар нафар,
Хастагӣ аз худ барорад ҳар кӣ бошад дар сафар.
Марди солеҳ кард ҳиммат, роҳ ҳам шуд бехатар,
Номи некаш бо ҳикоят байни мардум муътабар.
Ҳарду гаштанд аз садоқат мисли фарзанди падар,
Ин ривоят баҳри ибрат ҳам зи саҳро як хабар.
Садди роҳи маъсият бо некӣ – бошад он ҳунар,
Ҳисса аз қисса навиштам, роҳи ҳаллаш дар назар.
Эй Ҳусайно, қиссаи ту гарҷӣ бошад мухтасар,
Панду ибрат кош гардад байни абнои башар.
Баҳри нафъи миллати худ қисса гуфтӣ бардавом,
Аз забони марди солеҳ рӯзи ҷумъа шуд тамоm.

01.05.2020

ҚИСИДАИ ХОНАДОРШАВИИ ЮСУФ ВА ЗУЛАЙХО (1996)

Қиссаи Юсуф Зулайхо рамзи ҳар ёр омадаст,
Баҳри ибрат ҳам муҳаббат чун сарахбор омадаст.
Мочарои издивоҷ бо чанд ривоят дар кутуб,
Дар баёни асли ҳолаш шарҳи инкор омадаст.
Соли қаҳтӣ рафт аз дунёи дун чун шоҳи Миср,
Юсуфи кудсӣ – малак бар тахти анвор омадаст.
Ҳазрати Юсуф ба хоки Миср ҳамчун подшаҳ,
Бо ҷамолаш аз ниқоб дар адли аброр омадаст.
Дар ривоеъи дигар, таъмини ҳолат дар назар,
Шарҳи аҳволи Юсуф он ҷо ба тақрор омадаст.
Подшоҳони ҷаҳон посух бичӯянд аз Юсуф,
Аз ҷаҳони нозанинон нақши озор омадаст.
Ҳастия сармояи худро зи дасташ дода буд,
Ҷабру нуқсону зиёд аз рӯи рафтор омадаст.
Пир бошад нотаваҷ, афтад ҷу дар гирдоби факр,
Шуд муаммо ҳарчи буд, бе роҳи иҷбор омадаст.
Дар ҷавонӣ қадру иззат қимате дорад ба худ,
Баъди пирӣ белаёқат дар масал бедона аст.
Бо вучуди ҳусни ӯ зеби занони Миср буд,
Дар ривоят ҳар чӣ гӯянд баҳри ман афсона аст.
Иззати касро бубин, гар дар мақом боло равад,
Мардуми Мисри қадим дар гирди ӯ парвона аст.
Арзиши волои инсон раҳму шафқат дар назар,
Рамзи Юсуф дар саховат баҳри ман нурхона аст.
Ман наметарсам зи он кас, аз Худо тарсад агар,
Меравам бар назди Юсуф гарчи ӯ шоҳона аст.

Адли ҳақро ман бубинам, гар ғуломе шаҳ шавад,
Тоати ҳақ бо муҳаббат назди вай гулхона аст.
Шаҳ ғуломе мешавад, гар маъсият ояд зи ӯ,
Байни мардум иззати вай баҳри ӯ майхона аст.
Лаҳзаи ҳоли ҷавонӣ дар таҳаввул шуд ба Миср,
Бар Зулайхо вақти пирӣ роҳи душвор омадаст.
Издивочи Юсуфи Миср бо Зулайхо ту бидон,
Пурсиши Юсуфи зор худ рамзи иқрор омадаст.
Тахти иззат шуд ба хоку ҳам Зулайхо дар ба дар,
Аз барои дидани ёр баҳри дидор омадаст.
Дар сари роҳи убураш чун Зулайхо менишаст,
Юсуфи гумгашта дид, бе насри ансор омадаст.
Ҳазрати Юсуф бипурсид: ту Зулайхой магар?
Гуфт, оре, пири очиз худ ба бозор омадаст.
То ҳанӯз аз ишқи ман дил дар гарав ту мондай,
Юсуфи Мисрӣ бубин бар ту харидор омадаст.
Эй Юсуф, ман пиразан гаштам, ту истехзо макун,
Аз паси ту сад ҷавон бар ту талабгор омадаст.
Гуфт бар Юсуф Зулайхо то кунун дар ишқи ту,
Мубталои хусни зебо ҳамчу бемор омадаст.
Ман ҳиҷолат назди ту аз он гуноҳи кардаам,
Ҳар чӣ дидам баъди он аз ман сарахбор омадаст.
Чун шикаст он боли давлат, хоки зиллат бар сарам,
Вақти пирӣ диданат бар ман чу гулзор омадаст.
Ӯ бигуфто бар Зулайхо ту чӣ меҳохӣ зи ман?
Юсуфе аз ҷоҳи худ наздат харидор омадаст.
Дар ҷавобаш ӯ бигуфто, эй Паёмбар аз Худо,
Ту бичӯ роҳи садоқат, вақти гуфтор омадаст.
То бигардонад ҷамолу ҳам ҷавонӣ баҳри ман,
Пирию ҳам нотавонӣ баҳри ман бегона аст.
Амри Юсуф омада, ўро ба қасраш бурдаанд,

Ҳар амал, ки гуфта шуд бо роҳи иқрор омадаст.
Аз Зулайхову Юсуф Иброҳиму Мӯсо валад,
То замони аҳди милод наслашон фарзона аст.
Ақди онҳоро ту гуфтӣ бо ривоят, эй Ҳусайн,
Охири умри Юсуф бо роҳи ахбор омадаст.

16.06.2020.

ҚИССАИ ПОДШОҲ ВА ХУНИ ДИЛИ ҶАВОНМАРД (2807)

Дар замоне подшоҳе кори ӯ буд дар ривоч,
Давлаташ дар равнаку амволи ӯ буд аз хироч.
Нохушӣ омад чу рӯзе дар дили он подшоҳ,
Наъра мезад бар табибон бо садои оху воҳ.
Гӯиё теге ба қалби ӯ халида дар назар,
Лаззати дунё намедонист аз хавфи хатар.
Руху ҷисмаш беҳаловат гарчи бошад ноаён,
Ҷисми ӯ мисли дарахти хушк дар фасли хазон.
Не табибе, не ҳакиме монда дар Чину Араб,
Дар раҳи безътимодӣ аз вазирон дар ғзаб.
Як вазираш гуфт: Меорам табибе аз Яман,
Чорасозиҳо кунад, дардат барояд аз бадан.
Аз Яман омад табибу сӯзиши дилро бидид,
Ҳамраҳи он шаҳ нишаста, дод ӯро хуш навид.
Эй шаҳаншаҳ, гар ту меҳохӣ шифо ояд падид,
Аз ҷавони нозанине хуни дил бояд чашид.
Шоҳ фармуд оварандаш як ҷавони бегазанд,
Бо ризои волидайнаш ҳаққи хунаш дилписанд.
Навҷавоне шуд намоён, бенаво модар – падар,
Умри ӯ дар ҳаждаху ҳам волидайнаш беҳабар.
Сарвату моле бидоду аз хичолат шуд ҳазин,
Гуфт пайвандонаш оред, то шавад савдо яқин.
Аз барои молу сарват розӣ шуд модар, падар,
Шаҳ нигаҳе кард ногаҳ сӯи он ҳайрон писар.
Аз барои ҳукми шаръӣ қозӣ фатво ҳам бидод,
Дар раҳи озодияш дигар намонда эътимод.

Шаҳ бипурсид, эй ҷавон, хоҳиш бикун дар интиҳо,
 Ў бигуфто рухсате деҳ сачда орам бар Худо.
 Баъди сачда гашт хандон, пурсид аз вай шаҳ сабаб,
 Гуфт аз ин ҳукми қисмат дар дилам омад ачаб.
 Волидон вақти шикоят розӣ бар дарду алам,
 Қозӣ бошад ҳукми худро мебарорад мунтазам.
 Охири роҳи шикоят назди шаҳ бошад низом,
 Шоҳи мо худ ташна бар хун, гарчи бошад он ҳаром.
 Бо умеди раҳмати Ҳақ сачда овардам ба ў,
 Ҳоли зори мустамадон ў бидонад мӯ ба мӯ.
 Дар зарурат хуни ман бошад шифо баҳри шумо,
 Розӣ ман, аммо бинӯш ин хуни манро бо дуо.
 Шаҳ ба худ мегуфт дар дил: умри ту ҳафтоду панҷ,
 Аз чӣ мерезӣ ту хуни навҷавонеро ба ганҷ?
 Мурданат беҳтар ба дарде, ки наёбад он шифо,
 Бар ҷавон озодӣ доду аз само омад нидо.
 Моли худро садқа кун аз баҳри муҳтоҷу ятим,
 То шифо ёбӣ ту аз даргоҳи Аллоҳи раҳим.
 Вақти бегаҳ он шаҳаншоҳ дарди дилро ҳис накард,
 Рафта буд аз ҷисму ҷони ў тамоман ранҷу дард.
 Шоҳи одил бо саломат шукри мавлоро бикард,
 Аз барои некномӣ фикри фардоро бикард.
 Қиссаи ту, эй Ҳусайно, ибрати аҳли хирад,
 Ҳисса аз ин қиссаҳо аз ту бимонад то абад.
 Баҳри мардум ҳар чӣ гуфти ҳикмате дорад ба худ,
 Нақди ҳарфи ту зи мардум баҳри ту ояд ба зуд.

24.04.2022.

ҚИССАИ СУЛТОНМУРОД ДАР ХУЧАНД (3040)

Қисса гӯям аз Хучанди бостон,
Равзане бикшоям аз таърихи он.
Ҳазрати Иқбол – шахсе арчманд,
Қиссае дорад дар авсофи Хучанд
Ӯ ба васфи шаҳри хубон қисса гуфт,
Аз барои баҳрамандӣ ҳисса гуфт.
Ман бигӯям қиссаро бо роҳи худ,
Бо вучудам аз бузургон ҳар чӣ буд.
Буд султоне дар иқлими Хучанд,
Бо саодат байни мардум арчманд.
Номи ӯ машҳур буд – Султонмурод,
Бо накӯӣ мерасид ӯ бар мурод.
Бо адолат кишвараш обод кард,
Аз машокил мардумаш озод кард.
Хост масҷиде бисозад дар Хучанд,
Аз барои мардумони дилписанд.
Маблағеро дод – миқдорааш зиёд,
Бо каромат то расонад бар мурод.
Дар Хучанд устод як меъмор буд,
Муътабар, дар корҳо сардор буд.
Раҳбарӣ кард ӯ, бино итмом шуд,
Дар амонат то дилаш ором шуд.
Аз барои ифтитоҳи он бино,
Омада Султонмуроди босаҳо.
Норизо шуд шоҳ аз меъмори кор,
Ӯ бигуфто: ту макун аз ман фирор.

Дар бинокорӣ хиёнат кардаӣ,
 Ҳам хиёнат дар диёнат кардаӣ.
 Бетаваққуф он замон Султонмурод
 Бо ғазаб меъморо озор дод.
 Бар кашид шамшеру дасташро бурид,
 Оху воҳу нола аз вай мешунид...
 Шуд пушаймон шоҳ аз рафтори худ,
 Ё напурсид узр аз меъмори худ.
 Баъд аз он меъмори назди қозӣ рафт,
 Бо шикоят ҳамчу оташбозӣ рафт.
 Қозӣ гуфто ман адолат мекунам,
 Бо шарият ман қазоват мекунам.
 Ман талаб дорам зи ӯ ҳукми қасос,
 То бимонад ин сазояш дар қасос.
 Қозӣ он дам даъвати султон намуд,
 Ҳукми худро ояти Қуръон намуд.
 Аз Худо тарсиду назди қозӣ рафт,
 Аз барои ҳукм ҳамчун осӣ рафт.
 Қозӣ гуфт аз баҳри он Султонмурод,
 Дар қазоват кори ту безътимод.
 Беҳисобу бесабаб кардӣ хато,
 Дастӣ ту бояд бурам баҳри ҷазо.
 Ин қазоват ҳукми Қуръон омада,
 Ҳам ҳаёт аз баҳри инсон омада.
 Аз барои қатъӣ дасташ розӣ шуд,
 Розию хушдил зи ҳукми қозӣ шуд.
 Дастӣ худро ӯ зи остинаш кашид,
 Ҳам азоб аз ҷони ширинаш кашид.
 Гуфт меъмори, эй шаҳаншоҳи ҷаҳон,
 Розиям аз ту намеҳоҳам зиён.
 Ояти Қуръон бигуфто бахшише,

Бехтарин аъмоли ту аз лағзише.
Афв кардам ман туро баҳри Худо,
Дасти шаҳ он дасти мардум дар қазо.
Афви вай аз баҳри ӯ шуд инқилоб,
Ваъда кард ӯ назди мардум бо хитоб.
Хидмати мардум кунам тӯли ҳаёт,
Аз ситамкорӣ бибояд эҳтиёт.
Аз Худо пурсам садоқат маъзарат,
Бар гуноҳам бо надомат мағфират.
Эй Ҳусайн, ин қисса гуфтӣ аз китоб,
Аз барои ибрату баҳри савоб.
Ту дуо кун дар Ҳуҷанди бостон,
То бимонад номи некат ҷовидон.
Он ҷӣ гуфтӣ бо ривоят банд-банд,
Кош бошад баҳри миллат судманд.

23.10.2022

МОДАРИ НОБИНО ВА ФАРЗАНДИ ГУНГ (3284)

Қиссае гӯям ман аз баҳри савоб,
Шамси ховар то барояд аз сиҳоб.
Баҳри мардум қисса беҳамто шавад,
То қиёмат лангари дарё шавад.
Бо ҳикоят сирри модар аз ниҳон,
Рӯйдоде баҳри халқ аз он аён.
Модару фарзанд дар як хонадон,
Модараш аъмову тифлаш бебабон.
Меҳри модар доимо дар чӯш буд,
Бо муҳаббат бачча дар оғӯш буд.
Модари бечора доим бо дуо,
Баҳри ҳар ду аз само ояд шифо.
Дар алам буд аз хато дар изтироб,
Субҳи содиқ шуд дуояш мустақоб.
Ногаҳонӣ аз само омад малак,
Баҳри модар аз шифо додаш дарак.
Он малак гуфт: Аз Худо кун як талаб,
Дарди ту ёбад шифое неаҷаб.
Чашми ту аъмо, ки бошад бегумон,
Тифли навзоди ту бошад бебабон.
Эй ту модар, кун якеро ихтиёр,
Ман бигӯям баҳри дуввум эътизор.
Гуфт модар аз Худо пурсам забон,
Баҳри тифлам ҳар чӣ бошад дар амон.
Дар қазоват беҳиҷолат қозиям,
Дар иҷобат бешиқоят розиям.

Он малак гуфто: Пушаймон мешавӢ,
 Аз хато фардо гурезон мешавӢ.
 Гуфт модар: ман пушаймон нестам,
 Дар давои дарди чашмон нестам.
 Баҳри тифлам ҷони худ қурбон кунам,
 Аз барояш ҷисми худ бечон кунам.
 Он малак гуфт: Аз Худо омад ҷавоб,
 Тифли ту дар назди ту соҳибхитоб.
 Тифл гуфто: бо забон гӯям Худо,
 Модари ман монда худро дар ҷафо.
 ЭӢ Худоё, аз ту пурсам бо умед,
 Чашми модарро бигардонӢ сафед.
 То бубинад рӯи манро бо назар,
 Ман ҳиҷолат назди модар муътазар.
 Баъди он бигашт рӯзу шаб зиёд,
 Он ҷавонро омад айёми мурод.
 Соҳиби зан, соҳиби авлод шуд,
 Баҳри модар аз паси эрод шуд.
 Ҳамсари ӯ таъна мезад доимо,
 Назди модар ханда мезад доимо.
 Модари зор аз арӯс безор шуд,
 Ҷойи хобаш дар паси девор шуд.
 Рӯзи сармо тарк кард он хонаро,
 Шуд пазиро гӯшаи вайронаро.
 Фарди танҳо монда дар ҳоли хароб,
 Дар ғами фарзанду ҳолаш дар азоб.
 Ҷуз Худо аз ҳоли вай огоҳ нест,
 Ҷуз Худо бо ӯ касе ҳамроҳ нест.
 Лек модар баҳри тифлаш бо дуо,
 Хоҳиши ман бар ту икроми Худо.
 Қасри фарзандаш ба ӯ дарбаства буд,

Баҳри модар доимо дилхаста буд.
 Бори дуввум аз само омад малак,
 Назди модар бо хатое аз фалак.
 Бо башорат Ҳақ фиристонда маро,
 То бипурсӣ матлаби худ аз Худо.
 Ё бигуфто ҳамсари фарзанди ман,
 Некӣ бинад ҳамраҳи дилбанди ман.
 Некӣ хоҳам бар арӯси хонадон,
 Баҳри шавҳар то ки бошад меҳрубон.
 Он малак гуфт: Аз Худо пурс эманӣ,
 Нури чашмат бар ту орад равшанӣ.
 Гуфт: фарзанд аст чашми равшанам,
 Гар арӯсаш солиҳа, он гулшанам.
 Бо дуояш шуд арӯси меҳрубон,
 Баҳри ҳамсар хушзабону дилситон.
 Он малак бо гиря бар сӯи само,
 Илтиҷо кард, илтиҷо кард, илтиҷо.
 То кушояд чашми модарро Худо,
 Аз барои дидани нуру сафо.
 Қатраҳои оби чашмашро бирехт,
 Чашми модар чӯи хашмашро бирехт.
 Чашми модар он замон бино бишуд,
 Вақти пирӣ дар масал Соро бишуд.
 Ё бипурсид ашк дорад ҳам малак?
 Гуфт ё, ки гиря ояд аз фалак.
 Боз пурсид ашк ҳам дорад Худо?
 Баҳри модар мебигиряд он Худо.
 Гиряи ман аз Худо омад бурун,
 Баҳри модар чун шифо омад бурун.
 Нури чашмаш бо зиё пайваста шуд,
 Меҳри модар бо само пайваста шуд.

Модар омад назди фарзандони худ,
Аз арӯсаш гармӣ омад дар вучуд.
Назди модар аз гунаҳ маъзур кард,
Ҳамсараширо дар амал масрур кард.
Модару фарзанд гашта чун гулоб,
Қисмати нек аз дуои мустақоб.
Қисса гуфтӣ, эй Ҳусайн, аз эҳтиёт,
То намонад байни мардум мушкилот.
Рамзи шодӣ дар ҳикоятҳои ту,
Хатми неки дар ривоятҳои ту.
Ту талаб кун бахту толеъ аз Худо,
Дар ду олам аз хато ёбӣ раҳо.

17.05.2023.

ҚИССАИ ЯТИМИ МОҲИГИР ВА СУЛТОН (3617)

Эй бародар, қисса гӯям гӯш кун,
Бар ғтимон меҳри худ дар чӯш кун.
Буд ғтиме дар замоне бепадар,
Ҳеҷ намонада молу сарват аз падар.
Дари ғарибӣ монда буд бо модараш,
Беҳимоят додару ҳам хоҳараш.
Норасида аз падар маҳрум буд,
Бофазилат аз гунаҳ маъсум буд.
Он ғтим аз лаъбу бозӣ дур буд,
Бочасорат, дар дили ӯ нур буд.
Аз барои ризку рӯзӣ ҳар сахар,
Баҳри сайди моҳи ӯ мекард сафар.
Модари бечора бо сад оҳу воҳ,
Инғизори бачча мешуд сӯи роҳ.
Он ғтим андар лаби дарё нишаст,
Баҳри сайди моҳи по барҷо нишаст.
Рӯзи айёми баҳорон чанд адад,
Ӯ зи моҳи сайд мекард беадад.
Модару ҳам хоҳараш хурсанд буд,
Додараш бо меҳри ӯ дилбанд буд.
Соҳили дарё султони диёр,
Бо саёҳат роҳ мерафт дар канор.
Эътибори ӯ бияфтад бар ғтим,
Назди ӯ омад чун боди насим.
Ӯ ба танҳой бипурсид ҳоли вай,
Бо тараҳҳум сарвату ҳам моли вай.

Ӣ бигуфто баҳри султон ҳоли худ,
Бо ҳаёле бо адаб нӯҳ соли худ.
Ҳам хабар кард аз вучуди модараш,
Ҳоҳару ҳам аз вучуди додараш.
Сайди моҳӣ ризку рӯзӣ баҳри мо,
Доимо аз қисмати худ ман ризо.
Гуфт султон хоҳиши ман дар амал,
Ҳамраҳи ту сайд кардан дар маҳал.
Дар шарикӣ ҳамраҳи ман розӣ шав,
Бегаҳӣ дар қисми моҳӣ қозӣ шав.
Гуфт кӯдак: ман адолат мекунам,
Эй падар, баҳрат каромат мекунам.
Шоҳи кишвар дар таачҷуб монда буд,
Васфи атфоли закиро хонда буд.
Аз ятим чанд ҳикмате пайдо бикард,
Баҳри моҳӣ тӯр дар дарё бикард.
Доми сайд омад ба моҳӣ зиёд,
Бар ятим он рӯз буд рӯзи мурод.
Моҳиро тақсим кард дар як нафас,
Баҳри султон марҳабо гуфт бо ҳавас.
Гуфт султон: эй гул хандони ман,
Ҷамъи моҳӣ они ту, рӯзи фардо они ман.
Мо шарикем ҳаққи мо рӯз дар миён,
Рӯзи фардо ман бигирам бегумон.
Розӣ шуд бо қисмати султон ятим,
Чунки омад бар сараш дасти карим.
Тангаи бисёр аз моҳифурӯш,
Соҳиби равшан шуду дегаш ба ҷӯш.
Аҳли хона аз ғизо хурсанд буданд,
Назди модар аз ато лабханд буданд.
Дасти модар дар дуо буд бесадо,

Боз мегуфт бар Худо ҳамду сано.
Рӯзи фардо боз бар соҳил бирафт,
Бо умеде бар ҳамон манзил бирафт.
Ходими султон биёмад бо нидо,
Эй мушорик, назди он султон биё.
Бо таҳайюр қасри султонро бидид,
Ҳам саодат даври давронро бидид.
Гуфт султон: эй мушорик, марҳабо,
Дар умури салтанат ту раҳнамо.
Гуфт: эй шах, ҳарфи ту кардам қабул,
Назди аён аз карам н-ояд малул.
Доварам, ту ҳар чӣ гӯйи розиям,
Назди мардум дар мақоми қозиям.
Ту қабул кун ҳар чӣ бошад ҳукми ман,
То наояд бад гумон дар анҷуман.
Гуфт вазире: хайр бошад илтифот,
Хоҳишам аз ҳукми кӯдак эҳтиёт.
Бо табассум шоҳ гуфто: эй вазир,
Кӯдак имрӯз баҳри мо бошад амир.
Мо шарикем кори мо бо машварат,
Дилрабои хайр бошад оқибат.
Дар миён омад бинои масчиде,
Баҳри таъйин аз мақому маснаде.
Қои масҷид хонаи кампир буд,
Ҳам зи подшоҳ хаставу дилгир буд.
Гуфт یتим мо ҳукми бетаҳқир кунем,
Баҳри масҷид некиро тадбир кунем.
Модари кампир набошад норозо,
Ҳам шаҳи мо то бимонад беҳато.
Пешниҳоди ман: бимонад хонааш,
Ё ба номаш масҷиду як хонааш.

Соҳиби он хонаро даъват кунем,
 Ҷои масҷид ҳамраҳаш суҳбат кунем.
 Бо шитоб даъват карданд он замон,
 Ҳам бидонад хонааш ҳамсоҷабон.
 Модари кампир аз шаҳ розӣ шуд,
 Он ятим андар адолат қозӣ шуд.
 Номи масҷид монда шуд бо номи вай,
 То қиёмат мерасад пайғоми вай.
 Хонаву дар дасти кампирро гирифт,
 Адли султон роҳи таъмирро гирифт.
 Баъди он омад масоил рӯ ба рӯ,
 То бигӯяд ҳалли онро мӯ ба мӯ.
 Охирин фатво илоҷи ҷанг буд,
 Ё ки сулҳу созиши фарҳанг буд.
 Гуфт ятим ман аз масоил беҳабар,
 Шаҳ бидонад ҳар ҷӣ бошад беҳабар.
 Вақти бегаҳ баҳри ӯ султон бигуфт,
 Эй шарик, зархонаро пинҳон бигуфт.
 Аз ҳазина ту бигир моли зиёд,
 Зевару зар дидаам соли зиёд.
 Гуфт: эй шаҳ, шукри неъмат мекунам,
 Беҳтараш бо кам қаноат мекунам.
 Баҳри хидматҳои ман ту моҳӣ деҳ,
 Ту ба мардум адли шоҳаншоҳӣ деҳ.
 Гуфт султон: рӯзи фардо ман туро,
 Интизорам дар шарикӣ, ту биё.
 Эй шаҳаншоҳ, аз шарикӣ розӣ ман,
 Дар шарикӣ ман набошам аҳдшикан.
 Бо иҷозат ман ба манзил меравам,
 Рӯзи фардо сӯи соҳил меравам.
 Шаҳ бояд кори худ анҷом диҳад,

Баҳри мардум некиҳо пайғом диҳад.
Сайди моҳӣ бар ятиму бар ғулом,
Беҳтарин ҳам ризку рӯзӣ ҳам таом.
Розӣ шуд султон ба қавли он ятим,
Ибрате шуд бар ҳама ақли ятим.
Ин ҳикоят байни халқ машҳур шуд,
Модару ҳам хоҳараш масрур шуд.
Қисса гарчанд назди ман тӯлонӣ буд,
Мухтасар гуфтам, фазо султонӣ буд.
Пояи ҳарфи Ҳусайн андар мақом,
Интиҳояш нафъи мардум, васалом.

23.03.2024.

ОВОЗИ ТАНГА БАР БӢИ КАБОБ (3618)

Аз ҳакимон чанд ҳикоят омада,
Қиссаву садҳо ривоят омада.
Бишнаву аз ман як ривоят армуғон,
Адлу инсоф то бимонад дар ҷаҳон.
Қисса гӯям ман зи даврони қадим,
Дар қазо аз доварӣ марди ҳаким.
Дар диёре буд шайхи бенаво,
Бо қаноат бе тамаъ соҳибдуо.
Доимо меҳӯрд нони бешакар,
Дар ҳазар буд аз хато шому сахар.
Ӯ гузашт рӯзе аз назди кабоб,
Бо ҳаёву очиз аз харҷи ҳисоб.
Нони хушк андар бараши он ҷо нишаст,
Ҷониби бӯи кабоб танҳо нишаст.
Нони худро ӯ бихурда бетаом,
Ҳоҳиши рафтани бикард аз он мақом.
Ногаҳон шаҳси кабобпаз бо садо,
Гуфт: эй бародар, ту бидеҳ ҳаққи маро.
Шайх гуфто: ман нахурдам аз таом,
Дар шарият ҳаққи ту бар ман ҳаром.
Ту бихурдӣ нон бо бӯи кабоб,
Пули онро ту бидеҳ ҳамчун кабоб.
Назди мардум байни онҳо шуд низоъ,
Дод мезад бо садои иртиҷоъ.
Назди онҳо як ҳаким пайдо бишуд,
Дар адолат дар раҳи фатво бишуд.
Гуфт кабобӣ байни моён қозӣ шав,

Бовучудат дар сифат микрозӣ шав.
 Ё бихурад ноне бо бўи кабоб,
 Ҳам назарҳо карда бар сӯи кабоб.
 Ҳаққи манро ё диҳад хӯрда ҳисоб,
 Ҳарчи гуфтам то нагардад ноҳисоб.
 Ё бигуфто мақсади ман аз шумо,
 Розӣ будан он чӣ бо ҳукми қазо.
 Бо тафаккур нақшаро тасвир кард,
 Бо маҳорат ҳикмате тадбир кард.
 Ё гирифт аз чайби худ чанд тангаро,
 Бар ҳаво дод тангаи рахшандаро.
 Тангаҳо овоз баровард рӯи санг,
 Дур шуд андӯху ранҷу озаранг.
 Бар кабобӣ «он садо» гуфто ҳақим,
 Нақди бўй аст ҳар чӣ омад аз қадим.
 Ё бигуфт: эй мард, истехзо макун,
 Савти пулро баҳри ман савдо макун.
 Гуфт ҳақим бар савти пул бўи кабоб,
 Рамзи ҳикмат замзамӣ донад сароб.
 Бӯи хуш ҳеҷ гаҳ намегардад ғизо,
 Ту бигр овози танга бо ризо...
 Он фақир аз ҳикам ҳаққи шукрона кард,
 Ҳам кабобӣ чеҳаро рухшона кард.
 Назми қисса бар Ҳусайн илҳом шуд,
 Моҳу рӯзе хатми он итмом шуд.
 Чун расида бўи гулҳо бар машом,
 Ҳикмате бар нафъи миллат, вассалом.

26.03.2024.

ПИСАРИ БОЗОРГОН ВА ҲАМНИШИНОНИ АШРОР (3620)

Бишнава аз ман як ривоят аз ҳақим,
Қисса гӯям зи як шаҳри қадим.
Дар ҳаётат баҳри ту ибрат шавад,
Бар раҳи нуру сафо нусрат шавад.
Буд дар шаҳри Бухоро тоҷире,
Босадоқат ҳамчу марди обире.
Сарвату амволи ӯ буд беҳисоб,
Дар тижорат буд дар роҳи савоб.
Дар каромат дидаи бедор дошт,
Даҳ канизу маҳзани бозор дошт.
Байни мардум буд соҳибэҳтиром,
Давлату дасти сааховат мустадом.
Буд Яҳё ном ӯро як писар,
Як ҷавони пурхатову беҳунар.
Бо гурӯҳе дар раҳи исён буд,
Аз каромат аз ҳаё урён буд.
Навҷавон бе ору ҳам манҳус буд,
Бо таҳайюл модараш маъюс буд.
Ҳам падар медид аҳволи писар,
Панди ӯ вайрона мерафт бар ҳадар.
Дастаи ашрор ҳамроҳаш буданд,
Дар раҳи бегона дилхоҳаш буданд.
Он писар буд соҳиби дасти хато,
Ботақаббур бар ҷаҳолат мубтало.
Ҳарч мекард моли бедардимиён,
Назди ҷуҳҳол васфи ӯ буд дар забон.

Дар раҳи айшу тараб буд дилситон,
 Некӣ мекард доимо бар фосикон.
 Он падар аз он писар ғамнок буд,
 Назди мардум чомаи намнок буд.
 Ногаҳон он тоҷир аз дунё гузашт,
 Байни халқ бо некӣ побарҷо гузашт.
 Бо рафиқон молро барбод дод,
 Ҷавҳаре дар дасти бебунёд дод.
 Дури ҷустанд ҷумла ашрор мӯ ба мӯ,
 Аҳли исён ҳеҷ нагаштанд рӯ ба рӯ.
 Дар раҳи фақру хато танҳо бимонд,
 Бо лақаб Яҳёи нозебо бимонд.
 Баъди чанде баҳри нон муҳтоҷ шуд,
 Дар машаққат дохили амвоҷ шуд.
 Ҳамнишинӣ бо бадон бошад сабаб,
 Нобакорӣ баҳри вай омад лақаб.
 Холи худро фикр мекард рӯзу шаб,
 Тавба мекард гарчи бошад нисфи шаб.
 Аз падар мерос буд як дафтаре,
 Чун насиҳат баҳри он бадғавҳаре.
 Хонаи фарсударо вайрон кун,
 Чун Насуҳо тавба аз исён кун.
 Як нидо омад ба гӯшаш вақти хоб,
 Хатти дафтар зару зевар беҳисоб.
 Аҳли ашрор дар назар пайдо шуданд,
 Баҳри Яҳё ошиқи шайдо шуданд.
 Боз меғуфтанд ба ӯ ҳамду сано,
 Дар саховат назди моён муқтадо.
 Гуфт Яҳё: - баҳри ман омад ҷавоб,
 Дар раҳи бедавлатӣ омад азоб.
 Ҳар чӣ шуд аз шарри исёни шумо,

Беадоват аз шумо бошам чудо.
Бори дуввум бози дӯкандорӣ кард,
Боасолат аз ҳамоқат дурӣ кард.
Дар тичорат ҳоли вай афсона шуд,
Вақти пири хонааш шоҳона шуд.
Қиссаҳо мекард ба авлодони худ,
Чун ҳикоят тавба аз исёни худ.
Боз мегуфт: дурӣ ҷӯед аз ҳаром,
То ки бошед дар раҳи ҳақ бардавом.
Ин ҳикоят аз Ҳусайн бошад паём,
Баҳри ибрат бар ҷавонон, вассалом.

07.04.2024.

ДАРАХТИ БОСАОДАТИ ХУЧАНД (3707)

Қисса гӯям аз Хучанди бостон,
 То шавад дар байни мардум дoston.
 Буд кампире дар ин шаҳри қадим,
 Камбизоат яккаву танҳо муқим.
 Як ниҳолеро шинонд баҳри асо,
 Рост сабзид он дарахт бо сад чило.
 Солиму беайб монанди алиф,
 Парвариш мекард бо дасти заиф.
 Ин дарахт баъди гузашти солҳо,
 Гашта некӯ ҳарфи қилу қолҳо.
 Бо бузургӣ мустақиман рост буд,
 Ҳам баланду чун алифе дар намуд.
 Хонаи кампир доим дуд буд.
 Пири ғартут молики чизе набуд.
 Моли дунё баҳри ин пир буд дарахт,
 Рӯзу шаб дасти дуо дар роҳи бахт.
 Як нидо омад ба гӯшаш ногаҳон,
 Баҳри ту доим Худоят меҳрубон.
 Сабр кун, то метавонӣ як замон,
 Ризқи ту ояд ба нусрат бегумон.
 Хоб дид як қалъа, шаҳрдори Хучанд,
 Бо дарахти пири доно сарбаланд.
 Он дарахтро шах харид бо симу зар,
 Ҷома пӯшонд бо чилои симу зар.
 Рӯзи ғатҳи боби қалъа дар ниҳон,
 Гуфт кампир: эй сутуни зарфишон.
 Обрӯ дар ин ҷаҳон аз ростист,

Бахту толеъ, ҳам амон аз ростист.
Ҳарчи омад баҳри туву баҳри ман,
Ҷомаи зар дар сарои анҷуман.
Қомати рости ту омад дар масал,
Шуд саодат байни мардум бебадал.
Дар ҷаҳон бошад сутунҳои зиёд,
Оби тиллодор ҷу рамзи эътиқод.
Пири доно бардавом шукрона кард,
Бо қаноат хонаро гулхона кард.
Интиҳо ёфт қисси мо бо дуо,
Раҳ бидонад ҳар кӣ бошад раҳнамо.
Кош доим рост бошад кори мо.
Чун алифбои амал гуфтори мо.
Эй Ҳусайно, ҳар ҷӣ гуфтӣ дар Ҳучанд,
Кош бошад нази мардум дилписанд!

07.06.2024.

ЭҲЁИ ҚАЛЪАИ ХУЧАНД (3717)

Ёдгори миллати мо дар Хучанд,
 Қалъаи таърихи шаҳри дилписанд.
 Ў паёме бурда бар аҳли ҷаҳон
 Оварад аз қаъри таърих армуғон.
 Ибтидои илму фарҳанг дар Хучанд
 Таърихе дорад ғарибу дилписанд.
 Қалъа бошад қалъаи номусу ном,
 Қалъаи меҳру вафову эҳтиром.
 Рӯди Сайхун меравад то ҷовидон
 Сад ҳазорон сир андар он ниҳон.
 Чун зи таърихаш ҳикоят мекунамд,
 Панҷазорашро ишорат мекунамд.
 Шаҳри илму маърифат буд аз қадим
 Мардуми ин шаҳр донову ҳаким.
 Оламе аз буданаш огоҳ буд,
 Шухрати воло варо ҳамроҳ буд.
 Аҳли шаҳри босафову босаҳо,
 Аз барои ҳифзи мулки пурнаво.
 Фикр карданд рӯзу шабҳо дар Хучанд,
 Қалъае созанд хубу бегазанд.
 Марди солах нахустхиште ниҳод,
 Нақши миллат хатти манзилро ба ёд.
 Қалъаи боҳашмате бунёд шуд
 Шаҳр беш аз пеши худ обод шуд....
 Лек дар таърих бо амри қазо,
 Қалъа аз ҷабру ҷафо шуд норизо
 Душмани бадҳоҳ андар ҳар замон

Тир зад бар қалби қалъа беамон
 Бо мурури асрҳо вайрона шуд
 Аз ҳама ободиҳо бегона шуд...
 Мерасид ҳар лаҳзае бар гӯши чон
 Нолаҳои қалъа ҳамранги ғиғон.
 Бо нидо гуфт: ман харобам, ман хароб,
 Исми ман мавҷуд танҳо дар китоб.
 Қалъа будам, баҳри мардони накӯ,
 Бар ҷаҳоне доштам ман обрӯ.
 Қалъа будам қалъаи илму адаб,
 Рушди илму фазлро будам сабаб.
 Ҳокимону фозилону олимон
 Тоҷирону косибону мутрибон,
 Ҷумла андар ҳифзу дар роҳат будӣ,
 Корашон дар рушду дар нусрат будӣ.
 Маслиҳатдин Шайх буд андар барам
 Ҳам Абӯмахмуд буд тоҷи сарам
 Он Зиёуддин фаҳри олам аст,
 Ҳоча Маҳрӯ муттақои одам аст.
 Баски Бобои Камол марди Худост
 Ҳам Низомиддин зи ақвоми вафост.
 Ҳар яке буд ифтихори миллатам
 Ҳифз мекарданд аз ҳар иллатам
 Аз муғули бедилу бераҳму дин,
 Шуд маро Темурмалик аз ҳофизин.
 Лек андар асри нав гаштам хароб,
 Ҷони ман дар оташу тан дар азоб.
 Таърихи миллат бирафт аз ёдҳо
 Қалби ман пур гашта аз фарёдҳо.
 Аз харобиҳо будам андар азоб
 То намонад ин дуоям бечавоб

Аз Худо пурсам, ки шоҳи одиле
 Дур созад аз сари ман мушките.
 То кунад обод аз нав пайкарам,
 Дур созад дардхоро аз сарам
 Шукри ҳақ гардид, дуоям мустачоб
 Шоҳи ҳақ пайдо шудӣ чун офтоб.
 Ифтихори миллат асту Роҳбар
 Бо амалҳои нақӯ ӯ номвар.
 Ё чу девори бузурги миллат аст,
 Қалъаи волои мулку давлат аст.
 Гӯямаш: Эмомалӣ Раҳмони мо
 Қиблаи умеду шаъну шони мо.
 Пешвои миллат асту раҳнамо,
 Дар саодат баҳри кишвар муқтадо.
 Дод фармон волии Суғди куҳан
 Соз обод Қалъаи шаҳри Хучанд.
 Дар Хучанд ин қалъаро обод кун,
 Рӯҳи аҳли ин Ватанро шод кун.
 Кард Аҳмадзода – волӣ кори хуб,
 Аҳли дилро ҷамъ назди худ намуд.
 Ҳам муаррих, ҳам ҳунарманд, олимон
 Омаданд оғоз шуд кори калон.
 Дар давоми шаш сол обод кард,
 Бо садоқат қалъаро бунёд кард.
 Дар раҳи таъмиру тармим рӯзу шаб
 Ҳофизи осори бузургон бо адаб.
 Маркази фарҳанг гашту ҳам ҳунар,
 Санъати меъмор бошад ҷилвагар.
 Қасри фарҳангу ҳунар бунёд шуд,
 Хонаҳои аҳли дил обод шуд.
 Растаи аҳли ҳунарро менигар,

Нақши дасти Мониҳои бохунар,
Кулбаи берун зи ҳавлӣ дар назар
Як маҳалла аз қадимӣ бо ҳунар.
Гумбази болои бомаш пурчило,
Ҳам дару дарвозаҳояш бобақо.
Хонамузе кандакориро бубин,
Ҳифз мерос зиндагониро бубин.
Бозёфти миллати ман дар Ҳучанд
Баҳри сайёҳон биёмад дилписанд
Бистучорум сол баъди ду ҳазор
Шуд мукаммал сохтмонаш барқарор
Ифтитоҳи қалъа шуд нуру сафо
Байни мардум Пешво буд раҳнамо
Эй Ҳусайн ҳар он чӣ гуфтӣ мухтасар
Дар сифоти қалъа гуфтӣ муфтахар.
Бо Раҷаббой қалъа шуд воломақом,
Ихтитоми қисса омад, вассалом.

28.06.2024.

ДОСТОНИ «ШОҲСАНАМ ВА ҒАРИБ»

Таърихи пайдоиши достони «Шоҳсанам ва Ғариб»

Достон, яъне саргузашт, ҳикоя, нақл ва қисса мебошад. Бо тамсилу ташбеҳ аксаран аз даҳони халқ ривоят мешавад. Дар байни мардум бо забони оддӣ «Рустами достон» мегӯянд, ки ишора ба саргузашти Рустами паҳлавон аст ва ё ҳофизону бахшиёро достонсаро ҳам мегӯянд. Дар таърих монанди қиссаи Юсуф ва Зулайхо, Лайлӣ ва Мачнун, Вомиқу Узро, Фарҳоду Ширин ва ғайра аз ҷониби аҳли қалам қиссаҳои зиёд навишта шудаанд, аммо ин қаҳрамонҳо тоҷик ё форс набуданд, балки аз қавми Банӣ Исроил, қибтӣ (мисрӣ) ва араб буданд ва сарчашмаи Юсуфи Канъон аз Қуръони карим аз сураи Юсуф ибтидо мегирад бо вучуди ин бузургони мо монанди Абулмуаййиди Балхӣ дар асри X, Мавлоно Абдурраҳмони Ҷомӣ дар садаи XV қиссаи Юсуф ва Зулайхоро таълиф карданд. Инчунин достонҳои Лайлӣ ва Мачнун ва Фарҳоду Ширин дар ҳаммосаҳои бузургон зиёд омадааст.

Достоне, ки банда таваҷҷӯҳ кард, ин достони «Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам» мебошад. Достони мазкур дар байни халқу миллатҳои Озарбойҷон, Арманистон, Гурҷистон, Туркменистон ва туркзабонҳои Осиёи Хурд, Осиёи Марказӣ ва Афғонистон аз асри XVII ибтидо шуда, хусусан дар асрҳои XIX ва XX шеҳрати зиёд пайдо карда буд, аммо байни тоҷикза-

бонҳои дунё бисёр кам ба назар мерасад.

Ман солҳои 70-уми асри гузашта ин дostonро аз грампластинкаи ҳамон замона бо як муҳаббат гӯш мекардам, dostonро бахшиҳо бо забони узбеки ҳикоя мекарданд аз ҷумла ҳофизи машҳури ҳамон замон Комилҷон Отаниёзов ғазалҳои ин dostonро сурӯд карда бо маҳорат месаронид.

Ин doston ҷабҳаи ғиноӣ ва таҳайюлӣ дорад.

Ҳамчунин ин doston бо ривоятҳо ва ҳикоятҳои муҳталиф зиёда аз 12 қарина дорад.

Шоири шаҳири рус Михаил Лермонтов (1814-1841) соли 1837 ҳикояи Ошиқ Ғарибро навишт, ин ҳикоя баъди вафоти ӯ соли 1846 ба адабиёт дохил шуд.

Оҳангсози Озарбойҷон Зулфиқор Ҳочибоев dostonи «Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам»-ро бо оҳанги худ шоҳкорӣ кардааст.

Коргардони арманӣ Сергей Породжанов (1924-1990) дар асоси ин doston филми синамоӣ таҳия кардааст.

Ман ин dostonро аз рӯи ҳикоят ва ривоёте, ки хондам ва шунидаам бо сабки худ навиштам ва ба ягон кас пайравӣ ҳам накардам.

Ҳадафи ин doston баён кардани ҳақиқат, таъсири сухан дар роҳи ҳақ, ғалабаи созу наво ба сарвату мол мебошад.

Dostonро рӯзи 27.02.2023 рӯзи душанбе ибтидо карда, санаи 08.03.2023 рӯзи ҷаҳоршанбе ба охир расонидам, яъне дар давоми даҳ рӯз навишта шуд.

Достони «Шоҳсанам ва Ғариб»

Ровиёни ахбор, кошифони асрор ва ноқилони

осор ривоят ва ҳикоят кардаанд, ки дар як замони қадим дар сарзамини Осиёи Хурд, дар шаҳри Диёр-бакр тинчию амонӣ буд, давлати Сосонӣ буд, подшоҳи одиле дошт, вазири оқиле дошт, ҳарду тавонгар буданд, ҳамчу бародар буданд, ҳарду ба маснад буданд, толиби фарзанд буданд. Шоҳ Аббос буд номи шоҳ вазири ӯ – Мирҳасан.

Рӯзе нишаста буданд, ҳоли беханда буданд, ҳасратгӯянда буданд, ба дил сӯзанда буданд. Мӯйсафеде пайдо шуд, суҳбати гарм барпо шуд. Он нафари муътабар аз баҳри ҳар як нафар аз ҳалтааш ду себ дод, ду хабари базеб дод, ин ду себи Анварон то бихуранд ҳамсарон.

Баҳри онҳо бигуфто: Фарзанд аз Худо пурсед, некӣ бо дуо пурсед, соҳиби фарзанд шавед, оянда пайванд шавед.

Ҳамсари ҳарду раҳбар, шуданд соҳиби гавҳар, нӯҳ моҳ буданд интизор, ҳам соҳиби ифтихор.

Подшоҳу ҳам вазираш бо эътимоди ҳосил, рафтанд ҳамчу сайёд бо эътиқоди комил, андар давомии он рӯз ҳарду гардиданд маъюс, аммо нахӯрданд афсӯс, зеро ки вохӯрда буд оҳуҳои ҳомила, аз тири кас ғофила, ҳарду ғамхорӣ карданд, тирро ҷанобӣ карданд, бо ҳамсарони зебо роҳи ҳисобӣ карданд.

Подшоҳ бигуфт: эй вазир, дорам фикри бе-назир, аз баҳри ҳардуи мо духтар бошад ё писар, байни онҳо ман довар, тӯйе кунем дар маҳзар, аҳду паймони онҳо ба ҳақ ба имзо расид, дар сафҳаи ризоят дастӣ онҳо хат кашид.

Баъди мурури замон таваллуд карданд занон, Шоҳ Аббос – шоҳи он давр соҳиби духтар шуда, бо

сад умеду орзу номаш Шохсанам карданд, дар хонаи вазираш писар таваллуд шуда бо номи Ошиқи Ғариб (Амир Ҳусайн) онро мусаммо карданд.

Баъди гузашти соле вазир зи дунё гузашт, аз сари оилааш садҳо муаммо гузашт, бо вучуди ҳаводиси рӯзгор Шохсанаму Ғариб ба камол расиданд. Ғариб соҳиби савти доводӣ ва ғазалсарои қасри подшоҳ шуд, ҳар рӯз Шохсанам ҳамроҳи канизакон созу овози Ғариби ошиқро истимоъ мефармуд, Ғариб дар дил ишқу муҳаббати покро мепарварид, рӯзе Шохсанам аз айвони болобаланд ба пеши пой Ғариб бо ишораи ризоияти издивоҷ себи хубонӣ партофт, дар ҷавоб Ғариб як ғазал гуфт (3172):

Матлаби ман ибтидо шуд аз паёми Шосанам,
Бо ишора ҳам нишона ман ғуломи Шосанам.
Шодӣ омад баҳри ман аз дидани рӯи гулаш,
Муждаҳо омад ба нозе аз хироми Шосанам.
Ранчиши ман байни мардум захми дил шуд оқибат,
Захми ман андар илоҷи илтиёми Шосанам.
Ҳар кучо пайдо бишуд ҳар нобакоре дар раҳаш,
Нафси бадро сарзаниш кард эътисоми Шосанам.
Шеваи ишқи самовӣ омадаст андар дилам,
Чони худ қурбон кунам ман дар хироми Шосанам.
Бо адои ҳарфи худ гуфто Ғариб: «ҷононаам»,
Дидаам раънои худро ман ба номи Шосанам.
Ишқи поки ошиқон дар қиссаҳо омад, Ҳусайн,
Нақли мардумро бигуфтӣ дар мақоми Шосанам.
(04.03.2023).

Шохсанам бо ишораи хоси ҳамон давр харбузаи пухтарасидаро ба падараш фиристод. Аз Ғарибу

Шоҳсанам ишқи тавалло гузашт, аз дили ин ду ошиқ
рӯзи тамошо гузашт. Модари Ғариб ва хоҳараш бо
номи Шаҳрибону ҳарду бо вучуди камбизоатӣ барои
хостгорӣ ба даргоҳи Шоҳ рафтанд, аммо Шоҳ Аббос
бо монегии тирақалбон ва шумдаҳонон ваъдaro вай-
рон карду, Ошиқи бечораро ҳайрон.

Аз хостгорӣ ва ишораи аҳду паймон Шоҳ ба ға-
заб омада амр кард, ки Ғариб бояд аз хонумону ва-
танаш дур шавад.

Ғариби ошиқ дар ҳоб Пири сабзпӯшро мебинад,
башорат медиҳад ва роҳ ба сӯи шаҳри Ҳалабро иш-
ора мекунад.

Ғариби ошиқ барои ваъдаву вафодорӣ ва ёдо-
варӣ ба Шоҳсанам ангуштарӣ медиҳад ва як ғазал
мехонад (3173):

Додаам ман ин амонат ҳалқа бар ангушти ту,
Байни мо рамзи садоқат ҳалқа бар ангушти ту.
Айбу тухмат бар ту н-ояд аз мани хору залил,
Аз хато баҳри бароат ҳалқа бар ангушти ту.
Нолаву андуҳи ман пайваста бошад бо само,
Аз бало баҳри ҳимоят ҳалқа бар ангушти ту.
Эҳтимоми аҳли хотам Ибни Довуд дар назар,
Доимо баҳри ҳифозат ҳалқа бар ангушти ту.
Меҳри ту бо сад муҳаббат дарду ҳасрат дар дилам,
Мазҳари баҳри шаҳодат ҳалқа бар ангушти ту.
Ҳар ғае ҳоҳӣ чу оям назди ту дар як нафас,
Аз хабар баҳри рисолат ҳалқа бар ангушти ту.
Ҳалқаи дасти Сулаймон аз намуна, эй Хусайн,
Аз Ғариб ҳарфе чу омад ҳалқа бар ангушти ту.

(04.03.2023).

Шоҳсанами ҳам барои вафодорӣ ба Ғариб рӯй-молчаи бофтаи худро медиҳад ва лаҳзаи чудой як ғазал мегӯяд (3174):

Дар раҳи ақди сафо рӯмолча додам баҳри ту,
Эй Ғариби бо наво рӯмолча додам баҳри ту.
Бар ту ояд мубталой ҳеҷ ғаҳ маҳзун машав,
То набошӣ бенаво рӯмолча додам баҳри ту.
Дар раҳи маъшуқи зебо то набинӣ доғу дард,
Ҳамраҳат баҳри шифо рӯмолча додам баҳри ту.
Тухмату бухтони мардум ҳар кучо пайдо шавад,
То ки н-ояд ифтиро рӯмолча додам баҳри ту.
Ҳар кучо бошӣ саломат бо дуои модарат,
Аз кафи дасти асо рӯмолча додам баҳри ту.
Ҳар кучо рӯмоли ман бошад, Ғариб, дар дасти ту,
Мевазад боди сабо рӯмолча додам баҳри ту.
Эй Хусайно, дар ривоят ҳар чӣ гуфти аз Ғариб,
Шосанам шуд раҳнамо, рӯмолча додам баҳри ту.
(04.03.2023).

Баъди шунидани оху воҳи Шоҳсанам Ошиқи Ғариб бо чашми гирён худоҳофизӣ мекунад ва ба назди модари нотавону хоҳари дилозурда меравад ва як ғазал мегӯяд (3175):

Эй модару эй хоҳарам, аз ин ватан ман меравам,
Монанди булбул дар қафас аз ин чаман ман меравам.
Ман аз шумо пурсам дуо бо оби чашми шашқатор,
Аз хоҳару аз модарам чун ҷон зи тан ман меравам.
Бошад муқаддас ин ватан бо ёру бо асҳоби худ,
Озурдадил аз нокасу аз аҳриман ман меравам.

Бадбахтӣ омад баҳри ман андар висоли ёри худ,
Норозӣ аз паймони он паймоншикан ман меравам.
Оғӯши модар баҳри ман дарёи бесоҳил бувад,
Гарчӣ набошам ман ақиқ, сӯи Яман ман меравам.
Сӯзу гудозе дар дилам аз модару хоҳар чудо,
Бо нафрату безориҳо аз анҷуман ман меравам.
Аз неши номардони дун парҳез бинмо, эй Ҳусайн,
Бар модараш гуфто Ғариб бо як сухан ман меравам.
(05.03.2023).

Модари меҳрубон аз рӯи зарурат розигӣ медиҳад
ва бо баёни як ғазал дуои хайраш медиҳад (3176):

Ҳар кучо бошӣ, Ғарибам, нури чашмонам туй,
Дар зимистони хунук ҳам шамси тобонам туй.
Тарбият дидӣ зи ман ҳамроҳи хоҳар бе падар,
Гарчӣ бошӣ дар сафар ҳам даври давронам туй.
Дар ғарибӣ ҳар чӣ ояд сабр кун ҳам тоқате,
Ҳар кучо бошӣ, азизам, чашми гирёнам туй.
Шоҳсонам ҳамроҳи моён ҳамчу гул бо хори худ,
Шоҳи гулҳо хоҳарат, ҳам бӯи райҳонам туй.
Саҳнаи сӯзу гудозам нотагонӣ оварад,
Ман дуоят медиҳам якрӯза меҳмонам туй.
Аз Ғарибу аз Санам ту қисса гуфти, эй Ҳусайн,
Доимо модар бигӯяд сирри пинҳонам туй.
(05.03.2023).

Ғариби ошиқ модару хоҳари меҳрубонро ба
Худо супурда бо ҳоли хароб, бо дили кабоб, бо чаш-
ми пуроб, бо дуои мустаҷоби модар аз ватан ҷило
шуда, дар соати шабона бо мардуми бегона ба сӯи

Ҳалаб равона шуда, дар чанд шабу рӯз бо ҳодисаҳои ҳавлангезу ғамангез ба ин шаҳр мерасад.

Ғариби дар ғурбат буда муддати ҳафт сол бо меҳнати ҳалол ва бо ёди ватан, модару хоҳар ва хусусан ёри вафодораш Шохсанам зиндагӣ мекунад ва доимо ин ғазалро замзама мекард (3177):

Дар фурқату ҷудой фароғате надорам,
Бе Шохсанам баҳри кас малоҳате надорам.
Модару хоҳари ман дар ҳаҷри ман бисӯзанд,
Дар ин диёри ғурбат асолате надорам.
Дар кӯчаҳои Ҳалаб ман хору ҳам забунам,
Ғарчанд амирзодам, каромате надорам.
Нозуктабиатеро ҳамроҳӣ кардам мудом,
Бар ошиқони сарват латофате надорам.
Бо номи худ Ғарибам нолону ҳам гирёнам,
Бо ҳар мусофири даҳр шабоҳате надорам.
Саргашта ҳам ғариб шуд Ошиқ ба ҳарфи Ҳусайн,
Дар ҳаққи ҳар мусофир ҳикояте надорам.

(05.03.2023).

Акнун боз мегардем ба назди Шох Аббосу Шохсанам

Шохсанам ҳам доим ба ёди Ғариб буд, ҳар замон аз Ҳалаб хабари хуш ё нохуше ба гӯшаш расад, умеди фардо мекард, аз миён ҳафт сол гузашт.

Аммо Шох Аббос бошад хостори он буд, ки духтараш Ғарибро фаромӯш кунад ва писари бародараш бо номи Шох Валадро домод кунад, аммо Шохсанам ба ақди никоҳи Шох Валад розӣ набуд, рӯзе Шох духтарашро даъват карда гуфт, ки бояд тӯй барпо кунем. Шохсанам гуфт, ки ман ба шарте

розӣ мешавам, ки агар тӯи арӯсии ман чил шабу чил рӯз бошад бо иштироки ятимону ғарибон, тамоми навозандагону сарояндагон аз атрофу акноф озодона иштирок варзанд, тӯи ман дар ақтори олам ягона бошад. Шоҳ Аббос шартро қабул намуда, эълон намуд, ки тӯи чил шабу чил рӯз давом мекунад, ҳар як соҳиби ҳунар бояд санъату маҳорати худро нишон диҳад ва аз дасти канизони Шоҳсанам сару по ва маблағҳои муайянро соҳиб шавад, рӯзҳои тӯи ҳам муайян шуд. Аммо Шоҳсанам барои аз ин роҳ наҷот ёфтан бо чашми шашқатор ин муноҷотро такрор ба такрор меҳонд (3178):

Худоё, аз ту мепурсам аз ин мушқил наҷотам деҳ,
Намехоҳам арӯсиро, аз ин маҳфил наҷотам деҳ.
Дар ин айёми пурошӯб ба тӯфон ҳамраҳӣ дорам,
Ба вақти боди саргардон дар ин соҳил наҷотам деҳ.
Худоё, ҳозир нозир, ту огоҳӣ зи ҳоли ман,
Заифу нотаваонам ман зи ҳар ғофил наҷотам деҳ.
Ҳама маҳсули ин дунё ба ишқи пок вобаста,
Умедам бо дарахти ёр, зи беҳосил наҷотам деҳ.
Ба меҳмонӣ фарохондам, ки то он ёр меояд,
Барои фитнаи мардум зи ҳар ҷоҳил наҷотам деҳ.
Нишewanгоҳи ман доим саройи мунтазар бошад,
Ба васли он Ғариби худ аз ин манзил наҷотам деҳ.
Муноҷоти Санамро ту, Хусайно, қиссаҳо кардӣ,
Ҷавобам гар хато бошад, зи ҳар соил наҷотам деҳ.
(05.03.2023).

Ҳар рӯз тоҷирону мусофирон ба сӯи Ҳалаб раҳсипор мешуданд, Шоҳсанам аз байни онҳо як нафа-

ри нуронӢ, ки Ғарибро мешинохт интиҳоб намуда, барои исботу эътимод ангуштариин додааш ва тӯшаи рохро фиристод ва таъкид намуд, ки тӯйи арӯсӢ бе ризогии ман ба охир нарасида бояд ба зудӢ ба ватан баргардад. Ғариб вақто ки ангуштарииро ба даст гирифт ба роҳ баромад, дар роҳ ба мушкилҳои зиёд рӯ ба рӯ шуд, як рӯз дар саҳро ногаҳон дар байни хобу бедорӢ боз бо ҳамон шайхи Пири сабзпӯш вохӯрда суҳбат кард. Шайх гуфт: Модару хоҳарат дар фироқи ту гирияҳои зиёд карда нобино шудаанд, дар халтача як каф хоки муқаддас аст ба ту медиҳам. Ҳар вақто ки ба чашми онҳо бимолӢ бино мегарданд ва дуои сафар доду аз чашм ғоиб шуд. Ғариб баъди мулоқоти пири хирад бе мушкилиҳои роҳ ба манзил расид ба дидори модари чигарбирён ва хоҳари зору нолон, нобино мушарраф шуд, аммо худро нашиносонд то, ки онҳо беҳуш нашаванд, овоз бароварда гуфт, ки ман аз шаҳри дур омадам, иҷозат бошад як ғазал хонам (3179):

Мусофирам дар ин диёр, тӯйи арӯсӢ омадам,
 Маҷлиси ёри беқарор тӯйи арӯсӢ омадам.
 Навои дилнавози ман кош расад ба гӯши ёр,
 Бар Санами лайлу наҳор тӯйи арӯсӢ омадам.
 Рафтани ман ба сад умед субҳи сафо ба тӯйи ёр,
 Хавотирам зи Шаҳриёр тӯйи арӯсӢ омадам.
 Вучуди ман зи хонадон нуру сафову нури чашм,
 Ба роҳи ишқ устувор тӯйи арӯсӢ омадам.
 Соли дарози умри ман ба ғурбату чафо гузашт,
 Ошиқи ман дар интизор, тӯйи арӯсӢ омадам.
 Меҳру вафодории ман бурда маро ба роҳи дур,

Ман омадам баҳри канор, тӯйи арӯсӣ омадам.
Тӯйи Ғарибу Шосанам қисса бикардӣ, эй Ҳусайн,
Ғариб бигуфт ба ифтихор тӯйи арӯсӣ омадам.
(07.03.2023).

Ин ғазалро хонд, модар мегуфт: овози ту ба овози писарам монанд, ту писарам ҳастӣ ё аз пеши писарам омадӣ? Ғазал (3180):

Монандӣ дорад бар Ғариб ин нағмаву овози ту,
Бар захми дилҳо мерасад ин нолиши мумтози ту.
Ман хору зору ҳам забун андар ғами фарзанди худ,
Дар дасти фарзанди азиз монандӣ дорад сози ту.
Сӯзу гудози духтарам баҳри бародар ту шунав,
Дармон шавад бар дарди ӯ анҷоми имконсози ту.
Ту омадӣ аз роҳи дур моро бубинӣ хору зор,
Аммо чу дорем ифтихор бо дидани парвози ту.
Ашъори ғамангези ту шарҳе надорад баҳри ман,
Аммо надорам ман хабар аз ошиқи ғаммози ту.
Аъмо шудан бо духтарам аз доду фарёди ман аст,
Бино шавам бо як илоҷ аз нағмаву пардози ту.
Аз саргузашти модарон садҳо ривоят, эй Ҳусайн,
Мардум бигардад баҳраманд аз қиссаву эъҷози ту.
(07.03.2023).

Билохира, худро ба оғуши модар партофт, ҳар се гиря мекарданд, Ғариб оҳиста хоки табаррукро ба чашми ҳар ду молид ҳамон замон бино шуданд, хоҳараш чамоли ачибе пайдо кард. Бо ғазал шукронаи даргоҳи Худо гуфтанд (3181):

Дидори мо бар ҳам расид, шукрона мегӯем мо,
Хурсандиҳо омад падид, шукрона мегӯем мо.
Эй модару эй хоҳарам, шукри Худо як неъмате,
Бадахтарӣ аз мо рамид, шукрона мегӯем мо.
Бадбахтиҳо дур аз Ватан озору ранҷе оварад,
Махрумиҳо шуд нопадид, шукрона мегӯем мо.
Маскан шуда шаҳри Ҳалаб, тайсири раҳ омад ба ман,
Гарчанд бошад раҳ баъид, шукрона мегӯем мо.
Дур аз Ватан будам ғариб, бо ёди модар ҳар нафас,
Ман не ғуломи зархарид, шукрона мегӯем мо.
Эй модари чонпарварам, эй хоҳари чондарбарам,
Фардо бароям рӯзи ид, шукрона мегӯем мо.
Гӯяд Ҳусайн ин рамзҳо аз қиссаи «Ошиқ Ғариб»,
Ҳар он чӣ Холиқ офарид, шукрона мегӯем мо.

(07.03.2023).

Пагоҳӣ ҳамроҳи модару хоҳар ба қасри подшоҳ
рафтанд, Ғариб дар қатори навозандагону сароянда-
гон ҷой гирифт, навкарони подшоҳ огоҳ мекарданд,
ки мабодо номи Ғарибро ба забон нагиранд ва илло
ҷазо мегиранд. Шоҳсанам болои арки подшоҳ дар
кӯшк бо ҳазорон ҳаёл менишаст, ҳофизон зери ин
кӯшк хунарнамоӣ мекарданд, навбат ба Ошиқ Ғариб
расид ногоҳ овози форами Ошиқ ба гӯши Шоҳсанам
расид, Ғариб бо як маҳорати худодод ба хондани ға-
зал ибтидо кард (3182):

Ман аз Ҳалаб бо даъвате бар тӯи дилбар омадам,
Дар рӯбарӯи Шоҳсанам ҳамроҳи модар омадам.
Бошам Ғариби дарғаҳат бо созу бо овози худ,
Дасти гиребон ҳамраҳам бар зери сангар омадам.

Аз сӯи номардони даҳр озори афзун дидаам,
Афкандаву зору залил бе теғу ханчар омадам.
Ту интизорӣ дар раҳам, аҳду вафо дар байни мо,
Дар мавчи дарёи азим бар назди гавҳар омадам.
Азбаски овозам ҳазин, ман гирия дорам баҳри ту,
Аз баҳри дидори гулат ҳамроҳи хоҳар омадам.
Бо сад умеду орзу бар назди ту омад Ғариб,
Аз баҳри пайғоми ҳадаф бар сӯи минбар омадам.
Дар қиссаи ин Шоҳсанам садҳо ишора, эй Хусайн,
Бо даҳ ривоят аз Ғариб бо назми дафтар омадам.
(08.03.2023).

Вақто ки ғазал ба охир расид, дар байни мардум
шӯр хест, ҳама гуфтанд дар ғазал номи Ғариб омад,
чӣ мешуда бошад?

Ҳамон замон навкарон омада бо зӯрӣ Ғарибро
ба назди подшоҳ бурданд, то ки чазояшро гирад.

Подшоҳ дидан замон амр кард, ки ба дор ове-
зед! Ғариб гуфт: эй шоҳ, ман ба мурдан тайёр ҳастам,
аз дори ту наметарсам, ту шоҳи одил бошӣ, иҷозат
деҳ як-ду сухан гӯям, подшоҳ иҷозат дод. Ғариб бо
забони фасеҳ гуфт: Эй подшоҳи олам, эй султони
бокарам, имрӯз рӯзи шодӣ аст, бояд ин тӯй дар таъ-
рихи давлатдории ту ҳамчун рӯзи шодӣ монад, на
рӯзи ҳодисаи қатли фарзанди инсоне, ки бо падараш
риштаи дӯстӣ доштӣ, ман ба ин тӯй намеомадам,
аммо шунидам, ки подшоҳ эълон кардааст, ки бояд
ҳамаи мардум, кабиру сағир, ғарибу бенаво хурсан-
дӣ кунанд, ҳар як нафар ҳунари худро нишон диҳад,
нишаста хонад. Ман ятим, фақир ва ғариб ҳастам, ки
аз ғурбат омадам, мо ҳама бандаи Худо ҳастем, Худо

бахшояндаву меҳрубон аст, бахшояндаро дӯст медорад, адолат ва раҳму шафқат сифати худовандист!

Подшоҳ аз ин суҳанҳо ба вачд омада гуфт: Ятимро гузоред дар ҳар чое, ки хоҳад навозад ва овозхонӣ кунад! Ятим ҳамроҳи модар ва хоҳараш соз дар даст дар зери кӯшкӣ Шохсанам ин ғазалро хонд (3183):

Эй Шосанам, дилдодаам дар ишқи ту девона ман,
Андар давоми солҳо дар байни халқ афсона ман.
Дар ишқи ту ман устувор, бепарда ғӯям ман суҳан,
Дар ҳобу дар бедориям бо номи ту мастона ман.
Бо дидани рӯи гулат аз нав гулафшон мешавам,
Гар хоҳӣ як гул барканӣ дар назди ту гулхона ман.
Ман дури ҷустам аз Ватан, ҳамроҳи ман буд Шосанам,
Гарчи набошам ман Ғариб, дар ғайби ту бегона ман.
Тӯят муборақ, дилбарам, шамъи шабистонам тӯӣ,
Ҷонро кунам баҳрат ғидо, дар гирди ту парвона ман.
Аҳду вафои байни мо баҳри ҷавонон ибрат аст,
Наздам биё бо меҳри худ, ишқи туро кошона ман.
Гуфти, Ҳусайно, эй Санам, доим бирав сӯи ҳарам,
Дар интиҳои қиссаҳо бо зикри Ҳақ шоҳона ман.

(08.03.2023).

Шох Валад, ки дар курсии домодӣ менишаст, Шохсанамро ранҷур, лоғару дилозурда медид, монанди абри навбахор ашк мерезад аз вай сабаби ин ҳолро пурсид, Шохсанам гуфт, ки ин Ғариб аст, ки дар ишқи ман ҳафт сол инҷониб азоб мекашад ва имрӯз висоли ёр меҳаҳад. Ғариб гуфт (3198):

Эй Санам, гуфто Ғарибат ошнои ту манам,
 Дар висоли рӯзи фардо раҳнамои ту манам.
 Ҳар кучо бошӣ саломат ҳамраҳат ман меравам,
 Дар раҳи сидку вафоят ҷонфидои ту манам.
 Воғарибо, ман нагӯям ошиқи шайдо шуда,
 Дар раҳи ишқу муҳаббат мубталои ту манам.
 Остони дарғаҳи ту ошёнӣ ман бувад,
 Дар низоми рӯзу шабҳо ҳам фазои ту манам.
 Баҳри ман омад нидои кашфи асрор-ул-кулуб,
 Дар раҳи ҳифзу амонат дар қабои ту манам.
 Меравам ҳамроҳи ту, ҳамроҳи хоҳар, модарат,
 Дар вафову ваъдаи худ бобақои ту манам.
 Эй Ҳусайно, бо ишора баҳри ёронат бигӯ,
 Қисса бишнавар, эй азизам, муқтадои ту манам.
 (14.03.2023).

Шоҳсанам дар ҷавоби ин ғазал ғазале гуфт
 (3199):

Шаҳсанам гуфто, ки имрӯз интизори ошиқам,
 Баъди тӯйи рӯзи фардо ғамгусори ошиқам.
 Пеши пойи ошиқи худ ғунҷаи гул мезанам,
 Дар раҳи ишқу вафояш ҷоннисори ошиқам.
 Дар вучудам ҳар ҷӣ омад аз гузашти рӯзгор,
 Ман набурдам дар раҳе аз дил қарори ошиқам.
 Нолаву зории ман пайваста бошад бо Ғариб,
 Айби ағёрӣ нагуфтам, шармсори ошиқам.
 Бо сифоти номи некӯ дар ҷаҳон мастура ман,
 Дар забони миллати худ ифтихори ошиқам.
 Бо вучуди меҳри худ мастона гардонам варо,
 Бо муҳаббат, бо садоқат дар канори ошиқам.

Аз забони Шаҳсанам ту қисса кардӣ, эй Ҳусайн,
Дар фазои рӯнамоӣи ёри ғори ошиқам.

(14.03.2023).

Шоҳ Валад Ғарибро даъват карда гуфт: ман
Шоҳсанамро ба ту бахшидам. Ғариби ошиқ хоҳараш
Шаҳрибону, ки аз Шоҳсанам ҳам зеботар буд, даъ-
ват карда гуфт: эй Шоҳ Валад ман хоҳарамро ба ту
бахшидам.

Модари Ғариб бо дидани рӯзи муроиди ҳар-
ду фарзандаш ифтихор мекарду гуё ҷавон мешуд...
Вақто ки ба подшоҳ хабари ҳодисаи ба вуқӯма-
да расид, шоҳ аз ҷой бархест, даст ба дуо бардошт:
Илоҳо ҷуфти мувофиқро саодатманд гардон. Омин!

Ҳамаи мардум бо як овоз мегуфтанд:

Шоҳ Аббосро ба тӯи нури чашмаш муборақбод
меғӯем, Ғарибу Шоҳсанамро мо муборақбод меғӯем,
Валиду Шаҳрибонуро муборақбод меғӯем!

Тӯи ҳарду ҷуфт боз ҳафт шабу ҳафт рӯз давом
кард, ҳама ба мақсад расиданд.

Хонандаву шунаванда ҳам илоҳо ба мақсад
расад!

ҚИССАҲО ДАР ҒАЗАЛ

ДАР ДАВОМИ УМР МАРДУМ ИБРАТИ ЯКДИГАРАНД (98)

Дар давоми умр мардум ибрати якдигаранд,
Одамиву нони гандум ҳикмати якдигаранд.
Ҳамсаре гуфто ба шавҳар: Нон пухтам дар танӯр,
Пушти нонам бин, ки сӯхт аз оташи ўчоқи кӯр.
Шавҳараш дар назди фарзандон накӯ додаш ҷавоб,
Гуфт: Азизам, дӯст дорам, нони сӯхта чун кабоб.
Ту биёр он нони сухта, аз миёни кулли нон,
То бибӯсам, ҳам бимолам, рӯи чашмам пушти он.
Волидон дар ин масал ибрат ба фарзандон шуданд,
То ки онон баҳра бардоранд аз ин панди чу қанд.
Имтиҳон аст ин ҳаёти мо, Ҳусайни хушзабон,
Қиссаҳо гӯ дар ғазал, ибрат шавад бар дигарон!

05.04.2016.

ҚИССАҲО ОМАД ЗИ ЛУҚМОНИ ҲАКИМ (104)

Қиссаҳо омад зи Луқмони Ҳақим,
Донишу ҳикмат зи Раҳмон-ур-Раҳим.
Сураташ гарчи сияҳ бошад аён,
Сираташ пурнур бошад дар ҷаҳон.
Панду андарзаш давои дардҳост,
Қавлу гуфтораш зиёи мардҳост.
Ҳикматаш дар ин замон ҳамроҳи мо,
Ҳар кӣ ҷӯё шуд, биёбад роҳи мо.
Роҳи мо тарғиби ҳикматҳо бувад,
Шукри бахту нозу неъматҳо бувад.
Дар умури зиндагӣ майдон тӯй,
Ҳикмати майдон бидонӣ, он тӯй.
Гӯш кун ҳар ҳикмате аз ҳар кучо,
Ту маяндеш аз кӣ меояд садо.
Қиссаи Луқмон бувад мифтоҳи ту,
Дар ғазал гӯ, он ҷӣ бошад роҳи ту.

07.04.2016.

ҲАҚ ТАЪОЛО КАРД НОЗИЛ БАР МУҲАММАД МУСТАФО (123)

Ҳақ таъоло кард нозил бар Муҳаммад Мустафо,
Оят-оят ҳикматашро дар китоби кибриё.
Ҳаст Қуръон баҳри илм, ҳамрози муслим буду ҳаст,
Машғали роҳи саодат, дарди муъминро шифо.
Ҳарфи Қуръон муъҷизи пайғамбари охирзамон,
Мазҳари меҳру муҳаббат дар замини осмон.
Бар мусулмонон ҳидоят, ҷавҳари инсофу адл,
То қиёмат фатҳ ёбад бо улум аҳли замон.
Ҳаст Қуръон ганҷи ирфон, ҳам калиди маърифат,
Маҳзани алтофи Раҳмон, роҳнамои муслимон.
Шеърӣ ту бошад, Ҳусайно, заррае аз Каҳкашон,
Гар биёбӣ манзилат, шеъре бигӯ ҳамчун нишон!

24.04.2016.

БАҲСИ ШЕЪР ОСОН НАБУД, АНДЕШАИ МАВЗУН МУДОМ (147)

Баҳси шеър осон набуд, андешаи мавзун мудом
Унсури чор аст ҳарфу қофия, вазну мақом.
Масти маънӣ мешавам, гар шеъри ман афсаҳ бувад,
Дар ҳаёлу дар калом аз шоирон омад паём.
Шеър гӯяд шоире, он бар забон ҷорӣ шавад,
Дар забони аҳли дил таъбири шеър ояд низом.
Қавлу маънӣ дар ғазал чун риштаи Исо бувад,
Ҷовидона лаҳзаҳо боло равад, ёбад давом.
Шеър гуфтан сахл не, таъбири он аз кибриёт,
Дар сукунат ногаҳ аз назмаш барӣ айши мудом.
Баҳси шеърат байни мардум, эй Хусайн, мақбули ом,
Ту дуо кун, то бимонад шеъру назмат мустадом!

07.05.2016.

ҚИССАЕ ОМАД БА МО АЗ ҚИССАҲОИ БЕҲТАРИН (159)

Қиссае омад ба мо аз қиссаҳои беҳтарин,
Зоҳиде буд як маҳал аз зумраи аҳли қарин.
Хонаи зоҳид тӣҳӣ аз молу ашғи ҷаҳон,
Ӯ ба таълими тасаввуф гашт машҳури замон.
Нафси худро таҳ бизад, амволи дунё зам накард,
Нафъи мардум дар дилу бар маъсият қад ҳам накард.
Ҳикмату асрори илмаш кард соҳибэҳтиром,
Шарҳи ҳолаш буд дар ҳар зикр ғангоми калом.
Номи некаш дар ҷаҳон бо зуҳд чун пайваста буд,
Дар ибодат шуҳраташ бо нури Ҳақ вобаста буд.
Баҳри дидораш ба кӯяш халқ азме менамуд,
Ҳокиме аз роҳи дур он ҷо зиёрат карда буд.
Наздаш омад ҳокиму дар ӯ бидид хавфу раҷо,
Ҳоли зоҳидро бипурсид: Молу амволат кучо?
Ӯ ҷавобаш доду гуфто: Дур кун аз сар ҳаво,
Ҳолиё ҳастӣ ту ҳоким, молу мулки ту кучо?!
Ҳокимаш посух бигуфто: Кори ман бошад сафар,
Ханда карду гуфт зоҳид: Пас ману ту ҳамсафар.
Ҳисса аз ин қисса – молу мулк ҳеч они ту нест,
То абад мулки ҷаҳон дар зери фармони ту нест.
Вақти рафтан руҳи ту аз ҷисм мегардад чудо,
Молу мулкат дар замин, пайваста гардӣ бо Худо.
Ҳарҷӣ кардӣ дар ҷаҳон, ҳамроҳи худ онро барӣ,
Номи нек орӣ, Ҳусайно, бо виқоре бигзарӣ!

09.05.2016.

БОСАОДАТ МЕШАВӢ, ГАР ХИДМАТИ МОДАР КУНӢ (192)

Босаодат мешавӣ, гар хидмати модар кунӣ,
Чашми ӯ равшан шавад, гар хубӣ бо додар кунӣ.
Модарат доим туро донад чароғи зиндагиш,
Эҳтироми хоҳарат дар қалби ӯ ҷавҳар кунӣ.
Ранҷи модар омада дар қиссаи як навҷавон,
Норасоӣ гурда буд, он қиссаро минбар кунӣ.
Гурдаи худро ба модар дод фарзандаш ниҳон,
Боз гуфто: мирам, ар ту қиссаро мазҳар кунӣ!
Қиссаи соlexнасабро ҳаққи фарзандӣ бидон,
Ҳалқаи занҷир бошад, бар ҷаҳон довар кунӣ.
Дар ривоят, дар ҳикоят ҳам Ҷурайҷӣ Роҳибе,
Дар ғазал бояд, Ҳусайн, асрори худ гавҳар кунӣ!

03.06.2016.

МИСРАИ ҲАР БАӢТИ МАН ИН ХОСИ УСЛУБИ МАН АСТ (207)

Мисраи ҳар байти ман ин хоси услуби ман аст,
Руҳу ҷонам ҳамраҳи маънии мактуби ман аст.
Орзуҳои ду олам дар ғазал иншо кунам,
Қолаби ашъори худ он зарри заркӯби ман аст.
Гуфт Мавлоно суҳан бо шеваи пайғамбарон,
Бо усули орифон шеъри дилошӯби ман аст.
Ҳофизу Саъдию Соиб дар ғазал соҳибмақом,
Мақтаи ҳар як ғазал ин ҳусни матлуби ман аст.
Бо зуҳури Рӯдакӣ оғоз шуд шеъри дарӣ,
Қитаи машҳури ӯ ахлоқи марғуби ман аст.
Ҳикмату ирфон чу бошад васфи ашъори Ҳусайн,
Дар ғазал маънои пинҳон сирри маҳҷуби ман аст.

19.06.2016.

ҚИССАВУ ПАЙҒОМИ МО ОМАД ЗИ ҚУРЪОНИ МАЧИД (214)

Қиссаву пайғоми мо омад зи Қуръони маҷид,
Хутбаи пайғамбарон аз баҳри ибрат ҳам расид.
Номи неки ҳар набӣ дарсе бувад аз баҳри мо,
Ҳар кӣ донад қиссае, ибрат шавад, гардад саъид.
Зикр инак мекунам асмой хайри анбиё:
Одаму Идрису Нуху Ҳуду Солеҳ дар Ваҳид.
Ҳазрати Иброҳиму Исмоилу Исҳоку Лут,
Яъкубу Юсуфу Айюб, он Шуайби зархарид.
Ҳазрати Мӯсову Ҳоруну Сулаймони бузург,
Баъд аз он Довуди хушовозро навбат расид.
Юнусу Илёсу Золкифл, Ясаъ аз пайғамбарон,
Омаданд аз баҳри иршоди Банӣ Одам падида.
Қиссаи Яҳёву пирии падар дар Мусҳаф аст,
Чун Закариё дуогӯе кӣ дар олам бидид?
Ояти Исо – Мубашшир, ҳам Муҳаммад – нури Ҳақ,
Эй Ҳусайн, аз шеъри ту чизе намонад нопадид.
Ҳар чӣ омад дар ҳадис асмой хайри анбиё,
Васфи ёрони Худо дар умри ту бошад муфид.

28.06.2016.

ДОСТОН ОМАД БА МО ҲАМ ҚИССАҲО АЗ ОСМОН (215)

Достон омад ба мо Ҳам қиссаҳо аз осмон,
Қиссаи Ҳоруту Морут Ҳамчу Фиръавну Ҳамон.
Қиссаи Асҳоби Каҳфу Филу Мадян саргузашт,
Қиссаи Қобил ва Ҳобил, қавми Солеҳ он замон.
Қиссаҳо аз қавми Ҳуду қавми Нуху қавми Лут,
Қиссаи Лукмон зи ҳикмат ибрат асту ҷовидон.
Қиссаи Асҳоби Сабт он ганҷи Қоруну Узайр,
Қавми Мӯсо, Сомирӣ, қавми Самуди бекамон.
Қиссаи куръониро андешаи барҳақ бидон,
Қиссаи Юсуф чу омад баҳри он гӯяндагон.
Ҳиссаҳо аз қиссаҳо панде ба мо аз неку бад,
Муҷиби раҳмат шавад аз баҳри ҳар хонандагон.
Қиссаҳои собиқин моро ҳидоят мекунамд,
Ҳам кушоишҳо шавад бар мушкили дармондагон.
Ту бигӯ дар шеърӣ худ ин қиссаҳоро, эй Ҳусайн,
Баҳраҳо ёбанд, то аз назми ту ояндагон.

28.06.2016.

СУЛҲУ ВАҲДАТ БАЙНИ АДЁН АДЛИ ҚУРЪОНИ ШАРИФ (217)

Сулҳу ваҳдат байни адён адли Қуръони шариф,
Беъсати пайғамбарон бо адл бошад ҳамрадиф.
Қавли Мӯсо, сидқи Исо ҳукми раҳмонӣ бувад,
Хотами пайғамбарон дар адлу рафтораш ҳаниф.
Байни адён муттаҳидӣ дар ҳадаф сулҳофарист,
Пайравони кулли адён муътабар дар як радиф.
Ихтилофи дину мазҳабҳо биёрад рӯзи саҳт,
Душманони дини Ҳақ созанд адёнро касиф.
Иртиботи байни динҳо роҳати аҳли ҷаҳон,
Ваҳдати афкори олам дар замон бошад латиф.
Сулҳу ваҳдатро бигӯ дар байни адён, эй Ҳусайн,
Эҳтироми кулли адён ҳукми Қуръони шариф.

03.07.2016.

ҚИССАИ ВАСВОСИ ШАЙТОН ОМАДА АНДАР КИТОБ (235)

Қиссаи васвоси шайтон омада андар китоб,
Ӯ ба фарзандони худ рӯ оварад бо сад хитоб.
Субҳу шом ӯ медиҳад фармон ба он гумроҳҳо,
То ки мардумро намоянд ошиқи шарри шароб.
Дар таҳорат, ҳам ибодат шакку шубҳа оварад,
Он ки қасри ақли ӯро мекунад шайтон хароб.
Дар биёбонҳои бекас ваҳро пайдо кунад,
Ӯ барангезад чу дар байни таҷаммуъ инқилоб.
Душманию ихтилоф ҳам фитнаҳо барпо кунад,
Ғулу чину ифрити ӯ халқро бахшад иқоб.
Чилвагар бошад шаёгин бо ду сурат дар ҳаёт,
Эй Ҳусайн, аз шарри шайтонҳо бичӯ ту иҷтиноб.

19.07.2016.

ДЕҲАИ ЗАРҲЕЗИ УГУК (239)

Саргузашти Одаму олам ба ҳам пайваста аст,
Қиссаи инсонии комил бо само вобаста аст.
Қиссае аз марди солеҳ бо қалам иншо кунам,
Дар вучудам ҳарчӣ ҳаст, дар ҳаққи ӯ шоиства аст.
Марди солеҳ марқадаш дар деҳи зарҳези Угук,
Номи некаш Абдуғаффор, гумбазаш гулдаста аст,
Ҳоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ ба ӯ дар як мақом,
Байни онҳо асрҳо, аммо ба ҳам сарбаства аст.
Навҷавонияш гузашт дар хидмати Вахшонзамин,
Эҳтиромаш байни мардум доиму пайваства аст.
Номи некаш бардавому дар қарам аз асхӣ,
Номи авлодони вай дар ин замон барҷаста аст.
Ту зиёрат қардаи ин Шайхӣ ҳочиро, Ҳусайн,
Баъди мавташ шуд қаромат, он чӣ ӯ дониства аст.

26.07.2016.

БО БУЗУРГОН ҲАМНИШИӢИ НАШӢАӢИ ПАӢҒАМБАР АСТ (240)

Бо бузургон ҲамнишинӢи нашӢаӢи ПаӢҒамбар аст,
Орифи аҲли сулук дар ин замин чун ахтар аст.
Шайх АмонуллоҲи муфтӢи дар диӢри тоҷикон,
ЧордаҲ сол аҲли фатво, то ба Ҳоло раҲбар аст.
РаҲбари руҲонӢи буд Ҳам дар Ҳасорат пешво,
Дар тариқи нақшбандӢи солики Ҳушахтар аст.
Марқади Шайхи Амон дар деҲаи Элоки мост,
Ҳочаи АбдурраҲим дар мақбара нурувар аст.
Ҳотири некаш фақат дар қалби ту бошад, Ҳусайн,
ЧордаҲ солам, ки бо ӯ рафт, муҲри дафтар аст.
Ту дуо кун, шод гардад руҲи ин Шайхи бузург,
То қиёмат ту бидон, ӯ шуҲраи баҲру бар аст.

27.07.2016.

ҚАСИДАИ АЛИФ. ВАСФИ ШУАРО (245)

1. Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ (858 – 941).
2. Ҳаким Абулқосим Мансур Ҳасан Фирдавсии Тӯсӣ (941 – 1021).
3. Абӯалӣ ибни Сино (980 – 1037).
4. Носири Хусрави Қубодиёнӣ (1004 – 1088).
5. Ғиёсиддин Абулфатҳ Хайёми Нишопурӣ (1048 – 1131).
6. Абулмаҷд Маҷдуд ибни Одам Санои Ғазнавӣ ё Ҳаким Саной (1073 – 1145).
7. Ҳаким Авҳадиддин Алӣ ибни Муҳаммад Анварии Абевардӣ, Сарахсӣ (1126 – 1189).
8. Ҷамолиддин Абӯмуҳаммад Илёс ибни Юсуф Низомии Ганҷавӣ (1140 – 1209).
9. Фаридуддин Абӯҳомид Муҳаммад Аттори Нишопурӣ (1146 – 1220).
10. Мавлоно Ҷалолуддини Муҳаммади Румии Балхӣ (1207 -1275).
11. Абӯмуҳаммад Муслиҳиддин ибни Абдуллоҳ Саъдии Шерозӣ (1205/1208 – 1291).
12. Хоҷа Шамсиддин Муҳаммад Ҳофизии Шерозӣ (1321 – 1396).
13. Камолиддин Масъуди Хучандӣ (1321 – 1400).
14. Абдуллоҳи Қомӣ (1415 – 1493).
15. Бадриддин Ҳилолӣ (1490 – 1529).
16. Мирзо Муҳаммад Алӣ Соибии Табрезӣ (1592 – 1676).
17. Абдулқодири Бедил (1644 – 1720).
18. Шамсиддин Муҳаммади Шоҳин (1861 – 1895).

19. Тошхӯча Асирӣ (1864 – 1916).
20. Туғрали Аҳрорӣ (1866 – 1919).
21. Муҳаммад Иқбол (1878 – 1938).
22. Садриддин Айни (1878 – 1954).
23. Абулқосим Лоҳутӣ (1886 – 1958).
24. Мирзо Турсунзода (1911 – 1977).
25. Лоиқ Шералӣ (1941 – 2000).
26. Фарзонаи Ҳучандӣ – 1964.

Ибтидо бо номи Ҳак, кардам қасида ибтидо,
Он садои қалби ман, омад ба ҳарфи босадо.
Фикр кардам сабки худ, дар назм бошад дилрабо,
Сабки ҳиндию хуросонӣ бигуфто: Марҳабо.
Қолаби ашъори ман аз собиқин омад ато,
Ранги зебои табиӣ бар суҳан шуд қаҳрабо.
Достони зиндагӣ унвони бе чуну чаро,
Баҳри ҳар шоир бихондам набзае аз мочаро.
Шоирон нозукхаёлу завқашон дур аз ҳичо,
Нақдашон саҳлу равон то ҳол беҳавфу раҷо.
Шарҳи ҳоли шоирон ёд оварад мурғи Ҳумо,
Ҳикмати аҳли адаб бошад чароғи раҳнамо.
Баҳси таҳқиқи адибон аст бар мардум раво,
Ин амалро хубтар бишморам аз тадрисҳо.
Бори аввал Рӯдакӣ кардӣ суҳанро пурзиё,
Шеърӣ тоҷикро бувад мавлуди Рӯдак раҳкушо.
Қабу аз ӯ ҳаргиз набуд девони шеърӣ ҷонфазо,
Шевааш сабки Хуросон бо суруду бо наво.
Фаҳрҳо дорад зи шеъраш пиру барно ҳам кучо,
Шеърӣ ӯ аз маснавӣ, байту ғазал гирад ғизо.
Дар қасида «Бӯи ҷӯй Мӯлиён» карда аст ҷо,
Ҳар ҷӣ фармудааст бар дарди гарон бошад даво.

Рехлати ӯ нӯҳсаду чилу як омад аз қазо,
 Марқадашро бо дуо кардам зиёрат борҳо.
 Меҳани Фирдавсии Тӯсӣ – шоири меҳансаро,
 Саҳнаи боғи сухан хуббул ватан омад варо.
 Куня аз ӯ буд Абулқосим ба кишт аст ошно,
 Сарват аз Сомониён дарёфт дар роҳи Худо.
 Факри ӯву фоқааш Маҳмуд медонад чаро,
 Номаи шоҳонашро даҳр донад бебаҳо.
 Саъйи ӯ эҳёи таъриху забони ҳолҳо,
 Сарнавишти миллаташ муҳри гузашти солҳо.
 Баъди Фирдавсӣ биёомад андар ин мулки саро,
 Қитъадони покҷавҳар Носири оламнамо.
 Ибни Синоӣ Бухорӣ дод чун пайки даво,
 Илми тиб аз ҷаҳди ӯ дарёфт бас нашъунамо.
 Бо забони тоҷикӣ осори ӯ шуд дилкушо,
 Шуд ба олам Бӯалӣ аз роҳи Ҳақ шуҳратфизо.
 Давраи Сомониёро Рӯдакӣ додӣ чило,
 Назму насри форсиро Балъамӣ шуд раҳнамо.
 Носири Хусрав бигуфто: «Чорсад шаш кам» чаро,
 Зодаи модар бикардастӣ дабирӣ бехато.
 Баъди чил хобе бидид андар халосӣ аз бало,
 Хучҷати минтақа шуд ӯ дар Хуросон бармало.
 Дар ҷавонӣ иззату ҷоҳу ҷалол омад варо,
 Сирри шеър сирри гардун он қадар бинмуд во.
 Ҳикмати волои Носир ақлу нақли раҳнамо,
 Дар рубой беназир, осори ӯ бас дилкушо.
 Дар миёни кӯҳи Юмгон дар Бадахшони наво,
 Шоҳи Носирро ба ҷон хонданд мардум пешво.
 Баъди Носир аз бузургон омада Хайёми мо,
 Шуҳраташ дар олами ашъор шуд беинтиҳо.
 Пас Саной, баъд аз ӯ шуд Анварӣ рамзошно,

Дар қасида бемисолу шуҳра дар ҳаҷву ҳичо.
 Дар риёзат дар нучум омад бузурге аз қазо,
 Пойгоҳи илми Хайём аст киштӣ дар фазо.
 Буд Умар номи баланди он Ҳақими Ҳакраво,
 Бо рубоиву ба илми ҷабр бошад ҳақгаро.
 Ибни Синову Абӯрайҳони Берунӣ хушо,
 Аз бари Хайём будӣ бартар аз шахси даҳо.
 Дар Нишопур мадфану паймоёд ӯ роҳи вафо,
 Маҳрами асрори ӯ набвад ба ҷуз нуру сафо.
 Қабл Шайх Аттор омад бо бузургон ҳамгиро,
 Шуд Санои Ғазнавӣ дар шеърӣ даврон навгаро.
 Ӯ ғазал гуфт орифона аз азал дардошно,
 Мавлавӣ, Саъдию Ҳофиз мефиристандаш сано.
 Дилбару май бар Саной даррасида аз само,
 Дар ғазал фарёд дорад гӯиё мурғи Ҳумо.
 Шуд Саной дар насиҳат хушбаёну хушадо,
 Номи ӯ омад Ҳусайну васфи ӯ «Мачдуд»-ҳо.
 Дар Сарахсу дар Нишопур, дар Ҳироти пурчило,
 Ғазнаю Балх аст ҷои нисфи умри пурҷафо.
 Дар сухан бошад Саной орифи дур аз ҷазо,
 Нури Раҳмон бар сараш, Аттору Ҳофиз ҳамсадо.
 Қабл Шайх Аттор омад чун ғазалгӯ хушнаво,
 Он Низомӣ Ганҷавӣ буд ҳамсагӯи бебаҳо.
 Модараш аз қавми курду зоди ӯ доди Худо,
 Асли номаш буд Илёсу падар Юсуф бақо.
 Шайх Аттори Валӣ аст аз Нишопур, як зиё,
 Анварӣ омад сипас, шуд Шайхи Аттор раҳнамо.
 Шугли ӯ атторӣ буд ӯ дар табобат пешво,
 Инқилоби руҳ ӯро шуд ба дарвешӣ даво.
 Дар риёзат ними умраш сарф шуд бар авлиё,
 Ҳоли дарвеш аст қасди ҷаҳд бар нафсу ҳаво.

Назму насраш ҳини пирӣ ёфтӣ нашъунамо,
 Бо машоих, бо бузургон рафт роҳи анбиё.
 Шайхи Аттори валӣ, 3-ӯ Мавлавӣ соҳибдуо,
 Нусхаи «Асрорнома» шуд ба ӯ мушқилкушо.
 Назму наср омад бар Мавлавӣ хилватсаро,
 Кард иҷобат ҳаққи Мавло сӯфии софи Худо.
 Орифу суфист, Шайх Аттор баҳраш ибтидо,
 То аз ӯ монад ба мардум назму насри дилкушо.
 Ҳам ғазал байту рубой, ҳам қасида хушнаво,
 Маснавӣ омад аз ӯ аз «Мантиқ-ут-тайр»-аш сафо.
 Нома даҳто омад аз Аттори сӯфӣ бехато,
 Солиқони роҳи маъбуданд соҳиб бар ато.
 Баъди Аттору Саной Мавлавӣ аз Ваҳши мо,
 Шуд намоён бар ҷаҳон чун гавҳари пуррахши мо.
 Номи неки Мавлавӣ омад Ҷалолиддин хушо,
 Шуд Баҳоуддин Валад ўро ҷароғи раҳнамо.
 Модараш Муъмина хотун баҳри ӯ соҳиб дуо,
 Олимону орифон буданд айни муддао.
 Дарсу тадрисанд бо ҳам, хутба омад хушадо,
 Ҳамраҳи Мавлои Балх андар Куния хуш садо.
 Шамси Табрезӣ ҷавоб овард бар чуну ҷаро,
 Боязидро карда буд бар шеърӣ ирфон мубтало.
 Дар муридӣ гирди Мавло гашт санги осӣё,
 Баъди ғайби Шамс гуфто: эй Салоҳиддин биё.
 Назму наср осори Мавло «Маснавӣ»-яш пурсафо,
 Хуш «Қабир»-аш ҳасту «Мактубот» ҳам дорад шифо.
 «Ғиҳи мо фиҳ» омада байту рубой ҷо ба ҷо,
 Нури Шамси Мавлавӣ бар Тоҷикистон ҳам даво.
 Дар замони Мавлавӣ омад Маҳастӣ гулфизо,
 Номи некаш маҳ зи моҳу сатти бону хушнамо.
 Дар рубой беназир аслан Хуҷандӣ аз Худо,

Чангу уду тору най бо ӯ бимондӣ дар наво.
 Манбаи ашъори ӯ шуд «Мунис-ул-аҳрор»-и мо,
 Санъати ашъори ӯ дар қалбу дар афкори мо.
 Ҳамзамони Мавлавӣ Саъдӣ биомад раҳнамо,
 Шаҳри Шероз аст аз ӯ сайру сулукаш то кучо.
 Дар сафар бигзапт Ҳинду Мисру қисми Африқо,
 Номи некаш Мушрифиддин назму насраш бобақо.
 Дар лақаб «Ширинсухан» андар таҳаллус шуд «сафо»,
 Сабки қолаб Маснавӣ дар ишқ марди бовафо.
 Назму наср осори вай «Бӯстон», «Гулистон» бебаҳо,
 Мартаба бошад қасида васфашон беинтиҳо.
 Дар каноат, дар тавозуъ, тавбаву шукри Худо,
 Раҳнамои кулли олам Саъдии мо доимо.
 Хоча Шамсиддини Ҳофиз он лисон-ул-ғайби мо,
 Дар ғазал гуфто, ки ҳаст ӯ ҳофизии бе райби мо.
 Шаҳри Шероз аст мавлиду мазораш дилкушо,
 Зоирони Ҳофизия аз ғазал маънофизо.
 Нусхаи Девони Ҳофиз зери болин з-ибтидо,
 Дар сари гаҳвора мехонанд модарҳо басо.
 Дар ғазал ҳам дар рубой Ҳофизии дардошно,
 Маншаъ аз Куръон бигирад он чароғи раҳнамо.
 Бо ривоят ҳифзи Куръон дар дилаш хавфу рачо,
 Шоиронро аз қазо пайдост ин зеҳни расо.
 Ишқи Ҳофиз дар ғазал тасвир аз ишқи Худо,
 Ишқи инсонӣ ба маъшук асту рабташ бо само.
 Ҳофиз аз Шерози худ берун нарафт, амри қазо,
 Оби Рукнободу гулгашти Мусалло босафо.
 Ҳофизии Шероз хонад шайхи моро пешво,
 Қарни ҳаштум ҳафт байт андар ғазал пурмуҳтаво.
 Он Камолиддини Масъуд ифтихори кулли мо,
 Аз Хучанди чаннату Табрези «Қурбони шумо».

Байни Табресу Хучанд аст эҳтироми авлиё,
 Марқадаш Табресу хок омад аз он чун кимиё.
 Гумбази сабзи Хучанд аз пайки нав дорад сафо,
 Руҳи ин Шайхи бузург осуда аз мову шумо.
 Умри ширин аксар андар ғурбат асту ибтило,
 Дар сифат гӯянд ўро ориф астӣ бармало.
 Шайхи мо покизадоман дар каромот авлиё,
 Нуктаи шеъри Камолиддин раҳо аст аз риё.
 Шайхи моро ҳар ғазал ирфонӣ омад дилрабо,
 Дар мақоми маънавӣ парвозаш аз боди сабо.
 Баъди ин аллома чун бигзашт понздаҳ аз қазо,
 Ҷомии ширинсухан омад ба дунё ҳоказо.
 Зодбумаш шаҳри Ҷому суфии акнофи мо,
 Аз Самарқанд аст мазҳабаш, илмаш аҳнофи мо.
 Назму наср осори Ҷомӣ бо қасида хушнамо,
 Дар рубой, ҳам ғазал васфи салотин хушадо.
 Назму насраш орифона дар тариқат ҷобачо,
 Дар шарият ҳам ҳақиқат зуҳду факр асту раҷо.
 Дар ҳама ақтори олам номи Ҷомӣ хушсадо,
 Дар тариқи нақшбандӣ солики роҳи Худо.
 Ҳамраҳаш буд Хоҷа Аҳрор, омада аз номаҳо,
 Дасти ӯ бар домани он Кошғарии раҳнамо.
 «Тухфат-ул-аҳрор»-и ӯ ҳам шарҳи абёт аз қафо,
 Аз таъассуб дур буд, ҳам завқу ҳолаш иктифо.
 Аҳмади Ҷомӣ ба ӯ чун шайх будӣ раҳнамо,
 Дар таҳаллус Мавлавӣ ҳам шайх-ул-ислом ҳамнамо.
 Бар Алишери Навоӣ ҳам Ҳусайни Бойқаро,
 Қимати устод дорад, номи дигар нораво.
 Хоки поки ин бузург андар Ҳироти пурчило,
 Ҳар чӣ гӯянд дар бараш ӯ солики соҳибдуо.
 Соҳиби девон Ҳилолӣ дар руҳаш нури Худо,

Астарободист, дорад маснавӣ «Шоҳу гадо».
 Навҷавонияш гузашта бо Ҳусайни Бойқаро,
 Дар ғазал, дар мустазод олист он дастонсаро.
 Кушта шуд ҳайфо Ҳилолӣ хӯрд гирдобӣ бало,
 Бар «Сифот-ил ошиқин» дарвешу шаҳ шуд мубтало.
 Борҳо гуфто Ҳилолӣ «тарки хубон» баднамо,
 Ҳеч таъсире надидам бар Ҳироти ошно.
 Баъди Бадриддин Ҳилолӣ Соиб омад аз қазо,
 Исфаҳон шуд маскану таълими Соиб ҷо ба ҷо.
 Шеърӣ Соиб байни ашъор аз ҳама бошад расо,
 Дар қасида, маснавӣ, дар ҳикмат аст ӯ порсо.
 Сабки Соиб дар ғазал ҳиндӣ, намо – хушмуддао,
 Дар латофат, ҳам зарофат, дар ғазал соҳибдуо.
 Марқади Соиб бувад дар Исфаҳони ағниё,
 «Пок гардад донае чун хӯрд захми Осиё».
 Соҳиби услуби ҳиндӣ Бедили оҳанрабо,
 Мавлиду марқад варо Шоҳичаҳони дилрабо.
 Иззату икромӣ ӯ имрӯз байни басти мо,
 Маҷмаи осори Бедил дар дилу дар дасти мо.
 Нухаи «Девон»-и Бедил зери болин ибтидо,
 Ҳикмату ашъори ӯ дар хонаи мо хушсадо.
 Достони шоирон бо умри мо шуд ҳамнаво,
 Ифтихори тоҷикон ҳам ҷовидона раҳнамо.
 Аҳли шеърӣ аҳли дил аз корвони солҳо,
 Умри худ карданд эҳдо ном то ёбад бақо.
 Бо Хучанди мо Асирӣ Тошхӯча ошно,
 Номи Шамсиддини Шоҳин аз ғазал дорад сано.
 Туғраи Аҳрориён шуд Бедили такрори мо,
 Сатрҳои ҳарду гӯё ошиқи мо, ёри мо.
 Шоири сӯзу гудоз Аллома «санги осӣё»,
 Номи ӯ Иқболи Лоҳурӣ сифот аз авлиё.

«Чун чароғи лоласӯз андар хиёбони шумо,
Эй ҷавонони Аҷам ҷони ману ҷони шумо».
«Ёддошт» омад зи Айнӣ мактаби аҳли зиё,
Қаҳрамони халқи тоҷик монд нақши бебаҳо.
Пешгоҳи илми тоҷик Садри Айнӣ хушадо,
Дар замонаш ҳодию руҳу равонаш бо Худо.
Дар замони шӯравӣ Лоҳутӣ чун обу ҳаво,
Байни Маскав ҳам Душанбе илмро шуд пешво.
Номи асл Илҳомию Лоҳутӣ хонӣ ҳамнаво,
Мувлидаш Кирмоншаҳ асту мадфанаи Маскав наво.
Баъди Лоҳутӣ биёмад аз Ҳисор он Мирзо,
Номи тоҷикро баланд афрохт хоки Осиё.
Аз Қаротоғи Ҳисору Ҳинду Маскав побачо,
Дар замони шӯравӣ бо обрӯ дар ҳар кучо.
Шеъри ӯ дар Маскаву он ҳам садои Осиё,
Қаҳрамони миллату раҳбар садо бо осиё.
Ахтари фарҳанги тоҷик Лоиқӣ ҳақдори мо,
Соҳибистеъдоди миллат фаҳри нотақрори мо.
Мавлиди ӯ Рӯдаку аз Рӯдакӣ дорад нидо,
Деҳааш назди мазору бо Муҳаммад дамсаро.
Шералӣ Лоиқ бигӯяд шеъри воло бериё,
Шеваи шеъраш бувад аз нуқтаи беинтиҳо.
Дарди Лоиқ дарди миллат дардро ҷустӣ даво,
Дар ситоиш ҳар чӣ гуфтӣ шуд ба мардум раҳкушо.
Бо бузургон ҳамзамонаст ин шарофат аз Худо,
Ёфт иззат аз суҳан, ин ҳам қаромат аз Худо.
Мазҳари нури Илоҳӣ дар вучудаи муҳтаво,
Номи ӯ Фарзонаву «баҳри дамон»-и ҳамнаво.
Мувлидаш шаҳри Хучанд, аҷдоди ӯ буд пешво,
Меҳвару андешааш бар миллаташ обу ҳаво.
Шухрати Фарзона имрӯз аст чун боди сабо,

Дар шимолу шарқи олам ҳар каломаш дилрабо.
Шуд ваҳид-уд-дахр баҳри мухлисон ҳамчун Ҳумо,
Нобиға шуд аз ҷавонию заковат аз Ҳудо.
Мазҳаби ишқи Ҳудо Фарзонаи ангуштнамо,
Ӯ надорад манманӣ бо ҳамсари ҳамасри мо.
Ҳамраҳаш бошад ғазалхон Озараҳши хушадо,
Нашъаи ашъори вай бо савти Довуд ошно.
Қадрӯ қимат ёфт осон ҳар касе гӯяд хато,
Ранҷу заҳмат кард ўро булбули халқии мо.
Ман дуояш мекунам бодо абад ўро ато,
Ҳар суҳан монад аз ў ҳамчун чароғи раҳнамо.
Интиҳо бо номи Ҳақ омад қасида интиҳо,
Дар ҳадаф шуд ҳарчӣ будӣ бо бузургон иқтидо.
Ин қасида шуд ба васфи шоироне интиҳо,
Дар дуо бошад Ҳусайн ин ҳам бувад амри Ҳудо.

20.08.2016.

ДИНУ ИМОН ДАР ДИЛУ СОҲИБАМОНАТ МЕШАВӢ (248)

Дину имон дар дилу соҳибамонат мешавӣ,
Пайрави пайғамбарон, соҳибкаромат мешавӣ.
Дар амонат Ҳуду Солиҳ содиқ-ул-ваъд-ул-амин.
Баҳра бар аз фазлашон, соҳибшарофат мешавӣ.
Дар ҳадис омад, бидон, ҳифзи амонат ҳам ҳаё,
Роҳи Ҳақро пеша кун, соҳибназорат мешавӣ.
Дар вафодорӣ биёмад васфи Исо дар масал,
Гар надонӣ ҳаққи мардум, пурхиёнат мешавӣ.
Кӯху хоку осмон ларзанда шуд аз ҳамли он,
Чун кунӣ тардид, сусту бечасорат мешавӣ.
Дар амонат, эй Ҳусайн, таълими Куръонро бигир,
Лутфи Раҳмон бар ту ояд, дар адолат мешавӣ.

25.08.2016.

ФИТРАТИ ИНСОӢӢ ОМАД НЕКУ БАД ОМЕХТА (253)

Фитрати инсонӢ омад неку бад омехта,
Он яке бадфеъл омад, ин дигар фарҳехта.
Қиссаи Бобил ту донӢ ду фаришта бар замин,
Омаданд аз осмон ҷодугарӢ ангехта.
Ҷодую ҷодугарӢ аз дев шуд омӯхта,
Оби рӯи ду фаришта оқибат шуд рехта.
Номи он Ҳоруту Морут то қиёмат дар забон,
Аз гуноҳ он ду фаришта сарнагун овехта.
Ҳукми ноҳақ пеша карданд он ду бо қасди ҳаром,
Бо гуноҳи соҳирон шуд хуни мардум рехта.
Сеҳру ҷоду дар шариат ҳукми он омад ҳаром,
Садди роҳ шав, эй Ҳусайн, бар фитнаи ангехта.

05.09.2016.

ДАР РИВОЯТ НАФСИ ФИРЪАВН АСТ ҲАМРОҲИ ҲАВАС (257)

Дар ривоят нафси Фиръавн аст ҳамроҳи ҳавас,
Умри тӯлонии ӯ бо офият буд ҳар нафас.
Чорсад сол умр ёфт, аммо надид дарди саре,
Ман Худои қодирам – гуфт, нестам андар қафас.
Кард нофармонӣ аз даъвои нафси бениёз,
Зулмати чашмони ӯ равшан нашуд аз он қабас.
Ӯ бидид бо чашми худ эъҷози Мӯсо аз Худо,
Даъвии ноҳаққаш ўро кард ҳамчун хору хас.
Қиссаи қуръонӣ омад баҳри ибрат дар ҷаҳон,
Сомирӣ Фиръавну Ҳомон номи онҳо дар Абас.
Эй Ҳусайн, дар маснавӣ ту хондай он қиссаҳо,
Мерасад аз қорвони рафтагон бонги ҷарас.

13.09.2016.

БЕЪСАТИ ПАЙҒАМБАРОН ИСЛОҲИ МАРДУМ ДАР ҶАҲОН (258)

Биъсати пайғамбарон ислоҳи мардум дар ҷаҳон,
Пайравӣ ҳар кас кунад доим бимонад дар амон.
Олимон дар ин ҷаҳон ворис ба он пайғамбарон,
Корвони роҳи илм монанди роҳи Қаҳқашон.
Ҷаҳлу ғафлат ранҷ орад иртиқоби маъсият,
Мушкилӣ дар ин ҳаёт бошад азоби дигарон.
Дар шикори мурғи кӯҳӣ раҳм аз дил меравад,
Сайди кӯҳӣ дар назар, асбоби он бошад камон.
Манбаи меҳру муҳаббат пайравӣ аз анбиёст,
Раҳму шафқат дар дилу роҳи садоқат, бегумон.
Беҳтарин роҳи ҳидоят бо ғазал гӯ, эй Ҳусайн,
Маънӣ аз Қуръон бигир, монад каломат ҷовидон.

16.09.2016.

БАР КАСЕ ЧОҲЕ МАКАН, ДАР ОН БИЯФТӢ БЕТАНОБ (318)

Бар касе чоҳе макан, дар он бияфтӣ бетаноб,
З-он халосиҳо наояд, ту бимонӣ дар азоб.
Чаҳ макан аз баҳри душман, роҳи ислоҳаш бичӯ,
Чашмаи васвоси шайтон дар ҳаётат чун сароб.
Эй башар, дар чоҳи Бобил чун тамоми ҷодувон
Ҳоруту Моруту ҷоду то қиёмат дар азоб.
Чашмаи нури Илоҳӣ сабр орад дар дилат,
Чоҳи худҷӯше бишав, ҳаргиз марав ту бошитоб.
Чоҳи Юсуфро, бидон, он ҳикмати Парвардигор,
Фарқи ду чаҳ дар ҷӣ бошад, ту намеебӣ ҷавоб.
Чоҳкан аз баҳри об, шодоб гардӣ, эй Ҳусайн,
Дастӣ неконро бигир, бошад дуоят мустачоб.

27.04.2017

ТИРАДИЛ ГАРДАД ЗИ ҒАМ БУЛБУЛ ЗИ ҲИЧРОНИ ЧАМАН (320)

Тирадил гардад зи ғам булбул зи ҳичрони чаман,
Доғу ҳузну ғуссаҳо омад ба дунё аз куҳан.
Булбулон андуҳу меҳнат мекашанд аз ҳаҷри гул,
Тири ҳасрат меҳуранд аз баҳри гулҳо бар бадан.
Ҳасрату меҳнат ба инсон имтиҳони ин ҳаёт,
Шодии дидори гул аз баҳри булбул анчуман.
Имтиҳони зиндагӣ ғамгин насозад оқиле,
Шодмониҳо биёрад баҳри мардум дар ватан.
Қиссаи қуръонӣ омад ёри ғори он Расул,
Ғамгусориҳо бикарду ҳикмати он дар суҳан.
Ту Ҳусайно, шодмониҳо бидидӣ дар ҳаёт,
Дар дуо доим бигӯ: Обод бодо ин Ватан.

26.01.2017

ДАСТИ ҚУДРАТ ГАР НАДОРӢ, ДАСТИ ФАРӢДЕ БИГИР (321)

Дасти қудрат гар надорӢ, дасти фарӢде бигир,
Доду бедоде макун, дасти Худододе бигир.
Нолаву фарӢди ту бошад ситеза бар Худо,
Маҳви неъматҳо чу ояд, роҳи ободӢ бигир.
ДушманӢ бар кас надорӢ, аз низоаш дур бош,
Байни мардум ҳарчи гуфтӢ, бо кас эроде магир.
Қиссаи Фарҳоди Кӯҳкан нақши мардони бузург,
Гар ту нокомӢ нахоҳӢ, дасти Фарҳоде бигир.
Нафрати мардум биӢрад бадгумон дар ҳар замон,
Дар ҷафову ҷабр пеши роҳи бедодӢ бигир.
Чун Худо илҳом бахшад, ҳарфи некӯ гӯ, Ҳусайн,
Дар пайи ислоҳи мардум роҳи иршоде бигир.

28.01.2017

ТУНДБОДИ МАВЧИ ДАРӢ КИШТИҲОРО БИШКАНАД (325)

Тундбоди мавчи дарӢ киштиҲоро бишканад,
Баъди мавти аҳли киштӢ, сар ба соҳил мезанад.
ФитнаҲо Ҳам тундбоданду харобӢ оваранд,
Илму дониш тундбоди фитнаҲоро карда банд.
Тезу тунд ин бодҲо Ҳам аз ризои Ҳақ бувад,
Мешавад Ҳар бод Ҳам бо амри Яздон пойбанд.
Қиссаи он рӯзи Ҳандақ аз Расул бар мо расид,
Чашми бадҲоҲон ба ғайру сунъ бошад нопадид.
НакҲати боди насим он рамзи оромӢ бувад,
Чархбоди шеъри ту он накли илҲомӢ бувад.
Эй Ҳусайн, ин завқи ту таъми Ҳазорон солҲо,
Бахшиш орад, ту гузар аз баҲри қилу қолҲо.

31.01.2017

ТОБИШИ АСРОРИ ҚАЛБАМ НУРИ ҚУРЪОН БУДУ ҲАСТ (329)

Тобиши асрори қалбам нури Қуръон буду ҳаст,
Ҳар чӣ омад аз вучудам, моҳи тобон буду ҳаст.
Моҳи тобон медурахшад, нури он бошад зи шамс,
Меҳр дар уфқи само шамъи фурӯзон буду ҳаст.
Решапайвандӣ, бидон, ин равнақи ҳар як амал,
Гавҳари аслӣ беҳ аз тахти Сулаймон буду ҳаст.
Шуд асоси пояи тахти Сулаймон рӯи об,
Назди пайғамбар ҳавои гул ба гулдон буду ҳаст.
Сояи арши Илоҳӣ нури Қуръон дар само,
Зери соя нури Раҳмон баҳри инсон буду ҳаст.
Эй Ҳусайн, асрори худро дар ғазал изҳор кун,
Роҳи неконро бигир, он роҳи хубон буду ҳаст.

03.02.2017.

ЗИНДАГӢ ОМАД БА МАН БО ДИРҲАМУ ДИНОРИ ХУД (337)

ЗиндагӢ омад ба ман бо дирҳаму динори худ,
Меҳурад ҳар рӯзи ман бо соати такрори худ.
Мефурӯшам моли худ, аммо намедонам чаро?
Қадри худ боло барам ё қимати бозори худ?
Саъю кӯшиш мекунам баҳри саодат дар ҷаҳон,
З-он, ки ноил мешавам бо меҳнату рафтори худ.
Кӯшишу рафтори мо пайваста бо гардун бувад,
Роҳи Пайғамбар равам бо динишу афкори худ.
Некбахтӣ дар ду олам ҳосили умри ман аст,
Рӯзу шабҳо мекунам андеша дар гуфтори худ.
Дирҳаму динори ту илму амал бошад, Ҳусайн,
Роҳи ҳақро ту бубин бо дидаи бедори худ.

27.09.2017.

ХУДОЁ, АЗ ТУ МЕПУРСАМ ЗИ ЧАШМИ БАД ПАНАҲ ДОРӢ (369)

Худоё, аз ту мепурсам, зи чашми бад панаҳ дорӣ,
Ҳар он кас чашми бад дорад, варо ҳам ту ниғаҳ дорӣ.
Зи чашми бад панаҳ пурсид Паёмбар дар каломи худ,
Чаро аз захми чашмонат ту бозори сияҳ дорӣ?
Агар захме биёвардӣ ба чашми худ барои қасд,
Тафаккур кун, ки бадҳоҳиву по андар гунаҳ дорӣ.
Фусун оварду ҷодуҳо Лабид аз баҳри Пайғамбар,
Паёмбар бар Лабид гуфто, ту сеҳри умқи чаҳ дорӣ.
Ҳазорон мардуми олам зи чашми бад ҳазар доранд,
Зи чашми бад ҳазарҳо кун, агар чашме ба раҳ дорӣ.
Ҳусайно, ту машав машғул ба сеҳру ҷодуи шайтон,
Агар оёт меҳонӣ, ба худ пушту панаҳ дорӣ.

16.02.2017.

РАВЗАИ РИЗВОН, БИДОН, БАР МО ЗИ РАҲМОН МЕРАСАД (374)

Равзаи ризвон, бидон, бар мо зи Раҳмон мерасад,
Боғу гулзори маонӣ аз гулистон мерасад.
Дар гулистон ҳар чӣ дидӣ – боғу лола ё суман,
Дон, ки аз ҳар дона гул нафъи фаровон мерасад.
Турбати садсолаҳо дар худ бидорад донаҳо,
Мурғаки ҳар дона гул андар хиёбон мерасад.
Равзаи ризвони Ҳақ дар зиндагӣ пеши назар
Чун гули бишкуфта бо лабҳои хандон мерасад.
Сафҳаи таърихи одам саргузашту қиссаҳо,
Дар қиёмат достони мо ба поён мерасад.
Шеърҳои ту, Ҳусайно, ҳаст шамъи анҷуман,
Партави нури дуо аз ту ба Султон мерасад.

17.02.2017.

ЮСУФИ КАНЪОНИ ҲОҲӢ, РАНЧ МЕБОЯД КАШИД (379)

Юсуфи Канъонӣ хоҳӣ, ранч мебояд кашид,
Ранчи Қорун гар ту хоҳӣ, ганч мебояд харид.
Гар Зулайхо нестӣ, ту фикри Юсуфро макун,
Дар надомат он чӣ дидӣ, лаб ҳамебояд газид.
Юсуфи зебо замону чоҳ бошад роҳи бад,
Ресмон вақто ки омад, муждаҳо бар вай расид.
Ресмон бошад насиҳат баҳри мардум ҳар замон,
Дар сари чоҳи рачо боди сабо бар вай вазид.
Ресмон омад наҷоту дастӣ Яъқуб дар дуо,
Юсуф аз Канъон нидоҳоро ба гӯши дил шунид.
Ту Ҳусайно, ҳар чӣ гӯӣ, қиссаҳо рамзӣ бувад,
Шуд дуоят мустачобу субҳи содиқ медамид.

18.02.2017.

ХОТАМИ ДАСТИ СУЛАЙМОН НАШӢАИ ПАЙӢАМБАРИСТ (394)

Хотами дасти Сулаймон нашӢаи пайӢамбарист,
Нақши хотам дар нигин баракс бошад, доварист.
Шуд мутеи он нигин деу парӢ бо амри Ӣақ,
Хориқ-ул-одот омад муъчиза пайӢамбарист.
Очиз ояд мардуму аммо Сулаймон бо нигин
Қуввати РаҳмонӢ дорад, гарчӢ он ангуштарист.
Гар Худо хоҳад, бигардад мушкилӢ саҳлу раво,
Адлу инсофу диёнат бар раият сарварист.
Маҷлиси ваъзи ту бошад аз сифоти анбиё,
Воқуниш ояд зи поён, гар суханҳо минбарист.
Хотами пайӢамбарон Мавло бибошад, эй Ӣусайн,
Ҳосили умри ту монад, гар каломат ҷавҳарист.

27.02.2017.

ГУЗАШТИ ЗАМОНА ҲИҚОЯТ КУНАД (399)

Гузашти замона ҳиқоят кунад,
Зи авсофи мардум ривоят кунад.
Ба андарзу ҳиқмат ҳама ибратанд,
Худо бандагонро ҳидоят кунад.
Зи ибрат пазирад касе оқил аст,
Худоро бидонад, ибодат кунад.
Шавад мояи панди мо ҳар нафар,
Ривоят бихонад, қазоват кунад.
Агар чашми ибрат туро дар сар аст,
Зи аҳволи мардум кифоят кунад.
Ҳусайно, ту гуфтӣ ривоят ба мо,
Ки андар ғазалҳо ҳидоят кунад.

03.03.2017.

ҚАВЛИ НОҲАҚ ГУФТА, ТЕҒЕ БАР СИПАР АНДОХТӢ (420)

Қавли ноҳақ гуфта, теғе бар сипар андохтӢ,
Дар сипар худро бидидӢ, нафси худро бохтӢ.
Қалби инсон чун сипар, афсӯс, бо теғи забон
Парчами бугзу адоватро баланд афрохтӢ.
Ту бидидӢ айби худ, шарме накардӢ аз Худо,
БеҳаёгӢ кардаву ту нафси худ нашнохтӢ.
Гар пушаймон мешавӢ, ин кор бошад кори хайр,
Нафси бад чун банд карда, дар қафас андохтӢ.
Авфу бахшоиш бипурс аз мардуму ҳам аз Худо,
Ҳаст шайтон ноумед, шамшер агар ту сохтӢ.
Қавли ноҳақро мағӯ, бо худ сипар гир, эй Хусайн,
Бо насиҳат ҳар чӢ гуфтӢ, қарзи худ пардохтӢ.

10.03.2017.

ҲАР КАСЕ, КИ ДАСТ ГИРАД МАРДУМИ БЕЧОРАРО (424)

Ҳар касе, ки даст гирад мардуми бечораро,
Карда бошад ҳамчу мум бо даст санги хораро.
Мардуми бечора доим аз Худо дорад умед,
Ҳам дуояш мустаҷоб, бар дардҳо бошад шифо.
Кас агар бераҳм бошад ҳамчу Фиръавни касиф,
Оқибат хорӣ бубинад, бар сараш ояд бало.
Қиссаи Мӯсову Фиръавн тибқи дастури Худо,
Аз нишонҳои нубувват баҳри ислоҳи хато.
Раҳму шафқат дар дилат монанди хотам пурҷило,
Дастӣ муҳтоҷон бигир, ту мешавӣ аз асхиё.
Дар ҳаётат некӣ кун, аз дастат ояд, эй Ҳусайн,
Дар тарозу рӯзи маҳшар вазнин ояд он ато.

13.03.2017.

СОМИРӢ ДАР АҲДИ МӢСО БУД ШАХСИ РАҲНИШИН (432)

СомирӢ дар аҳди Мӯсо буд шахси раҳнишин,
Раҳзану ғоратгару аз мардумони бадгузин.
Дар дилаш буғзу адоват баҳри Мӯсои калим,
Аз Худо рӯ тофт бар гӯсолаи симу зарин.
Дар ғиёби ҳазрати Мӯсо ҳамегуфт: Ин Худо,
Сачда бар гӯсола бояд кард дар рӯи замин.
Қавми Мӯсо аз ҳидоят бар залолат шуд бадил,
Ҳазрати Ҳорун ба Мӯсо он замон буд сарнишин.
Гуфт Мӯсо бар бародар: Ту чӣ кардӣ, эй амин?
Гуфт: Маъзурам бидор, эй ибни модар, беҳтарин.
СомирӢ дар ин амал ҳамроҳ бо шайтон бишуд,
Фитнаҳо бар ман бикарду ту шудӣ аз ман ҳазин.
Гуфт Мӯсо баҳри қавмаш: Шарм бодо бар шумо,
Ин зиёни қавми ман дар назди он Рухуламин.
Қиссаи Мӯсову Ҳорун дар каломи ин Ҳусайн,
Ибрате бар дигарон то он дами рӯзи яқин.

15.03.2017.

ЧАШМИ ТУ НУРЕ НАДОРАД, ТО БУБИНАД ЁРИ ҒОР (433)

Чашми ту нуре надорад, то бубинад ёри ғор,
Ақли ту дурӣ набинад, чун набошад устувор.
Дар давоми умри худ нашнохтӣ ёрони худ,
Ту шудӣ мағрури дунё дар ҳаётат растагор.
Растагориро набин дар молу мулки беадад,
Қадри ёронро бидон, то ки намонӣ дар канор.
Ёри ғорат ёри содиқ, соҳиби сидку вафо,
Некиҳояш назди ту ҳаргиз надорад эътибор.
Ёри содиқ бар ту хоҳад некиҳои ду ҷаҳон,
Омади корат биёяд, бо ту дорад ифтихор.
Гар тафаккур мекунӣ, дар байни ёрон, эй Хусайн,
Некии ёрон навис, он аз ту монад ёдгор.

15.03.2017.

ДАВЛАТИ МУЛКИ СУЛАЙМОН СИРРИ ХОТАМ ДАР АМАЛ (439)

Давлати мулки Сулаймон сирри хотам дар амал,
Нусрати боди давон он қисмат омад аз азал.
Аз барои мулки худ Билқисро бар худ гирифт,
Мӯрча аз ӯ гурезон – қисса омад дар масал.
Фитрати инсонӣ омад мулки олам баҳри ӯ,
Саъю кӯшиш гар накард, мегардад охир ӯ касал.
Гар қазое рафта бошад, аз Сулаймон қисса кун,
Рӯ ба Ҳиндустон ниҳад ҳар гаҳ, ки ояд он ачал.
Муҳлати мулки Сулаймон ҳиммати волои ӯ,
Хонаи занбӯру рамзи он шифо бошад асал.
Ту баён кун, эй Ҳусайн, андар ғазал аз қиссаҳо,
Ҳикмате аз ту бимонад, ҳар чӣ гӯӣ дар ғазал.

20.03.2017.

МУШКИЛЕ ОЯД БА ТУ, НАВМЕД АЗ РАҲМОН МАШАВ (445)

Мушкиле ояд ба ту, навмед аз Раҳмон машав,
Ҳалли мушkil гар наёбӣ, хаставу ҳайрон машав.
Роҳи ҳақ паймо, ки он фатҳу кушоишҳо диҳад,
Роҳи шайтонро магир, ҳамсоғари риндон машав.
Роҳи шайтон роҳи бад, васвос дар қалбат кунад,
Қиссаи Ҳоруту Морутро шунав, вайрон машав.
Роҳи Раҳмон – роҳи ҳақ осониҳо орад ба ту,
Хайру эҳсон пеша кун, беҳайру беэҳсон машав.
Ҳалли мушkil доимо пайваستاи меҳнат бувад,
Рӯзу шаб меҳнат бикун, ту аз паси исён машав.
Осиро дидӣ, Ҳусайно, аз қаробат дур бош,
Баҳри ҳифзи номи нек, бар хонааш меҳмон машав.

21.03.2017.

ОҲУЕ ДИДАМ РАМИДА, БЕСАРУ СОМОН БИРАФТ (478)

Оҳуе дидам рамида, бесару сомон бирафт,
Сайди сайёде нашуд, тарсону ҳам ларзон бирафт.
Баччааш танҳо бимонд дар ғор монанди Юсуф,
Аз Худо пурсид кучо он Юсуфи Канъон бирафт?
Ҳолати оҳу, бидон, монанди Яъкуби набист,
Ӯ таваккулҳо бикард, сарсону саргардон бирафт.
Баччаро сайёд бигрифт, назди чӯпоне гузошт,
Дида пурнам бо шикоят назди он чӯпон бирафт.
Дар дили сайёду чӯпон раҳм омад аз Худо,
Оҳубачча дав-давои бар ҷонибаш шодон бирафт.
Ҳисса гир аз қиссаҳо дар ҳар каломат, эй Ҳусайн,
Қиссаи оҳу ҷу ибрат назди он Субҳон бирафт.

31.03.2017.

ҲИҚМАТЕ ГҶҲЯД КАСЕ, БО ҚОНУ ДИЛ ОНРО ШУНАВ (483)

Ҳикмате гӯяд кассе, бо қону дил онро шунав,
Сирри дил гар бо ту гӯяд, махфию танҳо шунав.
Сухбате дорӣ агар дар маҷлиси ҳар хосу ом,
Бар ту гӯяд ношинос, чун ошно онро шунав.
Ҳикмати асрори Ҳақ доим нухуфта дар кутуб,
Ҳисса гир аз қиссаҳо, чун Вомиқу Узро шунав.
Раҳнамо шав дар ҳаёт, шамъе бидорӣ дар бағал,
Рамзу рози роҳро аз марди раҳпаймо шунав.
Пайравӣ дорӣ чу Зарқӯб ё Ҳисоми Чаллапӣ,
Пайравонатро мудом монанди Мавлоно шунав.
Эй Ҳусайн, аз осмон омад каломи анбиё,
Шарҳи ҳоли анбиё аз мардуми доно шунав.

31.03.2017.

МАН ҲИКОЯТҲО КУНАМ АЗ ОН ЧӢ ДИДАМ ДАР ҲАӢТ (501)

Ман ҳикоятҳо кунам аз он чӣ дидам дар ҳаёт,
Мардумони некраъӣ бар ман бикарданд илтифот.
Умри инсон дар масал чун як дарахти мевадор,
Дар ҳавои гарму сард гоҳо мувочеҳ мушкilot.
Гар ҳаво сардӣ кунад бар мева меояд зарар,
Гармӣ гар аз ҳад равад, бар он намеояд сабот.
Бастагӣ байни дарахт ҳам, одамон асрори ӯ,
Гармию ҳам сардиҳо дар байни онҳо иртибот.
Нафси худ кун эҳтиёт, боло марав аз ҳад зиёд,
Байни мардум шав васат, бар ту биёрад он қанот.
Гармию сардӣ ту дидӣ дар ҳаётат, эй Ҳусайн,
Роҳи авсат гум макун, дар пирӣ меёбӣ нишот.

06.04.2017

ПИРИ ДЕҲҚОН ОДАМУ МОМОҲАВО СОҲИБДУО (540)

Пири деҳқон Одаму Момоҳаво соҳибдуо,
Ризқи онҳо бар замин дар меҳвар омад ибтидо.
Ҳам ниғаҳбон баҳри ҳайвон, ризку рӯзӣ ширу пашм,
Суннати Пайғамбарон дар дасти онҳо буд асо.
Меҳрубон бо ҳам будан – таълими Одам аз само,
Ваъдаҳо омад ба мо ҷаннатмакони асхиё.
Меҳнати рӯи замин ёбад шараф аз дасти ӯ,
Нораво бўсидану аз баҳри деҳқон он раво.
Пайрави Одам бишав, деҳқонӣ кори авлиё,
Ризку рӯзии ҳалол омад сифоти асфиё.
Ту сифат кун, эй Ҳусайн, ояд шараф бар ин Ватан,
Дар намозу ҳам ниёз аз баҳри деҳқон гӯ дуо.

11.05.2017.

ҶАШМИ НОБИНО ҶУ ДИДӢ, ИБРАТ АЗ ҚУРӢОН БИГИР (587)

Ҷашми нобино ҷу дидӢ, ибрат аз ҚурӢон бигир,
Сура аз аъмо бихону илму ҳам ирфон бигир.
Он нафар буд Ибни Мактум⁶ дар ҳузури он Расул,
Қиссаи машҳури он бар нафси худ бурҳон бигир.
Рози худро назди нобино мағӯ аз нури шамс,
Дасти нобино ба дастат, як гул аз гулдон бигир.
Раҳнамой баҳри нобино бувад амри Худо,
Аз дуои мазлумон бар дарди худ дармон бигир.
Юсуф аз ҳичрони худ ҷашми падарро кӯр кард,
Шукри неъмат, васфи ҳайр аз Яъқуби Канъон бигир.
Шуд мунаввар ҷашми Яъқуб назди Юсуф, эй Ҳусайн,
Ҷашми худ пурнур хоҳӣ, баҳра аз ҚурӢон бигир.

13.06.2017.

⁶Ибни Мактум – Абдуллоҳ ибни Умми Мактум, аз саҳобагон
и Пайғамбар (с), дуввум муаззин, писартағои модари муъмин
он Ҳадича (раз), Ибни Мактум нобино буда, дар ҳаққаш ояти
(Абаса ва тавалла) нозил шудааст.

ГАР НАМАК ХҲҮРДӢ ЗИ ХОНЕ, ТУ НАМАКДОНРО БИДОН! (595)

Гар намак хӯрдӣ зи хоне, ту намакдонро бидон!
Аз даҳон обе маяфкан, қисса аз Қуръон бихон.
Қиссаи Мӯсову Фиръавн дар масири Нили Миср,
Санчиши ин моли дунё бар ту ояд имтиҳон.
Гар шудӣ меҳмони кас, нуқсон мачӯ дар хони ӯ,
Айбу нақси мизбон ҳаргиз мағӯ бар дигарон.
Ту бидон, ғайр аз Худо дигар касе беайб нест,
Чашми худро тира гардон, гарчӣ бошад он аён.
Айби касро гар ту пӯшӣ, айби ту пӯшад Худо,
Дар қиёмат кори хайрат рӯзи маҳшар соябон.
Қисса аз Қуръон бигӯ дар назди мардум, эй Ҳусайн,
То ки аҳли анҷуман бошанд бо ҳам меҳрубон.

14.06.2017.

ДАР ПАӢИ ОЗОРИ МАРДУМ РАФТАНАТ БОШАД ХАТО (596)

Дар пайи озори мардум рафтанат бошад хато,
ТундхӢ ҳаргиз машав, гарчӢ ту бошӢ муқтадо.
Бар сари мардум наёвар кулфату ранчу бало,
Бар сари ҳайвон мазан, бошад ба дастат гар асо.
Воизи боҳилм бар нафъи ҳама гӢяд сухан,
Дар раҳи озори мардум сифла гӢяд нораво.
Дар пайи рафтори бад боқӢ бимонад сад ҷафо,
Ҳар кӢ ӯ бадкор бошад, аз Худо бинад ҷазо.
То тавонӢ дар ҳаётат мардумозорӢ макун,
Гар ту бошӢ неkhӢ, гӢянд дар ҳаққат сано.
Раҳму шафқатро бигӢ дар ҳар каломат, эӢ Хусайн,
Нарм созӢ гар диле, аз ту Худо бошад ризо.

14.06.2017.

ДИЛУ ДИНИ МУСУЛМОНӢ ЗИ БОЗОРЕ НАМЕӢБАМ (605)

Дилу дини мусулмонӣ зи бозоре намеӢбам,
Давоми назми ирфонӣ зи гуфторе намеӢбам.
Дар ин бозори пурғавғо гурезонам ман аз савдо,
Ба амволи ҳақимона харидоре намеӢбам.
Мақоми ҷаҳлу нодонӣ ба подорӣ намеарзад,
Ҳар он ҷӣ дидаам дар хоб, ба бедорӣ намеӢбам.
Ҳама мадҳушу нодонӣ зи исёни Банӣ Одам,
Кунун роҳи пушаймонӣ зи ҳушӢре намеӢбам.
Гиёҳе дар замин рӯяд, нагӯям он гули Марям⁷,
Гули насрини⁸ Мавлоро зи гулзоре намеӢбам.
Хусайно, ту бигӯ Ҳақро, камарбандӣ адоват нест,
Ҳидоятҳои Исоро зи зунноре⁹ намеӢбам.

12.07.2017.

⁷**Гули Марям** – гиёҳи чандсола бо гули сафедранг ва хушбӯ, дар атрсоӣ истифода мебаранд дар дунё ҷойгоҳи махсус дорад. Номгузори он аз нақшоҳои сар задааст, ки дар онҳо ҳазрати Бибӣ Марям онро дар даст доштаанд.

⁸**Гули насрин** – гули сурх ва сафед, ки баргҳои калон дорад. Дар айёми Наврӯз гули маҳбуб ҳисоб мешаваду дорои бӯи хуш аст.

⁹**Зуннор** – риштае, ки дарвешон, зардуштиён ва кашишони насронӣ ба миён мебастанд, риштае, ки ғайри мусулмонон маҷбур буданд дар мамлакатҳои исломӣ онро ба камар баста гарданд; ришта.

ДАР САМОИ МАЪРИФАТ ҲАМЧУН ҲИЛОЛ ЭҲӢ ШУДӢ (614)

Дар самои маърифат ҳамчун ҳилол эҳӢ шудӢ,
Сураи Юсуф бихон, баҳри висол эҳӢ шудӢ.
Юсуфи МисрӢ, бидон, наздат Зулайхо мерасад,
Кавкаби сайёри ҳусн, соҳибчамол эҳӢ шудӢ.
Дар тасаввуф васл бошад ин фано дар роҳи Ҳақ,
Баҳри пайванди ҷудой, навниҳол, эҳӢ шудӢ.
Ҳар дарахте тоза рӯяд, шоха бар гардун кашад,
Нахли Марям васфи ту, бо сад ҳисол эҳӢ шудӢ.
Тоқати ҳичрон надорӢ, дар тариқи васл бош,
Дар ҷудой, ҳаҷру ғурбат чун Камол эҳӢ шудӢ.
Васлу ҳичрон дар каломат бахту толеъ, эӢ Ҳусайн,
Дар ғазал гӯ, эӢ насиб, аз Зулҷалол эҳӢ шудӢ.

30.07.2017.

БАҚОИ ҶОВИДОНИРО ЗИ ДАРГОҲИ ХУДО ПУРСАМ (644)

Бақои ҷовидониро зи даргоҳи Худо пурсам,
Ҳамеша номи некӯро ба қалби босафо пурсам.
Ҷаҳон пояндаву ҷовид, агар хоҳад Худо онро,
Зи асмой Худовандӣ ба дасти худ асо пурсам.
Дами Исо, яди Байзо¹⁰ ҳама эъҷози¹¹ Яздон аст,
Тараҳхумро барои халқ зи ӯ рӯзи ҷазо пурсам.
Худоё, раҳму шафқат кун, ғами бечорагонро хӯр,
Барои аҳли имонат зи ту хавфу раҷо¹² пурсам.
Зи неъматҳои худ додӣ барои мардуми олам,
Зи баҳри мардуми хосат зи юмни¹³ ту ато пурсам.
Худоё, аз ту мепурсад Ҳусайнат номи накӯро,
Зи бадномӣ амонам деҳ, гар аз ту мутакко¹⁴ пурсам.

15.08.2017.

¹⁰Яди байзо – киноя аз дасти муъҷизакори Мӯсо пайғамбар, ки дасти худро дар бағал карда берун барорад, мисли офтоб медурахшид.

¹¹Эъҷоз – муъҷиза нишон додан.

¹²Раҷо – умед

¹³Юмн – бахт, толеъ, иқбол, некбахтӣ, хушбахтӣ.

¹⁴Муттакко – чизе, ки бар он така карда мешавад, такагоҳ.

ҚИССАӢ АШӢОРИ МАН БОШАД БАӢНИ ҲОЛИ МАН (665)

Қиссаи ашъори ман бошад баӓни ҳоли ман,
Ибтидо то интиҳо пешомаду иқболи ман.
Некбахтӣ баҳри ман омад зи даргоҳи Худо,
Ҳар чӣ бошад аз қадар он маншаъи афъоли ман.
Шукр мегӯям ба даргоҳи Худо ман рӯзу шаб,
З-он ки аз некӣ биришта риштаи аъмоли ман.
Дар давоми хобу бедорӣ тафаккур мекунам,
Ҳар чӣ ояд бар дилам – он маҷмаи аҳволи ман.
Шеър мегӯям ба вазну қофия бо сабки худ,
Ҳаст парвозам ба авчи шеър бо шаҳболи ман.
Нуқтаи мақтаъ ту мегӯӣ ба ёрон, эй Ҳусайн:
Ҳаст бар рухсораи зебои дафтар холи ман.

22.08.2017.

ИЛМУ АДАБРО ПЕША ГИР, ТО БЕҲТАРИН ИНСОН ШАВӢ (687)

Илму адабро пеша гир, то беҳтарин инсон шавӣ,
Касбу ҳунар аз худ бикун, то соҳиби даврон шавӣ.
Ту дар давоми ин ҳаёт нафъе биёвар баҳри халқ,
Некӣ чу ояд назди ту, аз чашми бад пинҳон шавӣ.
Кӯшиш бикун дар роҳи хайр, инкор кун омори нафс,
Роҳи қаноат пеша гир, бар нафси худ султон шавӣ.
Ҳаргиз марав роҳи фасод, зиштӣ чу ояд аз пасат,
Расво дар ин олам машав, бо айби худ гирён шавӣ.
Ту беҳтарин инсон бишав, бо роҳи Пайғамбар бирав,
Дар ҳар мақому ҳар замон чун Юсуфи Канъон шавӣ.
Дар роҳи Мавлои бузург баҳри дамон шав, эй Ҳусайн,
Дар даст дорӣ домане, ту баҳри бедомон шавӣ.

14.09.2017

ҶАРҲИ ГАРДУНРО БУБИН, БАР АҲЛИ ИН ДУНӢ ЧӢ КАРД (690)

Ҷархи гардунро бубин, бар аҳли ин дунӢ чӢ кард,
Дар ҷаҳони маърифат бар фозилу доно чӢ кард.
Ҳеч кас боқӣ намонд аз он бузургони ҷаҳон,
Даври гардунро, нигар, бо Бӯалӣ Сино чӢ кард.
Ту ғанимат дон ҳаёт, ин моли дунӢ бебақост,
Ин аҷалро ту бубин, бар мардуми доро чӢ кард.
Қиссаи Ҳоруту Морут баҳри ибрат дар ҷаҳон,
Ҷоҳи Бобул¹⁵ бо малак – бар аҳли он фатво чӢ кард.
Ҷархи бадрафтор бар чашмони Яъқуби набӣ
Аз барои Юсуфи бемислу беҳамто чӢ кард?
Шукр кун дар ин ҳаёт аз қисмати худ, эй Ҳусайн,
Аз қазо пурсон машав «бо ӯ чӢ кард, бо мо чӢ кард?»

14.09.2017

¹⁵Ҷоҳи Бобул – хоҳест дар шаҳри Бобул, ки дар он Ҳоруту Морут дар азобанд, яъне сарозер овехта шудаанд бо фармони Ҳақ таъоло.

ХОТИРИ ШОДИ АЗИЗОН ҚАТРАРО ДАРЁ КУНАД (692)

Хотири шоди азизон қатраро дарё кунад,
Дар маҳалли ҳар мурур аз зарра пул пайдо кунад.
Гар гузар кардӣ ба дарё, хотиреро шод кун,
Васфи меҳнаткардаро ҳар оқилу доно кунад.
Дар ҷамоли ёр бинӣ он чи гуфтаст Унсурӣ,
Васфи дидори камол аз Вомику Узро¹⁶ кунад.
Гар ҳиҷолат мешавӣ аз хавфу айби душманон,
Хашми ту дар роҳи ҳақ шармандаву расво кунад.
Хашми худро ту фурӯ бар, васфи Ҳорунро бигир,
Ҳазрати Мӯсо ба нур ояндаро зебо кунад.
Сарбаландӣ бар ту ояд аз азизон, эй Ҳусайн,
Фазли Исои Масеҳ дилмурдаро эҳё кунад.

15.09.2017.

¹⁶Вомику Узро – монанди Лайлӣ ва Мачнун ду ошиқ дар адабиёти форсӣ буда, сарчашмаи он Юнон мебошад, шоир Унсурӣ дар бораи онҳо дoston иншо намудааст.

ИСМИ АЪЗАМ ДАР ЗАБОНУ ҚАЛБИ МАН ШУД РАҲНАМО (735)

Исми Аъзам дар забону қалби ман шуд раҳнамо,
Рӯзи мавлуди Набӣ ногаҳ ба ман омад садо.
Ман бигуфтам дар ниҳон, эй зоти покат ҷовидон,
Исми Аъзам дар аён бар қалби ман бахшад зиё.
Васфи Пайғамбар чу омад, мустаҷоб ояд дуо,
Ҳамчу Мӯсои Калим дар даст дорӣ гар асо.
Фикри ман холӣ набошад аз дуову аз қазо,
Тавба, истиғфор мебахшад ба ҷони ман сафо.
Баҳри ту огоҳӣ бошад Исми Аъзам дар хабар,
Номи некашро бигир, бар дарди ту бошад шифо.
Васфи Пайғамбар, бидон, раҳмат биёмад, эй Ҳусайн,
Бо ҳазорон ҳикматаш дар ду ҷаҳон шуд муқтадо.
Ҳикмате гӯ баҳри ёрон, то биёбандат амон,
Даъвии Ҳақро бикун, аз ту Худо бошад ризо.

10.10.2017.

БАР САРИ МИНБАР ЧУ РАФТАМ, РАҲНАМО ОЯД БА МАН (761)

Бар сари минбар чу рафтам, раҳнамо ояд ба ман,
Баҳри иршоди суҳан ҳам як садо ояд ба ман.
Самти мардумро бидон, сарҷамъ кун афкори худ,
Мухтасар гавҳар суҳан, то интиҳо ояд ба ман.
Аз касе тақлид кардан нест ҳаргиз урфи ман,
Лек мазҳаб бардавом, чун иқтидо ояд ба ман.
Мазҳаби аҳноф¹⁷ бошад муктадо дар ҳар умур,
Тарки дину мазҳаб, аммо нораво ояд ба ман.
Матлаби ҳар шеъри ман шукронаи Раҳмон бувад,
Дар ният бо ҳар чӣ дорам, бе хато ояд ба ман.
Мақтаби ашъори ту берун зи тақлид, эй Ҳусайн,
Назму насрат сабки хосу хушадо ояд ба ман.

28.10.2017.

¹⁷Мазҳаби Аҳноф – мазҳаби ҳанафия.

ҲОТАМИ ПАЙҒАМБАРОН БАР МО ПАӢМ ОВАРДААСТ (764)

Ҳотами Пайғамбарон бар мо паӢм овардааст,
Бо башорат баҳри мо дор-ус-салом овардааст.
Дар ҷаҳонбинӣ ба мо ободии ҳар ду ҷаҳон,
Дар ақида бо низом илми калом овардааст.
Ғайришаръӣ ҳар амал мақбули он даргоҳ нест,
Ҳар ҷӣ бошад он зарар, бар мо ҳаром овардааст.
Роҳи таълими улум мероси ӯ бар аҳли илм,
Баҳшишу осониҳо баҳри авом овардааст.
Амру фармони Илоҳӣ ӯ расонад баҳри халқ,
Некии ҳарду ҷаҳон бо сад мақом овардааст.
Васфи ӯ кун, эй Ҳусайн, бо сад дуруду сад салом,
Реша дар эъҷози худ сачъи низом овардааст.

29.09.2017

ШУЪЛАИ РҶЯТ ЧУ ДИДАМ, СҶҲТАМ, АҲГАР ШУДАМ (783)

Шуълаи рӯят чу дидам, сӯхтам, аҳгар шудам,
Дар бақои қисми худ монанди ҳокистар шудам.
Ҳоки ҳокистар мудом дар ҷашми мардум ноаён,
Роҳи Ҳақро дидаму Иброҳими Озар шудам.
Оташи Намруд шуд дар назди Иброҳим ҷаман,
Қисса аз он кардаму дар нафси худ ҷавҳар шудам.
Пораи оташ шудӣ, шарҳе намеебам ба он,
Ман паноҳе бурдаму бар тири ту сангар шудам.
Руху ҷонам дар тану дар об афкандӣ маро,
Зери дарё зиндаам, аз баҳри ту лангар шудам.
Ҳар чӣ бодо бод, – гуфтӣ – зери дарё, эй Ҳусайн,
Дилситон гуфто ба дил: Аз баҳри ту дилбар шудам.

26.11.2017.

СОЛИМӢ ДАР ТАН ЧУ ДОРӢ, БАҲРИ ДУНӢ ҒАМ МАХУР (801)

СолимӢ дар тан чу дорӢ, баҳри дунӢ ғам махур,
Хотират гар ҷамъ бошад, баҳри фардо ғам махур.
Қасди ёрат дар дилат Симурғосо нопадид,
Бар фарози кӯҳи Қоф¹⁸ он мурғи Анқо, ғам махур.
Дар дилат меҳру муҳаббат баҳри ёру ошно,
Гар самимӢ ишқи ту, дилдода пайдо, ғам махур.
Ҳосили умри азизи ту муҳаббат буду ҳаст,
Қиссааш дар шуҳрати Вомиқ ва Узро, ғам махур.
Ҳар чӣ дидӢ дар ҳаётат – қимати бозори ҳусн,
Гул ба бозор аст агар аз баҳри савдо, ғам махур.
Сарвату дороиҳо ин чирки даст аст, эй Ҳусайн,
Гар бишӯй, он равад, аз моли дунӢ ғам махур.

14.12.2017.

¹⁸Кӯҳи Қоф – кӯҳе, ки гӯё атрофи тамоми оламро фаро гирифтааст.

ИШҚИ ЗУЛАЙХО ДАР ДИЛАМ, ЮСУФИ КАНЪОНАМ ҲАНҶЗ (906)

Ишқи Зулайхо дар дилам, Юсуфи Канъонам ҳанӯз,
Зиндон намебахшад зарар, ман дар гулистонам ҳанӯз.
Бошад ҳама тақдири Ҳақ андар раҳам нури қамар,
Дар қалби худ дорам шарар, шамъи шабистонам ҳанӯз.
Илму амал шуд зеби даҳр, равшан кунад ҳар зулмате,
Олим чу дидам беҳунар, ман масту ҳайронам ҳанӯз.
Эй ёри содиқ, ту биё, чоҳе макан андар раҳам,
Дар роҳи ту ман мунтазир бо чашми гирёнам ҳанӯз.
Ҳар он чӣ кардам баҳри ту, шояд ҳаво буду ҳавас,
Бар кардаам ман муътазир, хотирпарешонам ҳанӯз.
Ишқу ҳавас дар ҳар ғазал, шарҳаш ту донӣ, эй Хусайн,
Дар нағма бошад сад асар, нойи найистонам ҳанӯз.

03.03.2018.

АЗ ДАРУНИ ШОХИ ГУЛ ПАРВОНА МЕОЯД БУРУН (917)

Аз даруни шохи гул парвона меояд бурун,
Болу пар нозук, вале мастона меояд бурун.
Аз шароби чида сархуш менадонад барги гул,
Бо хумор аз хонаи вайрона меояд бурун.
Дасту пояш дар ҳаво, худро занад дар роҳи ишк,
Назди шамъаш аз дари майхона меояд бурун.
Дом обу дона дорад, лона бошад хору хас,
Кабки хушхон баҳри он аз лона меояд бурун.
Ҳукми сайёд ар бигӯям аз даруни синаам,
Қиссаи Мачнуни дилдевона меояд бурун.
Қиссаи парвонаву кабк он чӣ гуфтӣ, эй Ҳусайн,
Аз даруни ҳар садаф дурдона меояд бурун.

10.03.2018.

ҲАР ЧӢ ОЯД БАР САРАТ, ТУ АЗ ҚАЗО ҒОФИЛ МАШАВ (980)

Ҳар чӣ ояд бар сарат, ту аз қазо ғофил машав,
Сарнавиштат аз Сурайё, аз сабо ғофил машав.
Мевазад аз машриқ ин боду бувад дармони ҷон,
Боди сарсар бар ту ояд, аз даво ғофил машав.
Сабри Айюб, умри Нух он қиссаҳо аз баҳри ту,
Дастӣ Мӯсо дар канору аз асо ғофил машав.
Қиссаи Пайғамбарон ибрат бувад то рӯзи ҳашр,
Қасди коре мекунӣ, ту аз хато ғофил машав.
Ранҷу озоре ҷу дидӣ, айб кун бар нафси худ,
Ақли ту бошад чароғи раҳнамо, ғофил машав.
Зевари ҳар як сухан андар каломат, эй Ҳусайн,
Панду андарзи бузургон, аз ато ғофил машав.

18.04.2018.

РАВНАҚИ ҲАР ЯК ГИЁҲ АЗ ҚАТРАИ ШАБНАМ НАШУД (998)

Равнақи ҳар як гиёҳ аз қатраи шабнам нашуд,
Обу тоби зиндагӣ бо дидаи пурнам нашуд.
Қатраи шабнам, ту донӣ, ҳеҷ бошад назди шамс,
Пойдевори хирад аз ҷаҳл мустаҳкам нашуд.
Ҳар гиёҳе дидаӣ, аз ранги он ибрат бигир,
Нақши девори каниса он гули Марям нашуд.
Аз гули Марям чу ояд рангу бўйи ёсуман,
Равғани аҳли ҷафо бар захми он марҳам нашуд.
Хотами Пайғамбарон баҳри ҳидоят омада,
Ҳада он дар роҳи Ҳақ, кори накӯ мубҳам нашуд.
Васфи Пайғамбар бигӯ дар ҳар каломат, эй Ҳусайн,
Ҳеҷ кас дар манзилат Пайғамбари хотам нашуд.

23.05.2018.

СЌЗИШИ ИШҚИ МАРО ИМРЌЗ АЗ ПАРВОНА ПУРС (1030)

Сўзиши ишқи маро имрўз аз парвона пурс,
Биниши ғайби маро аз мардуми девона пурс.
Мардуми девона бинад, мо набинем дар амал,
Ганчи бодовардаро аз маскани вайрона пурс.
Мавзеи вайрона доим манзили деу парй,
Шодии дил гар бихоҳй, роҳи он майхона пурс.
Саргузашти Юсуфи Канъон чу омад дар хабар,
Гар ҳикоят беасос, аз қиссаву афсона пурс.
Қиссаи ишқи Зулайхо саргузашти нозанин,
Рози қони ошиқони пок аз қонона пурс.
Мардуми зирак ба наздат ҳар гаҳ ояд, эй Ҳусайн,
Дурри гавҳар дар дилат, ту риштаи дурдона пурс.

03.06.2018.

ДАР РАҲӢ ИШҚУ САФО ОШУФТАВУ ШАЙДО МАНАМ (1037)

Дар раҳи ишқу сафо ошuftаву шайдо манам,
Дар мақоми ошиқӣ дилдодаи мавло манам.
Ишқи Мавлонои Балхӣ маънӣ андар маънӣ аст,
Гуфт ошиқ бар ҳама: Девонаи саҳро манам.
Ишқи ман андар дилу Узро надонад сирри он,
Гуфт Вомиқ ин сухан: Шӯридаи шабҳо манам.
Қиссаи Лайливу Мачнун шухраташ боло гирифт,
Гуфт чун Лайлӣ ба Мачнун: Аз ҳама зебо манам.
Юсуфи раъно чу дидӣ бо Зулайҳои Ҳарам,
Дастӣ шафқат худ бигуфт: Ошuftаи фардо манам.
Қиссаи Фарҳоду Ширин дар каломи ин Ҳусайн,
Гуфт баҳри ошиқон: Дилдодаи маъно манам.

04.06.2018.

ХОБИ ҒОФИЛ БЕҲТАР АЗ БЕДОРИЯШ (1038)

Хоби ғофил беҳтар аз бедорияш,
Зикри қабр авлост дар беморияш.
Ғафлати нодон ҷаҳолат оварад,
Садди роҳаш шав ту дар хушёрияш.
Марди бадқирдор дидӣ дар ҳаёт,
Ҳолаташ расвост дар бекорияш.
Шаҳси бадғуфтор ояд назди ту,
Паст кун савдо ту дар безорияш.
Аҳли ҷаҳлу аҳли зулмат дар ҷаҳон,
Ҳайратам афзуда аз бисёрияш.
Бо ғазал гӯ, эй Ҳусайн, асрори ҷаҳл,
Бикри маъно беҳтар аз такрорияш.

05.06.2018.

ДАР ВАСФИ ҚУРӢОНИ КАРИМ ОСОРИ ПУШКИНРО БИХОН (1057)

Дар васфи ҚурӢони карим осори Пушкинро бихон,
Равшан кунад он қалби ту, ҳар гаҳ набошӣ бадгумон.
Чашмаш бидида роҳи ҳақ, аз сураҳо дода сабақ,
Тафсири ҳарфаш дилситон, гар русӣ бошад ҳам забон.
Нух шеъри вай аз сураҳо бо иқтибос аз Фатҳу Нух,
Бар ҳақ ҳидоят медиҳанд онҳо ба ҳар як нотагон.
Оёти Қуръонро навиштӯ дар гирифтӯрӣ ба худ,
Аз баҳри таскини дилаш ҳақро бикардастӯ баён.
Намруди золиму бигуфтӯ мисли ҳар шоҳи разил,
Ҳар қиссаи пайғамбаре бо васфи Қуръон ҷовидон.
Дар васфи ҚурӢони карим ҳарфи Гиёте низ ҳаст,
Осори Пушкин, эй Ҳусайн, ибрат бувад бар дигарон.

30.06.2018.

ДАР РАҲИ ДИДОРИ ҲАҚ ҲАР КАС САЗОВОРЕ НАШУД (1068)

Дар раҳи дидори Ҳақ ҳар кас сазоворе нашуд,
Мисли Мӯсо баҳраманд аз рамзи гуфторе нашуд.
Руъяти Ҳақро чу бинад аҳли ҷаннат бо яқин,
Рӯзи маҳшар чуз Набӣ ҳар кас аламдоре нашуд.
Афвхоҳию шафоат васфи Пайғамбар бувад,
Ғайри он явму-л-қазо аз касе падиоре нашуд.
Хотами Пайғамбарон сад мужда орад баҳри мо,
Бар азоби охират як кас гирифторе нашуд.
Сахтию заҳмат набинад аҳли тақво дар хабар,
Сокиту осудаҷон дар банди душворе нашуд.
Кори бад дар ҳар макон бо сад харидор, эй Ҳусайн,
Кори хайри некувонро як харидоре нашуд.

03.07.2018.

ҚИССАВУ ТАМСИЛИ ШЕЪРАМ БОЛ ДАР ПАРВОЗИ МАН (1162)

Қиссаву тамсили шеърам бол дар парвози ман,
Қофия, вазну радифаш нағмаи овози ман.
Инъикоси фикри худ чун дар ғазал пайдо кунам,
Маънӣ андар маънию дар интиҳо оғози ман.
Матлабам аз ҳар мухотаб ёри содиқ буду ҳаст,
Васфи хилват ҳарчи гуфтам - ишваи пардози ман.
Дар масири шеъри ман ҳаргиз набинӣ ту ғараз,
Ҳарчи ман андеша кардам - аз дилам он рози ман.
Мавриди баҳси азизон гар шавад шеъри Ҳусайн,
Сад далел орад ба он, гӯяд ба ту ин нози ман.
Шарҳу тафсири ғазал осон бувад, аммо дар асл,
Ҷомаи сангин надӯзам маънӣ аз эъҷози ман.

05.09.2018.

ҚИССАИ ПАЙҒАМБАРОН ОМАД ЗИ ҚУРЪОНУ ҲАДИС (1187)

Қиссаи пайғамбарон омад зи Қуръону ҳадис,
Баҳри ибрат ҳам, надомат радди бухтону ҳабис.
Дар мазаммат омада аҳли ҷаҳолат доимо,
Бадсиришту сифлапарвар номусулмону ҳабис.
Дар ҳадис омад, бидон, таълими дониш вочиб аст
Рӯйдоди ин ҷаҳон бо аҳли ирфон шуд анис.
Илму таълими илоҳӣ баҳри нафъи мардум аст,
Бо бузургони замонат ҳамсухан шав, ҳам ҷалис.
Ҳарчӣ бошад ҷинси паст камхарчу камарзиш бувад,
Назди мардум дар тичорат моли паст аст ин раҳис.
Чашми дилро сер дору баҳра аз Қуръон бигир,
Аз ҳарисон дур бош, Намруд шуд зеро ҳарис.
Қиссаи қуръонӣ гуфтӣ дар ғазалҳоят, Ҳусайн,
Маънӣ андар маънӣ бошад, бо қалам онро навис.

30.09.2018.

ТАНДУРУСТӢ НЕЪМАТ АСТУ ДАР ҲАДИС ОМАД САҲЕҲ (1191)

ТандурустӢ неъмат асту дар ҳадис омад саҳеҳ,
Шукри неъмат фарз гашта бо каломи он фасеҳ.
Дӯсти ҳақро ту бидон дар бистари беморият,
Гар табаррук мекунӢ, бар ту даво бахшад Масеҳ.
Нописандиҳо макун бар нотавону аҳли фақр,
Гар хушунат кардай, ҳолат шавад зиштӣ қабеҳ.
Зоҳиру равшан чу гуфтӢ ошкоро айби худ,
Раҳмати Ҳақ бар ту ояд, бар Худо бошад сареҳ.
Ибни Марямро надидӢ, баҳра аз Қуръон бигир,
Дар башорат ҳам мубашшир мисли Исои Масеҳ.
Наъти Исоро бигуфтӢ дар каломат, эй Ҳусайн,
Қавли Пайғамбар чунину ҳам каломи ту малеҳ.

01.10.2018.

ПОЯИ ТАХТИ АДОЛАТ ҲАМ ҲАЁТИ БЕҲТАРИН (1194)

Пояи тахти адолат ҳам ҳаёти беҳтарин,
Бо муҳаббат зиндагонӣ арши инсон дар замин.
Маснадаш боло равад, фахре наояд дар дилаш,
Аз сафар ё дар ҳазар ҳам кафши ӯ хотирнишин.
Рустами Дастон чу бинад партаваш рахшандагӣ,
Дар назар холи сиёҳу Рахши ӯ шуд оташин.
Рустами Зол аст дар роҳи шучоат бемасал,
Эътиқодаш бар чӣ бошад бахши инсон дар яқин.
Зери по густарда бинад қолини қиматбаҳо,
Боғи вай гардад ҳазону фарши ӯ шуд дар замин.
Қиссаи Сӯҳробу Рустам дар ғазал гӯ, эй Ҳусайн,
Пардаи ҳикмат бипӯшӣ, нақши инсон дар камин.

02.10.2018.

ЗАВҚИ ДИДОРИ АЗИЗАМ ДАР ДИЛИ МАН ЧО ГИРИФТ (1205)

Завқи дидори азизам дар дили ман чо гирифт,
Шӯру шавқи навҷавонӣ аз ҳама боло гирифт.
Рӯи вай бошад дурахшон мисли шамсу ҳам қамар,
Равшанӣ бар шохи худ гулхонаи Заҳро гирифт.
Дар раҳи ишқи сафо ҷонро кунам қурбони вай,
Устуворӣ роҳи ишқ аз Вомиқу Узро гирифт.
Сарварӣ дар қиссаҳо бошад Зулайхо, ҳам Юсуф,
Маҳфили ушшоқи дунё мазҳари начво гирифт.
Шабнами рӯи гулаш бо гесуи мисли каманд,
Барги гул бо худ ҷамолу шабнами зебо гирифт.
Гар камандаш сӯи ту ояд, Хусайно, чун расан,
Лангари худро бимону гавҳар аз дарё гирифт.

10.10.2018.

ДАР ФИКРИ ОШИҚ БЕБАДАЛ ТАНҲО ТУЙ, ТАНҲО ТУЙ (1221)

Дар фикри ошиқ бебадал танҳо туй, танҳо туй,
Меҳру муҳаббат дар амал танҳо туй, танҳо туй.
Дар қиссаҳои ошиқон рамзи Зулайхо, ҳам Юсуф,
Дилдодагӣ андар масал танҳо туй, танҳо туй.
Бемориям аз ишқи ту, инро надонад ғайри ту,
Ирфони ишқам беҳалал танҳо туй, танҳо туй.
Такрори номат бар забон он лаззат орад баҳри ман,
Дил бурдагӣ дар маҳал танҳо туй, танҳо туй.
Андар тафаккур, ҳам амал бар худ кашад ранҷу илал,
Дилбастагӣ аз азал танҳо туй, танҳо туй.
Як парда омад байни мо – он пардаи ишқи Ҳусайн,
Дилномаҳоям дар ғазал танҳо туй, танҳо туй.

22.10.2018.

ДАР ТУЛӢИ СУБӢИ СОДИҚ ЗИКРИ СУБӢОНРО БИКУН (1255)

Дар тулӢи субӢи содиқ зикри СубӢонро бикун,
Дар дилат шафқат чу омад, шукри давронро бикун.
Қиссаи гурги сияҳ асрори он дар хилқаташ,
Назди мардум дар хатогӢ узри чӢпонро бикун.
Бо забонат ҳар чӢ гуфтӢ, ту мағӯ бад мардумӢ,
Қудрати некӢ надорӢ, фикри паймонро бикун.
Аҷзи худро худ бубин, воқиф бишав худ дар саҳар,
Рӯзу шаб андар тафаккур заҷри султонро бикун.
Аз қазо шуд шоҳзода ошиқи кампири зол,
Қиссаҳо з-он МавлавӢ, ту нашри ирфонро бикун.
Матлабат бошад, Ҳусайно, хидмати халқу Ватан,
Умри ту аз шаст бигашт, амри Раҳмонро бикун.

16.11.2018.

Дар ғазали мазкур талмеҳ ба дафтари чоруми
маснавӢ (байти 3155) ба кор рафтааст.

ДАР РАҲИ ДЕВОНАҚАЙС ОЗОРИ ЛАЙЛОРО БУБИН (1311)

Дар раҳи Деवонақайс озори Лайлоро бубин,
Шиддати ишқи дилаш Мачнуни шайдоро бубин.
Лайлию Мачнун нисори қиссаҳои Ардашер,
Ханчари Искандару таърихи дунёро бубин.
Ардашери Бобакон аз ҷумлаи Сосониён,
Баҳри ҷоҳу молу мулк ин шуру ғавғоро бубин.
Боризи роҳи ҳақиқат давлати Сомониён,
Равшани миллат зи тоҷу асли пайдоро бубин.
Гар хирадманде бигӯяд васфи он шоҳи ҷаҳон,
Ҳокими даврон шумору адли доноро бубин.
Зоҳиру ботин ҳама мафҳуми ашъори Ҳусайн,
Бар муроди дил бувад мақсуди маъноро бубин.

10.02.2019.

ҲАР ОН ЧИ КАРДӢ КОРИ ХАӢР, АЧРУ САВОБАШРО БУБИН (1356)

Ҳар он чи кардӢ кори хайр, ачру савобашро бубин,
Пурсон машав подоши вай, музди ҷавобашро бубин.
Оё шунидӢ қиссаи дар Даҷла нон андохтан?
Бар назди султон омада нону кабобашро бубин.
Чокар бишав бар модарат монанди он Султон Увайс,
Мамдуҳи Пайғамбар шуда, ту интихобашро бубин.
Ҷуғрофидонони ҷаҳон бо кори худ дар ҳайратанд,
Андоза бин дар ҳар амал бурчи ҳисобашро бубин.
Парҳез кун ту аз ҳаром, дурӢ бичӯ аз Аҳриман,
Таъҷил дорад сӯи ту, азми шитобашро бубин.
НекӢ бикун дар ин ҳаёт бо қадри имкон, эй Ҳусайн,
Рӯзе чу ёбӢ дафтаре, нақши китобашро бубин.
Ҳар як гуле дар назми ту гулшан шавад бар миллатат,
Аз рӯи ҳар гул қатрае зарфи гулобашро бубин.

07.03.2019.

ШУКРИ ЭЗАД, ДАР ҶАҲОН БЕГОНАЕ ЁРИ МАН АСТ (1377)

Шукри Эзад, дар ҷаҳон бегонае ёри ман аст,
Ҷар макони ношиносе боғу гулзори ман аст.
Ин ҷама хайр-ул-амал вобастаи тақдири ман,
Баҳри тағйири қадар қадре зи афкори ман аст.
Гуфт Пайғамбар ба уммат: Бо дуо гардад қадар,
Ҷар ҷӣ зоҳир мешавад ин ҷам зи асрори ман аст.
Аз барои аҳлу фарзанд ар фурушам нақди худ,
Арзиши воломақом бо дил харидори ман аст.
Салсабил дар ин ҷаҳон ҷам ҳавзи Кавсар дар барам,
Манбаъи оби равон аз ҷашми бедори ман аст.
Оби ҷашма берун ояд – як нишон шеъри Ҳусайн,
Ёдбуди ҷашмаҳо дар ҳавзи осори ман аст.

17.03.2019.

ҚАДУ ҚОМАТ ДАР НАЗАР САРВИ ХИРОМОНИ МАН АСТ (1398)

Қаду қомат дар назар сарви хиромони ман аст,
Дидани рӯи гулат нуре ба чашмони ман аст.
Маъдани кони муҳаббат дар дилам шуд меҳри ту,
Ранги зебо дар назар лаъли Бадахшони ман аст.
Дар бузургӣ ман бубинам меҳри ту дарёи Нил,
Дурру гавҳар баҳри ту аз баҳри Уммони ман аст.
Суҳбати Фарҳоду Ширин дилписанд омад маро,
Гавҳаре дар дасти ту он сирри пинҳони ман аст.
Анбареро гар ту дидӣ, нақҳаташ шуд беғубор,
Сармади ту як гулу сад гул ба домони ман аст.
Рози дилро бар ҳабибат бо адолат гӯ, Хусайн,
Пораи ҳар як ғазал он ҳукми султони ман аст.

15.04.2019.

ДАР ҲАЁТИ ИН ҶАҲОН ШУКРИ ХУДО БОЯД КУНЕМ (1459)

Дар ҳаёти ин ҷаҳон шукри Худо бояд кунем,
Аз ҳасуду кинаҳо дилро сафо бояд кунем.
Дур бошем аз мазаммат, манманӣ, кибру ҳаво,
Ҳар амал баҳри саодат бе риё бояд кунем.
Бо умеди рӯзи фардо зиндагӣ андар бихишт,
Баҳри муҳтоҷу یتим дастӣ ато бояд кунем.
Гумраҳиро гар бидидем, садди раҳ бошем мудом,
Бо сухан андар далолат бе асо бояд кунем.
Хотири марди нақӯро пос дорем, эй азиз,
Васфи инсони нақӯро бе хато бояд кунем.
Раҳнамоиҳо бикун бо панду андарзат, Ҳусайн,
Ҳар ҷавонро бо ҳидоят раҳнамо бояд кунем.

22.05.2019.

ҚАСИДАӢ САРАЗМ (1476)

Қасида ибтидо кардам Саразмам аӢни унвон аст,
Ҳамоса ифтихори ман, каромат дасти чӢпон аст.
Саразми миллати тоҷик зи мероси бузургон аст,
Ба дарди миллати тоҷик калиди нақди дармон аст.
Зи ковишҳои аҳли илм сабаб андар ҳаёти мо,
Саразми шухрати дунё зи он рӯди Зарафшон аст.
Ҳидоят аз бузургон шуд чу Абдуллоҳи Исҳоқӣ,
Ба илму фаҳму ҳам таърих ибрат бар ҷавонон аст.
Фуроту Дачлаи Бағдод, ки он асли Саразми мо,
Кушояд сафҳаи таърих он кас, ки суҳандон аст.
Ҳама хатготию заргар хунарманди Саразми мо,
Чу бошад зиндаву ҷовид, агарчӣ ҳукми бечон аст.
Нигар бар роҳи Абрешим Саразм аз Мисру Чин ояд,
Ки ҳар як зарраи хокаш ба мо тахти Сулаймон аст.
Ба қасру маъбаду кӯшқаш, Ҳусайно, ин Саразми ту,
Ҳазорон соли оянда ба миллат он ниғаҳбон аст.
Чу сайёҳ аз Фарангистон пажӯҳиш кард, шуд қоил
Ки буда бас куҳантар ин Саразм аз он Саломон аст.
Муайян карда таърихаш пажӯҳишҳои аҳли Ғарб,
Зи заҳматҳои аҳли шаҳр чу меросе ниғаҳбон аст.
Ба васфи манзари ин шаҳр ҳазорон қиссаҳо омад,
Зи эҳёи куҳанбунёд ба ҳайрат ҷашми меҳмон аст.
Сабаб бар ҳафриёти он табар дарёфт чӢпоне,
Ки аз асри биринҷӣ буд ба васфи худ фурузон аст.
Бидоданд ин табар рӯзе ба Абдуллоҳи Исҳоқӣ,

Бигуфто васфи ин олат ба мулки мо саробон аст.
 Ҳикоятҳои ин мардум зи ободӣ далолат шуд,
 Чу меросе ба миллат монд, ки ҳар хиште басомон аст.
 Саразм ин маркази кишвар ба қасру кохҳояш буд,
 Ҳаводис сафҳаи таърих ба мисли шамси тобон аст.
 Зи анҷоми садоқатҳо ибодатхона пайдо шуд,
 Ки оташдони хуршедӣ ҳама он амри султон аст.
 Зи хирманҳои деҳқонон нишони донаи гандум,
 Ғизои асли он мардум мушори мулки арзон аст.
 Назар кардам ба Юнону Ироқу Мисру Шом, эй дӯст,
 Вале шаҳри Саразми мо ба чашми ман гулистон аст.
 Саразми миллати тоҷик, ки он як сафҳаи таърих,
 Ба чашми мардуми дунё, ки ободу на вайрон аст.
 Ба таърихи ҷаҳон бингар Бухоро ҳам хиромон буд,
 Самарқанд аз Саразми худ паёме аз баҳорон аст.
 Зи бунёди Саразми мо ҳама шуд волаву шайдо,
 Гузашти шаст қарни он нишони чашми ҳайрон аст.
 Саразми миллату қавмам маҳалли зисти мардум буд,
 Ишоратҳои унвонӣ ба дарёи Зарафшон аст.
 Зи ҳоли худ ба мо гӯяд ҳазорон сурати наққош,
 Садои қалъаи миллат ишорат аз бузургон аст.
 Агарчи рафт бар боде, ба даргоҳаш баробар шуд,
 Ба оташдон нигар бо дил ҳама он нақши мардон аст.
 Бинои амри султон шуд бубин анҷоми оҳангар,
 Ту ибрат гир аз ин манзил, агарчи хона вайрон аст.
 Мағӯ ин хонаро вайрон, иқоматгоҳи шоҳаншоҳ,
 Агарчи бурчи ноҳамвор ба чашми ман чу айвон аст.
 Ниғахдорандаи миллат паноҳи исмати таърих,

Давову чора гар чӯем, ба дарди мо чу дармон аст.
Работу лангари карвон макони ағниё бошад,
Таому тӯшаи мардум, ки он ҳифзи намакдон аст.
Чавоҳир аз Саразмиҳо ҳазорон муҳра андар хок,
Даруни қабри Шаҳбону ба гардан нақши марҷон аст.
Малик Шаҳзодаву ҳоким даруни манзилаш ғоре,
Ҳиёбон рамзи озодӣ ба худ зебанда майдон аст.
Зи баҳри ворисон бошад ҳар он чӣ боқӣ мемонад,
Ҳама осори таърихӣ ба мисли нақши гулдон аст.
Ривоёту ҳикоятҳо, Ҳусайно, баҳри миллат гӯ,
Касе ҳуччатталаб бошад ҳама он баҳри бурҳон аст.

12.06.2019.

БА ЧАШМИ ВОМИҚИ ШАЙДО ЧУ УЗРО ЁР КАМ ДАР КАМ (1531)

Ба чашми Вомиқи шайдо чу Узро ёр кам дар кам,
Ба назди Айюби собир чу ғамбардор кам дар кам.
Нишони Яъқубӣ унвон ба роҳаш мунтазир ҳар дам,
Чу Мачнун дар раҳи Лайло талабдидор кам дар кам.
Саодатро ту гар пурсӣ ҳама мафтуни роёна,
Дар ин айёми илму фан китобосор кам дар кам.
Сайиде гар кунад даъво, нигар бар гардиши айём,
Ки аслаш дар раҳи хобу насаббедор кам дар кам.
Ба чашми ибрате бингар ба мисли Рӯдакӣ, Хайём,
Ба роҳи илму ирфоне аламбардор кам дар кам.
Зи насри ҳикмати миллат, Хусайно, назми маънӣ кун,
Ба қавли Мавлавии Балх ин гуфтор кам дар кам.

07.08.2019.

ИЛМУ ҲУНАР, НАВОВАРӢ ГАР ДАР ҶАҲОН ПАЙДО ШАВАД (1568)

Илму ҳунар, навоварӣ гар дар ҷаҳон пайдо шавад,
Дар байни фарзандони мо осори он пайдо шавад.
Буд Бӯалӣ Синоӣ мо шайхурраиси илми тиб,
Монанди ӯ кам дар ҷаҳон як нуктадон пайдо шавад.
Аҳли ҳунар аз насли мо, аз қиссаи ҳаммом пурс,
То се бирезӣ бар сарат, ҷоми ҷаҳон пайдо шавад.
Гармӣ шавад ҳам равшанӣ қандили гармоба ба ҷашм,
Рӯзе ба сомоне расад, дар Каҳкашон пайдо шавад.
Касбу ҳунар дар ҳар замон обод созанд ин ҷаҳон,
Дар ҷисму ҷони беҳунар руҳи равон пайдо шавад.
Илҳомӣ ту дар ҳар ғазал аз меҳри мардум, эй Ҳусайн,
Ҳар он ҷӣ дорӣ дар дилат, он дар забон пайдо шавад.

30.08.2019.

ЭЙ АЗИЗАМ, ТУ МАРО АЗ ДАРДУ ҒАМ ОЗОД КУН (1585)

Эй азизам, ту маро аз дарду ғам озод кун,
Бо нигоҳи хоси худ ё бо табассум шод кун.
Бо садоқат наздам ой, нури чашмонат кунам,
Мушкиле ояд ба ман, баҳри Худо, имдод кун.
Бе ҳузурат ҳамчу бандӣ ҳабс гардам дар қафас,
Дар амал ҳам дар сухан чун одами озод кун.
Гарчи бошам ҳамраҳат ё ғоибам аз чашми ту,
Байни мардум мӯнису ҳам бо тараҳхум ёд кун.
Ҷонваре бо чашми зебо оҳу номаш кардаанд,
Қиссаи раҳми Набию адли он сайёд кун.
Қиссае бо як ривоят аз ғазалҳои Ҳусайн,
Бо баёни байти он як оламе обод кун.

05.09.2019

САД ҲАЗОРОН ҚИССАҲО ЧУН РОЗИ ДИЛДОРЕ НАШУД (1673)

Сад ҳазорон қиссаҳо чун рози дилдоре нашуд,
Дар ҳаёлам меҳри ӯ имкони такроре нашуд.
Рози дил бо ғайри дилбар сайри ноаҳлон бувад,
Гардиши роҳи ҳақиқат зеби рафторе нашуд.
Беқарорӣ дар ҳақимон анчуман бо ҷоҳилон,
Ҳарфи пурмаънои оқил зеби гуфторе нашуд.
Маҷлиси ҷашни зиёфат дилбарӣ дорад ба худ,
Бе муҳаббат, бе ризо базми сазоворе нашуд.
Дар муҳаббат ҳеҷ ғаҳ н-ояд хариде ё фурӯш,
Дар тижорат байни мо тадбири бозоре нашуд.
Сангу лойи назми ту худ ҳикмате дорад, Ҳусайн,
Дар фироқи аҳли илм ҳаргиз чу деворе нашуд.

16.10.2019.

ДАР РАСИДАН БАҲРИ ИНСОН МАНЗИЛАШ БОШАД ҲАДАФ (1677)

Дар расидан баҳри инсон манзилаш бошад ҳадаф,
Бе машаққат баҳри ҳайвон маҳмилаш бошад ҳадаф.
Сураи ҳафтоду яккум, қиссаи Нуҳи Набӣ,
Чашми мардум вақти тӯфон соҳилаш бошад ҳадаф.
Хидмати деуу париҳо дар замони Довудӣ,
Бар Сулаймон ҳалли осон мушкилаш бошад ҳадаф.
Тахту тоҷу ҳам нигин аз худхуду Билқис хабар,
Дар биёбон аҳду паймон маҳфилаш бошад ҳадаф.
Интиҳоби моли дунё ҷамъи хотир дар назар,
Бе ниғаҳбон қадри имкон ҳомилаш бошад ҳадаф.
Ҳар ҷӣ кардӣ дар ҳаётат нақши назмат шуд Ҳусайн,
Бар мусалмон илму ирфон ҳосилаш бошад ҳадаф.

17.10.2019.

АЗ ДУОӢ ВОЛИДОН БАР УМРИ ТУ ОЯД КАМОЛ (1678)

Аз дуоӢ волидон бар умри ту ояд камол,
Нури илму маърифат бар ҳусни ту орад ҷамол.
Ин ҷамолу ин камолат номи нек орад ба ту,
Хидмати мардум кунӣ, ҳаргиз набинӣ ту завол.
Дар шариат худ бидонӣ нораво бошад гунаҳ,
Ризқи ту беморӣ орад, гар набошад аз ҳалол.
Ғайришаръӣ дар ақида шамси анвар ё қамар,
Зулмате бар он барояд, баста гардад зар ҳалол.
Ҳар гаҳе хуршед ояд, маҳ бигардад нопадид,
Равшанӣ орад ба шабҳо бадр бошад ё ҳилол.
Ҳарчӣ кардӣ дар ҳаётат аҷри он ояд ба ту,
Хидмати шоиста кун аз баҳри фардо бемалол.
Моҳи нав ҳар гаҳ барояд бадр пиндораш, Ҳусайн,
Ҳамраҳи хуршеди назмат ҳар шабе дар эътидол.

18.10.2019.

САДҲО ҲИКОЯТ, АФСОНА ДИДАМ (1686)

Садҳо ҳикоят, афсона дидам,
Дар роҳи ишқе девона дидам.
Зоил шуда ақл, ҳамраҳ ба оташ,
Дар дил муҳаббат парвона дидам.
Кошона дар он буғзу адоват,
Он хонаро ман вайрона дидам.
Дар дил адоват, зоҳир садоқат,
Он ошноро бегона дидам.
Дӯрӣ зи меҳан бошад ғарибӣ,
Хоки Ватанро кошона дидам.
Гуфтӣ, Ҳусайно, ҳарфи муносиб,
Ҳар сатри девон гулхона дидам.

24.10.2019.

АЗ ҶАҲОН БО САД РИВОЯТ ОДАМУ ҲАВВО ГУЗАШТ (1744)

Аз ҷаҳон бо сад ривоят Одаму Ҳавво гузашт,
Дар ҳаводис бемуаммо Нуху ҳам Мӯсо гузашт.
Қиссаи Айюби Собир ибрати аҳли хирад,
Бо ҷаҳолат ту мағӯ, ки Юсуфи зебо гузашт.
Сарвату молат зиёд аст, баҳравар кун миллатат,
Зубдаи амволи худ бин, Акбари доро гузашт.
Зиндагӣ дар рӯи олам бо бузургон беҳтар аст,
Қадри оламро бидонад он, ки аз дунё гузашт.
Бо тасаввур сатҳи баҳре дар ғазал гӯяд Ҳусайн,
Дар назар айёми умрам мисли як дарё гузашт.
Гарчи парвозе бикардӣ мисли шоҳин дар ҳаво,
Қадри парвона бидон, ки Аҳмади доно гузашт.

16.12.2019.

РАҲНАМО ҲУШЁР БОШ, АЗ РОҲИ ҲАҚ РАҲҒУМ МАЗАН (1745)

Раҳнамо ҳушёр бош, аз роҳи ҳақ раҳғум мазан,
Бо каломи номуносиб бар дили мардум мазан.
Байни адёни ҷаҳон фарқе набошад дар ҳадаф,
Тухмату бухтони худ бар домани Марям мазан.
Гулшани партавфнишоне гар дурахшад дар саҳар,
Акси он пайдо шавад, бар тобиши шабнам мазан.
Хайри моли худ бикун, дасти саховат пеша гир,
Оташи бухлу ҳасад бар хирмани Ҳотам мазан.
Дар садоқат оби ҷорӣ худ ҷаҳони дигар аст,
Оташи ҷангу ҷадал дар рӯди ин олам мазан.
Меҳри Пайғамбар туро нақши нигин бошад, Ҳусайн,
Ҳарфи носанҷидаро бар гулшани Ҳотам мазан.

17.12.2019.

ВОМИҚИ ЗЕБО БИГУФТО: ОШИҚИ УЗРО МАНАМ (1867)

Вомиқи зебо бигуфто: Ошиқи Узро манам,
Дар муҳаббат баҳри Узро гавҳари дарё манам.
Бо умеди матлабам ғаввос чӯям баҳри худ,
Чавҳарӣ оғаҳ шавад, ки ошиқи шайдо манам.
Ёри содиқ бетакаллуф, дилбарӣ дар дасти вай,
Қисса гӯяд, шарҳи ҳолаш: «назди ҳар доно манам».
Дар таашшуқ ишқу рағбат возеху равшан набуд,
Дар дили ошиқ бигуфто, ишқи нопаддо манам.
Ту бигуфтӣ, эй Ҳусайно, бо қасам Узро бигуфт,
Ишқи ман пок аст, зеро ошиқи фардо манам.
Ҳалқаи меҳру муҳаббат баҳри Узро анҷуман,
Вомиқи саргашта гуфто: Баҳри ту танҳо манам.

09.03.2020.

ДАР БАЙНИ ХАВҒУ ҲАМ РАҶО ДИЛИ МАРО МИНО ГҶЕД (1895)

Дар байни хавғу ҳам раҷо дили маро мино гӯед,
Чун шиша шуд ҷоми булур чашми маро дарё гӯед.
Обгина гар аз шиша аст поён надорад дар назар,
Чун зери укёнус шудам, қаъри маро сахро гӯед.
Хушбӯи оҳуи Хутан аҷдоди Исҳоқи набӣ,
Бар назди Иброҳим барам, мушки маро соро гӯед.
Дар қисса шамъи босафо аз баҳри Мӯсои Калим,
Ҳар захмате шуд нораво, шукронаро шабҳо гӯед.
Дар ин ҳаёти нозанин пайдо шуда сад неъмате,
Ҳамду саноро бардавом аз баҳри он Якто гӯед.
Андар ғазалҳои Хусайн ҳар нуктааш бо роҳи худ,
Шарҳи маонии ғазал аз баҳри ҳар доно гӯед.

23.03.2020.

АЗ ҚИССАВУ РИВОӢТ РӢЗЕ БАР ЁДАМ ОМАД (1900)

Аз қиссаву ривоӢт рӢзе бар ёдам омад
Он лаҳзаи Масеҳо, аз дил фарёдам омад.
Гӯшаи зулму ситам, раҳой шуд зи айше,
Аз баҳри ҳар ситамгар хашме бар ёдам омад.
Ҳар бахшишам аз гунаҳ, дарё ба ман шуд панаҳ,
Дар вақти сайди моҳӣ раҳми сайёдам омад.
Далолати кори хайр худ раҳнамо шуд ба ман,
Аз баҳри халку миллат нури иршодам омад.
Муҳраи фарзини кас аз қачиҳо шуд вазир,
Шоиста зодаи насл, шоҳи фарзодам омад.
Тақдири сарнавиштам қисмат бигуфто Ҳусайн,
Аз осмон баҳри ман рӯзи мелодам омад.

29.03.2020.

ДАР НАЗАР ҲАМЧУН ҚАМАР НУРИ ДУРАҲШОН БИНАМАТ (1930)

Дар назар ҳамчун қамар нури дурахшон бинамат,
Равшанӣ оӣ ба ман, чун шамъи ирфон бинамат.
Эй азизам, бо муҳаббат бахт оӣ баҳри ман,
Гарчи ту бошӣ малак, дар васфи инсон бинамат.
Хусрави Нӯшинравон дар қисса дарбон асту бас,
Дар раҳи меҳру вафо ҳамчун ниғаҳбон бинамат.
Дар мақоми зевариҳо зинате дорӣ ба худ,
Гарчи ҳамрах бо хасу зеби гулистон бинамат.
Бе ҳарорат кавкабе манзумаи шамс асту бас,
Гардише ояд ба ман, хуршеди даврон бинамат.
Бо забони дилбарӣ аз баҳри ту гуфто Ҳусайн,
Дар маонӣ бебадал, маҳбуи девон бинамат.

13.04.2020.

РИШТАИ НАЗМИ ҶАҲОН АЗ ХАТТИ МАВЛОНО КУНЕД (1931)

Риштаи назми ҷаҳон аз хатти Мавлоно кунед,
Дурру гавҳар дар танобу адли побарҷо кунед.
Сатри Мавлонои Балхӣ баҳри осоиш шараф,
Ҳикмати аҳли хирад дар зевари дунё кунед.
Ҳикмати қуръонӣ донед қисса аз пайғамбарон,
Баҳри ибрат қиссаҳо аз Вомиқу Узро кунед.
Дар каломи муъҷиз омад, ҳам бигуфто Мавлавӣ,
Хайру эҳсону карам аз баҳри нодоро кунед.
Пурсиши аҳли хирад бошад саодат, ҳам шараф,
Бозҷӯӣ ё савол аз мардуми доно кунед.
Панду андарзи ҳакимон бо ғазал гӯяд, Ҳусайн,
Руҳи ман дар ҷаннат аст, гар ҳикмате пайдо кунед.

13.04.2020.

ЭЙ ЁРИ СОДИҚ ТУ БИЁ, БО ДИЛ НИДОЯТ МЕКУНАМ (1955)

Эй ёри содиқ ту биё, бо дил нидоят мекунам,
Андар раҳат Исмоилам, чонро фидоят мекунам.
Бори расидан бар ҳадаф пироҳанам дар дасти ту,
Ман Юсуфи Канъониям, аз чаҳ садоят мекунам.
Анҷоми корат шуд ба хайр ҳар гаҳ ту гуфтӣ қавли ҳақ,
Мисли Зулайҳои азиз доманраҳоят мекунам.
Оби Хизир бахшад ҳаёт, он ишқи ҳамдам дар назар,
Аз қиссаи пайғамбарон садҳо ривоят мекунам.
Эй дӯст, ҳикматро бигир аз қиссаи пайғамбарон,
Бо назми ҳикмат дар ғазал рушду ҳидоят мекунам.
Аз баҳри дӯстат, эй Хусайн, воломақом гуфтӣ суҳан,
Рамзу ишора дар дилам, бо чон дуоят мекунам.

25.05.2020.

НАЗАР ДАР ҚУДРАТИ ҲАҚ КУН ЧУ БАЙЗО ДАСТИ МӢСО БУД (2013)

Назар дар қудрати ҳақ кун чу байзо дасти Мӯсо буд,
Ҳама он ҳарқи одатҳо зи Пайғамбар чу бушро буд.
Хилофи қудрати мардум шавад зоҳир ба илми ғайб,
Яди байзо, асои чӯб ба ҳар чашме мучалло буд.
Такаллум дар туфулият ба шарти аҳли куфр омад,
Далели сураҳо бингар, зи Исо манну салво буд.
Хилофи амри муътоде, ту шарти он насоро бин,
Шифое, ҳам масеҳият ба эҳё дасти Исо буд.
Нишони муддаӣ ҳар дам биёрад нотавониро,
Зи исботи Муҳаммад бин, ба Қуръон лафзи маъно буд.
Каромоти валиюллоҳ, Ҳусайно, амри ҳақ медон,
Фазилат аз Худо омад, сафо бар аҳли тақво буд.

29.06.2020.

РАВОН ШУД ЯК ҒАНИҲ АЗ СҮИ БОЗОР (2050)

Равон шуд як ғаниҳ аз сӯи бозор,
Адолатро надонистӣ чӣ миқдор?
Бигуфто баҳри мардум аз адолат,
Валекин гашта нафсаш тираву тор.
Ҳалолаш шуд мубаддал бар ҳароме,
Ба гирди гарданаш шуд ҳалқа зуннор.
Ҳар он чӣ гуфт берун аз ақида,
Маломатро шунид аз қавли хаммор.
Ба рӯзе тарки дунё кард ногоҳ,
Ба дӯзахҳо фуру афтод ночор.
Ҳусайно, қиссаро кутаҳ бикун ту,
Касе хонад, бидонад аз қаламкор.

24.07.2020.

ҲОКИ ПОӢИ ОЛИМОН МАӢМУР МЕСОЗАД ТУРО (2078)

Ҳоки поӢи олимон маӢмур месозад туро,
Сухбати эшон талаб, машхур месозад туро.
Мардуми доно бигӢяд қиссаҳо аз аҳли хайр,
Айши хуш бе бандагӢ масхур месозад туро.
Қоми Кайхусрав бубин худ пора гардид оқибат,
Тухмати ҳар ноҳалаф максур месозад туро.
Чорасозиҳо накардӢ дар давоми умри худ,
Молу мулкат, эӢ ғанӢ, мағрур месозад туро.
Бо қалам, бо чашми худ, ҳам бо забон гуфтӢ сухан,
Бе ҳақиқат дар ҷаҳон махчур месозад туро.
ЭӢ Ҳусайно, дар ҳидоят дасти пиронро бигир,
Домани соҳибдилон майсур месозад туро.

08.08.2020.

ШУҲРАТИ ШАЙХ МУСЛИҲАТДИН ДАР САМО ШАЙХУШШУЮХ (2099)

Шуҳрати шайх Муслиҳатдин дар само шайхушшуюх,
Дар Хучанд он дар ривоят: бо сафо – шайхушшуюх.
Дар замин дар байни мардум бо каромат шуҳраташ,
Хулқи неку дар садоқат, боҳаё – шайхушшуюх.
Дар ҳикоятҳои мардум дар Хучанди бостон,
Шуҳрати вай дар ҳимоят бо асо – шайхушшуюх.
Истиқомат дар шариат зоҳири қораш набуд,
Қори хайраш дар адолат бериё – шайхушшуюх.
Бандагӣ дар роҳи ҳақ, ҳам муршиди аҳли назар,
Байни мардум дар ибодат муктадо – шайхушшуюх.
Васфи Шайхи Маслиҳатдин шуд шиори ин Ҳусайн,
Баҳри халқаш дар ҳидоят раҳнамо – шайхушшуюх.

18.08.2020.

ҚИССА ГӢЯМ, ЭӢ АЗИЗАМ, БАҲРИ ТУ АЗ БОЯЗИД (2124)

Қисса гӢям, эӢ азизам, баҳри ту аз Боязид,
Ҳазрати БастомӢ рӯзе баҳри ҳақ соғар кашид.
Дар ақида холису ҳам эҳтироми подшоҳ,
Худ бигуфто нафси ман бар осмон хоҳад расид.
Ҳар саҳар дар назди шоҳ нонушта кардӢ бо виқор,
Худ хичолатҳо кашид аҳволи нафсапро бидид.
Аз барои нафси шайтон садди раҳ ҷусто бигуфт,
Мисли аспӢ зери по бисёр мебояд давид.
Дур шуд аз он шаҳу худро бизад бо номи бад,
Бо ҳулуси нияташ аз шубҳа дилҳо орамид.
Бо тариқи БоязидӢ ту дуо кун, эӢ Ҳусайн,
Руҳи БастомӢ мудом дар ҳар ғазал бояд дамид.

26.08.2020.

МОДАР РИЗО, КИ БОШАД БАР САР БАЛО НАОЯД (2161)

Модар ризо, ки бошад бар сар бало наояд,
Бе розигӣ Муқаддир ҳукми қазо наояд.
Гар қисса акси он шуд ҳамчу Ҷурайчи Роҳиб,
Бар ноҳалаф зи мардум ҳамду сано наояд.
Осӣ шавад ба модар монанди он Алқама,
Дар вақти чон додан зикри Худо наояд.
Пешомади хайри вай вобастаи ҳар амал,
Андар забони модар ҳарфи дуо наояд.
Доду нидои модар осмонхарошӣ дорад,
Дар қиссаҳо азобе ҳеҷ бесадо наояд.
Таъзим кун Ҳусайно, аз баҳри модари худ,
Ҳеҷ як бузург ба олам бераҳнамо наояд.

09.09.2020.

ШУКРИ ҲАҚ ХУРШЕДИ ҚИСМАТ НУРИ РАҲМАТБОР ШУД (2162)

Шукри ҳақ хуршеди қисмат нури раҳматбор шуд,
Дар раҳи бахту саодат қиссаҳо бисёр шуд.
Тавба гуфтам то нагардад бахти ман аз роҳи худ,
Кош гӯям умри ман дар пирӣ пуранвор шуд.
Чашми худро ман бипӯшам то набинам рӯи бад,
Рӯи душман кош рӯзе дар паси девор шуд.
Ман бигуфтам баҳри ёре нафси худро таҳ бизан,
Лошахур дар ҳар маконе бандаи мурдор шуд.
Хоҳишу даъват бикардм оқилонро рӯзу шаб,
Қоҳиле аз хоби ғафлат ноилоҷ бедор шуд.
Ҳикмати аҳли хирад сарчашма дар назми Ҳусайн,
Маншай симу зару ҳам маъдани ҳамвор шуд.

09.09.2020.

АЗ БАРОИ БЕНИЗОМӢ МОЛИ ДУНӢ НОРАВОСТ (2184)

Аз барои бенизомӣ моли дунё норавост,
Фидяву моли закот аз баҳри доро норавост.
Дар тиҷорат сарвату мол, шишаву санг асту бас,
Ноадолат дар тарозу баҳри савдо норавост.
Хотами мулки Сулаймон қиссаҳо дорад ба худ,
Носазогӯи Вомиқ баҳри Узро норавост.
Зебу зинат баҳри ёре дар дилаш дорад ҳавас,
Холу хатти булҳавас бар рӯи зебо норавост.
Дидаи бинои мардум ҳикмати дарёи шӯр,
Оҳу воҳи ағниё дар ҳукми маъно норавост.
Сухбати нодон ҷаҳаннам – худ бигуфтӣ, эй Ҳусайн,
Майли ишрат бо ҷаҳолат баҳри доно норавост.

19.09.2020.

ЭӢ АЗИЗАМ, ДАР ҶАҲОН НАСЛИ САЛОТИН БИНАМАТ (2185)

ЭӢ азизам, дар ҷаҳон насли салотин бинамат,
Чеҳраи зебо амирӢ анбарогин бинамат.
Хоби нозат дар тамошо ҳамчу султон дар мақом,
ПайравӢ бо эҳтиром дар роҳи тамкин бинамат.
Нашъаи паймони ту савдои умри ман бувад,
Дар раҳи ишқу вафо Фарҳоду Ширин бинамат.
Доғи дил бар ту наояд дар давоми умри худ,
Байни мардум муктадо бо дину ойин бинамат.
Бо муҳаббат ҷӯши дил айвони Кисро дар назар,
Дар макони хусравӢ бадри Мадойин бинамат.
Дар чаман бо сад таманно баҳри ту гӯяд Ҳусайн,
ДурӢ аз ҳар мушките дар Чину Мочин бинамат.

21.09.2020.

НАВИД ОМАД БА ГҶШИ МАН БАШОРАТ ДАР САҲАРГОҲЕ (2198)

Навид омад ба гҶши ман башорат дар саҳаргоҳе,
Зи ҳақ бо сад дуои худ Хусайно, ту чӣ меҳохӣ?
Бигуфтам нусхаи мавло ба назму наср побарҷо,
Бипурсам нури он Саъдӣ «Гулистон» дар сари роҳе.
Мақомеро бипурсидам башорат баҳри халқи худ,
Барои сайқали нафсам ба дил ойинаи шоҳе.
Шудам дар назди ин мардум аламбардори роҳи ҳақ,
Нахоҳам ман ба ҳар нокас шикасти акси дилхоҳе.
Накардам ман ба ҳеҷ вачҳе малоли хотири қавмам,
Наомад баҳри ман ҳеҷ гаҳ маломат санги огоҳӣ.
Хусайно, сайди маънӣ кун, мағӯ ман орифам ҳаргиз,
Марав бо роҳи номашруъ ба сайди мурғ ё моҳӣ.

27.09.2020.

МАН ШУНИДАМ СУБҲДАМ, КИ АЗ САБО ОМАД ХАБАР (2260)

Ман шунидам субҳдам, ки аз сабо омад хабар,
Бо башоратҳои равшан бесадо омад хабар.
Ногаҳон дар издиҳоме ҳалли мушкил дар маҳал,
Бар дилам омад суруре з-ошно омад хабар.
Аз Самарқанду Бухоро Дачла бошад бо Фурот,
Қиссаҳои камнамо баҳри бақо омад хабар.
Ман бигуфтам баҳри шайхе то ризо бошад зи ман,
Аз ҳузури навҷавонӣ бо ҳаё омад хабар.
Интизориҳо кашидам бо гузашти солу моҳ,
Шукри ҳақ аз баҳри ман дар интиҳо омад хабар.
Рӯи авроқ ҳикмате шуд ҳар чӣ дар зеҳни Ҳусайн,
Вақти илҳом ҳамчу шамъи раҳнамо омад хабар.

25.10.2020.

ЭЙ АЗИЗАМ, БО ГУЛЕ ГУЛХОНААМ ОБОД КУН (2278)

Эй азизам, бо гуле гулхонаам обод кун,
Булбули шӯридаат ман, аз қафас озод кун.
Чашми ман дар сачдагоҳе мунтазир андар раҳат,
Дар дами худ интизорӣ ту диламро шод кун.
Сояи сайёди мурғе худ наҷотбахш асту бас,
Назми манро назди мардум сояи сайёд кун.
Қисса омад дар хабарҳо ибрати аҳли хирад,
Баҳри Ширин хидмате кӯҳ кандани Фарҳод кун.
Бо таманнои азизат ҳикмате гуфтӣ, Хусайн,
Маъниовар бар дилу садҳо ғазал эҷод кун.
Бо ризои нусрате ободӣ хоҳӣ рӯзи ҳашр,
Дар давоми умри худ гулхонаҳо бунёд кун.

02.11.2020.

ТУ БУБИН ШАЙТОН БА КИБРЕ АЗ САОДАТ САР КАШИД (2326)

Ту бубин шайтон ба кибре аз саодат сар кашид,
Бо ғазаб дар назди Холиқ аз каромат сар кашид.
Назди махлуқоти дунё гарчӣ одам шуд азиз,
Дар раҳи беҳурматиҳо бо ихонат сар кашид.
Ноумедӣ карда шайтон бахшиши Парвардигор,
Васфи одамро бубин, ки аз ҳақорат сар кашид.
Мору товус бо хиром дарбони ҷаннат дар назар,
Ҳарду бо васвоси шайтон бо хиёнат сар кашид.
Саркашиҳо гар ту дидӣ айби касро ту мағӯ,
Одаму Ҳавво ба ҷаннат дар ривоят сар кашид.
Роҳи шайтонро бубастӣ бо каломат, эй Ҳусайн,
Ту мағӯ соҳибхитобро аз ҳидоят сар кашид.

28.12.2020.

МАН БА ДУНЁ ОМАДАМ, АММО НАМЕДОНАМ ЧАРО? (2356)

Ман ба дунё омадам, аммо намедонам чаро?
Ҳақ бидонад он ҳадаф овард ба дунё ӯ маро.
Хайрхоҳ баҳри ман шуд ҳодии мардум шудам,
Ман ризо аз зиндагиям ҳукми бечуну чаро.
Дар замони пириям як неъмате омад ба ман,
Умри ман шуд дар ривоят қиссаву дostonсаро.
Воқеоте дар замона рух бидод дар пеши чашм,
Шукри неъмат мекунам бар ман наомад моҷаро.
Нақши пойи ҳар бузурге ҳикмати девони ман,
Шуд муқаддас дарғаҳи ман хонаам донишсаро.
Эй Хусайно, бо қалам гӯ мақсади девони худ,
Кош бошад баъди асре баҳри мардум раҳнамо.

28.01.2021.

БАӢДИ ҚУРӢОН ДАР ФАТОВО РАҲНАМО ОМАД ӢАДИС (2380)

БаӢди ҚурӢон дар фатово раҳнамо омад Ӣадис,
Раҳмат-ан-лил-оламин баҳри ато омад Ӣадис.
Аз забони он Расул нуре биӢмад аз карам,
Дар раҳи тазйини мо равшанчило омад Ӣадис.
Чун аҳодиси саҳиҳа аз БухорӢ, ТирмизӢ,
Дар ривоӢту санадҳо бехато омад Ӣадис.
Феъли Пайғамбар бихоӢӣ пайравӢ кун дар амал,
Дар мадорис мусталаҳ дарси чудо омад Ӣадис.
Ҳар чӢ гуфто он Расул дармони дарди муъминон,
Бар ҷавоби аҳли дард ҳамчун даво омад Ӣадис.
Дар раҳи розу ниӢзат худ суҳан гуфтӢ, Ҳусайн,
Дар ниӢиш бо Худо беинтиҳо омад Ӣадис.

06.02.2021.

ТОҶИКИСТОН ФАҲР ДОРАД БО ҶАВОНОНИ ХУҶАНД (2431)

Тоҷикистон фаҳр дорад бо ҷавонони Хуҷанд,
Сулҳу истиқлоли мо шуд гул ба домони Хуҷанд.
Шуд Душанбе пойтахти Тоҷикистони азиз,
Ибтидову ваҳдату ҳам аҳду паймони Хуҷанд.
Ту бубин ин шаҳри зебо мардумаш соҳибхирад,
Зери Сайхун дурри ҳикмат сирри пинҳони Хуҷанд.
Кишвари ман гашта зебо чун баҳори нозанин,
Тоҷикистон баҳри миллат шуд гулистони Хуҷанд.
Қиссаҳои қаҳрамонӣ монда аз Темурмалик,
Дар ривоят босафо, мулки Сулаймонӣ, Хуҷанд.
Васфи ин шаҳри бузургонро зи дил гӯяд Хусайн,
Раҳму шафқат то абад бошад ниғаҳбони Хуҷанд.

22.03.2021.

ШЕЪРУ ШОИРӢ ДАР ИСЛОМ (2478)

ШоирӢ доди Худо, дарӢи ҳикмат дар назар,
Васфи шоирро бигуфт оғаҳ зи оят дар хабар.
Назди Пайғамбар амин Ҳассони Собитро¹⁹ бубин,
Мадҳи шеъраш бо сано ҳамроҳи шоир бехатар.
Каъби Молик²⁰ соҳибу ҳам шоири Пайғамбар аст,
Дар сафар ваҳйи Илоҳӣ шуд хилофаш безарар.
Пайравӣ бар шоирон гумроҳӣ орад дар ғазал,
Акси он дар зулмате бар аҳли имон чун қамар.
Исми Абдуллаҳ Равоҳа²¹, шеъри ӯ шамшери ҳақ,
Дастӣ Рустам дар расан шуд бигсалонад зору зар.
Мухри шеъратро, Хусайно, бар хилофи ҳақ мазан,
Шоири даврони худ шав, то бигардӣ муътабар.

13.05.2021.

¹⁹ Ҳассони Собит – шоири замони Пайғамбар (в. 660 м.).

²⁰ Каъби Молик – шоири замони Пайғамбар (594-673).

²¹ Абдуллаҳ Равоҳа – саҳобаи шоир (в. 629 м.).

ГУФТ МАРДИ ОҚИЛЕ ОН ЧИ МУҚАДДАМ МЕРАСАД (2480)

Гуфт марди оқиле он чи муқаддам мерасад,
 Кӯҳ ба кӯҳе не, вале одам ба одам мерасад.
 Ё бигуфто қиссаи мардони ду деҳи калон,
 Чашма буд болои кӯҳу оби онҳо ройгон.
 Ҳар ду деҳ хушбахту ҳам ободию серобӣ буд,
 Роҳи онҳо бо садоқат равшану маҳтобӣ буд.
 Фитна кард арбоби боло байни мардум баҳри об,
 То бубандад оби поён, ҳам бимонанд дар азоб.
 Баҳри аҳли деҳи поён оби ҷӯ хушкида шуд,
 Аз барои деҳи боло бо адоват ханда шуд.
 Роҳбарони деҳи поён омада бо илтимос,
 То набанданд об аз боло, зи мо ояд сипос.
 Дар ҷавоб арбоби боло гуфт нанг аз баҳри мо,
 Об додан ройгон, зеро набошад ин ато.
 Бо пушаймонӣ бигашта ноумед аз ошно,
 Ҳам бигуфто то бубинем он ҷӣ бошад аз қазо.
 Раҳбари он деҳи поён ҷуст тадбири зафар,
 Чаҳ бикӯфт аз зери куҳу об омад аз камар.
 Чашмаи он деҳи боло хушк гардид ногаҳон,
 Қатраи обе намонду баҳри халқ омад зиён.
 Мардуми он деҳи боло омада бо сад салом,
 Гарчи содир шуд гуноҳе тавба карда бардавом.
 Аз барои оби боло чоҳро маҳкам кунанд,
 Бахшиш аз баҳри Худо бар дардҳо марҳам кунанд.

Роҳбари он деҳи поён худ бигуфто он масал,
Кӯҳ бар кӯҳе н-ояд ҳеч гаҳ дар як маҳал.
Одамӣ бо одамӣ андар лиқо бошад, Ҳусайн,
Ҳисса гир аз қиссаҳо ҳар он чӣ гуфти дар ғазал.

26.05.2021.

МОҶАРОИ ОДАМУ ШАЙТОН БУБИН (2481)

Мочарои одаму шайтон бубин,
Байни онҳо ғафлату нисён бубин.
Себи сурху гандуме бошад сабаб,
Одаму Ҳавво чу омад бар замин.
Дар дилаш пайдо бишуд ҳову ҳавас,
Васфи ўро манзили султон бубин.
Дар замин одам чу заҳматҳо кашид,
Дар адолат паллаи мизон бубин.
Домани соҳибдилон орӣ зи айб,
Ҳар ривоят баҳри худ эҳсон бубин.
Бо ишорат қиссаҳо гуфтӣ, Ҳусайн,
То қиёмат ҳастии девон бубин.

29.05.2021.

БЕҲТАРИН ДОРОИҲО МОЛИ ҲАЛОЛИ МАРДУМ АСТ (2509)

Беҳтарин дороиҳо моли ҳалоли мардум аст,
Сарфи он дар роҳи некӣ эҳтиёти ҷамҷум аст,
Дурӣ ҷӯ ту аз ҳарому донаи некӣ бикор,
Раҳмати ту дар маҳал чун решаҳои гандум аст.
Донаи гандум ба хоку пояш дорад сарак,
Дар адад ҳаф(т)сад бувад он дона, поя ҳезум аст.
Гандуме биниву кайдум, 3-он макон шав пурҳазар,
Бадтарин дарду аламҳо ҳам зи неши кайдум аст.
Кайдумиҳо ҳар замоне баҳри кас орад ҳалал,
Ҳазрати Исо ба сӯзан дар самои чорум аст.
Қиссаи сӯзан ва гандум ибрате бошад, Ҳусайн,
Ҳар суҳан ояд муносиб баҳри ту абрешум аст.

12.06.2021.

ҚИССА ГУФТАН БАҲРИ МАРДУМ ЭЪТИБОРЕ ДОШТАСТ (2545)

Қисса гуфтан баҳри мардум эътиборе доштаст,
Ибрату ҳам рози нақши рӯзгоре доштаст.
Шеваи миллат бубинӣ дар давоми асрҳо,
Бо ишора аз замона як шиоре доштаст.
Роҳати мардум чу ояд аз канори чӯи об,
Ҳар маҳалла бо низоме чӯйборе доштаст.
Шӯразореро бубинӣ беруни шаҳр асту бас,
Ҳар биёбон дар вучудаш шӯразоре доштаст.
Доҳили шаҳри қадима бар лаби оби Хучанд,
Сад ҳазорон сирри дилро ихтиёре доштаст.
Зинати шаҳри Хучанди мост Шайхи Маслиҳат,
Эй Ҳусайн, аз аҳли дил дунё нигоре доштаст.

01.07.2021.

БАШОРАТҲОӢ ТАӢРИҲӢ ЗӢ АЧДОД АСТ, МЕДОНӢ? (2547)

БашоратҲоӢ таӢриҲӢ зӢ ачдод аст, медонӢ?
Садои кӯҳкану Ҳусрав зӢ Фарҳод аст, медонӢ?
Ба амри Ҳусраву Ширин, ки раҳ Ҳамвора пайдо шуд,
Ҳазорон қиссаи Исо зӢ милод аст, медонӢ?
Шикори мурғ мамнуъ аст, агар сайди ҳарам бошад,
Шиори мурғу Ҳам моҳӢ зӢ сайёд аст, медонӢ?
ЗӢ тирандозии сайёд сайде мешавад бечон,
ҲаробиҲоӢ Шом аз сӯи Бағдод аст, медонӢ?
Ба роҳи ҳақ намудори ҳидоят оварад доим,
Ҳама некӯии олам зӢ иршод аст, медонӢ?
Ҳусайно, мисли Ҳамсолон ба шастушаш расидӢ ту,
Насими пирӢ ҳар гоҳе зӢ ҳаштод аст, медонӢ?

03.07.2021.

БИЧӢ ЭҲСОНИ СОЛИКРО, БИХОӢИ РОӢИ ИРФОНИ (2554)

БичӢ эҳсони соликро, бихоӢи роҳи ирфонӣ,
Ба номат қиссаҳо гӯяд шаҳаншоҳони Хоқонӣ.
Бирав бо роҳи Кайхусрав, бимонад сафҳаи таърих,
Биной пояи давлат зи хидматҳои Сомонӣ.
Дар ин айёми пурмачро шаҳаншоҳу гадоро бин,
Ту шукре кун ба рӯзи худ, ба он айёми боронӣ.
Асолат диду Бинёмин бигуфто Юсуфи Мисрӣ,
Намонам ман туро рафтани ҳар он гаҳ доман афшонӣ.
Муборақ дон ҳаёти худ нигар бар Қайсару Доро,
Низоми зиндагониро бидон аз ҳатти пешонӣ.
Хусайно, фикри фардо кун, бигӯ ҳарфи ҳакимона,
Магӯ ман олимам ҳаргиз, гар Афлотуну Лукмонӣ.

10.07.2021.

ШУКРИ ҲАҚ МАН АЗ ГУЛОБЕ ДУРРИ МАКНУН ЁҒТАМ (2578)

Шукри ҳақ ман аз гулобе дурри макнун ёфтам,
Қадри он бо ҳикмате дар пирӣ акнун ёфтам.
Ҳар суҳан дар шеъри шоир лаззати ишқ асту бас,
Дар мақоми назми худ онро дигаргун ёфтам.
Сад ҳазорон ошиқон бо ҳасрати худ рафтаанд,
Шухрати девонаро аз феъли Мачнун ёфтам.
Кӯҳу саҳро аз даво ҳолӣ набошад ҳеҷ гоҳ,
Ман дарахту сабзаро аз дашти ҳомун ёфтам.
Қиссаи шаҳри Бухоро ибрате шуд баҳри ман,
Беҳаё, бешармиро аз деҳа берун ёфтам.
Худ бигуфтӣ дар ғазалҳо бо ишора, эй Ҳусайн,
Шарҳи маъниро мудом аз ҳарфи гардун ёфтам.

18.08.2021.

НАҚҲАТИ ГУЛҲОИ РАНГИН АЗ ГУЛИСТОН МЕРАСАД (2587)

Нақҳати гулҳои рангин аз гулистон мерасад,
Чаҳчаҳи булбул ба гулшан аз найистон мерасад.
Пири комил Шайхи Аттор аст умре баҳри мо,
Қиссаи даврони Билқис аз Сулаймон мерасад.
Донишу ҳикмат ба дунё обрӯ орад ба ту,
Иzzати кас дар ҷаҳон аз илму ирфон мерасад.
Ҳеҷ кас, гарчи паямбар, дар ҷаҳон поянда нест,
Қадри умратро бидон, рӯзе ба поён мерасад.
Пуштибонӣ дар замон пояндагӣ дорад ба худ,
Кашфи асрори ҳифозат аз ниғаҳбон мерасад.
Эй Хусайно, ҳар чӣ гуфтӣ баҳри халқу миллатат,
Бо тариқи як ривоят назми девон мерасад.

25.08.2021.

ДАР БИЁБОН РЕГИ САҲРО ОБИ ДАРЁ КАӢ ХӢРАД? (2594)

Дар биёбон реги саҳро оби дарё кай хурад?
Ӣ бидонад дар зимистон раҳми гул то кай хурад?
Оби боронро бубинӣ маҷмааш дар зери санг,
Решаи гул худ бидонад реги саҳро кай хурад?
Дар зимистон мурғи доно сӯи мағриб раҳгузар,
Дар баҳорон аҳли машрик боди сармо кай хурад?
Дар баёни мурғи нодир қиссаҳои кӯҳи Қоф,
Донаи хирман ба саҳро мурғи Анқо кай хурад?
Тоҷири содиқ ба мардум нафъ орад дар амал,
Бе тичорат, ҳам садоқат суди савдо кай хурад?
Аз фатово баҳри мардум муфтигӣ дорад Ҳусайн,
Аҳли тақво нони худ бе ҳарфи фатво кай хурад?

04.09.2021.

ГАВҲАРИ ҲАҚ АЗ САМО ОЛИҚАНОБ ОВАРДА БУД (2602)

Гавҳари ҳақ аз само олиқаноб оварда буд,
Баҳри Иброҳим хабар ҷангоми хоб оварда буд.
Қиссаи Мӯсову қассоб аз ривоёти Набӣ,
Дар раҳи эҷози мардум моҳтоб оварда буд.
Ҳаққи модарро бигуфтам, гарчи довар нестам,
Дар баёни роҳи ҳақ довар китоб оварда буд.
Дар раҳи меҳру вафо модар намуна баҳри мо,
Норизогӣ модарон хашму итоб оварда буд.
Аллаҳо аз баҳри кӯдак роҳати ҷисм асту бас,
Бо навозишҳои худ бар дида хоб оварда буд.
Ҳар кучо соҳибдӯе марди солах, эй Ҳусайн,
Ҳамраҳаш садҳо дуои мустаҷоб оварда буд.

12.09.2021.

МАН РАВШАНИРО ДАР ДИЛАМ АЗ НУРИ ИМОН ЁФТАМ (2611)

Ман равшаниро дар дилам аз нури имон ёфтам,
Ҳамчун ситора дар само нури дурахшон ёфтам.
Донӣ ҳақиқат рамзи ман ҳар он чӣ гуфтам баҳри ту,
Ҳам аз барои дарди худ дурдона дармон ёфтам.
Некӯӣ сурат дар масал дар қиссаҳо омад Юсуф,
Ман ҳикмати зебоиро аз хатти дастон ёфтам.
Поёни кор ояд ба худ вақто ки об аз сар гузашт,
Ғамгинӣ омад бар касе, сар дар гиребон ёфтам.
Дар қисмати молу манол мавъуде бошад ризқи халқ,
Сарчашми рӯзирасон аз абру борон ёфтам.
Ёдоварӣ карда Ҳусайн асрори худро дар ғазал,
Иқболи бахтамро мудом аз сирри пинҳон ёфтам.

23.09.2021.

ПЕШИ МАРДУМ ИН ЗАМОН, ҚАДРИ СУХАН АФТОДААСТ (2618)

Пеши мардум ин замон қадри сухан афтодааст,
Ҳарфи булбул, сабзаву гул аз чаман афтодааст.
Дар замири миллати ман меҳрубонӣ аз азал,
Бадгумонӣ бо ҳадаф аз мову ман афтодааст.
Ҷомаи Юсуф зи доман ҷовидон дар қиссаҳо,
Оташи ишқ асту он дар пираҳан афтодааст.
Аз сухан дар банд шуд Мансури Ҳаллоҷ оқибат,
Байни хосу ҳам авом банд аз расан афтодааст.
Тухмате н-ояд ба ту, аз моли ноҳақ кун ҳазар,
Роҳи ҳақ андар амал бухтоншикан афтодааст.
Назди Холиқ неъмате садҳо иноятҳои халқ,
Шарҳи ашъори Ҳусайн дар анҷуман афтодааст.

01.10.2021.

ҲАР КУҶО БОШАД АЗИЗЕ БАҲРИ МАН ОН ҶО ХУШ АСТ (2621)

Ҳар куҷо бошад азизе баҳри ман он ҷо хуш аст,
Аз азизон суҳбате дар назди ҳар доно хуш аст.
Лаҳзаҳои беҳтарин ин ҳамдамӣ дар роҳи ҳақ,
Суҳбати бегона бошад, яккаву танҳо хуш аст.
Зухраи заҳро ҷу бинӣ қисса ояд аз ҷароғ,
Дар дурахши оби дарё Тоҳиру Зухро хуш аст.
Бадгуҳар ҳар ҷо, ки бошад нохушӣ ояд ба ту,
Одами бадро наидан баҳри нобино хуш аст.
Дилбару дилдорӣ бошад бурҷи равшан дар назар,
Аз барои дилрабой мавсими ҷавзо хуш аст.
Дар нишони поси хотир ибрате дорӣ, Ҳусайн,
Аз каломат байни мардум руҳи Мавлоно хуш аст.

02.10.2021.

ХОҲӢ АГАР РОҲИ ҲАҚ, БИЧӢ РОҲИ МУЛОҚОТ (2635)

Хоҳӣ агар роҳи ҳақ, бичӯ роҳи мулоқот,
Дар ҳар кучо, ки бошӣ бар ту ояд муроот.
Хушлафзӣ дар назар гир, пастӣ макун ту ҳаргиз,
Монанди феъли солиқ бирав сӯи мақомот.
Сад матлабе бидорад дасту забони мардум,
Аз нақши ҳар калима хони ту нафю исбот.
Пайдо шавад намуна аз қиссаи хурофа,
Бо эътиқоди ношӣ марав роҳи хурофот.
Дар нақши марди солеҳ ҳамчун Зунуни Мисрӣ,
Асрори дил бигуфтӣ бо рамзу ҳам ишорот.
Андар кутуби олам Тури Сино, эй Хусайн,
Андар садо дар дилат аз баҳри ту муноҷот.

22.10.2021.

КАЛОМИ ОРИФИ ШОИР ҲУРУФИ ДИЛНИШИН ДОРАД (2661)

Каломи орифи шоир ҳуруфи дилнишин дорад,
Шавад розӣ ба хушкомӣ, ки хатте дар ҷабин дорад.
Фасоҳат дар забони вай, балоғат дар каломи вай,
Ба вақти гуфтани шеъраш маонӣ дар камин дорад.
Сару сомон кунад шоир бо савти довудӣ ҳар дам,
Хатои ҳарфи худро ӯ ба зери остин дорад.
Риёзат мекашад доим Сулаймон аз барои намл²²,
Вале ҷинро ниғаҳбон аст ҳар он ҷӣ дар нигин дорад.
Ба нури ҷашми худ бингар аҷоибҳои дунёро,
Мағӯ ғофил ҳақиқатро, ки ҷашми покбин дорад.
Ҳусайно, рӯзи фардоро тафаккур кун ба навгонӣ,
Маонӣ шеъри ҳар ориф нигоҳи пешбин дорад.

26.11.2021.

22 Намл – мӯрча.

ЯК ТАРАФ БОШАД ТАҲАММУЛ, КӢҲУ ДАРӢ ЯК ТАРАФ (2697)

Як тараф бошад таҳаммул, кӢҲу дарӢ як тараф,
Дар тарози вай адолат реги сахро як тараф.
КӢҲу дарӢ, реги сахро зиндагӢ ишқ асту бас,
Дар мақоми қиссаҳо Вомиқ ва Узро як тараф.
Исмате хоӢ ба нафсат сураи Юсуф бихон,
Рози Искандар шунав ҳамроҳи Доро як тараф.
Ардашери Бобакон аз ҷумлаи ИсфандиӢр,
Дар ақида, дар ҳадаф руҳи Масеҳо як тараф.
Пайрави аҳли тасаннун худ наҷоти миллат аст,
Дар раҳи ислоҳи мо пайғоми доно як тараф.
Дар хабар он ҳар ҷӣ омад ҷониби ту, эй Ҳусайн,
Худ расон бо назми худ пайғоми маъно як тараф.

01.01.2022.

ИЗЗАТУ ИКРОМИ ҲАҚ АЗ БАҲРИ ИНСОН ШУД ШАРАФ (2698)

Иззату икромии ҳақ аз баҳри инсон шуд шараф,
Ибни Одам доимо дар роҳи имон бо шараф.
Дар хабарҳои илоҳӣ қиссаи мулки Сабаъ,
Баҳри Довуди набӣ мулки Сулаймон шуд шараф.
Эътибори ҳар нафар вобаста бо ахлоқи вай,
Худ равад бо маъсият дар роҳи шайтон бешараф.
Ҳар чӣ қардӣ дар ҳаётат аз гунаҳ, ислоҳ кун,
Эй азизам, тавба кун, роҳи пушаймонӣ шараф.
Сарбаландӣ баҳри инсон пайравӣ дар роҳи ҳақ,
Ту бубин дар ҳар мақом аз ҳақ гурезон бешараф.
Обрӯю эътиборе аз Худо бошад, Ҳусайн,
Шукри неъматҳо кунад баҳри ҳаҳонбон бо шараф.

01.01.2022.

ДАРЁ ШАВАД ХУД ЗАРФИШОН ҲАР КАС, КИ ХОНАД ҚУЛАЪУЗ (2709)

Дарё шавад худ зарфишон ҳар кас ки хонад Кулаъуз,
Аз мавчи дарё беziён ҳар кас ки хонад Кулаъуз.
Оромиш ояд аз само аз сураи Носу Фалақ,
Пайдо шавад вақти азон ҳар кас ки хонад Кулаъуз.
Дар бистари беморияш карда тиловат он Расул,
Сирре бубинад дар ниҳон ҳар кас ки хонад Кулаъуз.
Носу Фалакро ту бубин бошад шифои ҷону тан,
Дардаш бигардад ноаён ҳар кас ки хонад Кулаъуз.
Тафсири Пайғамбар ба ҳақ омад башорат баҳри мо,
Номаш бимонад ҷовидон ҳар кас ки хонад Кулаъуз.
Ҳарфи башорат омада дар рӯзи маҳшар, эй Хусайн,
Худ бигзарад аз имтиҳон ҳар кас ки хонад Кулаъуз.

14.01.2022.

ДАР МАДИНА БАҲРИ ҲУЧЧОЧ БЕҲТАРИН БОШАД ГАРАЖ (2718)

Дар Мадина баҳри ҳучҷоч беҳтарин бошад гараж,
Чун нишона бар мусофир сарнишин бошад гараж.
Тоҷику ўзбеку тотор дар раҳи меҳмониҳо,
Суфрааш бодому мағзу ангубин дорад гараж.
Равзаи поки Муҳаммад рӯ ба рӯ бо сад гуле,
Бӯи гул ҳамбӯи сумбул анбарин бошад гараж.
Хидмати ҳучҷочи тоҷик ифтихори соҳибон,
Аз барои ҳар мусофир нафъи дин бошад гараж.
Шайхи он шуд Абдуқодир бо қарам дар роҳи ҳақ,
Қудсият андар Мадина зарзамин бошад гараж.
Шаҳри Пайғамбар шуда ҷои муқаддас, эй Ҳусайн,
Бар висолаш ҳамраҳӣ кун гар яқин бошад гараж.

21.01.2022.

МАЪШУҚАМ АНДАР САМОВУ ДАР ЗАМИН ОШИҚ МАНАМ (2724)

Маъшуқам андар самову дар замин ошиқ манам,
Дар баёни рози пинҳон беҳтарин ошиқ манам.
Дар сифоти Юсуфи Миср аҳсан омад қиссае,
Чисми ман дар чустучӯ руҳи амин, ошиқ манам.
Дар вафову аҳди худ ман ҳамчу Яҳёи набӣ,
Назди Довудам чу оҳан дар ямин, ошиқ манам.
Мавҷи дарё бо наҳанге ишқи Юнус дар назар,
Бар фарози Тури Сино дар камин ошиқ манам.
Хотами дасти Сулаймон ишқи деу ҳам парӣ,
Бо муҳаббат бо садоқат бенигин ошиқ манам.
Дар вучуди ишқи шайдо бо хамӯшӣ гӯ, Ҳусайн,
Бо дилу ҳам бо забонам оташин ошиқ манам.

31.01.2022.

НАЗДИ МОДАР БОӢӢ КАРДАН ХУД АҶАБ ДАВРОН БУДАСТ (2730)

Назди модар боӢӢ кардан худ аҷаб даврон будаст,
Дар зимистон домани ӯ рӯзи тобистон будаст.
Саргузашту қиссагӯӣ дар куҳистони баланд,
Баҳри мо сарчашмаи ҳар донишу ирфон будаст.
Боқӣ монад лаззати он шири модар чун асал,
Мункири роҳи ҳақиқат чоҳилу нодон будаст.
Хоҳиши модар ба дунё махфӣ монад аз азал,
Меҳри модар бо муҳаббат дар дуо пинҳон будаст.
Навҷавонӣ бо саодат ғунҷаи гул дар назар,
Тифлию домони модар бо гуле яксон будаст.
Дар зимистон баъди рафтани худ бигуфтӣ, эй Ҳусайн,
Ман надонистам баҳоре модарам меҳмон будаст.

05.02.2022.

ЭЙ ГУЛИ МАН, БО ДИЛИ ХУД ЧОНИБИ ГУЛЗОР ОЙ (2749)

Эй гули ман, бо дили худ чониби гулзор ой,
Хона ба хоре ниҳода, хез ту, як бор ой.
Накҳати гулҳои ин гулзор мебахшад фарах,
Баҳри бедории дил бо нусрати бедор ой.
Ҳаст чун роҳи Зулайхо ибрате бар дигарон,
Юсуфи Канъонӣ манам, ту аз паси девор ой.
Чун туй аҳли вафо, Лайлӣ машав ба ҳар касе,
Сӯйи Мачнуни худат, эй марҳами бемор ой.
Чун Зулайхо ишқи Юсуфро ту бар ҳар кас мағӯ,
Бар тичорат чун харидоре ту бар бозор ой.
Ҳикмати меҳру шифо ҳарфи сазовори Хусайн,
Айби ман нодида гир, бахшову дигар бор ой.

20.02.2022.

САРНАВИШТИ ҲАР МАКОНЕ ҚАЛЪАРО БӢСТОН КУНАД (2763)

Сарнавишти ҳар маконе қалъаро бӢстон кунад,
Дар зимистон оби яхро санги тобистон кунад.
Қудрати ҳақ дар адолат ҷорӣ бошад бо маром,
Марди раҳгумкардари ӯ солики майдон кунад.
Панд бишнавар, дар ҳаётат аз паси душман марав,
Дар дилаш буғзу адоват шубҳаро бурҳон кунад.
Ногаҳон офоти дунё сар занад бар номурод,
Нохушоянди ҳаводис ғарқи сад тӯфон кунад.
Қиссаи Довуд бошад назди Луқмони Ҳаким,
Аз Сулаймон як ривоят бандаро Луқмон кунад.
Бо латофат ҳар кӣ гӯяд шарҳи байтатро Ҳусайн,
Метавонад дар мақоме нуктаро девон кунад.

12.03.2022.

АНВОРИ ХУРШЕД АЗ САМО, ГАВҲАР ЗИ ДАРЁ ОМАДА (2769)

Анвори хуршед аз само, гавҳар зи дарё омада,
Шукрона мегӯям сафо бар хонаи мо омада.
Аз баҳри миллат шеъри ман монанди хатти Каҳкашон,
Бо як низоми раҳравӣ карвон зи саҳро омада.
Бо сад умеду орзу тавлиди ҳарфи ман бувад,
Ҳар модаре бо кӯдакаш бо рӯи зебо омада.
Ҳар шориҳе дар назми ман шарҳаш надонад дар амал,
Андар гулистони ғазал баҳри тамошо омада.
Ту чоҳи Замзамро бубин муъҷиза бошад баҳри халқ,
Он оби чаҳ бо амри Ё чӯшида боло омада.
Замзам ту донӣ, эй Ҳусайн, аз Ҳочару Исомил аст,
Аммо зи Кавсар баҳри мо бар мулки дунё омада.

14.03.2022.

ҲАЗРАТИ МАВЛОИ БАЛӢӢ ШАӢӢӢ СОӢИБМАЗӢАБ АСТ (2806)

Ҳазрати Мавлои БалӢӢ шайхи соӢибмазӢаб аст,
Худ бигуфто бесадо аз насли олимашраб аст.
МавлавӢ БалӢӢ ба ин олам надорад эӢтиёч,
Ҳоҷати худро бигуфтан расми соӢибматлаб аст.
Ҳар чӢ гуфто МавлавӢ он доруи дард асту бас,
Як сухан дар назди чоӢил Ӣамчу неши акраб аст.
Қиссаи МӢсову Исо дар каломаш муътабар,
РоӢи ПайӢамбар ба дунё равшанӢ андар шаб аст.
Нафъи адёни самовӢ дар ғазал, дар «МаснавӢ»,
Дар само баӢри Ӣидоят Ӣамчу нақши кавкаб аст.
Мавлавиро, эӢ Ҳусайно, соӢиби иззат бидон,
БеӢтарин ӢадӢи ИлоӢӢ Ӣарфи соӢибмактаб аст.

15.04.2022

МАЪРИФАТ ДАР ИЛМУ ДИН ДУШВОРИРО ОСОН КУНАД (2815)

Маърифат дар илму дин душвориро осон кунад,
Дар баёни қиссаҳо аз Рустами Дастон кунад.
Саргузашти ҳар нафар вобастагӣ дорад ба худ,
Моли сарват ҳам гадоро шахси бозаргон кунад.
Беҳаё дар байни мардум зиндагӣ дорад бубин,
Дар маҳовил бо тафохур ҷисми худ урён кунад.
Ҳар кӣ бо бугзу адоват дар дилаш бошад ҳасад,
Бо нидои номуносиб номи худ нодон кунад.
Соҳиби ахлоқи некӯ дар амон бошад мудом,
Аз барои ҳифзи худ бегонаро дарбон кунад.
Навниҳоли ҳарфи ту бошад, Хусайно, дар мақом,
Соҳиби бӯстонсаро гулхонаро девон кунад.

13.05.2022.

ЭӢ КОШ, БА ЯК САВДО БАР МАН НАЗАРАТ АФТАД (2849)

ЭӢ кош, ба як савдо бар ман назарат афтад,
Аз баҳри тасодуфҳо роҳи гузарат афтад.
Ҳамболу пари мурғон парвоз кунӢ бар ман,
Як қатраи бороне аз болу парат афтад.
Он қатраи боронро ман мешумарам гавҳар,
Љуброни зарар гӢям, як мӢи сарат афтад.
Овози дилам бишнав бо зоҳиру бо ботин,
Ҳар қатра, ки дар чашмам бар хоки дарат афтад.
Фатво маталаб ноҳақ гарчанд ба эҳромӢ,
УрӢн бишавӢ ногаҳ эҳроми барат афтад.
ЭӢ ҲоҷӢ Ҳусайни мо, хурсандӢ бикун бо гул,
Гулдаста зи доное ҳар гаҳ ба дарат афтад.

04.06.2022.

РОҲИ ТАЪЛИМИ УЛУМ АЗ НАЗДИ ОН МАВЛО ХУШ АСТ (2866)

Роҳи таълими улум аз назди он Мавло хуш аст,
Дар садаф он сайди дур аз соҳили дарё хуш аст.
Мавчи дарёро бубинӣ ҳикмате дорад ба худ,
Кашфи рамзи ин ҷаҳон бар мардumi доно хуш аст.
Ҳар касе дар васфи Лайлӣ Мачнунӣ дорад ба худ,
Қиссаву афсонаҳо бар Вомиқу Узро хуш аст.
Ошиқони роҳи ҳақ пайваста бо нуру сафо,
Васлу дидор аз азал бар ошиқи шайдо хуш аст.
Нақди бозори ҳаловат аз ҳисоб ояд бурун,
Ризқу рӯзӣ бардавом аз ҳосили савдо хуш аст.
Хотири аҳли хирадро шод гардон, эй Ҳусайн,
Зикри хайри олимон дар олами маъно хуш аст.

21.06.2022.

РАҲМУ ШАФҚАТ БАӢНИ ХАЛҚ АЗ АДЛИ СУЛТОНӢ БУВАД (2870)

Раҳму шафқат байни халқ аз адли султонӣ бувад,
Эътиқоду эътимод аз роҳи имонӣ бувад.
Дину ойини мусулмон нафъи инсон дар назар,
Аҳли тақво бар мақом аз илми ирфонӣ бувад.
Раҳму нусрат аз Худо шуд, гул биборад аз само,
Раҳмати ҳақро талаб рӯзе, ки боронӣ бувад.
То тавонӣ дар ҳаётат гарқи исён ту машав,
Гарчи махфӣ кори бад охир пушаймонӣ бувад.
Ҳақ бидонад феъли моро ошкоро ё ниҳон,
Рӯзи ҳашр ифшо намояд, гарчи пинҳонӣ бувад.
Ҳар чӣ дидӣ дар ҳаётат шукри неъмат кун, Ҳусайн,
Эҳтироми мардумон мулки сулаймонӣ бувад.

23.06.2022.

МАТАРС АЗ РОҲЗАҶУ ДУЗДЕ, АГАР МОЛАТ ҲАЛОЛ, ЭЙ ДҶСТ (2874)

Матарс аз роҳзану дезде, агар молат ҳалол, эй дӯст,
Бихур ошат сари кӯча ба мардум он мақол, эй дӯст.
Бихонӣ қиссаи Юсуф Зулайхо даст бар доман,
Мақоми ошиқони дил ба савдои висол, эй дӯст.
Сухан доништа бояд гуфт вагарна зиштиҳо орад,
Суханҳои ҳақимона ба ҳусни ту ҷамол, эй дӯст.
Ҳама дороии олам зи аҳволи Банӣ Одам,
Дили мо дурӣ меҷӯяд зи андуҳу малол, эй дӯст.
Улуми орифони даҳр ба ту шодобиҳо орад,
Нигар сарчашмаи ҳикмат зи сар оби зулол, эй дӯст.
Ҳама хушбахтии олам Ҳусайно, дар давоми умр,
Ҳар он заҳмат зи дасти ту саодатро камол, эй дӯст.

26.06.2022.

САРСОНУ САРГАРДОН МАКУН ТУ ИН ДИЛИ ОВОРАРО (2877)

Сарсону саргардон макун ту ин дили овораро,
Гум гаштаву ҳайрон макун ту мардуми бечораро.
Меҳру муҳаббат дар дилу ҳам ошику маъшук ту,
Эй ишқ, бингар роҳи худ, то худ бисозӣ чораро.
Ман ошиқи бечораам гуфто Зулайхо бар Юсуф,
Пайваста гардон бо гуле ту пардаи садпораро.
Ту Лайлию Мачнун бубин ҳам Вомику Узро бубин,
Дар қиссаҳо пайдо накун ту ошиқи рухсораро.
Ишқи Илоҳӣ чун даво бошад ба кулли дардҳо,
Аз баҳри беморон намо ту маъшуқи ҳамвораро.
Дар роҳи ишқи орифон ҳар он чӣ гуфтӣ, эй Ҳусайн,
Аз баҳри ҳадӣи мардумон ту гум макун наззораро.

26.06.2022.

ЧАШМАИ ҲИКМАТ БАРОЯД АЗ ДИЛУ АЗ ЧОНИ МАН (2885)

Чашмаи ҳикмат барояд аз дилу аз чони ман,
Қатраро дарё намояд дидаи гирёни ман.
Дурӣ чустам аз такаббур адлу эҳсон дар назар,
Раҳ кушояд бар адолат паллаи мизони ман.
Шухрати манро бичӯй ҳикмати ҳақ асту бас,
Дар дили аҳли башар шуд хонаву унвони ман.
Беҳтарини қиссаҳо бикшода чашмони Набӣ,
Чашми ҳикматро кушояд Юсуфи Канъони ман.
Дар ҳаётам ҳар чӣ кардам баҳри халқу миллатам,
Дар ҷавоби ҳар суоле ҳуччату бурҳони ман.
Панду андарзи ҳакимон дар ғазал гуфтӣ, Ҳусайн,
Кашфи ирфонӣ намояд ҳикмати девони ман.

28.06.2022.

ЭӢ АЗИЗАМ, ДАР ҲАӢТАТ ҲАР КУҶО БЕ МАН МАРАВ (2889)

ЭӢ азизам, дар ҲаӢтат Ҳар куҶо бе ман марав,
Вақти Ҳичрат бетафаккур норизо бе ман марав.
ҲамраӢи кун бо садоқат дар сафар ё дар Ҳазар,
Гарчи бинӢ сад мусофир бенидо, бе ман марав.
Дар Ҷавоби Ҳар нидое сад садо ояд ба ту,
Аз нигоӢи расми худ нақши Ҷудо бе ман марав.
Сарнавишту бахти инсон баҳрае дорад ба худ,
Аз барои қисматат ман Ҷонфидо, бе ман марав.
Бахшиши роӢи азизон ҲамраӢи ғор асту бас,
Гарчи дидӢ дар раҳат сад раҳнамо, бе ман марав.
Бо муҳаббат, бо садоқат баҳри ту гӯяд Ҳусайн,
Ҳарфи ман аз баҳри ту нури дуо, бе ман марав.

29.06.2022.

МАН БИДОНАМ АЗ АЗАЛ АЗ ХОК ПАЙДО ГАШТААМ (2903)

Ман бидонам аз азал аз хок пайдо гаштаам,
Ҳамчу моҳӣ беҳабар дар зери дарё гаштаам.
Обу хоки ин замин бошад муқаддас баҳри ман,
Бо баёни ҳикмате чун гул шикуфо гаштаам.
Ҳамчу сайёҳ омадам ибрат бигирам то зи хайр,
Дар ҷаҳони нозанин баҳри тамошо гаштаам.
Гарчӣ ман мулло шудам, бе айбу бе нуқсон наям,
Бовучуди некиҳо домони дунё гаштаам.
Шукр гӯям рӯзу шаб рафтам ба Саҳрои кабир,
Бо умеди раҳматаш аз роҳи саҳро гаштаам.
Гарчӣ пайғамбар наям, мероси вай андар барам,
Дар раҳи эҳёгарӣ ҳамчун Масеҳо гаштаам.
Эй Ҳусайно, худ бигуфтӣ кош бошам ман саъид,
Дар давоми умри худ бе як муаммо гаштаам.

05.07.2022.

ЭӢ САБО, БАР ВАТАНАМ МУЖДАӢ ЭӢСОН БИРАСОН (2906)

ЭӢ сабо, бар Ватанам муждаӢ эӢсон бирасон,
Дар раӢи нуру зиё шамъи фурузон бирасон.
НакӢати бӯи гуле бӯи биӢишт аст маро,
Аз само рамзи наво базми гулистон бирасон.
Гулшани Ӣикмати мо дар дили мардони накӯ,
Нарасад гулбасаре, баргаи райӢон бирасон.
Ватанам дар дили ман дилбарӢ дорад бо худ,
Зи гулистону чаман мужда ба чонон бирасон.
Равиши одати ту тарӢи назар бошаду бас,
Ба адаб сирати худ накшаи девон бирасон.
БеӢтарин Ӣикмати ту панди Ӣакимона, Ӣусайн,
Ту бикун шукри Ӣудо, Ӣисса ба поён бирасон.

08.07.2022.

ДАР БАЙНИ ХАЛҚИ ОЛАМ МОНАНДИРО НАДИДАМ (2935)

Дар байни халқи олам монандиро надидам,
Дар хулқу хусни одам монандиро надидам.
Аз қудрати Илоҳӣ ҳар кас ба сурати худ,
Ман дар дуои Хотам монандиро надидам.
Ҳар як дуои Хотам пайвастаи само аст,
Дар бӯстони Марям монандиро надидам.
Гарчанд гуфт Саъдӣ аз қиссаҳои Хотам,
Андар саҳои Хотам монандиро надидам.
Тавлиди оби дунё пайдо шавад зи қатра,
Дар рӯи гул чу шабнам монандиро надидам.
Баргу навои шеърат гулдаста шуд, Хусайно,
Дар сад навои хуррам монандиро надидам.

29.07.2022.

МАӢӢ БЕӢУДА ШУД ПАӢДО ӢАР ОН ӢӢ ДАР АМИН БОШАД (2940)

МаӢӢ беӢуда шуд пайдо Ӣар он ӢӢ дар амин бошад,
Ба назди Холиқи дунӢ латифу нозанин бошад.
Ниғаҳбонии ин дунӢ наорад сахтӢ бар мавло,
Баёни илму Ӣам ирфон нигоӢи аввалин бошад.
НамудорӢ шавад асрор агарчи заррае дар кӢх,
Ба чашми ӯ аён гардад ниӢону Ӣам дафин бошад.
Машав мункар ба роӢи Ӣақ, хиёнат қиссаи занбӯр,
Шавад захре ба як дарё агарчи ангубин бошад.
Бигуфто он Расули Ӣақ низоми воҷиботи дин,
Талаб кун дар раӢи таълим улуме гар ба Чин бошад.
НигоӢи ту ба ин дунӢ, Ӣусайно, аз шараф омад,
Муайян шуд Ӣама корат, чу хатте дар Ӣабин бошад.

30.07.2022.

ҚАВОНОН ДАР РАҲИ ҚУРМУ МАН ИСТИҒФОР МЕКАРДАМ (2950)

Қавонон дар раҳи қурму ман истиғфор мекардам,
Ба ақли кӯдакияи ман гунаҳ инкор мекардам.
Бигӯям шукри ин неъмат нарафтам дар раҳи исён,
Ҳазорон ояти Куръон ба дил такрор мекардам.
Ҳар он кас қиссае гӯяд зи ишқи Вомику Узро,
Муҳаббат аз само ояд, шиори ёр мекардам.
Зи ман гар оқиле ранҷад ҳамона рафтаам наздаш,
Чудойӣ хоҳад аз ман ӯ, зи гул девор мекардам.
Муросову мадороро гирифтаам бар ҷивори худ,
Барои рафтани ағёр раҳи ҳамвор мекардам.
Хусайно, ҳоли худ гуфти ту баҳри ҳар ғазалхоне,
Зи назми Ҷомию Саъдӣ сухан изҳор мекардам.

03.08.2022.

БАӢДИ ЗИМИСТОНӢ ХУНУК ФАСЛИ БАӢОР ОЯДАТ (2956)

БаӢди зимистон хунук фасли баӢор оядат,
МазӢари навмедӢ макун нусрати ёр оядат.
Бо дилу ҷон ту аз Худо некии ин ҷаӢон бипурс,
Хирмани гул зи гулшане гар ба канор оядат.
Қиссаи куръонӢ бубин исми Юсуф дар назар аст,
Аз ҳарами азизи Миср ошиқи зор оядат.
Дулдули ин шери Худо, буроқи Мустафо бубин,
Қиссаи майдони АлӢи зи асп сувор оядат.
Дар сафару дар ҳазарат ба роӢи худ нишона гир,
Гарчи нахоӢӢ душманат роӢи дучор оядат.
Хушдилиро ба роӢи худ ишора кардӢ, эӢ Ҳусайн,
Ҳар хабаре зи ғайб ба ту чу хушгвор оядат.

05.08.2022.

ШУКРИ ҲАҚ, БАР ИН ҲАЁТ МАН ҲАМЧУ МЕҲМОН ОМАДАМ (2995)

Шукри ҳақ, бар ин ҳаёт ман ҳамчу меҳмон омадам,
Беҳиҷолат бо рачо бе амру фармон омадам.
Бо баёни ҳолати худ дар умури зиндагӣ,
Назди мардум муфтахар бо аҳду паймон омадам.
Хидматам дар роҳи дин дар минбару дар мучтамаъ,
Дар баёни илми фикҳ аз роҳи осон омадам.
Шукри Мавло мекунам, ки назди халқу миллатам,
Аз ҷавонӣ босафо бо нури имон омадам.
Даъвии ночо накардам дар умури зиндагӣ,
Баҳри таъмири ҷаҳон ман ҳамчу инсон омадам.
Ҳам қасида, ҳам ғазал, ҳам маснавӣ гуфтӣ, Ҳусайн,
Бо баёни насри худ бо шарҳи девон омадам.

08.09.2022.

СИПОСИ БЕАДАД ГӢЯМ МАН ОН СОҲИБАДОЛАТРО (3001)

Сипоси беадад гӢям ман он соҳибадолатро,
Ки ӯ аз баҳри ман дода дар ин дунё кароматро.
Ба номи неки Пайғамбар фиристонам дуруди худ,
Умеди маҳшаре дорам ман он соҳибшафоатро.
Вучудаш раҳмати олам – нидо омад ба ҳусни хулк,
Ҳазорон офарин бодо камоли ин рисолатро.
Ризои ҳақ бипурсам ман ба асҳобу ба ёронаш,
Нишони хайр бинмуданд ба рафторе садоқатро.
Сано гӢям зи сидқи дил ба соҳибмазҳабони фикҳ,
Ки талқин кардаанд онон ба мо роҳи ибодатро.
Ҳусайно, ибтидо кардӣ китоби нав ба назми худ,
Бипурс аз Холиқи якто давоми ин саодатро.

15.09.2022

ЮСУФО, ОМАД ХАБАР, ЁРИ ВАФОДОР ОМАДАСТ (3128)

Юсуфо, омад хабар, ёру вафодор омадаст,
Ман Зулайхо гуфтаву бо ҷисми бемор омадаст.
Гарчи чандин солҳо бигзапта бошад бар шумо,
Оташи ишқе ба дил аз баҳри дидор омадаст.
Юсуфи Канъонӣ гуфто мефурӯшам қалби худ,
Дар замони пирияш бар ман харидор омадаст.
Мункири роҳи залолат тавба омад аз Насух,
Ҳам Зулайхо бар Юсуф аз баҳри инкор омадаст.
Ошиқони роҳи ҳақ пайваста бо аршу само,
Дар раҳи сидку вафо ишқи сазовор омадаст.
Ту бигуфтӣ аз Юсуф, ҳам аз Зулайхо, эй Хусайн,
Баҳри ибрат сураҳо дар нақши аброр омадаст.

19.01.2023.

КАБКУ ШОҲИН БЕМУАММО ДАР ҲАВО ПАР ВО НАКАРД (3224)

Кабку шоҳин бемуаммо дар ҳаво пар во накард,
Болу парри ҳар муаммо худ маро парвона кард.
Дар раҳи меҳру муҳаббат ман ҷаҳиш кардам мудом,
Бо вучуди иштиёқе баҳри ман парво накард.
Қатраи ҳар шабнаме дунёӣ дорад дар бараш,
Дар садоқат субҳдам эҳёи побарҷо накард.
Номи Иброҳим шунидӣ, Ҳочаре омад ба ёд,
Қиссаи номаҳрамиро гесуйи Соро накард.
Дар вучуди худ мубарро қудрати ҳақро бубин,
Гавҳари қиматбаҳо дар зери ҳар дарё накард.
Олами ҳарфи камолат хоби ту бошад, Ҳусайн,
Мазмуни ҳар ҳикмати ту ранҷиши маъно накард.

01.04.2023.

БАЪДИ ҚУРЪОН РАҲНАМО АЗ МУСТАФО ОМАД ҲАДИС (3317)

Баъди Қуръон раҳнамо аз Мустафо омад ҳадис,
Дурри маънӣ аз Худо аз Мустафо омад ҳадис.
Дар илоҷи дарди мардум илми тиб омад муфид,
Бар маризон чун даво аз Мустафо омад ҳадис.
Гуфти Пайғамбар ҳақиқат, манбаи хулқи накӯ,
Лафзу маънӣ беҳато аз Мустафо омад ҳадис.
Эътибору ҳам ҳадаф андешаи ислоҳи халқ,
Дар раҳи шарму ҳаё аз Мустафо омад ҳадис.
Ҳар кучо хонӣ ҳадисе равшанӣ орад ба дил,
Баҳри мо нуру сафо аз Мустафо омад ҳадис.
Илтифоти ҳақ бихоҳӣ дар ниёиш шав, Ҳусайн,
Зикру ҳам вирду дуо аз Мустафо омад ҳадис.

17.06.2023.

ҶАҲОН БОЗОРИ САВДОУ ТИҶОРАТ БО НИЗОМ ОМАД (3348)

Ҷаҳон бозори савдоу тиҷорат бо низоми омад,
Ҳазорон зумраи маъно ба фатво мустадом омад.
Ба қавли олими доно суҳан доништа бояд гуфт,
Надоништа суҳан гуфтан, ба як ҳукме ҳаром омад.
Дар ин дунё ба ҷашми дил, зи бом афтодари бинам,
Барои дидани як гул, чу булбул назди бом омад.
Ҳарисӣ байни инсонҳо зи абвоби тамаъ бошад,
Ҳазорон ҳикмати воло зи Пайғамбар паём омад.
Ғино илҳами ҳақ омад мазомир дар яди Довуд,
Низоми савти доводӣ зи нақши Шашмақом омад.
Зи ҳикматҳои девонат Ҳусайно гавҳаре чида,
Ба пеши роҳи ҳар доно дари дор-ус-салом омад.

04.07.2023.

МАЪРИФАТ ДАР ВАҲДАТИ ҲАҚ АСРИ ИМОНИ МАН АСТ (3360)

Маърифат дар ваҳдати ҳақ асри имони ман аст,
Илму ирфони Илоҳӣ шамси тобони ман аст.
Бо ниёиш ҳам, дуо авроди ман дар нисфи шаб,
Байни мардум аз ҳасад доим ниғаҳбони ман аст.
Саргузашти ҳар ривоят муснаде дорад ба худ,
Қиссаи ногуфтаи ман сирри пинҳони ман аст.
Гар надонам ҳикматеро ман начӯям айби кас,
Иштибоҳи аҳли исён зери домони ман аст.
Интишори ҳарфи ман пайваста бошад бо само,
Дар ғазалҳо ҳар чӣ гуфтам аҳду паймони ман аст.
Матлаи анвори минбар панди худ гуфто Ҳусайн,
Машварат, роҳи насихат зикри девони ман аст.

ДОСТОНИ АҲЛИ ИШҚРО НАЗДИ НОМАРДОН МАГӢ (3538)

Достони аҳли ишқро назди номардон магӢ,
Ёди Афлотун кунӣ, бе ҳуччату бурҳон магӢ.
Пардапӯшӣ баҳри халқ эҳсону инъоми Худо,
Гарчӣ дар исён бувад аз ҷумлаи шайтон магӢ.
Орифу шоир бубин ҷун Ҷомию Шайхи Камол,
Ҳарфи бешарму ҳаё бар шоири ирфон магӢ.
Обу оташ ҷамъ наояд бо ҳадаф дар ҳар мақом,
Сирри дилро ҳеч гаҳ бар омили исён магӢ.
Ғайбати мардум макун ояд надомат баҳри ту,
Як нишони норизо бар шахси беунвон магӢ.
Шоирони мотақаддам ҳамчу хуршед, эй Ҳусайн,
Ҳарфи носанчидаро бар соҳиби девон магӢ.

17.01.2024.

НУРИ ИЛМУ МАЪРИФАТ ОРАД САОДАТ БАҲРИ МО (3590)

Нури илму маърифат орад саодат баҳри мо,
Байни мардум оқибат ояд каромат аз фазо.
Дар улуми дину дунё Ибни Синоро бубин,
Мисли Ҳотам шуҳрати ӯ дар саховат муқтадо.
Илму ирфону карам султони роҳи ҳақ бувад,
Ахтари нуру сафо соҳиблатофат бо ҳаё.
Ҳамрахӣ бо ҷоҳилон бошад малоли хотирам,
Ҳокими соҳибадолат дар қазоват бехато.
Ҳар кӣ донои улум, ӯ вориси пайғамбар аст,
Ҳар кучо як олими соҳибсадоқат ҷонфидо.
Илми дину илми дунё бо ҳадаф гуфтӣ, Ҳусайн,
Баҳри халку миллатам андар ҳидоят раҳнамо.

25.02.2024

ДАР БУҲОРО БӢАЛӢ ШОГИРДИ МАКТАБҲОНА БУД (3595)

Дар Бухоро БӢалӢ шогирди мактабхона буд,
Байни шогирдони мактаб толиби фарзона буд.
Эътиқоду эътимодаш беҳиёнат беҳато,
Дар ақида солим-ул-ақл, аз нифоқ бегона буд.
Маскану маъвои Сино дар раҳи илми шифо,
Бе ҳақиқат, бе адолат ҳукми такфирхона буд.
Аз вучуди Ибни Сино қорӢ шуд асрори ҳақ,
Муътабар шаҳри Бухоро баҳри ӯ пирхона буд.
Дар илоҷи аҳли дард сарчашма буд Шайхурраис,
Баҳри халқу миллати худ қойи ӯ гулхона буд.
ГарчӢ ӯ дар хоки Эрон, руҳи ӯ назди Ҳусайн,
Дар қаҳони мотақаддам иззаташ шоҳона буд.

28.02.2024.

ШУД БАШОРАТ ИБНИ МАРЯМ – НОМИ ИСОИ МАСЕҲ (3629)

Шуд башорат Ибни Марям – номи Исои Масеҳ,
Хушхабар омад ба ҳикмат ҳарфи начвои Масеҳ.
Ӯ нагуфто ман Худо, даъвои инно ҳақ накард,
Ваҳдати раббоният буд асли даъвои Масеҳ.
Дар калисои насоро интиҳо «Аҳди Ҷадид»,
Сурати Марям ба гул нақши тамошои Масеҳ.
Пайравони ҳазрати Исо салибӣ гаштаанд,
Ҳеч набуд аз он нишон аз рӯзи пайдои Масеҳ.
Бо дуо ҳамчун шифо анфоси Исоро нигар,
То расад бар гӯши мардум ҳарфи зебои Масеҳ.
Мушкилӣ аз Ибни Марям ҳеч наомад, эй Ҳусайн,
Дар ҷаҳон рамзи саломат дасти эҳёи Масеҳ.

15.04.2024.

ҲАЗРАТИ МАВЛОИ ҶОМӢ ДАР МАҚОМ – ШАЙХ-УШ-ШУЮХ (3630)

Ҳазрати мавлои Ҷомӣ дар мақом – шайх-уш-шуюх,
Дар китобҳо Шайх Саъдӣ дар калом шайх-уш-шуюх.
Ту бубин аҳли машоих муршиди аҳли башар,
Дар забони аҳли ирфон бо низом шайх-уш-шуюх.
Номи онҳо сад ҳазорон дар мақоми маърифат,
Ман нагуфтам дар ғазалҳо ном ба ном шайх-уш-шуюх.
Назму насри миллати ман раҳбарӣ дорад ба худ,
Хоча Ҳофиз дар ғазалҳо саримом шайх-уш-шуюх.
Иззати аҳли каромат аз само ояд бурун,
Ҳар кучо бинӣ, ки соҳибэҳтиром шайх-уш-шуюх.
Назди ту бошад Ҳусайно, Шайхи Камол чун роҳбалад,
Маслиҳатдин шайхи ирфон мустадом шайх-уш-шуюх.

15.04.2024.

ҲОФИЗИ ШЕРОЗӢ ГУФТО: ДАР ДИЛАМ ТӢҲОНИ ИШҚ (3644)

Ҳофизи Шерозӣ гуфто: дар дилам тӯфони ишқ,
Шеъри ӯ андар мақом мансаби султони ишқ.
Қудрати фармонравой чун амиру подшоҳ,
Аз Самарқанд то Бухоро нусрати даврони ишқ,
Аз Кисой, Марвазӣ то Унсурию Асқадӣ,
Шеъри Бедил баҳри миллат ҷовидон дармони Ишқ.
Шоири мусиқидон аз сарзамини Сугдиён,
Чун Абуҳафси Бухорӣ сотири домони ишқ.
Ту бубин Султон Валад хидмат бикард баҳри падар,
Ҳазрати Мавлои Балхӣ довари мизони ишқ.
Шайхи Аттори Валӣ то Анварӣ донӣ, Хусайн,
Аҳмади Ҷомию Саъдӣ махзани девони ишқ.

26.04.2024.

НОМИ НЕКУ КОРИ ХАӢР БАР МАРДУМИ ДОНО ХУШ АСТ (3666)

Номинеку кори хайр бар мардуми доно хуш аст,
Ноз бо абрӯву чашм бар ошиқи шайдо хуш аст.
Аз Зулайхову Юсуф омад ба Қуръон қиссае,
Беҳтарини қиссаҳо дар назди он мавло хуш аст.
Роҳату осудагӣ идроки завқи мардумон,
Илтизоze аз самоъ дар зеҳни нобино хуш аст.
Аз машаққатҳои дунё то тавонӣ дур бош,
Зиндагӣ беминнате дар айши побарҷо хуш аст.
Аз ҳавои мусиқӣ осоиш ояд мудом,
Истироҳат баҳри мо дар соҳили дарё хуш аст.
Ҳар кучо назму наво гулхона бошад, эй Ҳусайн,
Шеърӯ шоир бомақом дар маҳфили зебо хуш аст.

05.05.2024.

ДАР ИН ҶАҲОНИ ИЛМУ ФАН САРДАҲТАРИ МАҶРО БУБИН (3679)

Дар ин ҷаҳони илму фан сардаҳтари маҷро бубин,
Дар байни гулҳои ҷаҳон гулпарвари маҷро бубин.
Аз Рудақӣ то Бӯалӣ ҳам Бедилу Шайхи Камол,
Дар ҳукми адли босафо сардовари маҷро бубин.
Дунёи кайҳон дар барам ҳамчун нигин дар хотаме,
Гарчанд Сулаймон нестам ангуштари маҷро бубин.
Маҷмуаи оби замин дар баҳру укёнус камин,
Аз баҳри ҳифзи киштиҳо ту лангари маҷро бубин.
Дар назди ҳар гавҳарфурӯш бошад ақиқа аз Яман,
Аммо ба чашми аҳли илм ту гавҳари маҷро бубин.
Бо интиҳоби қофия гуфтӣ Ҳусайно бесадо,
Аз зубдаи аҳли калом ту ҷавҳари маҷро бубин.

17.05.2024.

ДАР ҚИЁСИ ШЕЪРИ ШОИР РӢИ ДИЛБАР ҲАМЧУ МОҲ (3652)

Дар қиёси шеъри шоир рӯи дилбар ҳамчу моҳ,
Чехраи маҳбуби хуршед мебарояд ҳар пагоҳ.
Қиссаи Фарҳоду Ширин сояи наҳр асту бас,
Баҳри Мачнун Лайлӣ бошад дилбари бесарпаноҳ.
Нашаи Айюби Собир ҳикмати аҳли хирад,
Дар азобу дар уқубат ҳеҷ нагӯяд оҳу воҳ.
Фитनावу бугзу адоват зулмате орад мудом,
Раҳму шафқатро набинад ҳар кӣ бошад дилсиёҳ.
Панду андарзи диёнат дар ҳудуди матлабе,
Тури Сино сурма гарид баҳри Мӯсо чилвагоҳ.
Сачдаи аҳли само таъзими Одам, эй Ҳусайн,
Беҳтарин ҷои қаробат дар ибодат сачдагоҳ.

28.04.2024.

АЗ БУЗУРГОНИ ҶАҲОН ЭҶОДИ САД ГУЛҲОНА МОНД (3695)

Аз бузургони ҷаҳон эҷоди сад гулхона монд,
Дар раҳи ободиҳо бо назму наср кошона монд.
Рӯдакӣ бо назми худ сарчашма бошад дар адаб,
Ҳам зи Фирдавсии бузург «Шоҳнома»-и шоҳона монд.
Шукри Мавло мекунам озодӣ омад бар Ватан,
Назди ҷоҳил дар назар озодӣ дар майхона монд.
Ҳар кучо як носипосе аъдои миллат дар назар,
Аз садои мурғи савдо хонаи вайрона монд.
Ёри содиқ дар гулистон нағмаҳо дорад ба худ,
Булбулу гул бо навое маъшуқи гулхона монд.
Мавҷи дарё бо ҷавохир назди ту омад, Ҳусайн,
Гар чи гавҳар ҳам нашуд, дар зери об дурдона монд.

27.05.2024.

ҲИҚМАТИ АҲЛОТУНӢ ОМАД БА МАН ВАҚТИ САҲАР (3705)

Ҳикмати афлотунӢ омад ба ман вақти саҳар,
Қавли Сукроти ҳаким назди бузургон муътабар.
Сарнаившти илми Сукрот ҳадӣи Афлотун бувад,
Роҳи таълими Арасту нафъи абнои башар.
Дар мақоми интиқодӣ хайри мутлақро бигуфт,
Маншаи ҳарфи ҳақиқат беҳтар аст аз симу зар.
Дар фалак авҷи навову Ҷомӣ андар Шашмақом,
Ибни Сино, Берунӣ ҳамчун дарахти босамар.
Аз барои нафъи миллат Ибни Собитро бубин,
Дар риёзат қозизода, дар само нури қамар.
Чун Абулайси Самарқанд, Мотуридӣ бо Ҳусайн,
Мазҳаби аҳли саодат ҳар чӣ омад дар хабар.

31.05.2024.

БОЯЗИД ТАЙФУРИ БАСТОМ АҲЛИ ИРОҒН БУДААСТ (3706)

Боязид Тайфури Бастом аҳли ироғн будааст,
Бар ҳавои нафси худ ҳокиму султон будааст.
Хива гуфто шаҳри худро куҳна Урганҷ марқадаш,
Шайхи Начмиддини Кубро ҳарфи пинҳон будааст.
Қутби дарвешон бувад Шоҳ Неъматуллоҳи валӣ,
Хоҷа Аҳмад Яссавӣ маънӣ нигаҳбон будааст.
Шайхи Аттори Валӣ шуд раҳнамои Мавлавӣ,
Дар Нишопуру Сарахш аз худ гурезон будааст.
Ҳазрати Ҷомию Саъдӣ, Ҳофизу Шайхи Камол,
Ҳар чӣ гуфтанд ҳикмате аз нури имон будааст.
Орифу шоир – Саной суфӣ бошад, эй Ҳусайн,
Ваъзу иршод мустақиман хатти девон будааст.

01.06.2024.

НУРИ ХУРШЕДИ МУҲАББАТ ДАР ДИЛАМ МАЪВО ГИРИФТ (3708)

Нури хуршеди муҳаббат дар дилам маъво гирифт,
Риштаи манзумаи ман гавҳар аз дарё гирифт.
Қисму ҷону зеҳну руҳам ҳамраҳи миллат мудом,
Кишгӣ бо ҷаҳли саодат соҳили мино гирифт.
Дар баёни дилбарӣ асмой маъшук дар назар,
Унсури дилдориро аз Вомиқу Узро гирифт.
Чашмаи оби зулол гарчанд ки аз кӯҳ ҷорӣ аст,
Ҳар кучо мачрои обе роҳи бесахро гирифт.
Дар масири ҷоҳилона фитна доман мезанад,
Дар қазоват марди солеҳ домани фатво гирифт.
Рутбаи аҳли каромат манзиле дорад Ҳусайн,
Дар ҷаҳон маъвои дилро назми Мавлоно гирифт.

21.06.2024.

ИБНИ СИНОРО БУБИНАМ ҲИҚМАТЕ ИНШО КУНАМ (3713)

Ибни Синоро бубинам ҳикмате иншо кунам,
Чашми ман равшан бигардад нуктае пайдо кунам.
Маснавӣ гӯям, қасида аз умури зиндагӣ,
Бо ривоят қиссаҳо аз Вомиқу Узро кунам.
Дар давоми ин ҳаётам нақши мардони нақӯ,
Ҳар кучо васфи ақоям дидаро дарё кунам.
Ҳар чи гуфтам васфи кишвар баъди сад соли дигар,
Аз барои миллатам хушбахтиро барпо кунам.
Шукри Мавло мекунам, ки миллатам андар амон,
Байни миллатҳои дунё фаҳри Мавлоно кунам.
Дар мақоми вазни зебо бо рақам гуфтӣ Ҳусайн,
Дар ҳиҷои ҳикматам манзумаро эҳдо кунам.

23.06.2024.

ҲАР ЧӢ ГУФТАМ БО ҚАЛАМ ГӢЯНДАӢ ФАРМОН НАДОШТ (3722)

Ҳар чӢ гуфтам бо қалам гӢяндаӢ фармон надошт,
Чумлаи абёти ман як ҳарфи беэҳсон надошт.
Ман нагуфтам дар ҳаётам ориям ман аз хато,
Буалиро ту нигар, мактуби бебурҳон надошт.
Ҳазрати Ҷомию СаъдӢ дар тариқат чун сироч,
Ҳеҷ касе аз ин бузургон ғафлати шайтон надошт.
Ту бубин аҳли саодат дар раҳи таълими илм,
Баҳри халку миллати худ нусрате пинҳон надошт.
Аз гузашти рӯзу шаб шоҳона меояд ба ёд,
Дар баёни мачлиси мо қиссаҳо поён надошт.
Аҳли ҳикмат ҳар чӢ гуфтанд қадри онро дон, Ҳусайн,
Шоиреро ту мағӯ: ӯ қудрати девон надошт.

03.07.2024.

ҲУШАИ МАНМЗУМАИ МАН НАЗМИ ГУЛЧИНИ МАН АСТ (3765)

Ҳушаи манмзумаи ман назми гулчини ман аст,
Ҳикмати ногуфтаи ман зери болини ман аст.
Хидмати дин назди мардум дар давоми солҳо,
Бахту иқбол дар ҳаёт аз сабру тамкини ман аст.
Шукри мавло мекунам мақсуди ман андар амал,
Комёбӣ аз нигоҳи оқибат айни ман аст.
То абад боқӣ бимонад ҳикмати аҳли хирад,
Манзили ободи назмам тахти сангини ман аст.
Дурӣ чустам аз тафохур ҳам набошам беҳато,
Маънии оёти Фурқон рамзи тазмини ман аст.
Мисраи ҳар байти ту дорад Хусайно, ҳикмате,
Ту бигӯ дар хушдилиҳо ҳарфи омини ман аст.

14.12.2024.

ҲОТИФ БА МАН БИГУФТО: ДАРӢ МУБОРАКАТ БОД (3781)

Ҳотиф ба ман бигуфто: дарӢ муборакат бод,
Дар назми орифона эӢ муборакат бод.
Маъруфият дар Ватан ҳам чехраи шинохта,
Дар байни хосаву ом симо муборакат бод.
ШиринӢ дар ҳаётат бо меҳру бо муҳаббат,
Дар рӯзи иду айём ҳалво муборакат бод.
Дар қиссаҳои Мачнун омад садҳо ривоят,
Бар рӯи ҳар дарахте Лайло муборакат бод.
ЛайлӢ ба зери дарӢ дар оташе бисӯзад,
Аз баҳри Мачнун гуфто: саҳро муборакат бод.
Савдои ҳар ду олам дар назми ту Ҳусайно,
Бар нафъи халқу миллат савдо муборакат бод.

07.01.2025.

МАН БИШНАВАМ ЗИ ДУРӢ ОВОЗИ ОШНОРО (3805)

Ман бишнавам зи дурӢ овози ошноро,
Мавлои худ бубинам он пири раҳнаморо.
Бӯи баҳор ояд аз боди субҳгоҳон,
Ушшоқи ҳақ бигӯям чӯяндаи саборо.
Ҳар як нидои боло баҳри ҳидояти халқ,
Аз Шайхи Саъдӣ пурсам созандаи наворо.
Ҷомӣ, Камолу Аттор паҳлуи худ бубинам,
Андар ҳилол бошад фарёд бенаворо.
Омӯзиши ҳақиқат таъйин намуда бар мо,
Аз Рӯдакӣ, Низомӣ асрори муқтадоро.
Девони ту Ҳусайно, анбори истиҷобат,
Пинҳон ишора кардӣ иҷобати дуоро.

14.02.2025.

ПАНҶОҲ ҲИКМАТИ МӢСОЗОДА (1964)

– 1 –

Мурғи ғам дур аст аз сар баҳри он шукрона кун,
Лек мағзораш, ки мурғе лона созад дар сарат.

– 2 –

Ҳар гаҳе бинӣ дареро руст бошад баҳри ту,
Ноумедиҳо макун, зеро ки он девор нест.

– 3 –

Бардавом бошад ҳаёт дар чашми мо бо рӯзу шаб,
Лек назди мурдагон олам ҷаҳони дигар аст.

– 4 –

Рӯзу шаб дар зиндагӣ чун ҳарфи байт аст дар ҳадаф.

– 5 –

Муждаи ояндаро андешаҳо пайдо кунад,
Бе ҳадаф ҳар нотавон ояндаро расво кунад.

– 6 –

Ҳолиқият дар ҳунарҳо бар Худо тақлид нест,
Олиме гӯяд суҳан, он ҳам баёни ҳикмат аст.

– 7 –

Ҳар ҷӣ кардӣ тӯли солҳо, ҳосилаш имрӯз шуд,
Ҳоҳиши кас баҳри фардо мурдари эҳё кунад.

– 8 –

Сарф кун амволи худро баҳри муҳтоҷу ятим,
Акси он кун сарфаи умрат, нагӯяндат бахил.

– 9 –

Беҳтар аст аз солҳо як соати умри хуб ат.

– 10 –

Гуфтани дар сар надорӣ, ҳарзагӯӣ кам намо,
Бо суҳанпардозият суде набахшӣ ҳеч гаҳ .

– 11 –

Фикри некиро бикардӣ, дар амал иҷро би кун.

– 12 –

Ҳар касе дӯрӣ бичӯяд аз ҳавои нафси худ,
Хорию зорӣ набинад дар ҳаёташ ҳеҷ гаҳ.

– 13 –

Фарқи байни неку бадро дид бояд бо хирад,
Дар раҳи ҳукми қазоват Қозиро дидан чӣ суд?

– 14 –

Ман зи тақдири Худо тадбири худро дидаам...
Бо вучуди ҳар амал, он берун аз тақдир нест.

– 15 –

Ҳар чӣ кардам ё бигуфтам, он ҷавоб омад ба ман.

– 16 –

Аз барои некномӣ солҳо бояд сипар,
Аз барои номи бад кофист якчанд лаҳзае.

– 17 –

Лоиқӣ авф аст, бе шак, иштибоҳӣ аввалин,
Бори дуввум иштибоҳӣ марди оқил аблаҳист.

– 18 –

Як табассум баҳри ёрон беҳтар аст аз симу зар.

– 19 –

Аз мақому мансабат дороиҳо ояд ба каф ,
Лек бахти беҳтарин номи накӯ андар ҷаҳон.

– 20 –

Ту мағӯ: Дунёи мо шуд бе вафо,
Балки мо гаштем бо ӯ бевафо.

– 21 –

Ҳар касе нохӯрда, нопӯшида сарват чамъ кунад,
Охири умраш харобу худ пӯшаймонӣ кунад.

– 22 –

Ҳар киро осон наяст боло шудан андар ҳаёт,
Лек афтодан ба зер, осон бошад ногаҳон.

– 23 –

Ибтидои корҳоро интиҳое оқибат,
Некиву зиштии корат аз Худо пинҳон наяст.

– 24 –

Мардумон рамзе бубинанд он чӣ омад аз само,
Лек амри ҳақ набинанд, гарчи бошад дар замин.

– 25 –

Ҳар касе хоҳад бимонад баъди мурдан дар ҷаҳон,
Аз худ осоре бимонад, то бигӯянд зинда аст.

– 26 –

Нури вичдон дар тани мо шуълавар аз нури ҳақ,
Ҳар киро вичдон набвад, ҳар чӣ хоҳад мекунад.

– 27 –

Дастӣ тақдири Илоҳӣ бар сари мо бардавом,
Сарнавишти ҳар нафар аз феъли ӯ вобастааст.

– 28 –

Суҳбати тӯлонӣ кардан нафъ н-орад баҳри кас,
Ҳар гули пажмурдари аз гармии Хуршед дон.

– 29 –

Ту сухан кӯтаҳ кун монанди абри навбаҳор,
Суҳбати начвои Ошиқ ғунҷаи гул во кунад.

– 30 –

Баҳри инсон ишқу имон ҳар ду аз як мачмаанд,
Дар ҷаҳон бе ҳарду будан айб бошад баҳри кас.

– 31 –

Пешрафти илми дунё моли аҳли Ғарб шуд,
Во дарего, аҳли Машриқ дар ҷаҳолат мондааст.

– 32 –

Марди оқил ҳамраҳу ҳамроз бошад бо замон,
Бо ҳадаф оянда бинад, марди ҷоҳил акси он.

– 33 –

Шараф вақто ки ояд, ту набинӣ,
Валекин баҳри ҳифзаш кӯшише кун.

– 34 –

Саодати инсон дар парҳезгорист.

– 35 –

Инсони бе манфиат чун дарахти бе сояву бе самар.

– 36 –

Кӯр гардад чашми кас аз рағбати ҳову ҳавас,
Хоҳиши нафсониро ту ҷавҳари шайтонӣ дон .

– 37 –

Бахти инсон хидмати халқ, охири кораш ба хайр,
Бе дами андуҳу ғам, вақти муносиб мурдан аст.

– 38 –

Нафъ н-орад панди ту, худро ба нодонӣ бизан.

– 39 –

Осмон софу замин шуд пурхатар,
Чунки гардун ҳолӣ аз аҳли башар.

– 40 –

Аҳд кардан роҳи осон, бо вафо бояд шудан,
Роҳи дин осону аммо баҳри халқ мушқил макун.

– 41 –

Гар саодат хоҳӣ дар роҳи ҳаёт,
Розӣ шав бо қисмату шав эҳтиёт.

– 42 –

Вақти некиҳо фаромӯшат кунанд,
Гар хато кардӣ, ҳама зикрат кунанд.

– 43 –

Дар ҳаёт аҳли замонро розӣ кардан мушкил аст,
Роҳи некӣ пеша гиру ту Худоро розӣ кун.

– 44 –

Таҷрибадорӣ дар ҳаёт аз сад насиҳат беҳтар аст.

– 45 –

Ҳукме ту макун бо назар аҳволи касеро,
Ранги шакару ранги намак ҳарду сафеданд.

– 46 –

Ҷоҳилеро гарчи бошад савту овози баланд,
Ҳарфу афкораш набошад одамиёнро писанд.
Оқилеро гарчи бошад савт паст андар назар,
Қадри афкораш бувад беҳтар зи марҷону гуҳар.

– 47 –

Дар ҷавонӣ ҳар касеро хулқи бад шуд ошно,
Аз надомат оқибат бо гиря бар пирӣ расад.

– 48 –

Душманат гар дӯст гардад, нафси худ ғолиб шумар,
Дӯст гар душман шавад, мағлуб гаштан ин бувад.

– 49 –

Баҳси ноҷо дар саодат рамзи бадбахтии халқ,
Менигар Шому Ироқ вайрона баҳри ибрат аст.

– 50 –

Норизоиҳо макун аз умри худ,
Чанд нафар дар орзуи ин даманд.

01. 06. 2020.

ЧИЛ ҲИҚМАТИ МҶСОЗОДА (3353)

1

Ҳашму қаҳру ҳам ғазаб садҳо муаммо оварад,
Дар раҳи нокомиҳо бар сар балоҳо оварад.

2

Ризку рӯзӣ бемашаққат аз само н-ояд ба даст,
Саъй кун дар байни мардум то намонӣ зери даст.

3

Тинҷию оромӣ хоҳӣ аз гумонҳо дур бош,
Меҳри мардум дар дилу аз душманӣ манфур бош.

4

Заҳмате каш дар ҷавонӣ роҳат ояд баъди шаст,
Байни мардум иззату ҳам эҳтиром ояд ба даст.

5

Маҳзани асрори худро баҳри номардон мағӯ,
Бо пушаймонӣ, ки рӯзе нотавонӣ оядат.

6

То тавонӣ байни мардум айби мардонро мағӯ,
Бар ҷавонон интиқому роҳи исёнро мағӯ.

7

То тавонӣ аз ҳасудон дур бош,
Дар тамаллуқ довари маъзӯр бош.

8

Аз касе хурдӣ фиребе чашми худро боз кун,
Гарчи беболу парӣ аз назди ӯ парвоз кун.

9

Душманат гар марди доно, қаҳру нодонӣ макун,
Ҳикматашро гӯш кун, савдои вайронӣ макун.

10

Ҳар кучо даъват набошӣ сӯи он манзил марав,
Иззати худро бидору назди ҳар ҷоҳил марав.

11

Ҳар чӣ рафт аз дасти ту, афсуси онро ту махур,
Ноумедиҳо макун аз он чӣ фардо мерасад.

12

Зиндагӣ кун дар ҷаҳон то боқӣ монад номи ту,
То расад бар дигарон бо номи нек пайғоми ту.

13

Бо тасаввурҳои худ ҳеҷ гаҳ мағӯ ман олимам,
Бенаво як марди саҳро аз ту донотар бувад.

14

Ҳар гаҳе ояд ғазаб бояд забони худ газид,
В-арна ҳар ҳарфе барояд, баҳри соҳиб душман аст.

15

Эҳтироми аҳли илм гар бо амал шуд вочиб аст,
В-арна беилму амал бошад дарахти бесамар.

16

Хидмати модар падар кун, то ту гардӣ баркамол,
В-арна аз фарзанди худ ранҷе биёяд баҳри ту.

17

Носазогӯӣ макун аз баҳри рӯзгору замон,
То Худо гӯяд, ки ман ҳастам замона баҳри ту.

18

Рафти дунё баҳри мо ҳеҷ гаҳ набошад бевафо,
Бевафо моем, зеро тарки дунё мекунем.

19

Гар нахоҳӣ аз касе бадгӯӣ андар роҳи худ,
Некӣ кун то мардумон гӯянд, ки ӯ марди накӯст.

20

Ҳар кучо як марди солеҳ хуррамӣ он ҷо бувад,
В-арна марди толеҳе вайрона созад хонаро.

21

Дасти қудрат ҳар кучо хомӯшӣ беҳтар баҳри ту,
В-арна бинӣ рӯзи фардо хору гил андар раҳат.

22

Чоплусию тамаллуқ васфи бадхоҳони даҳр,
Чашми танги ҳосидон сад кинаро бар по кунад.

23

Ақли инсон беҳтарин аз неъматӣ Парвардигор,
Ҳар кӣ қадрашро надонад, ӯ зи ҳайвон бадтар аст.

24

Бевафоию хиёнат душанӣ орад мудом,
Байни дӯстон дар садоқат рӯиростӣ беҳтар аст.

25

Гардиши шамсу қамар бо як низоме, ибрат аст,
Бардавомӣ дар ҳаёт танзими роҳи нусрат аст.

26

Шухрату оромӣ хоҳӣ, ғайбати мардум макун,
В-арна беҳурмат шавию, қитъа гардад давлатат.

27

Дониши комил бихоҳӣ пайрави Сино бишав,
Лек бо аҳли замона ҳамқадам, ҳамроҳ бош.

28

Донишу ахлоқи некӯ васфи одам дар замин,
В-арна беақлу фаросат зиндагӣ ҳайвонӣ аст.

29

Гар шиносӣ нафси худро меравӣ сӯи само,
В-ар шиносӣ ғайри худро мешавӣ аз ҳақ ризо.

30

Беҳтарин неъмат ба дунё хотири чамъ асту бас,
Сарвати чамъкардаи ту аз барои рӯзи саҳт.

31

УстуворӢ роҳи ҳақ аз илму аз ирфон бувад,
В-арна ҷаҳлу ҷоҳилӢ ободиро вайрон кунад.

32

Бадгумон ҳар ҷо, ки бошад иттиҳод аз байн равад,
Синаи аҳли гумон андар сиёҳӢ ҳамчу дег.

33

Кори хайре пеш ояд ман намеҳоҳам мағӯ,
В-арна афсӯсу надомат пирӢ орад баҳри ту.

34

Қатраи об беҳтар аст аз нукраву тиллову зар,
Чунки ҳар як қатраи об баҳри мо бахшад ҳаёт.

35

Ту бубин роҳи муҳаббат душманеро дӯст кунад,
Ҳар кучо бемехрӢ бошад, душмани пайдо шавад.

36

Дар сукути олиму ориф ҳазорон ҳикмате,
Ҷоҳилу нодон бубинӢ доимо гӯяд суҳан.

37

Ҳар кӢ донад ҳадди худро пос дорад доимо,
Мешавад соҳибсаодат байни мардум бо шараф.

38

Ранҷу заҳматҳои дунё хуш саодат оврад,
Танбалию беғамӢ бар кас надомат оврад.

39

Фикри инсон тири сайёд мерасад бар ҳар мурод,
Ҳар касе фикре надорад, заҳмат орад баҳри худ.

40

Аз барои афву исён тавба, истиғфор кун,
Бо ибодат, бо тиловат роҳи худ гулзор кун.

05.07.2023.

ҲИҚМАТИ МАНЗУМАИ МУСОЗОДА (3724)

Ҳикмати манзумаро аз ман шунав,
Гавҳари маъдударо хирман шунав.
Ин насиҳат ибтидо бошад салом,
Бо муҳаббат баҳри хосу ҳам авом.
Ширк маёвар бар Худо бо тухмате,
Хидмати модар падар дон давлате.
Аз Худо махфӣ намонад ҳеч амал,
Неку бадро ту набинӣ бебадал.
То тавонӣ марди беозор бош,
Бемуаммо дар раҳи бозор бош.
Аз баёни роҳи ҳақ масрур бош,
Аз ғуруру аз тақаббур дур бош.
Назди мардум савти худ боло мабар,
Гуфтугӯ кун бо каломи мухтасар.
Дар ҳаётат мардумозорӣ макун,
Назди номард нолаву зорӣ макун.
Машварат кун бо ҳақимони замон,
Орӣ гардӣ аз надомат бегумон.
Дар ҷавонӣ илм омӯз, эй писар,
Вақти пирӣ то ту гардӣ муътабар.
Белатофат ҳазлу шӯҳиҳо макун,
Беҳадаф гулхона нозебо макун.
«Қудрати некӣ надорӣ бад макун»,
Дар нишон вайронаро мақсад макун.
Сирри дилро ту мағӯ бар нокасе,
То нагардад дар раҳат хору хасе.
Обу рӯи худ марезон бо суҳан,
Байни мардум ҳам набошӣ аҳдшикан.

Дар ҳаётат айби мардумро маҷӯ,
В-арна айбатро бигӯянд мӯ ба мӯ.
Эҳтиёт шав доимо аз чашми бад,
«Кул аъуз» гӯ захи чашме гар расад.
То тавонӣ ғайбати мардум макун,
Дар раҳи манъи хато хидмат бикун.
Аз дуруғӯ аз ҳасад дурӣ бичӯ,
Бар забонат ҳар чӣ меояд мағӯ.
Пурҳазар шав аз хусумат ҳам ғазаб,
Норизо даъво макун ту бесабаб.
Ту марас бар иззати нафси касе,
Бар ту н-ояд миннати нафси касе.
Ноумедиҳо макун аз роҳи ҳақ,
Аз самовот баҳри ту омад сабақ.
Дар ҷавонӣ ту ҷавонмардӣ бикун,
Назди мардум касби номардӣ макун.
Дар замони пирӣ шав соҳибдуо,
Аз насибу аз ҳаёти худ ризо.
То тавонӣ тавба, истиғфор кун,
Дар ниҳонӣ роҳи худ гулзор кун.
Бар санои мардумон бовар макун,
Дар сафар бегонаро довар макун.
Гар ҳаётат бемуаммо шод бош,
Босуботу дар суҳан озод бош.
Бо муҳаббат қадри умратро бидон,
То бимонад номи некат ҷовидон.
Эй бародар, панди ман аз баҳри ту,
То биёбӣ мустадом роҳи накӯ.
Гуфт Ҳусайн андарзи худро бо низом,
Баҳри миллат кош, бошад бардавом.

03.09.2024.

ИҚТИБОС АЗ МАҚОЛАҲОИ АДИБОНУ ОЛИМОН ДОИР БА НАЗМИ МҶУСОЗОДА

Мӯсозода Ҳусайн аз афроди фарҳеҷтаи илму адаб ва сиёсати Тоҷикистон махсуб мешавад, ки дар густа-риш ва пойдории аркони давлатдорӣ ва Истиқлолияти Тоҷикистон тавассути қалам, суҳан ва андешаҳои фозилонаи ҳеш нақши муассир гузоштааст. Ҳарчанд ин донишманд дар ҷомеаи муосири тоҷик ҳамчун ҷеҳраи мазҳабӣ маъруфият пайдо кардааст, вале хидмати ӯ дар ҷодаи илм, адабиёт ва фарҳанг на кам аз заҳматҳои ӯ дар ростии дин мебошад.

Мӯсозода Ҳусайн ҳамчун шахсияти соҳиби мавқеи муайян дар мавриди пиёда кардани сиёсати давлату ҳукумат, амалӣ намудани дастуру супоришоти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон хидматҳои арзандаро ба анҷом расонидааст. Дониши баланд, афқору ақидаҳои тозаву пешқадам, мавқеи дуруст ва дилсӯзиву ғамхорӣ нисбати мардум ӯро дар байни ҷомеаи мамлакат чун ҷеҳраи азизу маъруф шиносонид.

Умуман, китоби «Тоҷикистон – вориси Сомониён» як маҷмӯаи гулчини ашъори ватандӯстона ва ҳакимонаи Мӯсозода Ҳусайн мебошад, ки барои насли наврас ва ҷавони давлати соҳибистиклоли мо дастур ва раҳнамо дар ҷодаи хидмат ба Ватан ва халқ мебошад. Ин ҳаҷи маънавии шоирро барои хонандагон мувоҷиҳа мекуем.

Фарҳод Раҳимӣ,
*Президенти Академияи илмҳои
Ҷумҳурии Тоҷикистон*

* * *

Шоир назме дар сабки саҳли мумтанеъ дорад ва дар ин маврид низ меҳоҳад матлабаш барои хонандагонаш равшану сареҳ бошад. Дар ин маврид худаш ҳам ишораҳои зиёде дорад.

Чунончи, ин ҷо мегӯяд:

*Назми манро ту бубин андар газал озор нест,
Аз барои ранҷиши дил ҳарфи ман тақрор нест.
Баҳри миллат ҳарҷи гуфтам муҳтавои ҳар сухан,
Дар мазомини лугатҳо маънии душвор нест.
Сурати ашъори ман худ чеҳра бошад дар ҳадаф,
Васфи ман гар белатофат зеби ҳар рухсор нест.*

Ҳамчуноне ки гуфтам Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода дар маслаки Саъдӣ қалам мефарсояд. Вай бо андешаву афкори ин шоири шаҳир ҳамнавоств дар баъзе мавридҳои фикри ӯро бо забон ва сабки хосаи нигориши худаш тасдиқ менамояд. Чунончи, дар абёти зерин гуфтаи Саъдӣ «Оқибат гургзода гург шавад, гарчи бо одамии бузург шавад» шоирона таъкид мегардад:

*Асли нопок бенасабро тарбият кардан хато,
Бенасаб ифбат надорад оқибат орад ҷафо*

Назри Яздон,
Шоири халқии Тоҷикистон

* * *

Воқеан, истифодаи шеърҳои хуб ва пораҳои манзум, панду андарз дар суҳбатҳо ба ҳисси хештаншиносию ҳувияти миллии насли наврасу ҷавон таъсири бағоят калон ва муҳим дорад. Панду андарзи барҷо бамавқеъ аз бисёр ҷиҳат дар тарбияи ватандӯстӣ ва инсонпарварии ҷомеа таъсири ҳалқунандаро доро мебошанд. Аз ин лиҳоз, истифодаи онҳоро дар мусоҳибаҳо ва суҳбату мавъизаҳо Ҳочӣ Ҳусайн устодона анҷом дода, бурди хешро дар мувофиқати амал бо сиёсати замон медонанд.

Аҳмадҷони Раҳматзод,
*Шоири халқии Тоҷикистон,
раиси баҳши сугдии Иттифоқи
нависандагони Тоҷикистон*

* * *

Шоирон ба арсаи адабиёт ҳар гуна ворид шудаанд. То ба имрӯз як шартӣ муайян вучуд надорад барои шоир шудан. Кай бояд сар кунад? Аввал кадом суҳанро гӯяд? Дар кадом ҳолат бояд нависад? Яке дар кӯдакӣ оғоз мекунад, дигаре дар пирӣ. Дар ҳама ҳолат барои шоир зарур аст дониши фарох аз ҳама соҳа. Сархатиби масоҷиди вилояти Суғд солиёни дароз аст, ки аз минбар амри маъруф мекунад, панду нисихат медиҳад авомро. Адои ҳамин вазифа хусусияти аксари шоирон аст. Имрӯз он панду насихате, ки дар асоси аҳодиси Пайамбари баланд-мартаба мегуфту бо оятҳои пурғановати Қуръони карим қавӣ мегардонд, дар шакли муъҷази ғазал, ки

аз қадимтарин ва зеботарин жанри адабиёти мост,
иброз мекунад.

Нурмуҳаммад Ниёзӣ,

Шоирӣ халқии Тоҷикистон

* * *

Аммо Ҳоҷӣ Хусайн Мӯсозода як фарди истисноӣ ҳастанд, ки бар тасаввурҳои собиқӣ мо мувофиқат намекунад: як инсонӣ бисёр имрӯзину мӯдәрн, як шахсияте бо рӯҳи азими инсонҳои мозиву оянда, як донандаву хонандаву расонандаи қудратманди илми Илоҳӣ ва як нафари пазираандаи футуҳоти илму фарҳанги муосир, ки дар ин айёми барқиву компутериву атомӣ ҳам пеш-пешӣ ҷомеа бо ҷароғи нусрат қадам мезананд.

Ҳоҷӣ домӯллоҳ исломро василаи озодиву пешрафту барозандагии инсонҳоро ҷомеаҳоро миллатҳоро мамлакатҳо медонанд ва бо муҳаббати ростин ба шеърӯ мусиқӣ, ба синамову театр, ба техникаву технологияи муосир ва ба кулли барномаҳои ҳаёти имрӯз муносибат мекунад. Рӯҷӯи муҳаббаташон бо номи ҳазрати ҷонофарин ба Тоҷикистони азисӣ мост ба ин ҷойгоҳу пой-гоҳи ҷовидони мо, ба тавҳиду ҳамгароиву ҳамбастагии аҳли меҳан, ба озодиву истиқлоли миллат, ба шаъну шуқӯи инсон, ба бузургии падару модару ҷадду аҷдод, ба адабу ахлоқу ҳамияти ҳамзамонони мо.

Фарзона,

Шоирӣ халқии Тоҷикистон

* * *

Сайри ашъори устод Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода
моро ба олами зебӣ, маънӣ ва ҷодаи ростиву раста-
горӣ раҳнамун месозад. Хонанда эҳсос мекунад, ки
шоири мо гуфтаниҳои зиёде дорад ва меҳодад он ба
ғӯши хонандааш расад. Ва худ ба тақрир меғӯяд:

*Аз дилам илҳом ҷамчун офтоб омад бурун,
Равшанӣ аз зерӣ дарё бениқоб омад бурун.
Шуд мунаввар рӯи олам дар назар ҷамчун ғазал,
Назди Шайхӣ Маслиҳатдин моҳтоб омад бурун.*

Дигар китобро пешорӯи хонандагонаш мегузо-
рам ва бо эҳтирому ихлос аз Домулло Ҳоҷӣ Ҳусайн
Мӯсозода барои худ ва ҷамъи хонандагони азиз дуои
хайр талаб мекунам.

Толиб Карими Озарахш,
Шоири халқии Тоҷикистон

* * *

Дар канори ин ҳама андарзу ҳикматҳои ҷовидона
Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода ба муаммоҳои ҷаҳони муосир
низ таваҷҷуҳи бевосита зоҳир намуда, сабабҳои аслии
сар задани ифротгароиро дар замони имрӯз, фитнаву
найрангҳои қудратҳо ва иғвогарихоро аз номи дини
ислом маҳкум мекунад, ки ҳамагӣ боиси сар задани
чангҳо дар саросари олам шудаанд. Аз ҷумла, ӯ дар як
ғазали хеш ба таври муфасссал масъалаҳои мазкурро
шарҳу тафсир карда, омилҳои иғвогарихои қудратҳо-

ро дар баҳсу баррасии муаммои нафту газ, инчунин аз номи дин суҳан кардан, низоъангезӣ миёни мазҳабҳо доништа, аз номи дини ислом таъсис додани ҳизбу ҳаракатҳоро қотеона маҳкум мекунамд, ки ин гуна чараёнҳо аслан робитае ба аслу моҳияти ислом надошта, баръакс дар ҷаҳон расвогаранд.

Умеда Ғаффорова,
доктори улуми суҳаниносии, профессор

* * *

Барои тасаввур ва тасвири мукаммали дунё бо намунаҳое аз ҷунин осор дар мисоли сурудаҳои устод Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода таънис мебояд кард. Рӯчуъ ба намунаҳое аз ашъори ин суҳанвари ҳаким, шоири амиқназар ва файласуфи ростин ин ҳақиқатро ошкор месозад, ки дар меҳвари сурудаҳояшон ғазилати таҳаммулпазирӣ, талқини ғояҳои дурӣ ҷустан ё иҷтиноб аз он ҷӣ монеаи камоли инсонист, таҳқиқи рисолати инсон дар ҷаҳони омадшуд нақши муҳим дорад.

Гулнози Тоҳириён,
*шоир, узви Иттифоқи
нависандагони Тоҷикистон*

* * *

Низомии Арӯзии Самарқандӣ дар китоби худ «Ҷаҳор мақола» дар фасли «Дар ҷигунагии шоир ва шеъри ӯ» овардааст: «Аммо шоир бояд, ки са-

лим-ул-фитрат азим-ул-фикрат, саҳеҳ-ут-табъ, чай-идд-ур-ривия, дақиқ-ун-назар бошад, дар анвои улум муттанавиъ бошад ва дар атрофи русум мустатриф. Ва шоир бояд, ки дар маҷлиси муҳоварат хушгӯй бувад ва дар маҷлиси муошират хушрӯй». Агар аз меъёри баҳодиҳии ин суханшиноси маъруфи асримиёнагӣ назар созем, Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода ба ҳамаи ин сифатҳои муқарраршуда мувофиқ мебошанд ва махсусан сифтаҳои азим-ул-фикрат ва саҳеҳ-ут-табъ, ки устодро хос аст на ба ҳамаи суханварон насиб мегардад. Зеро фикри тозаву бузург ва табъи салиму саҳеҳ доштан сухани адибро мақбули хосу ом(м) мегардонад. Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода ба олами шеър бо сабку услуби ба худ хос ворид гардиданд ва ин аз ҷаҳонбинии васеъ, дониши баланд, мантиқи расо ва ошноии комил бо осори суханварони классикӣ маншаъ мегирад.

Саидумрон Саидов,
номзади илмҳои суханшиносӣ

* * *

Бояд гуфт, ки Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода инсони табиатан софдилу равшанфикр ва дурандешу мавридшинос буда, фаъолияти касбӣ ва адабиашро аз рӯи ниёзҳои ғоявию эстетикӣ давру замон ба роҳ мондааст ва дар ин чода ба дастовардҳои муҳим ноил гаштааст. Китоби нави ғазалиёт ё ёздаҳумин девони шоир таҳти унвони «Ёздаҳ ситораи дурахшон», ки ҳоло дар дасти шумост, далели равшани басо фаъо-

лиятмандии муаллиф аст.

Гумон мекунам, ки ӯ бо ин қадар маҳсули бобаракати эҷодӣ – ёздаҳ китоби ғазалҳо ва дигар осори пурмоҷи илмиву публитсистии хеш сазовори таҳсин аст.

Неъматҷон Файзуллоев,
*доктори илмҳои филологӣ, профессор,
узви Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон*

* * *

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода чун ҳар фарди соҳибватану меҳанпараст, пеш аз ҳама, дар шеърҳои худ васфи табиати нотақрори Ватани маҳбубро сароида, сулҳу субот, оромию осоиштагӣ, дастовардҳо, шукуфой ва сарсабзии онро ситоиш мекунамд.

Тоҷибой Султонӣ,
доктори улуми суханиносии, профессор

* * *

Ҳам ғазалҳои ишқи заминӣ ва ҳам ғазалҳои ишқи осмонӣ бо ҷаззобияти ба худ хос таълиф гаштаанд, шоир дар ғазалҳои орифона бештар санъати талмехро ба кор бурдааст, ки хоси чунин ашъор мебошанд. Дар ҳарду маврид шоир ошиқ аст ва муҳаббатро ба маъшук баён медорад.

Ислом Раҳимов,
номзади илмҳои суханиносии

* * *

Дар ғазалиёти Ҳочӣ Хусайн Мӯсозода мавзуи ишқ мавқеи худро ба масъалаҳои ахлоқиву иҷтимоӣ медиҳад. Дар аксари ғазалҳои шоир масъалаҳои мубрами рӯзгор, рафтору гуфтори неки мардум, пешрафтҳои иқтисодиву фарҳангии мамлакат, сулҳу ваҳдати миллӣ ва ғайра матраҳ шудаанд. Ба ин хусусияти ашъораш ҳуди шоир дар зимни ғазале ишора кардааст:

*Ман нагуфтам дар ғазал чун дигарон ҳаҷру фирок,
Васфи халқу сарзамин пояндаи ашъори ман.*

Дар аксари ғазалҳои маҷмӯаи охиринаи ғазалиёти шоир набзи замон эҳсос мешавад. Аз ҷумла, дар ғазали зер Истиқлол ҳамчун рамзи саодату хушбахтии мардум, омили пешрафтҳои азими иқтисодиву фарҳангии кишвар самимона ситоиш мешавад:

*Рӯзи бахту шодмонӣ – рӯзи истиқлоли мо,
Баҳри мо бодо муборак тахти мо, иқболи мо.
Давлати озодагон шуд Тоҷикистони азиз,
Решапайванду ҷавон ин мулки некуфоли мо.
Авлавият баҳри миллат пешрафти иқтисод,
Суру нусрат мерасад дар қасри истиқболи мо...*

Шоир аз пешрафтҳои иқтисодиву фарҳангии кишвар ба вачд омада, онҳоро натиҷаи сулҳу ваҳдати миллӣ медонад. Дар ғазалҳои шоир васфи Тоҷикистони озоду соҳибистиклол, ситоиши падару модар, устоду муаллим, тараннуми дӯстиву рафоқат,

меҳнату садоқати мардум ба назар мерасанд. Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода дар иншои ғазал пеш аз ҳама ба Ҳофиз пайравӣ мекунад ва аз ғазалҳои ӯ илҳом мегирад. Дар ғазале, ки бо матлаи зер шуруъ мешавад, на танҳо матлабу маром, балки вазну қофияву радиф ҳофизона аст:

*Бар сарат гар мушкил ояд, эй мусулмон ғам махӯр,
Гарчи танҳо мондаӣ ту дар биёбон ғам махӯр.*

Панду андарз аз рукнҳои асосии адабиёти тоҷикӣ форс аз ибтидо то имрӯз ба шумор меравад. Андарзҳои гузаштагонӣ мо дар тарбияи ахлоқии мардумони олам, ба роҳи рост ҳидоят намудани онон дар тӯли таърих хидмати шоиста анҷом додааст. Рӯдакиву Фирдавсӣ, Саъдиву Мавлоно ва даҳҳо шоирони мо маҳз бо осору андешаҳои ахлоқии худ шуҳрати ҷаҳонӣ ёфтаанд. Аз ин ҷост, ки Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода ин суннати адибони гузаштаро идома дода, панду насиҳатро мавзӯи асосии ғазалҳои худ қарор дод. Некиву накӯкорӣ аз муҳимтарин ғазилатҳои инсон аст, ки аз Авесто шуруъ карда дар ситоиши он суҳан рондаанд. Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода низ некиро барои инсон дар ҳар маврид зарур мешуморад:

*Гар хирадмандӣ бихоҳӣ, дар ҷавонӣ неки кун,
То шавӣ тири бадавлат, то тавонӣ неки кун.
Хидмате кардӣ агар, миннат макун аз баҳри кас,
Зери борон ё ки шамс чун соябоне неки кун.
Дар ғазал гуфтӣ, Ҳусайно, ҳикмате аз баҳри халқ,
Бо каломи ноби худ ту ҷовидонӣ неки кун.*

Шоир барои инсон одобу ахлоқи ҳамидаро муҳим дониста, шахсеро, ки ин сифатҳоро надорад, инсон намешуморад:

*Ҳар ки бошад беадаб, одам мағӯ,
Одамӣ бошад касе бегам мағӯ.
Беадаб дар ин ҷаҳон беобру,
Марди носанҷидаро маҳрам мағӯ.*

Мирзо Муллоаҳмад,

узви вобастаи АУ Ҷумҳурии Тоҷикистон

* * *

Дар ғазалҳои устод эътиқоду эҳтиром ба маъниҳои бикр ва пандҳои ибратомезу дилнишини бузургону ниёкони олами маънию ҳикмат барҷаста зухур меёбад. Муносибати эҳтиромонаи устод назди арбоби ҳунари пурифтихори саршор аз ҷиҳати адаб буда, эътиқоди эшонро ба осору мероси ҳадашуда ба маротиб афзун мегардонад. Устод бо дарки хоси ҳисси муҳаббат меғунд:

*Дарки маънӣ аз суҳан бошад каромат, эй Ҳусайн,
Аз бузургони ҷаҳон ҳарфи мукаррам мондааст.*

Бешубҳа, доир ба ҳар як авроқи китоби тозаҷоди устод Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода метавон суҳбате беохир дошт. Аљон гуфтан меҳоям, ки аз Худованди мутаъол шукргузор ҳастам, ки бо чунин инсонии покширош, забондону суҳбатро, хирадманду

донишманд ва раҳкушову раҳнамо дӯст ҳастаму аз
фазилатҳои ҳамидашон баҳравар гаштаам. Ҳуш-
бахтона, инсонҳои бедордилу нексиришт мисли
устоди муаззам неруи маънавии худро сарфи беҳдо-
шти рӯзгори мардум мекунад, корафтодаеро даст
мегиранд, умедвореро ба умед мерасонанд ва маҳз
ба туфайли эшон зиндагӣ баракат ва маъноӣ тоза
касб мекунад.

Саъдуллоҷон Неъматов,
доктори илм, профессор

ТАРҶУМАИ ҲОЛИ ШОИР

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода 10-уми июни соли 1955 дар деҳаи Ростровути ноҳияи Деваштиҷ собиқ Гонҷӣ, ба дунё омадааст. Ӯ баъди хатми мактаби миёна соли 1973 ба мадрасаи «Мири Араб»-и шаҳри Бухоро дохил шуда, онро соли 1978 бо муваффақият хатм намудааст.

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода тайи солҳои 1978-1990 чун сархатиби масҷиди ҷомеи «Ғулакандоз»-и ноҳияи ба номи Ҷаббор Расулов адои вазифа кардааст. Солҳои 1990-1992 дар факултаи «Улуми Қуръон»-и Донишгоҳи байналмилалии Ҷамоҳирии Сотсиалистии Либия таҳсил карда, бо имтиёзнамаи махсуси донишгоҳи мазкур дар соҳаи илм сарфароз гаштааст.

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода аз ибтидои соли 1993 сархатиби масҷиди вилояти Суғд (Ленинобод) интихоб шуда, аз соли 1994 сархатиби масҷиди ҷомеи «Шайх Маслиҳатдин»-и шаҳри Хучанд, дар як вақт чун ноиби муфтии мусалмонони Тоҷикистон адои вазифа кардааст. Ӯ аз моҳи майи соли 1997 раиси Шурои уламои дини вилояти Суғд, сархатиби масҷиди ҷомеи Шайх Маслиҳатдин ва дар як вақт муовини раиси Шурои уламои дини Ҷумҳурии Тоҷикистон интихоб шуд.

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода баробари хеле хуб андӯхтани забонҳои арабӣ, русӣ, форсӣ ва ўзбекӣ дар такмилу сайқал додани улуми дунявии худ низ ба комёбиҳое ноил гардидааст.

Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода баробари пешбурди фаъолияти худ дар ташкилотҳои динӣ бо мақсади баланд бардоштани сатҳи маърифатнокӣ ва маънавияти мардум аз васоити ахбори омма ва аз роҳи таъбу нашри силсилакитобҳо саҳми босазо гузоштааст. Дар давоми солҳои 1993-2023 беш аз 350 мақолаи хурду бузурги ӯ дар матбуот chop шудааст ва зиёда аз 1000 барномаҳо ва мусоҳабаҳои дар мавзӯҳои динию маърифатӣ ва панду ахлоқӣ дар телевизионҳо ба мардум намоиш дода шудааст.

Дар бадали ин солҳо китобҳои Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода «Гавҳари имон мафурӯш» (1997), «Бунёди оила дар ислом» (1999), «Сиву се сӯҳбати судманд» (2001), «Ҳазрати бузургвор» (2001), «Маъҳаз-ул-маъонӣ аз оёти Қуръонӣ» (2004), «Табйин-ул-ҳақоик» (2005), «Роҳнамои ҳаҷ» (2006), «Анвор-ул-мактубот» (2008), «Об – асли мавҷудият» (2013), «Об дар «Маснавии маънавӣ» (2015), «Мазҳаб ва соҳибмазҳаб» (2016), «Ҳадиси он расул бишнав» (2016), «Раҳнамои фардои обод» (2016), «Бунёди оила дар ислом» (нашри дуввум. 2016) «Масҷидҳои Хучанд» (2017), «Мифҳои асрорнома» (2017), «Ҷавҳари ҷовидона» (2018), «Меъроҷи маърифат» (2018), «Тоҷикистон – вориси Сомониён» (2018, нашри дуюм соли 2020), «Ҳикматистон» (2018) «Меҳри падару модар» (2019), «Гулшанистон» (2020), «Саразм – мероси бузургони

миллат» (2020), «Сабъаи сайёр» (2021), «Ҳашт ахтар» (2021), «Нух авроқи забарҷад» (2022), «Гулчини ашъор» (2022), «Даҳ чашмаи анбар» (2022) бо теъдоди зиёд аз чоп баромадаанд, ки мавриди писанди умум гардидаанд.

Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода соли 2004 дар заминаи китоби худ «Маъхаз-ул-маъонӣ аз оёти Қуръонӣ» баҳри дарёфти дараҷаи илмӣ дар мавзӯи «Усули истифодаи оёт ва қиссаҳои қуръонӣ дар достони «Маснавии маънавӣ»-и Ҷалолуддини Румӣ» кори илмиро ба субут расонда, рисолаи номзадӣ илми суханшиносиро ҳимоя намуд.

Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода тӯли фаъолияти зиёда аз сисолаи худ ба бисёр мамолики Шарқу Ғарб чун Арабистони Саудӣ, Эрон, Кувайт, Урдун, Сурия, Туркия, Миср, Ливия, Алҷазоир, Фаластин, Амороти муттаҳидаи Араб, Кипр, Италия, Нигер, Мали, Мавритания, Малазия, Уганда, Сенегал ва ғайра сифарҳои хидматиро анҷом дода, Тоҷикистонро чун давлати демократию ҳуқуқбунёд ва мусалмоннишини рӯ ба тараққӣ ба оламиён шинос кардааст. Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода дар айни авҷи камолоти илмӣ эҷодӣ қарор дорад.

Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода солҳои охир ба эҷоди ашъори орифона пардохтааст ва ғазалҳои ирфониву ҳақимонаи эшонро як қатор ҳофизон ба оҳанг дароварда сурудаанд.

Бо чандин мукофот ва сипосномаҳо аз ҷумла бо медали «Ҳизмати шоиста»-и Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷоизаи вилоятӣ ба номи Бобоҷон Ғафуров дар

соҳаи илм сазовор гаштааст. Номзади илмҳои филология, Шаҳрванди фаҳрии шаҳри Хучанд мебошад. Ашъори Ҳоҷӣ Ҳусайн Мӯсозода дар сездаҳ китоб: «Мифтоҳи асрорнома», «Чавҳари ҷовидона», «Меъроҷи маърифат», «Тоҷикистон – вориси Сомониён», «Ҳикматистон», «Гулшанистон», «Саразм – мероси бузургони миллат», «Сабъаи сайёр», «Ҳашт ахтар», «Нӯҳ авроқи забарҷад», «Гулчини ашъор» «Даҳ чашмаи анбар», «Ёздаҳ ситораи дурахшон», «Дувоздаҳ бурҷи фалак» ба ҷоп расида, девони сездаҳуми ӯ таҳти унвони «Сездаҳ нишонаи роз» ба ҷоп омода гаштааст.

МУНДАРИҶА

Раҳимов И. Қиссаҳои ибратбахш ва талмеҳот дар ғазалҳо.....	4
Низомӣ А. Насиҳат гӯш кун чоно.....	10
Султонзода Т. Мақоми қиссаю ривоёт дар сурудаҳои Ҳочӣ Хусайн Мӯсозода.....	27
Саидов С. Талмеҳот ва ишорот дар шеърӣ Ҳочӣ Хусайн Мӯсозода.....	40
Султонзода Т. Истифодаи қиссаҳо дар ғазал.....	51

ҚИССАҲО

Қиссаи тоҷири содик, зулми аҳли киштӣ ва сабаби наҷот ёфтани ӯ бо оташ гирифтани хона (1943)....	70
Қиссаи марди солеҳ ва роҳзандар саҳроӣ беоб (1944)..	73
Қасидаи хонадоршавии Юсуф ва Зулайҳо (1996)....	75
Қиссаи подшоҳ ва хуни дили ҷавонмард (2807).....	78
Қиссаи Султонмурод дар Хучанд (3040).....	80
Модари нобино ва фарзанди гунг (3284).....	83
Қиссаи ҷиҳми моҳигир ва султон (3617).....	87
Овози танга бар бӯи кабоб (3618).....	92
Писари бозоргон ва ҳамнишинони ашроф (3620)...	94
Дарахти босаодати Хучанд (3707).....	97
Эҳёи Қалъаи Хучанд (3717).....	99
Достони «Шоҳсанам ва Ғариб» (3172).....	103

ҚИССА ДАР ҒАЗАЛ

Дар давоми умр мардум ибрати яқдигаранд (98)...	120
Қиссаҳо омад зи Лукмони Ҳаким (104).....	121

Ҳақ Таъоло кард нозил бар Муҳаммад Мустафо (123).....	122
Баҳсишеър осон набуд, андешаи мавзун мудом (147)...	123
Қиссае омад ба мо аз қиссаҳои беҳтарин (159).....	124
Босаодат мешавӣ, гар хидмати модар кунӣ (192).....	125
Мисраи ҳар байти ман ин хоси услуби ман аст (207)...	126
Қиссаву пайғоми мо омад зи Қуръони мачид (214)...	127
Достон омад ба мо ҳам қиссаҳо аз осмон (215)...	128
Сулҳу ваҳдат байни адён адли Қуръони шариф (217)...	129
Қиссаи васвоси шайтон омада андар китоб (235)....	130
Деҳаи зарҳези Угук (239).....	131
Бо бузургон ҳамнишинӣ нашъаи пайғамбар аст (240).....	132
Қасидаи алиф. Васфи шуаро (245).....	133
Дину имон дар дилу соҳибамонат мешавӣ (248).....	143
Фитрати инсонӣ омад неку бад омехта (253).....	144
Дар ривоят нафси Фиръавн аст ҳамроҳи ҳавас (257).....	145
Беъсати пайғамбарон ислоҳи мардум дар ҷаҳон (258).....	146
Бар касе чоҳе макан, дар он бияфтӣ бетаноб (318)...	147
Тирадил гардад зи ғам булбул зи ҳичрони ҷаман (320).....	148
Дасти қудрат гар надорӣ, дасти фарёде бигир (321)...	149
Тундбоди мавҷи дарё киштиҳоро бишканад (325)....	150
Тобиши асрори қалбам нури Қуръон буду ҳаст (329).....	151
Зиндагӣ омад ба ман бо дирҳаму динори худ (337)...	152

Худоё, аз ту мепурсам зи чашми бад панаҳ дорӣ (369).....	153
Равзаи ризвон, бидон, бар мо зи раҳмон мерасад (374).....	154
Юсуфи канъонӣ хоҳӣ, ранҷ мебояд кашид (379).....	155
Хотамидасти Сулаймон нашъаи пайғамбарист (394).	156
Гузашти замона ҳикоят кунад (399).....	157
Қавли ноҳақ гуфта, теге бар сипар андохтӣ (420).....	158
Ҳар касе, ки даст гирад мардуми бечораро (424).....	159
Сомирӣ дар аҳди Мӯсо буд шахси раҳнишин (432)...	160
Чашми ту нуре надорад, то бубинад ёри ғор (433)....	161
Давлатимулки Сулаймон сирри хотам дарамал (439).	162
Мушките ояд ба ту, навмед аз раҳмон машав (445)..	163
Оҳуе дидам рамида, бесару сомон бирафт (478).....	164
Ҳикмате гӯяд касе, бо ҷону дил онро шунав (483)....	165
Ман ҳикоятҳо кунам аз онҷӣ дидам дар ҳаёт (501)..	166
Пири деҳқон Одаму Момоҳаво соҳибдуо (540).....	167
Чашми нобино чу дидӣ, ибрат аз Қуръон бигир (587).	168
Гар намак хӯрдӣ зи хоне, ту намакдонро бидон! (595).	169
Дар пайи озори мардум рафтанат бошад хато (596).	170
Дилу дини мусулмонӣ зи бозоре намеёбам (605).....	171
Дар самои маърифат ҳамчун ҳилол эҳё шудӣ (614)...	172
Бақои ҷовидониро зи даргоҳи Худо пурсам (644)...	173
Қиссаи ашъори ман бошад баёни ҳоли ман (665).....	174
Илму адабро пеша гир, то беҳтарин инсон шавӣ (687).	175
Чархигардунро бубин, бараҳли индунё ҷӣ кард (690).	176
Хотири шоди азизон қатраро дарё кунад (692).....	177
Исми аъзам дар забону қалби ман шуд раҳнамо (735).	178
Барсариминбар чу рафтаам, раҳнамо ояд ба ман (761)..	179

Хотами пайғамбарон бар мо паём овардааст (764)..	180
Шуълаи рӯят чу дидам, сӯхтам, ахгар шудам (783)...	181
Солимӣ дар тан чу дорӣ, баҳри дунё ғам махур (801).	182
Ишқи Зулайҳо дар дилам, Юсуфи Канъонам ҳанӯз (906).....	183
Аз даруни шохи гул парвона меояд бурун (917).....	184
Ҳар чӣ ояд бар сарат, ту аз қазо ғофил машав (980)..	185
Равнақи ҳар як гиёҳ аз қатраи шабнам нашуд (998)..	186
Сӯзиши ишқи маро имрӯз аз парвона пурс (1030)....	187
Дар раҳи ишқи сафо ошuftаву шайдо манам (1037).	188
Хоби ғофил беҳтар аз бедорияш (1038).....	189
Дар васфи Қуръони карим осори Пушкинро бихон (1057).....	190
Дар раҳи дидори Ҳақ ҳар кас сазоворе нашуд (1068)	191
Қиссаву тамсили шеърм бол дар парвози ман (1162)	192
Қиссаи пайғамбарон омад зи Қуръону ҳадис (1187).	193
Тандурустӣ неъмат асту дар ҳадис омад саҳеҳ (1191)	194
Пояи тахти адолат ҳам ҳаёти беҳтарин (1194).....	195
Завқи дидори азизам дар дили ман ҷо гирифт (1205)	196
Дар фикри ошиқ бебадал танҳо туй, танҳо туй (1221)	197
Дар тулӯи субҳи содиқ зикри Субҳонро бикун (1255)	198
Дар раҳи девонақайс озори Лайлоро бубин (1311)...	199
Ҳар он чи кардӣ кори хайр, аҷру савобашро бубин (1356).....	200
Шукри эзад, дар ҷаҳон бегонае ёри ман аст (1377)...	201
Қаду қомат дар назар сарви хиромони ман аст (1398)	202
Дар ҳаёти ин ҷаҳон шукри Худо бояд кунем (1459)..	203
Қасидаи саразм (1476).....	204

Ба чашми Вомиқи шайдо чу Узро ёр кам дар кам (1531).....	207
Илму хунар, навоварӣ гар дар ҷаҳон пайдо шавад (1568).....	208
Эй азизам, ту маро аз дарду ғам озод кун (1585).....	209
Сад ҳазорон қиссаҳо чун рози дилдоре нашуд (1673)	210
Дар расидан баҳри инсон манзилаш бошад ҳадаф (1677).....	211
Аз дуои волидон бар умри ту ояд камол (1678).....	212
Садҳо ҳикоят афсона дидам (1686).....	213
Аз ҷаҳон бо сад ривоят Одаму Ҳавво гузашт (1744)..	214
Раҳнамо ҳушёр бош, аз роҳи ҳақ раҳгум мазан (1745)	215
Вомиқи зебо бигуфто: ошиқи Узро манам (1867).....	216
Дар байни хавфу ҳамраҷо дили маро миногӯед (1895)	217
Аз қиссаву ривоёт рӯзе бар ёдам омад (1900).....	218
Дар назар ҳамчун қамар нури дурахшон бинамат (1930).....	219
Риштаи назми ҷаҳон аз хатти Мавлоно кунед (1931)	220
Эй ёри содиқ ту биё, бо дил нидоят мекунам (1955)..	221
Назар дар қудрати Ҳақ кун чу байзо дасти Мӯсо буд (2013).....	222
Равон шуд як ғанӣ аз сӯи бозор (2050).....	223
Ҳоки пойи олимони маъмур месозад туро (2078).....	224
Шухрати Шайх Муслиҳитдин дар само шайхушшӯюх (2099).....	225
Қисса гӯям, эй азизам, баҳри ту аз Боязид (2124)....	226
Модар ризо, ки бошад бар сар бало наояд (2161)....	227
Шукри ҳақ хуршеди қисмат нури раҳматбор шуд (2162).....	228

Аз барои бенизомӢ моли дунӢ норавост (2184).....	229
Ӣй азизам, дар ҷаҳон насли салотин бинамат (2185).	230
Навид омад ба гӢши ман башорат дар сахаргоҳе (2198).....	231
Ман шунидам субҳдам, ки аз сабо омад хабар (2260)	232
Ӣй азизам, бо гуле гулхонаам обод кун (2278).....	233
Ту бубин шайтон ба кибре аз саодат сар кашид (2326)	234
Ман ба дунӢ омадам, аммо намедонам чаро? (2356)..	235
Баъди Куръон дар фатово раҳнамо омад ҳадис (2380)	236
Тоҷикистон фахр дорад бо ҷавонони Ҳуҷанд (2431)	237
Шеърӯ шоирӢ дар ислом (2478).....	238
Гуфт марди оқиле он чи муқаддам мерасад (2480)...	239
Мочарои одаму шайтон бубин (2481).....	241
Беҳтарин дороиҳо моли ҳалоли мардум аст (2509)...	242
Қисса гуфтан баҳри мардум эътиборе доштаст (2545)	243
Башоратҳои таъриҳӣ зи аҷдод аст, медонӢ? (2547)..	244
Бичӯ эҳсони соликро, бихоҳӣ роҳи ирфонӣ (2554)....	245
Шукри ҳақ ман аз гулобе дурри макнун ёфтам (2578)	246
Нақҳати гулҳои рангин аз гулистон мерасад (2587)..	247
Дар биёбон реги саҳро оби дарё кай ҳӯрад? (2594)...	248
Гавҳари ҳақ аз само олиҷаноб оварда буд (2602).....	249
Ман равшаниро дар дилам аз нури имон ёфтам (2611)	250
Пеши мардум ин замон, қадри сухан афтадааст (2618)	251
Ҳар кучо бошад азизе баҳри ман он ҷо хуш аст (2621)	252
Хоҳӣ агар роҳи ҳақ, бичӯ роҳи мулоқот (2635).....	253
Каломи орифи шоир ҳуруфи дилнишин дорад (2661)	254
Як тараф бошад таҳаммул, кӯҳу дарё як тараф (2697)	255
Иззату икромии ҳақ аз баҳри инсон шуд шараф (2698)	256

Дарё шавад худ зарфишон ҳар кас, ки хонад Қулаъуз (2709).....	257
Дар Мадина баҳри ҳучҷоч беҳтарин бошад гараж (2718).....	258
Маъшуқам андар самову дар замин ошиқ манам (2724).....	259
Назди модар бозӣ кардан худ аҷаб даврон будаст (2730).....	260
Эй гули ман, бо дили худ ҷониби гулзор ой (2749)...	261
Сарнавишти ҳар маконе қалъаро бӯстон кунад (2763)	262
Анвори хуршед аз само, гавҳар зи дарё омада (2769)	263
Ҳазрати Мавлои Балхӣ шайхи соҳибмазҳаб аст (2806).....	264
Маърифат дар илму дин душвориро осон кунад (2815).....	265
Эй кош, ба як савдо бар ман назарат афтад (2849)...	266
Роҳи таълими улум аз назди он мавло хуш аст (2866)	267
Раҳму шафқат байни халқ аз адли султонӣ бувад (2870).....	268
Матарс аз роҳзану дузде, агар молат ҳалол, эй дӯст (2874).....	269
Сарсону саргардон макун ту ин дили овораро (2877)	270
Чашмаи ҳикмат барояд аз дилу аз ҷони ман (2885)..	271
Эй азизам, дар ҳаётат ҳар кучо бе ман марав (2889).	272
Ман бидонам аз азал аз хок пайдо гаштаам (2903)...	273
Эй сабо, бар ватанам муждаи эҳсон бирасон (2906)..	274
Дар байни халқи олам монандиро надидам (2935)...	275
Мағӯ беҳуда шуд пайдо ҳар он ҷӣ дар амин бошад (2940).....	276

Ҷавонон дар раҳи ҷурму ман истиғфор мекардам (2950).....	277
Баъди зимистони хунук фасли баҳор оядат (2956)....	278
Шукри ҳақ, бар ин ҳаёт ман ҳамчу меҳмон омадам (2995).....	279
Сипоси беадад гӯям ман он соҳибадолатро (3001)...	280
Юсуфо, омад хабар, ёри вафодор омадаст (3128).....	281
Кабку шохин бемуаммо дар ҳаво пар во накард (3224).....	282
Баъди Куръон раҳнамо аз Мустафо омад ҳадис (3317).....	283
Ҷаҳон бозори савдоу тичорат бо низом омад (3348).	284
Маърифат дар ваҳдати ҳақ асри имони ман аст (3360).....	285
Достони аҳли ишқро назди номардон мағӯ (3538)...	286
Нури илму маърифат орад саодат баҳри мо (3590)..	287
Дар Бухоро Бӯалӣ шогирди мактабхона буд (3595)..	288
Шуд башорат Ибни Марям номи Исои Масеҳ (3629)	289
Ҳазрати Мавлои Ҷомӣ дар мақом – шайх-уш-шуюх (3630).....	290
Ҳофизи Шерозӣ гуфто: дар дилам тӯфони ишқ (3644).....	291
Дар қиёси шеъри шоир рӯи дилбар ҳамчу моҳ (3652).....	292
Номи неку кори хайр бар мардуми доно хуш аст (3666).....	293
Дар ин ҷаҳони илму фан сардафтари манро бубин (3679).....	294
Аз бузургони ҷаҳон эҷоди сад гулхона монд (3695)..	295

Ҳикмати афлотунӣ омад ба ман вақти саҳар (3705)..	296
Боязид Тайфури Бастом аҳли ирофн будааст (3706)..	297
Нури хуршеди муҳаббат дар дилам маъво гирифт (3708).....	298
Ибни Синоро бубинам ҳикмате иншо кунам (3713)	299
Ҳар чӣ гуфтам бо қалам гӯянда фармон надошт (3722).....	300
Хӯшаи манмзумаи ман назми гулчини ман аст (3765).....	301
Ҳотиф ба ман бигуфто: дарё муборакат бод (3781)..	302
Ман бишнавам зи дурӣ овози ошноро (3805).....	303
Панҷоҳ ҳикмати Мӯсозода (1964).....	304
Чил ҳикмати Мӯсозода (3353).....	309
Ҳикмати манзумаи Мӯсозода (3724).....	313
Иқтибос аз мақолаҳои адибону олимони доир ба назми Мӯсозода.....	315
Тарҷумаи ҳоли Ҳочӣ Ҳусайн Мӯсозода.....	327

Мӯсозода Ҳ.Ҳ.
ҲИКМАТИ ҚИССАВУ
ТАЛМЕҲОТ

Мухаррири техникӣ:
Илҳомчон Исобоев

Саҳифабанд:
Абдунабиев Мирзонаби

Ба чоп 26.03.2025 имзо шуд.
Андозаи қоғаз 60x84 ^{1/16}. Чопи офсет.
Қоғази «Снегурочка». Қузьи чопӣ 21,25.
Ҳуруфи Times New Roman Tj.
Супориши №115. Теъдод 100 нусха.

Матбааи «Ношир»,
Ҷумҳурии Тоҷикистон, 735714,
ш.Хучанд, кӯчаи Сейтвелиев, 2
www.noshir.tj